IUNIE 2011 AN 12, NR. 2 (41)

FAMILIA *română*

LECTORATE ROMÂNEŞTI ÎN LUME

REVISTĂ PENTRU SOLIDARITATEA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Teodor Ardelean - portret la 60 de ani: *primind titlul de Cetățean de onoare al Municipiului Baia Mare (1); Sărbătorit la Baia Mare de colegi, prieteni, colaboratori (2,4); alături de ÎPS Justinian Chira, Arhiepiscopul Maramureşului şi Sătmarului (5); „Sălăjeni la ei acasă”, T. Ardelean sărbătorit la Zalău, alături de alți fii ai Sălajului (6); La inaugurarea „Colțului coreean” de la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”(7); Inaugurând biblioteca Mănăstirii din Scărişoara Nouă, jud. Satu Mare, în prezența PS Iustin Hodea Sigheteanul, Arhiereu-Vicar al Maramureşului şi Sătmarului (8).*

IUNIE 2011 BAIA MARE

FAMILIA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE CULTURĂ ŞI CREDINȚĂ ROMÂNEASCĂ

Editori: Consiliul Județean Maramureş, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare
şi Asociația Culturală „Familia română”
Director fondator: Dr. Constantin MĂLINAŞ

Director executiv - redactor şef: **Dr. Teodor ARDELEAN**
Redactor şef adjunct: **Prof. Ioana PETREUŞ**
Secretar de redacție: **Anca GOJA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Hermina **Anghelescu** (Detroit, SUA) ♦ Vadim **Bacinschi** (Odesa) ♦ Vasile **Barbu** (Uzdin, Serbia) ♦ ♦ Ion M. **Botoş** (Apşa de Jos, Ucraina) ♦ Florica **Bud** ♦ Sanda **Ciorba** (Algarve, Portugalia) ♦ Eugen **Cojocaru** (Stuttgart, Germania) ♦ Flavia **Cosma** (Toronto, Canada) ♦ Cornel **Cotuțiu** ♦ Nicolae **Felecan** ♦ Mirel **Giurgiu** (Frankenthal, Germania) ♦ Săluc **Horvat** ♦ Ion **Huzău** (Slatina, Ucraina) ♦ Cătălina **Iliescu** (Alicante, Spania) ♦ Lidia **Kulikovski** (Chişinău) ♦ Natalia **Lazăr** ♦ Adrian **Marchiş** ♦ Ştefan **Marinca** (Limerick, Irlanda) ♦ Viorel **Micula** (Sacramento, SUA) ♦ Mihai **Nae** (Viena) ♦ Ion **Negrei** (Chişinău) ♦ Nina **Negru** (Chişinău) ♦ Ada **Olos** (Montreal, Canada) ♦ Mihai **Pătraşcu** ♦ Gheorghe **Pârja** ♦ Viorica **Pâtea** (Salamanca, Spania) ♦ Gheorghe **Pop** ♦ Mihai **Prepeliță** (Moscova, Rusia) ♦ Paul **Remetean** (Toulouse, Franța) ♦ George **Roca** (Sydney, Australia) ♦ Origen **Sabău** (Apateu, Ungaria) ♦ Lucia **Soreanu Şiugariu** (Aachen, Germania) ♦ Vasile **Tărâțeanu** (Cernăuți) ♦ Teresia B. **Tătaru** (Augsburg, Germania) ♦ Traian **Trifu-Căta** (Petrovasâla, Serbia) ♦ Erika **Vârşescu** (Israel).

PRIETENII ŞI SUSȚINĂTORII REVISTEI*

Valeriu **Achim**, redactor şef al revistei „Pro Unione”, Baia Mare ♦ Gavril **Babiciu**, colonel(r), Baia Mare ♦ Ioan **Bâtea**, procuror magistrat(r), Baia Mare ♦ Pamfil **Bilțiu**, profesor etnolog, Baia Mare ♦ Ioan **Boroica**, muzeograf, Sighetu Marmației ♦ Ion **Buzaşi**, prof. univ. dr., Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia ♦ Silvia **Caba-Ghivireac,** scriitoare, Herța, Ucraina ♦ Lucia **Davis**, ziarist, Auckland, Noua Zeelandă ♦ Corneliu **Florea**, redactor şef al revistei „Jurnal liber”, Canada ♦ Stelian **Gomboş**, consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte, Bucureşti ♦ Eugenia **Guzun**, ziarist, Radio Bucureşti ♦ Vasile **Ilica**, Asociația „Pro Basarabia şi Bucovina”, Oradea ♦ Diana **Ionescu**, prof., Baia Mare ♦ Vasile **Iuga** de Sălişte, preşedintele Societății Culturale Pro Maramureş „Dragoş Vodă”, Cluj-Napoca ♦ Lidia Elena **Kozma**, conf. univ. dr., Universitatea de Nord, Baia Mare ♦ Vasile **Malanețchi**, redactor şef al revistei „Atelier”, Chişinău, Republica Moldova ♦ Liviu **Marta**, muzeograf, Satu Mare ♦ Ioan **Miclău**, redactor şef al revistei „Iosif Vulcan”, Cringila, Australia ♦ Tiberiu **Moraru**, preşedintele Fundației „Morărița”, Oradea ♦ Ana **Olos**, prof. univ. dr., Universitatea de Nord, Baia Mare ♦ Liviu **Papuc**, redactor şef al publicației „Revista Română”, Iaşi ♦ Mia **Pădurean**, scriitoare, Ottawa ♦ Raisa **Pădurean**, prof., Tiraspol ♦ Zinaida **Pinteac**, profesor, Frumuşica Veche, Ucraina ♦ Vlad **Pohilă**, redactor şef al revistei „BiblioPolis”, Chişinău ♦ Iosif **Popa**, ziarist, Oradea ♦ Silvia **Scutaru**, profesor, Chişinău, Republica Moldova ♦ Viorel **Thira**, preot, Baia Mare ♦ Antoaneta **Turda**, bibliotecar, Baia Mare ♦ Viorica **Ursu**, muzeograf, Baia Mare ♦ Mugur **Voloş**, profesor, Baia Mare.

* Lista este deschisă tuturor celor care doresc să susțină şi să colaboreze cu *Familia română*

Redactori Laviniu ARDELEAN
Ana BIZĂU
Casilda CIOLTEA
Ioana DRAGOTĂ
Remus-Daniel DRAGOŞ
Simona DUMUȚA
Simona GABOR
Ana GRIGOR
Valentina ROTARU
Paula RUS
Ştefan SELEK
Corina ŞANDOR-MARTIN
Oana UNGUREAN
Tehnoredactare: Firuța ŞOMCUTEAN
Culegere text: Edit STOICHIȚĂ

ADRESA REDACȚIEI:
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU”
(Pentru redacția revistei „Familia română”)
Bd. Independenței, 4B, 430123, Baia Mare
MARAMUREŞ - ROMÂNIA
Tel: +4 0262 275583, Fax: +4 0262 275899
Email: familiaromana@yahoo.com
Web: www.bibliotecamm.ro

Coperta I: *Codicele de la Ieud.* Considerat de unii cercetători cel mai vechi text scris cu litere chirilice dar în limba română, manuscrisul cuprinde Legenda Duminecii şi două omilii legate de Joia şi Duminica Paştilor şi este păstrat de Biblioteca Academiei Române.

Coperta IV: Biserica din Ieud Deal, monument Unesco (www.wikipedia.org)

Tipar EUROTIP
Baia Mare, str. Dacia 4, tel./fax: 0262-211118
email: eurotipbm@yahoo.com

ISSN 1454-8607

LECTORATE ROMÂNEŞTI

Lectoratele de limba română, dovediți ambasadori culturali

Prof. Ioana PETREUŞ

Lectoratele de limbă română, adevărate centre de iradiere a spiritului românesc în multe centre universitare din lume, au un rol esențial pentru cunoaşterea culturii şi civilizației noastre, în primul rând prin intermediul limbii române.

Lectorii români, intelectuali cu prestanță, cu o certă vocație şi noblețe didactică, duc cu ei energia culturală a României pentru a fi predată studenților şi pentru a realiza un adevărat dialog de cunoaştere.

Cititorii revistei care nu sunt din mediu universitar trebuie să ştie că lectoratele ființează în baza unor acorduri stricte, negociate pe cale diplomatică şi aprobate de ministerele educației din România şi țara gazdă, iar lectorii ocupă catedra în urma unui concurs riguros: unul în țară şi altul la universitatea la care funcționează lectoratul, care are de ales între trei propuneri trimise de Institutul Limbii Române.

Aşadar, lectoratele de limbă română nu sunt simple cursuri, ci au un rol important în deschiderea noastră – prin intermediul culturii şi civilizației româneşti – spre cei care vor să ne cunoască mai bine. În această perioadă a globalizării nu putem rămâne în starea de a primi, cât mai ales să oferim ce avem mai bun din identitatea noastră. În acest sens, lectoratele de limba română sunt adevărați ambasadori culturali dovediți prin eficiența lor, vectori activi pentru a stârni curiozitatea şi interesul oamenilor de cultură din țările gazdă pentru România.

Nu de puține ori acest dialog are loc la nivel academic. Iar aceste legături se transformă adesea în cunoaştere concretă, prin traduceri de studii şi documente din istoria României şi a țării unde activează lectoratul. Profesorii care conduc lectoratele au inițiative de luat în seamă privind dinamica din cultura română. Cum ar fi recentele succese ale cinematografiei româneşti la festivaluri de prestigiu. Alte mesaje stimulative vin şi din partea altor domenii artistice româneşti cu rezonanță internațională.

Un loc de atracție care merită evidențiat îl reprezintă bibliotecile lectoratelor, spații în care se ordonează ideile şi se adună înțelepciune, cum apreciază lectorul Dumitru Mărcuş din Skopje.

În acest număr al revistei *Familia română* am căutat să argumentăm, prin câteva experiențe de la fața locului, rostul lectoratelor româneşti şi misiunea lor de ambasadori culturali. Am crezut de cuviință că este necesar să ilustrăm formele în care lectoratele de limbă română îşi fac simțită prezența în lume.

Lector la Saint-Etienne (1976-1980)

Prof. univ. dr. Mircea MUTHU

Fără tradiţiile spectaculoase de genul celor de la Clermont-Ferrand sau Montpellier, Universitatea din Saint-Etienne le recuperează altfel pe acelea din întregul centru al ţării într-un veritabil program de politică culturală. „Centrul de studii interdisciplinare, afirma directorul departamentului de litere, profesorul Maxime Gaume, s-a transformat într-un laborator preponderent filologic pentru cercetători şi studenţi deopotrivă."

Într-adevăr, munca de restituire a documentelor şi operelor medievale în ediţii fotografiate reclamă acribie şi pasiune, selectându-se cercetătorii de mâine. Investigaţiile de tip sociologic vizând, de pildă, rolul regiunii lyoneze în schimburi dintre Italia şi Franţa până în pragul secolului XX sunt, fără îndoială, de durată, dar ele s-au concretizat deja în câteva colecţii. Cea mai importantă rămâne, desigur, *Images et témoins de l'âge classique,* ce repune în circulaţie cărţi rare, unele de negăsit, precum ediţia de la Port-Royal (1670) din *Pensées* a lui Pascal, traducerea făcută în 1652 a lucrării lui Thomas Hobbes. *Corpul politic* şi, mai ales, *Astreea* lui Honoré d'Urfé - această glorie a Forez-ului, prea puţin cunoscută şi studiată. O asemenea restituire de excepţie este şi interesantul *Traité des trois imposteurs,* un manuscris clandestin de la începutul veacului al XVIII-lea, text de mare importanţă pentru cunoaşterea ideilor şi mentalităţilor din Occidentul acestei perioade. O altă colecţie, nu mai puţin fertilă sub raportul „recitirii" trecutului, este *La Renaissance et l'âge baroque*, acompaniată de seria *Travaux* - una dintre cele mai consistente publicaţii de estetică şi teoria artei din jumătatea de sud a Franţei, serie editată de către Centrul Interdisciplinar de Studiu si de Cercetare asupra Expresiei Contemporane de la Universitatea din Saint-Etienne, patronată, e adevărat, şi de universităţile din Lyon şi Clermont-Ferrand. Dacă la aceste publicaţii, cu apariţie periodică, mai adăugăm *Bulletin des amis de Jules Romains* sau Centrul de studii Max Jacob, obţinem o imagine parţială dar şi, credem, sugestivă, despre activitatea multiplană a acestui dinamic centru universitar, mereu mai cunoscut prin cota ridicată valoric a învăţământului medical. De altfel, între cadrele aceluiaşi program de afirmare pe plan regional şi naţional, universitatea de aici promovează, schimburile de idei, fie la nivelul publicaţiilor fie la acela al personalităţilor şi specialiştilor. Faptul că într-un asemenea climat s-au format dascăli eminenţi precum Henri Duranton, Maxime Gaume sau Louis Roux, ca să nu-l amintim pe cunoscutul Jacques Goudet - poliglot şi poate cel mai valoros italienist francez - desigur că nu trebuie să ne mire. Autor al unei masive lucrări despre *Astreea* lui Honore d'Urfe şi pastorala franceză Maxime Gaume, laureat cu Premiul Academiei Franceze, ne mărturisea ataşamentul său faţă de România, în urma vizitei efectuată în mai 1977 la invitaţia Universităţii clujene, în cadrul schimburilor pe care le-am iniţiat în perioada lectoratului meu francez între 1976 şi 1980. „Amintirea pe care o port Clujului, spunea acesta, aş dori s-o reînnoiesc printr-un ciclu de conferinţe pe care intenţionez să le ţin la Universitatea din localitate." Colaborările la *Synthesis*, *Tribuna* sunt, ca şi cele ale lui Henri Duranton, expresii ale stimei faţă de învăţământul şi cercetarea filologică şi istorico-literară românească. Invers, participarea cadrelor universitare clujene la activităţile iniţiate de către Universitatea din Saint-Etienne, precum Congresul internaţional de semiologie, Congresul despre fenomenul pastoralei în Europa, ori sesiunea specială închinată operei lui Jules Romains, toate aceste participări atestau începutul promiţător al legăturilor şi schimburilor dintre universităţile noastre. Un loc nu puţin important l-a avut - în acest context - participarea studenţilor de aici la cursurile de vară organizate la Cluj-Napoca.

Mircea Muthu

Demarajul bun, datorat desigur şi celor câţiva lectori care s-au succedat la Saint-Etienne, a fost întreţinut şi ulterior, condiţie indispensabilă pentru formarea unor adevărate centre de românistică în jurul unor nuclee autohtone, fie profesori cu stagiu de pregătire în România, fie elemente tinere în curs de formare. Condiţia pasageră, de doi sau trei ani, a lectorului nu rezolvă problema întrucât, cel care vine după trebuie s-o ia, de multe ori, de la capăt. Or, tânăra Universitate de la Saint-Etienne a oferit, în perioada amintită, condiţii reale de transformare a lectoratului într-un asemenea centru de românistică, în fericit tandem, de altfel, cu interesul tradiţional faţă de România.

Studiul limbii române la Strasbourg

Gina PUICĂ

În structura sa actuală, Universitatea din Strasbourg a fost creată oficial la 1 Ianuarie 2009, prin unificarea celor trei universităţi care existau din 1968 (cînd în urma crizei pe care lumea academică franceză a traversat-o în acel an, universitatea care exista de multă vreme la Strasbourg s-a scindat în trei instituţii). Este actualmente universitatea cu cel mai mare număr de studenţi din Franţa. A fost reconstituită ca un tot academic unitar, cu scopul deschis de a rezista concurenţei academice internaţionale şi provocărilor mileniului trei.

Renumele universităţii nu este însă tributar dimensiunilor, cît prestigiului intelectual – acest pol de învăţămînt superior şi cercetare avînd printre cadrele sale didactice actuale şi un premiat Nobel (pentru fizică). Însă Universitatea din Strasbourg şi-a construit reputaţia şi graţie Facultăţii de Limbi străine (*UFR des Langues Vivantes*). Această unitate este reprezentată de douăzeci şi două de departamente de limbi (uneori ansambluri sau familii de limbi) şi de cîteva filiere transversale (Limbi şi interculturalitate, formare în context regional şi transfrontalier etc), ceea ce face că se studiază aici în jur de treizeci de limbi şi dialecte – aspect care plasează Universitatea din Strasbourg pe locul doi în Franţa din punct de vedere al numărului de limbi străine predate, după celebrul Institut Naţional de Limbi şi Civilizaţii Orientale (INALCO) de la Paris, şi pe locul întîi printre universităţi. Deloc întîmplător, unul dintre foştii decani ai Facultăţii repeta în toate ocaziile o anecdotă despre Ministerul francez de învăţămînt superior şi cercetare din Franţa, într-una din depeşele căruia s-a scris la un moment dat, cu o formulare ce submina uşor corectitudinea limbii franceze: „Les langues, c'est Strasbourg" - în traducere liberă: cine vrea limbi străine să

Gina Puică este lector de română la Universitatea din Strasbourg din 2007

meargă la Strasbourg -, frază ce marca o evidenţă absolută, de nimeni contestată.

E inutil să mai pomenesc de ceea ce reprezintă oraşul Strasbourg în materie de schimburi internaţionale şi de practică a limbilor străine. Capitală europeană, alături de Bruxelles, odată cu crearea Consiliului Europei, după cel de-al Doilea Război mondial, şi de secole întregi punte de legătură şi de interferenţă între culturi, prin poziţia şi istoria sa uneori tumultuoasă, Strasbourgul oferă un cadru excepţional de desfăşurare oricui doreşte să se iniţieze sau să se perfecţioneze în limbi şi culturi străine. Şi acest context propice nu încetează să se diversifice şi să se îmbogăţească.

Despre română putem spune că este o limbă care a rezistat în timp şi continuă să se impună la Universitatea din Strasbourg. Să ne gîndim numai la îndelungata sa tradiţie, dar şi la numărul semnificativ de studenţi înscrişi (în unii ani efectivele depăşesc suta de studenţi), şi la faptul că de cîteva decenii studiul românei se

realizează în cadrul unui Departament de sine stătător (Departamentul de Studii Româneşti, condus din 1983 de dna Hélène Lenz), din care lectorul român în post, primit în cadrul acordului bilateral interguvernamental franco-român, face parte integrantă.

Predarea şi învăţarea limbii, literaturii şi civilizaţiei româneşti se efectuează prin numeroase cursuri opţionale de iniţiere, precum şi de limbă, literatură şi civilizaţie pentru nivele avansate, însoţind parcursul studenţilor de diverse specialităţi, de la anul I de Licenţă pînă la anul II de Master. Din 2007, româna este propusă şi ca specialitate, prin 8 module care, o dată obţinute, sînt recompensate cu o Diplomă Universitară (DU), iar acum se pregăteşte crearea unei licenţe româneşti de specialitate. De menţionat faptul că de cîţiva ani, se efectuează la Universitatea din Strasbourg şi studii doctorale în literatură română, sub coordonarea dnei Hélène Lenz.

Din punct de vedere didactic, lectorul român este responsabil de 50% din predarea cursurilor de iniţiere în limbă pentru nivelele 1 şi 2 (nivelele europene A1, A2, B1, B2), şi de un curs de limbă, literatură şi civilizaţie românească (deschis studenţilor din anul trei de licenţă de la diverse specializări: de la limbile străine cele mai diverse pînă la sociologie sau istorie).

Pe lîngă activitatea didactică, propunem constant (adesea în colaborare cu diverse asociaţii franco-române de la Strasbourg) o serie de activităţi culturale apte să întreţină apetitul pentru cultura românească al studenţilor şi să deschidă universitatea către spaţii culturale exterioare. Printre activităţile deja prezentate, se numără manifestarea anuală „Les Mardis du cinéma roumain" (conferinţe dedicate filmului românesc actual), proiecţii ocazionale de filme documentare şi de ficţiune, lecturi de poezie românească contemporană, numeroase conferinţe.

Nu pot să nu menţionez aici ceva şi despre activitatea de cercetare pe care departamentul de română o desfăşoară şi uneori chiar o iniţiază. Şi anume că, din 2008, cu participarea Centrului de cercetare Culture et Histoire dans l'Espace Roman (CHER), din care facem parte şi noi, cele două cadre didactice ale departamentului, organizăm unul sau chiar două colocvii internaţionale anuale, ale căror acte sînt publicate în revista ReCHERches a Universităţii din Strasbourg.

Strasbourg, o poartă a Europei

(1978–1981)

Dr. Gabriel VASILIU

Într-o toamnă frumoasă, specifică Clujului, în care, datorită infuziei de tineret, nu se simţeau presiunile timpului, am fost anunţat de secretariatul Rectoratului Universităţii de sosirea ordinului de la Minister, de numire ca lector de limba română la Strasbourg. Era sfârşitul lui octombrie. Un drum fulger la Bucureşti pentru cumpărarea biletului de tren, la vestitul „Orient Expres" şi, mai ales, banii de „buzunar" – vestiţii 10 dolari, adică 52 de franci. În 7 noiembrie 1978, cu cei 52 de franci, la Bucureşti mă „îmbarcam" în tren. Dacă aş spune că nu aveam gânduri, aş minţi şi m-aş minţi, ceea ce nici nu-i bine şi nici nu-i corect. Începea o nouă etapă în viaţa mea, plină de surprize şi care va dura 3 ani de zile. Dacă drumul până la Budapesta, cât de cât, îmi era cunoscut mai departe începea noul. De la Budapesta spre Cehoslovacia (Slovacia de azi), îl mai parcursesem de câteva ori; spre Austria era pentru întâia oară. Stăteam în cuşeta vagonului de dormit şi citeam sau mă uitam pe geam. De la

Budapesta, călătorii se împuţinaseră. La frontiera austriacă, mă aşteptam să dureze mai mult controlul, dar mă înşelasem. La Viena, vagoanele, mai puţin cele de dormit, se întorceau în ţară cu trenul care venea de la Paris. Această „înţelegere CFR" obliga călătorii să stea cam două ore în frumoasa gară vieneză. Nu după mult timp, au început manevrele de cuplare cu „noul Orient Expres – cel capitalist", alt tip de vagoane, alt personal, alte uniforme. Viteza trenului era alta, nu am mai avut chef de citit, cartea (jurnalul scris cu pasiune de profesorul, pe atunci, Eugen Simion „Timpul trăirii, timpul mărturisirii"). Înainte de plecare, lecturasem cam tot ce am găsit, prin biblioteca mea, despre ţara lui Napoleon. Distanţa de la Viena până la frontiera cu Germania de Vest (R.F.G.) a fost parcursă mai repede decât crezusem. Grănicerii şi vameşii nemţi cu privirile lor „regizate" luau cu atenţie fiecare paşaport, dar şi biletul de tren la verificat. După fiecare pagină, îşi ridicau ochii de pe paşaport şi te priveau (m-am uitat atent dacă la fel au făcut şi cu colegul de cuşetă, un ungur tăcut, cu care cred că n-am schimbat 4 cuvinte, din care trei au fost „pardon". Pentru că aveam paşaport de serviciu, lucrurile mergeau, sub un aspect, mai repede. Peste timp, voi descoperi că acest lucru îmi va aduce şi impedimente şi nu din cele mai uşoare. Se întuneca şi ne apropiam de Franţa. La Kehl, ultimul oraş nemţesc, punct de frontieră terminus, port fluvial se stătea cam 20 de minute, înainte de a trece peste un pod imens, mult mai mare decât cel de la Giurgiu, cu care l-am comparat. Pe la ora 1, am ajuns la Strasbourg. Eram şi nu eram obosit. Am fost singurul călător care am coborât din tren, şi mai ales din vagonul de dormit. Aveam senzaţia că văd un film de acţiune. Imediat s-au apropiat de mine două persoane în uniformă, nu cred că erau poliţişti. Politicos mi-au cerut actele, dându-mi nişte explicaţii, fără să le cer, din care am înţeles că suntem într-un oraş de frontieră şi cu un regim ceva mai special. Mai târziu am aflat că, cu câteva zile înainte, explodase o bombă în faţa consulatului Turciei, suspecţii fiind membrii unei grupări armene. Cea mai mare dilemă era alta: aveam bilet până la Paris şi m-am dat jos la Strasbourg. Credeau că am greşit. Norocul meu că a sosit un poliţist „adevărat" pe care l-am „recunoscut" după uniforma văzută în filme. Îi înmânez şi lui actele, la care anexez decizia de numire, scrisă în franceză. totul se lămureşte pe loc, antetul Ministerului francez îşi făcea efectul. Nu ştiu dacă ştia ce înseamnă „lector de limbă străină", dar au devenit mult mai amabili şi imediat mi-au deschis sala de aşteptare „de protocol", cald, curat şi scaune comode. M-au sfătuit să mă odihnesc fără grijă. Ce-o fi fost în capul lor nu ştiu nici azi. Aşa am şi făcut. Mi-am fixat bine servieta şi mi-am pus valiza sub picioare. Şi azi râd când mi-aduc aminte. La 7 fix un ciocănit discret în uşă, „prietenul poliţist" mă anunţă că s-a deschis restaurantul gării. Cu toată „zgârcenia", am băut o cafea şi am mâncat un corn, pe care l-am primit pe gratis, aşa mi s-a spus. Peste ani, am aflat că cei cu bilete de clasa I şi ca atare şi de dormit aveau dreptul la aşa ceva, dacă soseau noaptea. M-am îndreptat spre staţia de taxi şi m-am urcat în maşina cea mai mică care mă gândeam eu, precis e mai ieftină (ce copilărie, aveau preţuri fixe). Direcţia Universitatea – Strasbourg II. Întrebă şoferul: la care poartă? Ce să spun? Am zis: centrată. Am ajuns în 10 minute. Costa 12 franci, i-am dat 13. Nu s-a uitat prea bucuros şi ca atare nu m-a ajutat să-mi scot valiza din portbagaj. Din acest moment, începe o adevărată aventură. Vinovatul principal eram eu şi numai eu. Cine m-a pus să sosesc vinerea, la sfârşit de săptămână şi în ajun de sărbătoarea închinată sfârşitului primului război mondial („Sărbătoarea „armistiţiului"). Portarul nu ştia unde-i „Institutul de română" şi nu era singurul care se uita la mine nedumerit. Norocul a venit de la o persoană care făcea curat pe coridor şi, culmea, vorbea şi româneşte. Era o româncă din Banatul sârbesc, angajată a Universităţii. În toţi cei 3 ani, de câte ori o întâlneam o invitam la o cafea şi ea era bucuroasă fiindcă putea vorbi româneşte cu cineva. Tot cu aceeaşi persoană am avut şi un al doilea noroc, m-a dus la secretariatul catedrei de italiană, unde se auzea ceva mişcare, în rest era o linişte desăvârşită, unde o secretară, ulterior am aflat că o cheamă Yung, l-a chemat la telefon pe profesorul Octavian Nandriş, directorul Institutului, anunţându-l că i-a sosit „colaboratorul român". Am primit mai multe chei şi mi s-a spus ca pe la ora 11 va veni şi Monsieur Nandris (cu s şi nu cu ş), Brancusi şi nu Brâncuşi).

Cu cheile primite de la secretară şi cu ajutorul persoanei care m-a ghidat, am intrat „pe pământ românesc" în cele două încăperi: cabinetul profesorului, biblioteca cu mese de lectură şi o mică nişă unde peste timp mi-am încropit un birou. Am servit-o pe românca din Serbia cu un pahar de ţuică pe care nu l-a refuzat, chiar l-a savurat. Am aflat că o chema Elena. Rămas singur, m-am uitat la maldărele de ziare româneşti, destul de proaspete, reviste de toate specialităţile, şi cărţi de la toate editurile din ţară. De abia te puteai mişca printre ele. După

două ore fix, era în jur de 10, am auzit că uşa de la cabinet se deschide şi aveam în faţă un bărbat înalt, elegant, cu o mustaţă specifică actorilor americani, din perioada interbelică. Ne-am strâns mâna şi i-am răspuns la întrebarea „De ce ai întârziat atât, tovarăşe Vasiliu?”, urmată de un zâmbet ştrengăresc, pe care nu l-am uitat niciodată. Cursurile începuseră între 15-20 octombrie şi noi eram în 8 noiembrie (Arhanghelii Mihai şi Gavril). La întrebarea „unde o să dorm?”, răspunsul a fost scurt: „nu ştiu, voi căuta ceva”. La a treia întrebare, precizând că-i ultima, „câţi bani ai?”, i-am răspuns scurt: am avut 52 de franci, mai am 36 (îi numărasem de trei ori, ce rău este să fii sărac!) „Eşti bogat... ştiam că asta se va întâmpla” scoate încet din buzunarul de la piept, un plic cu 3000 de franci. „O să-mi restitui în două rate când primeşti salariul.” Mulţumesc, şi mă angajez să scriu o chitanţă de mână. De toate încercasem în România, dar la un model de chitanţă chiar că nu mă gândisem. Am scris-o româneşte şi am început să o traduc. Nu mă lasă să termin, ia cele 2 hârtii le citeşte, râde, şi le rupe. Ce să cred? oare ce greşisem? Tot profesorul mă scoate din dilemă spunând „te cred pe cuvânt, aşa cum era pe vremuri în Bucovina mea” şi în majoritatea României, şi, din nou, zâmbeşte tinereşte.

Începe calvarul găsirii unei camere la un cămin pentru doctoranzi şi alte cadre. Datorită prestigiului profesorului şi a vechimii pe care o avea în această Universitate, problema se rezolvă relativ uşor. Pentru o sumă modică, primisem o cameră cu două paturi, ca atare în curând voi avea un „tovarăş de cameră” tăcut şi bizar. Aveam dreptul să locuiesc aici două săptămâni, până îmi găsesc ceva. Am mers la un restaurant, unde am fost invitat de profesor, şi urma să ne întâlnim luni după masă. În acea zi de luni, mi-am rezolvat actele de la secretariatul facultăţii, legitimaţia, de care eram tare mândru, era cu tricolor francez, fapt care mi-a adus o serie de drepturi: intrarea la muzee fără plată, înscrierea la biblioteci fără plată, reduceri la cumpărarea unor cărţi acordate de marile librării, reduceri la cumpărarea biletelor de tren şi mijloace de circulaţie în oraş. De un real folos mi-a fost bibliotecara Institutului, Iolanda Brothers, o tahitiancă harnică, frumoasă foc, dar nu ştia mai deloc limba lui Creangă. Atunci am înţeles de ce biblioteca arată cum arată. Peste trei zile, într-o seară, după curs, a bătut cineva la uşa cabinetului. A intrat o tinerică cu nişte ochi mai mult decât expresivi, s-a prezentat Rodica Veria Popa, vorbea fluid limba lui Eminescu, cu un mic accent curios. Se născuse în Franţa şi trăia în Germania. Era studentă la o secţie pe care noi în România, la acele vremuri, nu o aveam: „Comunicare şi Relaţii cu publicul”. Ce m-a mirat este că anul precedent urmase cursurile de limba română şi luase doar nota 6. N-a fost prima „bizarerie” pe care o aflasem despre predecesorul meu. După câteva zile am fost primit în audienţă de profesorul Roland Marx – „Director de L’UER” şi prodecan al „Facultăţii de limbi, literaturi şi civilizaţii străine”. M-a întrebat cum mă simt, dacă am ceva probleme şi m-a sfătuit să-mi deschid urgent un cont la bancă ca să poată ordona primirea unui avans financiar.

El a fost cel care mi-a sugerat să apelez la CIAL (Creditul Industrial Alsaciano-Loren) o bancă regională, dar sigură. Aşa şi am făcut şi a avut perfectă dreptate. Profitând de moment, l-am rugat să accepte să mai angajez o bibliotecară (mă gândeam la Veria Popa) şi să pot prelungi perioada înscrierilor la cursuri. Mi-a sugerat să vorbesc cu directorul Institutului şi el este, în principiu, de acord. Începeam să prind curaj şi ceva mai mult „plăcerea de a lucra”, simţeam că lectoratul renaşte.

Administraţie, administraţie, dar trebuia să înceapă „munca didactică”. Institutul făcea parte din „Université des sciences humaines. Faculté des langues literatures et civilisations étrangeres. – Strasbourg II” (mai exista Strasbourg I şi III). De vreo câţiva ani, se numeşte Universitatea „Marc Bloch” [fost profesor universitar, specialist în istorie medievală, ocupându-se de istoria zbuciumată a Alsaciei, a trăit între 1886–1944].

Structura cursurilor, nominalizate şi în Anuarul Universităţii cu următoarele coduri:

anul I – ROU – 561/a (curs practic de limba română, gramatică aplicată, lexic)

anul II – ROU – 561/b (curs practic de limba română, gramatică aplicată, lexic)

anul III – ROU–351 (curs de limba română pentru avansaţi)

– ROU–541 (curs de civilizaţie română)

– ROU–401 (orientare şi îndrumare pentru doctorat, licenţă, metriză.)

Cursurile 561/a şi 561/b era însoţite şi de seminarii, 561/a şi 561/b făceau parte din norma mea; ROU–351 un semestru îl preda profesorul O. Nandriş, un semestru, eu. Din semestrul II al anului şcolar 1978–1979, cursul de civilizaţie s-a divizat în două componente: 1) istorie-geografie – predată de profesorul O. Nandriş şi 2) literatură, folclor de lectorul din România.

Viaţa unui institut sau lectorat depindea într-o mare măsură şi de numărul de studenţi. Când am sosit la Strasbourg, erau 16 fişe cu

persoane înscrise, deci 16 studenți sau 16 auditori. În structura Universității, figurau 37 de lectorate din care funcționau 28. N-am ştiut niciodată de ce nu erau în funcțiune cele 9. Cu peste 100 de studenți nu era decât unul singur. Majoritatea avea 60 sau 70 de auditori. Se situau bine cele de limba poloneză, rusă, spaniolă. Noi eram cam pe la coadă. Cursurile de limba română erau audiate de studenții de la filologie, la avansați se prezentau mulți care erau cadre didactice la disciplinele franceză, italiană, latină, portugheză. Dau un singur exemplu şi din motivul următor: cu această persoană am ajuns la un grad de amiciție, e vorba de lectorul de limbă latină, J. L. Gerard. În 1981 va fi avansat conferențiar. Vorbitor a 14 limbi, bineînțeles şi limba română. Un om de o inteligență ieşită din comun, ştia zeci de versuri din poezia lui M. Eminescu şi L. Blaga. Cu ajutorul lui, Veria Popa, Iolanda şi a unui student, de loc din Imperiul Centru african (condus de vestitul Bokassa), care audiase cursurile de medicină aproape 3 ani la Cluj, am început să facem o oarecare „propagandă" pentru cursurile noastre. Pe studentul amintit îl chema Felix Yepesiss; cu ajutorul lui mi-am găsit o garsonieră pe Rue de la Barr, cam departe de Facultate, lângă gară, dar cu un preț acceptabil. În general, audiau cursurile vreo 12. Trebuie făcută o precizare. La vremea respectivă, legea obliga pe fiecare student înscris să promoveze 10 „elemente" = examene. Două din ele şi le putea alege singur, restul trebuiau să fie din specialitate. A venit luna decembrie şi eram obligat mai de mult, să fac un drum la Paris, la ambasadă. Am ajuns în capitala Franței, m-a cazat, ghidat şi sfătuit profesorul Vasile Fanache, care preda la Sorbona 4, pe unde trecuseră şi Eugen Simion, Ion Pop. La Paris funcționau trei lectorate de limba română, unul singur cu rang de Institut. În Franța erau mult mai multe la: Dijon, Lyon, Bordeaux, Montpellier, St-Étienne, Toulouse, Aix-en-Provence. Trebuie făcută precizarea: nu toate lectoratele aveau încadrate persoane din România. La Ambasadă aveam de rezolvat mai multe treburi, financiare, de protocol, coordonatorul era secretarul I al Ambasadei şi ataşatul cultural. O problemă inedită, fixarea unei zile când puteam să organizez o seară românească. Erau în discuție 24 ianuarie, 1 decembrie, 9 mai. S-a căzut de acord asupra zilei „24 ianuarie".

La 22 decembrie 1978, tot din gara Strasbourg luam din nou trenul „Orient Expres" de data aceasta spre România, încărcat şi cu câteva comisioane. M-am hotărât să mă dau jos la Arad şi să iau trenul Timişoara–Iaşi, o treabă nu chiar uşoară. La Cluj, în ajun de Crăciun, poveşti interminabile, întâlnirea cu cei dragi (mamă, soție, fiu) cu vecinii, cu colegii şi asta doar în câteva zile la care se adăugau drumuri la Bucureşti pentru ridicarea paşapoartelor celor doi „însoțitori" (soția şi fiul), bilete de tren, locuri, toate din Bucureşti unde merg lucrurile cum se ştie. În 10 ianuarie eram toți trei în oraşul „poartă a Europei", cum îi spuneau unii. S-au făcut cunoştințe cu profesorul Nandriş, Veria, Iolanda, Yepassis, personalul de la Facultate. Curiozitățile unui copil de 9 ani erau deliciul meu în acele clipe. La 26 ianuarie, Răzvan îşi începea şcoala, unde era o clasă specială pentru copiii care nu ştiau franceză, era în componența gimnaziului „Saint-Thomas". Fiecare elev, în clasă, pe perete, deasupra băncii unde stătea avea scris prenumele şi drapelul țării. Era o plăcere să vezi nişte ochişori de prichindei: turci, vietnamezi, columbieni, sârbi, birmanezi, coreeni, portughezi şi un român. Singurul blond într-o „armată" de bruneți şi brunete. Dar gata cu amintirile şi poveştile pe care unii cititori pot să nu le creadă şi să mă acuze de imaginație exagerată.

În primul rând, la Institut am mobilizat toate „forțele": cele 2 bibliotecare, la care s-a adăugat şi soția mea, câțiva studenți şi în patru zile (de luni până joi) am putut să aranjez biblioteca şi să o transform într-o instituție funcțională. Am fixat un orar accesibil şi pentru persoane străine de facultate, cum văzusem la alte biblioteci, cea de rusă şi poloneză, de exemplu.

Din vitrina aflată la intrarea în cabinet, care avea o firmă frumoasă „Institut de Roumain" 25, rue du Marechal Juin. Am îndepărtat toate fotografiile vechi, îngălbenite, anunțuri depăşite. Am găsit o hartă a Europei, mare, pe care am precizat distanțele în kilometri de la Strasbourg, până la principalele oraşe din România. Constatasem, cu regret, că foarte mulți francezi, chiar şi cu şcoli mari nu localizau corect țara mea pe hartă, ce să mai ştie istorie, literatură!? Un funcționar de la bancă căuta România pe lângă Siria(!). Ce poți face?! Am pus anunțuri în limba franceză şi limba română despre profilul cursurilor însoțite cu scurte date despre limba română. Am instituit colțul românilor celebri: cei care au trăit în Franța (Brâncuşi, Eugen Ionescu, George Enescu, Emil Cioran şi mulți alții) dar şi cei celebri în zilele acelea (Ion Țiriac, Ilie Năstase, Pişti (Ştefan) Kovacs (Covaci) antrenor în vogă la acea vreme, dorit de francezi la naționala lor. Recunosc, toate le-am făcut premeditat, ca să atrag curiozitatea şi înscrieri de noi studenți. Biblioteca am „ornat-o" cu nişte tulnice, costume populare.

Ele existau, dar nu erau puse în evidență. Rezultatul s-a văzut: la civilizație română s-au înscris mulți studenți de la facultatea de sport, dar şi de la conservator. Nu consideram acceptabil ca Institutul de Română să aibă 17 sau 18 studenți şi bulgarii 30, ungurii peste 30, polonezii şi ruşii aproape 100 şi albanezii aveau 20. Profesorul Nandriş mă privea, zâmbea şi câteodată mă ironiza „domnule tovarăş, da' bună şcoală ai făcut, acolo, la Cluj". Şi ca să nu mă supăr, mă invita, joia, la un pahar de vin roşu. Mi-a fost tot timpul „frică" că nu va fi de acord, dar era prea deştept ca să nu recunoască avantajele. Într-o zi, când am sosit, din întâmplare, la aceeaşi oră la institut, şi a văzut un grup mărişor de tineri în fața vitrinei cu anunțuri, m-a privit şi a zis: „ai câştigat, ştii ce?" Am răspuns, „nu..." „O să vezi pe «buletinul de plată»; ți s-a majorat salariul". Am crezut că din nou e o glumă de a lui. În luna următoare m-am convins că a avut dreptate, ceva mai mult, Răzvan a primit o alocație de 15 franci (o baghetă costa 0,95 franci). Fără ajutorul indirect al profesorului O. Nandriş, Veria, Iolanda, Felix şi, mai ales, al profesorului Gerard, ar fi fost foarte greu.

Gabriel Vasiliu şi Octavian Nandriş

Înființarea Institutului:

În 1954 a luat ființă, la Strasbourg, lectoratul de limba română, la inițiativa lui Octavian Nandriş. În 1969 a fost transformat în Institut. Numărul cursanților, în fiecare an, era eşalonat pe parcursul a 3 ani. Numărul studenților care au audiat cursurile până în 1978, a fost de aproximativ 1300. În 1981, cifra s-a ridicat la 1570.

Profesorul Octavian Nandriş (1914–1987)

Era născut în localitatea Mahála de lângă Cernăuți, „sat care se găseşte la 7 km de Sadagura, la 8 km de acel Boian imortalizat de Eminescu, la vreo 15 km de la Cernăuca, unde şi-au început exilul paşoptiştii", cum îi plăcea să se prezinte. Urmează cursurile Facultății de litere şi filosofie de la Cernăuți. În urma unui concurs, în 1939, obține o bursă de studii la Şcoala Română de la Fontenay-aux-Roses (Paris). Face o serie de specializări la Institutul de Fonetică Experimentală şi la École de Hautes Études Pratique din capitala Franței. Predă, un timp, la École Nationale de Langues Orientales Vivantes din Paris şi apoi la Universitatea din Strasbourg. În 1948 a obținut titlul de doctor în filologie susținut la Sorbona cu tezele: „Diphtongues, triphtongues et quadriphtongues" (principală) şi „Stilistique de la chanson populaire roumaine" (secundară). A publicat în revistele vremii: „Nouvelle revue des traditions populaires" (Paris), „Cahiers Sextil Puşcariu", „Bulletin de la Societé de Linguistique" (Paris), „Revue de Linguistique romane" (Lyon), „Orbi" (Louvain), „Travaux de Linguistique et de Littérature" (Strasbourg).

Lucrarea la care a muncit cel mai mult şi care-l impune pe profesorul Nandriş este „Phonétique historique du roumain" apărută în 1963, considerată „cea mai bună fonetică istorică a limbii noastre" (Iorgu Iordan). Cartea, de câteva sute de pagini, este închinată lui Jean BoutiPre, traducătorul lui Ion Creangă, şi prieten statornic al românilor. În tot ce a făcut şi a scris, profesorul Nandriş a pus o mare pasiune. O simplă enumerare a lucrărilor semnate, ni-l relevă pe lingvistul, romanistul, românistul care a ştiut să-şi prezinte părerile cu claritate şi înaltă competență.

Predecesorul meu, cadru didactic la Universitatea din Craiova, absolvent de Cluj (nu-i voi da numele din decență şi mai ales din „le-

hemețeala" pentru răutatea gratuită de care a dat dovadă) l-a prezentat, pe la Bucureşti, într-o lumină nefavorabilă şi neadevărată. De aceea am publicat în revista „Transilvania" de la Sibiu, în numărul 9 (sept.) 1979 un interviu cu profesorul de la Strasbourg. Cu câteva luni mai înainte, în „Tribuna", de la Cluj, Radu Bădilă îl prezenta la adevărata valoare. După câtva timp, am constatat o schimbare şi drept urmare profesorul de la Strasbourg a avut curajul să facă „o excursie" la Iaşi, Bucureşti şi pe litoralul românesc. Şi-a revăzut mama şi fratele. La Mahála, în Ucraina nu a avut curajul să meargă. În 1990, în Buletinul Societății de Științe Filologice din România am scris un necrolog, se împlineau 3 ani de la deces.

Activități extradidactice:

În 1979 am organizat o zi consacrată zilei de 9 mai.

În 1980, la 24 mai „seara culturală" a avut ca subiect împlinirea a 2050 de ani de la „constituirea primului stat dac centralizat şi independent."

În primăvara lui 1981 a fost sărbătorit George Enescu şi la Institut. Muzica a fost completată cu recitări din poeziile lui M. Eminescu, Oct. Goga, Ion Minulescu.

Toate aceste „activități" erau conform indicațiilor primite de la ataşatul cultural de la Ambasadă.

Profitând de deschiderea expoziției „Strasbourg, L'Europe et la Liberté" (1815–1840), cu ajutorul profesorului R. Marx, directorul secției, şi al profesorului Nandriş am deschis şi un stand românesc (alături de cel polonez şi sârb) intitulat „Les principoutés de Moldavie et de Valachie (Roumanie)" unde au fost expuse:

– Tratatul de pace între Rusia şi Poarta Otomană semnat la Adrianopol în 1829.

– Recunoaşterea de către Turcia a Regulamentului organic, tot din 1929.

– Volumul semnat de J. V. Vaillant: „La Roumanie on histoire, langue, littérature, ortographie, statistique des peuples de la langue d'or" apărut în 1844.

– Portretul lui Tudor Vladimirescu şi Al. I. Cuza (reproduceri fotografice).

– Mănăstirea Dealul (o gravură dintr-o colecție privată).

În vara lui 1980, am reuşit să le facilitez unor studente audierea cursurilor de „limbă şi istorie română" de la Cluj. La toate aceste activități au fost mobilizate şi bibliotecarele ale căror nume le-am amintit şi chiar unii studenți: Yannic Hunter, R. Munoz.

O activitate la care țin mult, eu fiind doar inițiator şi observator, a fost colaborarea dintre Oct. Nandriş şi J. Gerard, de traducere în franceză şi română, a unor texte latineşti scrise de D. Cantemir.

***

Închei cu câteva date despre istoria acestui oraş excepțional – Strasbourg, care are drept simbol „cuibul de berze". Face parte din prefectura Bas-Rhin, avea o populație de 254.000 de locuitori (în 1981) la care se adaugă şi 183.000 din localitățile înglobate în componența oraşului. Este un mare port fluvial. Centrul oraşului e dominat de catedrala vestită, construită pe parcursul a câteva sute de ani (sec. XI – sec. XIV). În Strasbourg sunt foarte multe biserici, toate încărcate de istorie (Saint-Thomas, St. Guillaume) şi sinagogi.

Pentru orice locuitor este o mândrie să-ți prezinte Place Kléber, Place de la Cathédrale, Place Broglie, Parc de l'Orangerie, Palais de l'Université, Palais Rohan, Palais Conseil de L'Europe, Palais Européen des droits de l'homme şi lista poate continua. Prin Strasbourg au trecut şi Goethe, Meternich, Gutenberg (care are o piațetă mică, cochetă). Aici a trăit ofițerul de geniu Rouget de L'Isle (= Claude Joseph) care a compus „Chant de l'armée du Rhin" – devenită vestita şi cunoscuta Marseillese. Nu poți să nu treci prin Petite France, cartier cu case mici din secolele XVI–XVII, loc unde s-au turnat zeci de filme, plin de restaurante cochete, de epocă, „Pharmacie du Cerf" cea mai veche farmacie din oraş, de câteva secole bune. Maison Kammerzell, o casă unicat în Alsacia. Aceasta este o listă selectivă.

Omul bogat e cel care are amintiri. Oare ce ne-am face fără ele?

Cluj-Napoca, mai 2011

Lectorat la Londra

Predând limba română la School of Slavonic and East European Studies

Prof. dr. Virgil STANCIU

Printre multele paradoxuri descoperite de mine treptat în legătură cu diferențele dintre „Epoca de Aur” şi „Tranziție”, în domeniul educației şi învățământului, se numără şi acela că predarea limbii române la universitățile străine s-a bucurat de mai multă atenție instituțională şi de o mult mai serioasă organizare în trecutul denigrat decât azi. Nu imediat după Revoluție, dar la scurt timp după aceea, această țară a început să-şi piardă pe rând avanposturile culturale existente în alte state, sub forma lectoratelor de limba şi civilizația română, din cauze nu neapărat evidente. Cred că un factor negativ l-a constituit însăşi prăbuşirea comunismului şi, concomitent, diminuarea interesului față de această zonă geografică şi cultura ei (din acelaşi motiv vor fi dispărut o seamă de posturi şi emisiuni de radio ce emiteau în limba noastră, se va fi restrâns activitatea unor instituții ca British Council, USIA, se vor fi reajustat schimburile de bursieri Fulbright sau ACLS). Va fi avut o contribuție şi constrângerea economică, ministerelor româneşti fiindu-le din ce în ce mai greu să-şi onoreze contractele şi îndatoririle, de care oricum se achitaseră cu întârzieri şi poticneli adesea penibile şi înainte de 1989. Mai rău este că s-au închis multe lectorate din țări importante, rămânând active preponderent cele din țările mici sau exotice. Dacă înainte se preda limba română la Paris şi Köln, Seattle, Los Angeles, Rochester, N. Y., Iowa City, la Londra, Strassbourg sau Dijon, la Freiburg sau la Padova, astăzi auzim mai mult de lectoratele de la Poznan sau Praga, de la New Delhi sau Szeged.

Prof. dr. Virgil STANCIU

Înainte de 1989, pentru mulți universitari existau stimulente puternice pentru a dori să plece la lectorate. Din punct de vedere financiar nu câştigai mare lucru: indemnizațiile erau calculate (adeseori în parteneriat), în aşa fel încât să asigure doar subzistența la un nivel modest în țara străină, într-o perioadă statul român îşi însuşea o cotă parte din câştig, ba cunosc cazuri când foştilor lectori nu li s-au considerat anii petrecuți la lectorat la calcularea pensiei. Totuşi, economisind la sânge, reuşeai să strângi suficienți firfirici ca să-ți cumperi o maşină second-hand. Celor studioşi le făceau cu ochiul şi bibliotecile străine, cu imensa cantitate de informație de specialitate, sau materialele neexplorate privind, poate, chiar cultura mamă, pornind de la care se puteau crea studii sau cărți (vezi cazul Virgiliu Florea). Universitarii ce funcționau la catedrele de limbi străine (având, obligatoriu, limba română ca specialitate secundară) profitau de sejurul în țările ale căror limbă şi cultură o predau ca să-şi sporească zestrea lingvistică şi să mărească nivelul de profesionalism al cursurilor predate acasă. În sfârşit, deşi niciodată invocată, nu era de lepădat nici condiția de exilat temporar şi voluntar din apăsătorul context social ceauşist, faptul că puteai să te bucuri, un an sau doi, de avantajele unei vieți libere, neîngrădite şi necontrolate ideologic.

Vorbind despre experiența personală, trebuie să spun că una dintre marile frustrări profesionale care m-a marcat, în cariera de 45 de ani de cadru didactic universitar, a fost că nu mi s-a dat voie să plec la un lectorat în Marea Britanie

sau Statele Unite, din motive rămase pentru mine, şi azi, necunoscute. Beneficiasem, e adevărat, la început de drum, de o şedere de un an la Chapel Hill, în North Carolina, cu o bursă ACLS (American Council of Learned Societies), câştigată individual, pe care am putut s-o onorez numai după nişte lupte surde cu autoritățile, victoria mea fiind oricum, parțială, de vreme ce soției mele nu i s-a permis să mă însoțească. Mai fusesem de două ori în Regatul Unit, pe termene scurte. Pentru un lectorat, însă, n-am primit niciodată dezlegarea. Pe tot parcursul anilor 1970 şi 1980 mi-am întocmit dosare, ori de câte ori se lansa „concursul", trecând de câteva ori prin felurite forme de pregătire, inclusiv cursuri de îndoctrinare la „Şcoala de Partid". Inevitabil, dosarul se împotmolea undeva. Încercările mele timide de a afla de ce nu dădeau nici un rezultat, în afară, poate, de supărările potentaților vremii. Astfel, vulcanicul rector al UBB dintr-o anume perioadă, profesorul Ion Vlad, s-a mâniat cumplit când mi-am arătat scepticismul față de asigurările sale că autoritățile locale îmi dăduseră toate aprobările. Cu altă ocazie, Secretarul cu Propaganda al Comitetului Județean, profesorul Aurel Negucioiu, mi-a ținut un discurs sanctimonios despre îndatoririle cetățeanului față de patria socialistă, pe care, pare-se, nu le respectam nici în spirit, nici în literă. (El avea să se dovedească un adevărat domn, cu verticalitate, în vara lui 1989, când mi-a ținut partea într-un conflict neaşteptat şi absurd cu Securitatea, declanşat de tematica unei lucrări de diplomă). Oricum, s-au scurs aproape două decenii, în care interval i-am văzut plecând la lectorate pe aproape toți colegii de la catedră, în timp ce încercările mele de a le urma exemplul s-au ciocnit de un zid inexpugnabil.

Evenimentele din decembrie 1989 au răsturnat oarecum perspectiva. Mi-am zis că a venit momentul să mai fac o încercare. Decanul „revoluționar" Liviu Petrescu, un om deosebit de exigent şi de corect, m-a încurajat să depun o nouă cerere. Am optat pentru lectoratul de la SSEES (School of Slavonic and East European Studies) de pe lângă University of London. Din mai multe motive. În primul rând, studiile de limbă şi civilizație română de acolo erau conduse de profesorul Dennis Deletant, eminent românist (afirmat mai mult în domeniul istoriei contemporane a României, cum dovedesc şi studiile publicate de el în ultimii ani), cu care eram prieten bun încă din timpul studenției sale. În al doilea rând, pe la acest lectorat se perindaseră, cu folos, reprezentanți de seamă ai anglisticii româneşti: profesorii Adrian Nicolescu şi Dan Duțescu, clujeanul Sever Trifu, ieşeanul Sorin Pârvu; dar şi folkloristul Virgiliu Florea, gramaticianul Dumitru Bejan. Înființată în 1915 şi inaugurată de Masaryk, viitorul preşedinte al Cehoslovaciei, SSEES a devenit la scurt timp o adevărată citadelă a studiilor sud-est europene, în cadrul cărora problemele de limbă, literatură şi istorie română s-au bucurat de o atenție deosebită. Primul profesor de limba de limba română la SSEES a fost diplomatul Marcu Beza, urmat de Grigore Nandriş, autorul volumului *Colloquial Rumanian* (1945), rod al lecțiilor predate studenților englezi. El a fost numit oficial primul şef al catedrei de română, în 1947. În 1948 a fost înființat Lectoratul, fiindu-i încredințat lui Eric Tappe, militar de carieră, membru al Comisiei Aliate de Control de la Bucureşti între 1946 - 1948. (Un rezultat întârziat al relației mele cu profesorul Eric Tappe - datând din 1970 - şi al şederii la SSEES a fost contribuția mea la editarea volumului său *Scrisori din Bucureşti,* la Editura Limes, Cluj, 2008.) Din 1964, SSEES a început să producă licențiați în limba şi cultura română, unul dintre aceştia, Dennis Deletant, ocupând locul lăsat vacant de Tappe la pensionare şi continuând administrarea studiilor de limba română până astăzi. În 1996, însă, Foreign Office a întrerupt acordul cultural Britanic - Român, ceea ce a însemnat că postul pentru un lector de română a fost desființat. SSEES însăşi a fost încorporată în University College, London. [Informații culese dintr-o comunicare a profesorului Dennis Deletant.]

În toamna lui 1990, când am ajuns eu la Londra, Şcoala funcționa încă după regulile vechi. Concepută după o idee geopolitică, SSEES întrunea specialişti în limbile, literaturile, istoriile naționale şi climatul social-politic al țărilor din răsăritul Europei, cu studenții aferenți, astfel încât în sălile de clasă, în cabinete şi la Senior Common Room domnea o atmosferă cosmopolită, în timp ce la biblioteca de reviste de la Senate House (clădirea principală a University of London, folosită de George Orwell drept model pentru sediul Ministerului Adevărului) se găseau ziare şi reviste în toate limbile din zona noastră. Sâmburele tare erau sovietologii, aşazişii „Kremlin Watchers", care în timpul Războiului Rece constituiseră un nucleu puternic de experți în probleme sovietice, autori de cărți şi studii influente, consultanți ai Foreign Office şi ai BBC. Se studia însă şi sârbocroata (şefa de catedră din perioada trăită de mine acolo era specialistă în această limbă), maghiara, ceha, bulgara (am împărțit cabinetul cu jovialul lector bulgar), poloneza, limbile baltice (unica per-

soană de care m-am apropiat cât de cât a fost lectorița de estonă, Ulle Türk), germana (din cauza RDG), ba chiar şi finlandeza (directorul Şcolii era profesor de finlandeză). Româna era fie a doua specializare (mai ales în combinație cu italiana) sau limba a treia (utilă romaniştilor şi istoricilor). Programul meu de predare era relativ comod: de două ori pe săptămână aveam ore cu studenții începători, în număr de patru, cu care petreceam două perioade de câte şase ore; tot bisăptămânal predam seara unor masteranzi, în special istorici; o dimineață era rezervată conversațiilor cu unicul student avansat, din anul IV italiană-română, care peste doi ani avea să ajungă funcționar la Bruxelles. În plus, voluntar, le instruiam după-amiaza, tot bisăptămânal, pe două funcționare de la Amnesty International. Orele se țineau la mansarda unei clădiri victoriene din Russell Square, în plin Bloomsbury (cartierul literar-intelectual al Londrei), la câțiva paşi de British Museum şi de British Library. Semestrele erau scurte, vacanțele lungi. Manualul de bază era alcătuit de Dennis Deletant, apărut la Editura Routlege. Ca supliment, eu am introdus manualul pentru studenți străini coordonat de Brâncuşi şi folosit în România la anul pregătitor, care, cu tot conținutul perimat ideologic al textelor, conținea exerciții bogate şi foarte logic concepute, precum şi explicații gramaticale sistematizate. Rezultatele au fost pe măsură: încă după primul an, toți studenții mei, inclusiv rebelul scoțian Kevin, stăpâneau limba română satisfăcător. Cea mai bună era însă, paradoxal, o japoneză, Iurié, care învăța în paralel şi bulgara. Ce s-o fi ales de fata aceea poliglotă? Mulți dintre studenți, dacă nu s-au lăsat înghițiți de marile companii sau de sistemul birocratic european, şi-au continuat studiile de romanistică, obținând rezultate meritorii, în special în sfera istoriei.

Săptămânal făceam, cu British Rail, naveta la Cambridge, unde, cu ajutorul profesorului Martin Maiden (acum la Oxford), romanist de renume, se constituiseră două grupe de amatori de limba română. Cursurile erau frecventate de studenți de la toate colegiile şi organizate de un „Department of Other Languages”! Plăcute erau serile de dinaintea reîntoarcerii la Londra, petrecute la un ceai în fața şemineului din colegiul îngrozitor de rece al lui Martin, sau la „high table” la acelaşi colegiu. Se înțelege de la sine că profesorul Maiden insista să vorbim în exclusivitate româneşte.

Rămânea deci, suficient timp - un avantaj pe care am omis să-l enumăr - pentru alte preocupări, profesionale sau chiar turistice. Cei doi ani petrecuți la Londra mi-au dat posibilitatea să traduc în engleză cartea lui Adrian Marino *Biografia ideii de literatură* (primul volum), apărută la SUNNY Press, New York, în 1996. În aceeaşi perioadă am tradus pentru „Univers” romanul lui Dorothy Sayers *Cele cinci piste false*. Pot afirma că datorită sejurului londonez am reuşit să-mi consolidez reputația de traducător, ceea ce a fost un real avantaj mai târziu. Am citit enorm în domeniul romanului britanic contemporan (surse primare şi secundare), dar şi despre premodernism şi modernism în literatura engleză, sferă în care se înscriau preocupările mele didactice de acasă. Cea mai interesantă a fost însă viața londoneză: camerele închiriate în zone ca Finsbury Park, unde aveai impresia că te afli pe subcontinentul indian, ori Edgware Road, cartier intens arabizat; străzile bătute metodic cu pasul; metroul cu poezia lui tehnologică; micile excursii de week-end; hostelul Belsize Park Gardens (în zona *posh* a oraşului); Hampstead Heath şi Primrose Hill; Baker Street şi Regent’s Park; puburile, cafenelele nu prea grozave în care citeam *The Sunday Times;* Channel Four şi BBC Radio Four; piața din Camden şi cea din Shepherd’s Bush; marile magazine; cinematografele pline de tentații; bibliotecile de cartier.

Una dintre învățăturile cu care rămâi după un lectorat este că el este în egală măsură folositor studenților şi profesorului. Din punct de vedere strict profesional.

George Achim, poetul care le dă lecții vienezilor

Anca GOJA

Universitarul maramureşean dr. George ACHIM este singurul cadru didactic român de la Institutul de Romanistică din Viena, unde de doi ani predă lingvistica romanică şi literatura română. De puțină vreme a venit în vacanță în Maramureş, însă nu înainte de a-şi lansa, la Bucureşti şi apoi la Viena, cea mai recentă carte de poezii, *Dulcețuri din fructe târzii de pădure*, în care creează identitatea lirică a unei „provincii subiective", denumită Marmația, prin zugrăvirea unei galerii de portrete surprinzătoare.

Integrat într-un corp profesoral de elită

Născut în 1960 în Şomcuta Mare, George Achim şi-a făcut studiile la Cluj şi Bucureşti, absolvind Facultatea de Litere, specializarea Română-Spaniolă, în 1983. A fost şi redactor al celebrei reviste *Echinox*. În 2001 a obținut titlul de doctor în filologie la Bucureşti, cu teza *Utopie şi distopie în cultura română*. A studiat politicile culturale ale Consiliului Europei printr-o bursă obținută în 1993, a lucrat în presa bucureşteană, a fost chiar senator PNȚCD în perioada 1996-2000. Este profesor universitar doctor la Universitatea de Nord, unde predă literatură contemporană, iar din 2008, profesor invitat la Universitatea din Viena. „Predau limba română în contextul celorlalte limbi romanice, pentru că acolo este un centru puternic de filologie romanică, cum a fost întotdeauna. Limbă română se predă la Viena de pe vremea lui Wilhelm Meyer Lubke, celebrul romanist, asta însemnând sfârşitul secolului XIX, începutul secolului XX. După care, cu sincope, studiul limbii române a fost permanent integrat în contextul celorlalte limbi romanice. Într-o vreme a predat celebrul profesor Alexandru Niculescu, Therese Kirschbaum, care a fost o bună traducătoare de limbă română, traducătoarea lui Paul Goma în limba germană, între timp s-a format o bună echipă germană de romanişti foarte buni care, printre altele, au cunoştințe mai mult sau mai puțin complete şi de limbă română. Deci e un loc bine statornicit al limbii române printre celelalte limbi romanice", detaliază George Achim contextul academic în care s-a integrat. Cei care profită de pe urma cunoştințelor acestui solid corp profesoral sunt studenții, fie ei sosiți din Austria sau Bavaria, fie italieni din Tirol, fie croați sau cehi. Există şi câțiva studenți de origine română, însă stabiliți în Austria şi educați acolo. „În bună măsură, profilul studenților e acelaşi şi aici şi acolo. Poate există o mai mare determinare a studenților occidentali, o focalizare mai atentă asupra domeniului şi o urmărire a obiectivelor mai perseverentă față de studenții români, care mi se pare că se împrăştie în prea multe direcții. Dar preocupările, modul de abordare, psihologia studenților sunt cvasisimilare", este de părere profesorul Achim.

Seară românească la Viena

Pe lângă activitatea la catedră, acesta îşi face timp şi pentru scris. Membru al Uniunii Scriitorilor, George Achim este autorul a şase cărți de poezie, critică literară şi eseu, precum şi al unei traduceri din limba engleză (*România sub jugul sovietic*, de Reuben Markham, Editura Fundației Academia Civică, Bucureşti, 1996). De curând i-a apărut cea de-a doua carte de poezie, intitulată *Dulcețuri din fructe târzii de pădure*, apărută la Editura Brumar. Ea a fost lansată şi la târgul de carte Bookfest, de la Bucureşti, pe 12 iunie, dar şi la Viena, în data de 18 iunie. În acea zi, la La petite galerie, Primăria

sectorului 18 din Viena a organizat o seară românească, în cadrul căreia, pe lângă lansarea cărții pomenite, a avut loc şi vernisajul unei expoziții a pictoriței Angela Roman Popescu, din Cluj-Napoca. Volumul, care conține şi cinci traduceri germane realizate de poetul şi profesorul Hans Dama, originar din România şi trăitor la Viena, a fost prezentat de prof. univ. dr. Ion Pop, cel care a scris şi prefața cărții. Tot el a vorbit şi despre pictura Angelei Popescu. La eveniment au participat numeroşi intelectuali vienezi şi oaspeți români, printre care: academicianul Eugen Simion, academicianul Ion Aurel Pop, poetul Adrian Popescu, profesori vienezi, reprezentanți diplomatici.

„O poezie-memento despre o altă manieră de a te poziționa în lume"

Dulcețuri din fructe târzii de pădure este a doua carte de poeme semnată de George Achim, după volumul *Dinspre ieri spre nicăieri*, apărut la Editura Dacia în 1995, o carte bine primită de critică. „Am avut, în acest răstimp, alte preocupări - am scris critică, eseu - care m-au îndepărtat de poezie. Se adaugă şi o anume autoexigență, drept care am amânat apariția acestei cărți până când am fost convins că are un profil bine diferențiat şi stabilit şi că lumea ei interioară e foarte bine articulată", mărturiseşte poetul. Volumul, ilustrat de tânărul grafician sătmărean Valer Sasu, are două cicluri. Cel dintâi, intitulat „Minunile vin înainte de înserare", exprimă „o stare de frenezie lirică, de proiecții ale unor ipostaze erotice, de confesiune, de meditație existențială", după cum rezumă autorul versurilor, care spune, însă, că cel de-al doilea ciclu, „Marmația", a constituit, pentru el, provocarea. „Marmația" este resuscitarea lirică a unei provincii subiective ardeleano-bănățene, o lume interioară de nostalgie, de retrospectivă şi, în ultimă instanță, de arhetipuri. Cred că cei care vor citi aceste versuri vor descoperi o anumită nuanță ezoterică şi mitică în aceste poeme, ca şi propriile mele reverii, trăiri sau spaime în fața lumii şi a existenței. Cititorii se vor întâlni cu o galerie de portrete de oameni bătrâni, „ciudați", cu trăiri uneori stranii, cu o sensibilitate particulară, prin care relaționează cu universul într-un alt fel decât noi, modernii: mai firesc, mai simplu, mai natural. E, de fapt, atitudinea autorului în fața lumii sale, care se îndepărtează din ce în ce mai mult de modelul natural, firesc, al relației coerente dintre om şi cosmos. E o poezie-memento despre o altă manieră de a te poziționa în lume", mărturiseşte George Achim.

(*Graiul Maramureşului*, iulie 2010)

Universitatea din Viena, fondată în 1365, este cea mai veche universitate germană

Predarea limbii române la Praga - tradiţie şi actualitate

Conf. univ. dr. Victoria MOLDOVAN
Universitatea „Babes-Bolyai”, Cluj-Napoca

Una dintre cele mai vechi universităţi europene, prima de peste Alpi, cum le place cehilor să spună, este Universitatea Carolină din Praga sau Univerzita Karlova v Praze. Ea a fost fondată în 1348 de regele Carol al IV-lea, iar acum, la venerabila vârstă de 661 de ani, ocupă un loc onorabil, locul 267, în rândul celor mai renumite universităţi ale lumii[1].

Nici relaţia Universităţii Caroline cu limba română nu e una nouă, dimpotrivă, ea a fost cea de-a cincea instituţie europeană de învăţământ superior (după cele din Petrograd, Torino, Budapesta şi Viena) care, în 1882, a inclus în programă, alături de celelalte limbi romanice, şi limba română. Evenimentul se poate circumscrie contextului istorico-politic, întrucât în graniţele Imperiului se vorbea şi româneşte, dar suntem convinşi că el a fost generat de o iniţiativă personală şi s-a datorat, în exclusivitate, unui renumit romanist şi românist, prieten deosebit al poporului român şi promotor al limbii şi culturii noastre, praghezului Jan Urban Jarník.

Viitorul profesor şi-a făcut studiile universitare la Viena, între 1870-1874, cu renumitul romanist Adolf Mussafia şi cu slavistul Fr. Miklosich, iar specializarea şi-a făcut-o la Paris, în 1875, cu nu mai puţin celebrii G. Paris, P. Meyer sau A. Darmersteter. La 34 de ani era numit profesor la Universitatea cehă din Praga, unde a pus bazele catedrei de filologie romanică, în cadrul căreia româna îşi găsise locul chiar de la început.

Înainte însă de acest moment important atât pentru cariera sa, cât şi pentru promovarea românei, J.U. Jarník făcuse cunoştinţă cu realitatea românească. După anul petrecut la Paris, anul următor, în 1876, Jarník a întreprins o călătorie în Ardeal. Aceasta l-a pus în contact cu poporul român şi producţiile sale literare, dar nici relaţiile de prietenie stabilite cu acea ocazie nu pot fi trecute cu vederea, unele dovedindu-se deosebit de durabile. Principalul scop al descinderii la Blaj era acela de a-l cunoaşte pe Timotei Cipariu. Chiar dacă întâlnirea propusă nu a fost la înălţimea speranţelor - Cipariu era la acea dată destul de bătrân, dar nu atât bătrâneţea, cât mai ales surzenia sa a făcut imposibilă comunicarea - se pare că întâlnirile prielnice

Conf. univ. dr. Victoria MOLDOVAN

continuau să-i iasă în cale lui Jarník; acum, în persoana canonicului Ioan Micu Moldovan, care se ocupa de celebra bibliotecă a latinistului blăjean. Întâlnirea s-a dovedit a fi una deosebită şi fructuoasă, întrucât materialul folcloric cules de seminariştii blăjeni şi oferit lui Jarník de I. M. Moldovan stă la baza viitorului volum *Doine şi strigături din Ardeal,* date la iveală de dr. Ioan Urban Jarník şi Andrei Bârseanu, Editura Academia Română, Bucureşti 1885, însoţit de un *Glossaire des chansons roumaines de Transylvanie* redactat de Jarník. De alfel, lucrarea, reeditată într-o ediţie populară în 1895, le-a adus autorilor cel puţin consacrarea, dacă nu chiar celebritatea.

Întors la Viena, J. U. Jarník şi-a suţinut conferinţa de abilitare pentru obţinerea docenţei

1 Informaţia este dată de QS World University Rankings, 2010.

cu o temă referitoare la importanța limbii române pentru studiul celorlalte limbi romanice. În anul 1879 a făcut o nouă călătorie, mai lungă, dar de data aceasta nu numai în zona românească a imperiului, ci mai ales în România proaspăt independentă, bun prilej pentru Jarník de a intra în contact direct cu tot ce avea cultura românească mai reprezentativ. Momentul se dovedea din nou propice străinului care avea să-i cunoască pe Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, B. P. Hasdeu, M. Eminescu, I. L. Caragiale, I. Slavici, Al. Odobescu, J. Negruzzi, P. Ispirescu şi lista ar trebui să continue cu aproape toate numele importante pentru cultura română. Regretul, exprimat undeva de către Jarník, de a nu fi vizitat cu acea ocazie şi Iaşiul, se leagă de pierderea unui bun prilej de a-l întâlni pe Ion Creangă, singurul dintre clasici pe care nu l-a cunoscut personal. Pe de altă parte, vizita a pus bazele unei colaborări îndelungate cu o instituție proaspăt înființată, Academia Română, care l-a primit în rândul membrilor săi corespondenți, inițiind, în acelaşi timp, publicarea *Doinelor.* În urma călătoriei, ca urmare firească a ei, cât timp a mai funcționat la universitatea vieneză, deseori şi-a ținut conferințele în română. După trei ani de la ultima călătorie în România, în 1882, J.U. Jarník, numit profesor la Catedra de romanistică de la Universitatea Carolină din Praga, va continua relația specială cu limba şi cultura română, dar, de acum, la nivel instituțional, prin includerea limbii române între celelalte limbi romanice studiate.

Legăturile sale cu România au fost permanente, în diversele ipostaze acoperite prin activitatea desfăşurată pe parcursul a mai bine de patru decenii. Astfel, în calitate de folclorist s-a remarcat prin dezbaterea unor probleme teoretice ale folcloristicii, prin sugestii pentru diferite tipuri de lucrări şi instrumente de lucru nesesare domeniului şi mai cu seamă prin sistemul de clasificare folosit în *Doine,* menționat în *Dicționarul folcloriştilor*[1] ca *„una din cele mai interesante clasificări din istoria editării liricii populare româneşti”.*

În calitate de lingvist, J. U. Jarník a avut realizări notabile în domeniul lexicului: a acceptat să colaboreze la strângerea materialului pentru dicționarul inițiat de Academie, în perioada Philippide; a lucrat la indicele dicționarelor lui Fr. Diez şi Cihak; a realizat glosarul *Doinelor*. Amănunte despre interesul şi pasiunea pentru lexicul limbii române oferă autorul însuşi într-o scrisoare adresată lui A.P. Bănuț: „Chiar de la început mă simțeam atras de farmecul nespus al limbii poporului român cu tot amestecul cuvintelor de obârşie străină, ba mi se pare, şi n-am pregetat s-o spun aievea, că tocmai împrejurării acesteia limba română datoreşte vlaga şi varietatea sa cea din cale afară de mare. Dumneata vei fi auzit şi citit cum că la nişte popoare din cele mai mari se prețuieşte foarte mult amestecul de sânge, ce avuse loc între două neamuri cu totul deosebite. Nu s-ar putea crede că şi limbilor le prieşte cât se poate de bine un cutare amestec, aducându-i această bogăție şi varietate ce am aflat-o în limba română”[2].

Ca publicist, J. U. Jarník are un număr impresionant de articole în cele mai diferite publicații româneşti. A fost colaborator permanent al tuturor ziarelor româneşti din Ardeal şi Bucovina încă înainte de marea unire. *Gazeta Transilvaniei* din Braşov, *Tribuna* de la Sibiu, *Familia* de la Oradea*, Românul* de la Arad, *Glasul Bucovinei* de la Cernăuți şi multe altele au publicat articolele sale, dintre care unele făceau serviciul de informare şi familiarizare a publicului românesc cu noutățile pragheze; aş da un singur exemplu, toate aceste reviste au reflectat desfăşurarea expoziției din 1891 de la Praga, vizitată şi de un grup de români ardeleni. Dar, ar fi cel puțin inexact să credem că doar aceste reviste au beneficiat

1 Datcu, Iordan, Stroescu, S.C., *Dicționarul folcloriştilor. Folclor literar românesc*, Bucureşti, 1979.
2 I. U. Jarník, *Corespondență,* I, 1980, p.22.

de aportul său, el fiind prezent în paginile prestigioaselor *Convorbiri literare, Ion Creangă, Făt Frumos* etc.

Ca dascăl, J. U. Jarník a promovat limba şi cultura noastră în prestigioasa universitate pragheză, contribuind direct sau indirect la promovarea ei şi în alte centre culturale cehe sau slovace. La acestea se adaugă şi trebuie semnalat demersul făcut de Jarník, în calitate de traducător, pentru cunoaşterea literaturii cehe în România; dintre traducerile efectuate, cea mai dragă fiindu-i *Bunica* de B. Nemcová. Dorinţa sa de a crea punţi trainice între cele două culturi, pe care le servea cu credinţă, s-a concretizat în 1919, prin punerea bazelor *Societăţii ceho-române* la Praga, care şi-a prelungit mult existenţa. Însă, pentru a avea o imagine completă a personalităţii sale, pe lângă ipostazele specialistului şi cea a cetăţeanului responsabil, trebuie relevată excepţionala calitate umană a lui J. U. Jarník; aceasta se conturează urmărind, deopotrivă, relaţiile lui cu personalităţi culturale remarcabile şi implicarea sa în acţiuni concrete dedicate oamenilor simpli, întâlniţi în condiţiile războiului în Praga. Multe dintre scrisorile adresate, mai tîrziu, bătrînului profesor de către foştii răniţi sunt grăitoare, dezvăluind caracterul şi sufletul său deosebit.

În saloanele Ambasadei României la Praga la 21 februarie 2011: Doamna Daniela GÎTMAN, ambasadorul României la Praga, felicitându-l pe profesorul Jiři Felix (foto stânga); Doamna Libuše Valentová, omagiindu-l pe sărbătorit (foto dreapta)

În condiţiile unei activităţi variate şi intense, vizitele sale în ţară au fost mai rare, dar la evenimente importante a luat parte ca invitat de onoare. În această calitate îl întâlnim, în 1911, la manifestările prilejuite de a 50-a aniversare a Universităţii din Iaşi şi la cele ale ASTREI. În 1919, în ultima sa vizită - desfăşurată în condiţii istorice schimbate, în climatul de speranţă renăscută de după Primul Război Mondial - a fost însoţit de fiul său Hertvik, tot romanist, activând la Brno. Şi de această dată s-a bucurat de toate onorurile cuvenite unui bun prieten, iar Academia Română l-a primit în rândul membrilor săi de onoare cu motivarea *„pentru serviciile aduse limbii române şi pentru dragostea neclintită faţă de neamul românesc”*. Din cauza vârstei înaintate şi mai ales a sănătăţii şubrezite deja, n-a mai putut onora invitaţia lui Sextil Puşcariu de a participa la un alt eveniment remarcabil şi îndelung aşteptat de cultura română, la inaugurarea în 1920 a Universităţii din Cluj.

Astfel, închizând cercul, vom observa că anul 1882 inaugura la Praga un eveniment care a devenit tradiţie prin eforturile de peste patru decenii ale profesorului Jarník, eforturi rodnice în mai multe direcţii. Este vorba, în primul rând, de studierea şi promovarea românei la nivel universitar, dar şi de fructificarea altor ocazii ivite în condiţiile prielnice colaborării dintre ţările noastre, create după Primul Război Mondial.

La recomandarea profesorului Jarník, începând cu 1919, sarcina predării limbii române la Facultatea de Litere a Universităţii Caroline şi ulterior la Academia Comercială din Praga i-a revenit aromânului Gheorghe Staca, fost student al secţiilor de romanistică şi germanistică ale universităţii pragheze. În cuprinsul Cehoslovaciei, româna era predată şi în alte centre universitare, de exemplu, la Brno o preda chiar fiul profesorului, Hertvik Jarník, care deprinsese pasiunea pentru limba română încă din familie. La Bratislava, imediat după înfiinţarea Universităţii Komensky (1921), limba română va fi prima limbă romanică studiată, iniţial în regim facultativ. Romanistica slovacă este indisolubil legată, pentru mulţi ani, de numele Indrei Hušková-Flajšhansová (1898-1980), absolventă a secţiei de romanistică a universităţii din Praga, urmată de o specializare la Universitatea din Bucureşti. La aceste câteva nume menţionate, formate în climatul instaurat de Jarník, care şi-au desfă-

şurat o bună parte a activității în perioda interbelică, ar trebui adăugat şi numele lui Antonín Křečan (1887-1972). În 1912 el semna traducerea în limba cehă a nuvelei *O făclie de Paşti* a lui I. L. Caragiale, apoi a predat limba română la un liceu comercial din Praga, iar după cel de-al Doilea Război Mondial a predat-o la Universitatea Carolină.

Schimbările politice de după Al Doilea Război Mondial, care ne-au plasat de aceeaşi parte a „cortinei", au permis, nu numai continuarea tradiției, ci şi intensificarea legăturilor dintre România şi Cehoslovacia. Ca urmare, în contextul nou creat, în anul universitar 1950-1951, la Facultatea de Litere a Universității Caroline, în cadrul Catedrei de romanistică a fost înființată Secția de limbă şi literatură română. Conducerea secției a fost încredințată, pentru câteva decenii, unei personalități de seamă, deopotrivă bună cunoscătoare a literaturii române şi, întocmai precum înaintaşul său, devotată prietenă a poporului român: Marie Kavková (1921-2000). Din fericire şi spre onoarea noastră, serviciile pe care le-a făcut limbii şi culturii române, i-au fost recunoscute şi răsplătite prin decernarea titlului de profesor honoris causa al Universității din Bucureşti în anul 1994. Într-o perioadă nu totdeauna fastă, la secția de limbă şi literatură română a Universității Caroline s-au format mai multe generații de românişti, specialişti reputați în lingvistica română, cum este profesorul dr. Jiři Felix sau nume sonore în cercetarea şi predarea literaturii române, ca dr. Libuse Valentová sau dr. Libusa Vajdova, traducători şi interpreți reputați ca dr. Jiří Našinec, dr. Jitka Lukesova sau Lydie Cerna[1].

Pentru o justă înțelegere a mersului istoriei, deci şi a relațiilor culturale, trebuie menționat faptul că în anii 80 ai secolului trecut, din motive ce țineau de regimul politic din România, secția de limba şi literatura română nu mai era interesantă pentru studenți. Contactele directe, vizitele şi schimbul de studenți nu mai funcționau, iar lectorul de limba română, nefiind selecționat pe criterii de competență, nu contribuia la atractivitatea secției. În atari condiții, româna a rezistat în virtutea tradiției, poate şi a ipocritei „prietenii" socialiste, dar mai ales datorită eforturilor făcute de entuziaştii profesori cehi dedicați specialității lor.

Cea mai recentă schimbare politică, cea din 1989, suflul nou ce străbătea estul Europei, a dat „oxigenul" necesar continuării drumului trasat de Jarník. Ea a adus o uşoară revigorare a interesului pentru limba română, justificat dintr-o perspectivă mai pragmatică, legată de schimburile economice. Deschiderea politică oferea studenților şi profesorilor libertatea de mişcare, schimburi, vizite, proiecte. După 1989, prin activitatea lor, lectorii de limba română care au contribuit/contribuie şi au susținut/susțin demersurile didactice, ştiințifice şi culturale ale titularilor catedrei au fost: conf. dr. Teodora Alexandru, Universitatea din Bucureşti; conf. dr. Gheorghe Bîrlea, Universitatea din Târgovişte; conf. dr. Victoria Moldovan, Universitatea Babeş-Bolyai; lect. dr. Elena Platon, Universitatea Babeş-Bolyai; lect. dr. Eugenia Bojoga, Universitatea Babeş-Bolyai; asist. dr. Andra Bruciu, Universitatea Babeş-Bolyai, iar din anul universitar 2009-2010, lectorul român este lect. dr. Olivia Eleonora Bălănescu, Universitatea din Craiova.

Perioada 1996-2000, în care am îndeplinit funcția de lector de limba română la Universitatea Carolină, a fost una benefică promovării limbii şi culturii noastre şi, într-o bună măsură, schimbării imaginii țării. Hotărârea României, luată prin alegerile din noiembrie 1996, de a face o cotitură politică, a avut consecințe vizibile în mediul academic ceh: preşedintelui Emil Constantinescu i s-a decernat chiar în primăvara lui 2007 titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității Caroline, iar acordul dintre ministerele educației din cele două țări, rămas de o bună vreme neînnoit, a fost semnat rapid sub mandatul ministrului Andrei Marga. Aceste semnale erau evident bine receptate de conducerea universității, a secției şi, nu în ultimul rând, de beneficiarii acesteia, de studenții cehi, al căror interes crescut pentru limba română s-a manifestat la examenul de admitere din iunie, când numărul candidaților a fost dublu față de numărul de locuri consacrat, maximum 10 -12.

Pe parcursul celor 4 ani petrecuți la universitatea praghează, am colaborat excelent cu titularii catedrei, specialistul în lingvistică domnul profesor dr. Jiři Felix, respectiv în literatură, doamna profesoară dr. Libuše Valentová, achitându-mă de obligațiile didactice stabilite prin planurile de învățământ ale instituției. Conform lor, în atribuțiile lectorului intrau susținerea cursurilor practice şi a orelor de conversație în limba română pentru studenții secției, precum şi a cursurilor facultative de limba română pentru studenții de la romanistică şi de la alte facultăți

1 Pentru detalii legate de activitatea actualilor promotori ai românisticii din Praga cf.E. Platon, *Studiile româneşti la Universitatea Carolină din Praga.*

sau chiar de la alte universităţi europene (Germania, Spania), care se aflau la Praga în diferite programe, dar şi evaluarea activităţii acestora. Dovada concretă a colaborării despre care am amintit o constituie volumul redactat în colaborare cu profesorul Jiři Felix: *Zdokonalujme se v rumunštině / Să ne perfecţionăm româna*, Praga, 2001, apărut sub egida *Asociaţiei Cehia-România*, organizaţie dinamică susţinută prin munca, entuziasmul şi dragostea pentru România – liantul puternic ce adună peste 120 de membri – a unui grup în fruntea căruia regăsim aceleaşi persoane: doamna Libuše Valentová şi domnul Jiři Felix.

Ca un fapt mai deosebit pentru perioada pragheză, menţionez implicarea mea în demararea proiectului *CEEPUS* iniţiat de Universitatea Babeş-Bolyai pe tema limbii române, în susţinerea şi continuarea lui prin cooptarea altor universităţi din spaţiul slav (Cracovia, Bratislava şi Liubliana). Proiectul a permis unui mare număr de studenţi din universităţile menţionate să beneficieze de stagii de pregătire la Departamentul de limbă, cultură şi civilizaţie românească al Facultăţii de Litere de la Universitatea Babeş-Bolyai, iar studenţilor clujeni să se instruiască la universităţile partenere. Beneficiari ai proiectului au fost şi cadrele didactice, care au efectuat stagii de specializare, de cercetare în instituţiile din reţeaua *CEEPUS.* În sarcina lectorului de limba română intrau şi alte obligaţii punctuale, cum ar fi sprijinirea şi îndrumarea bursierilor români care au beneficiat de stagii de pregătire la Universitatea din Praga, participarea sau/şi facilitarea organizării unor conferinţe pe teme culturale româneşti ţinute în cadrul „Asociaţiei Cehia-România", a unor serate culturale româneşti, de obicei în incinta Ambasadei României din Praga, dar şi popularizarea în rândul publicului românesc sau străin, prin intermediul presei de specialitate sau de informare, a activităţilor desfăşurate.

Relaţiile de bună colaborare dintre Universitatea Babeş-Bolyai şi Universitatea Carolină, stabilite prin activitatea lectorului de limba română dintre 1996-2000, au continuat până în 2008 la nivel de lectorat, dar ele continuă sub alte forme şi în prezent. Menţionez că doamna dr. Libuše Valentová - actuala şefă a secţiei, o valoroasă românistă, prezenţă activă şi în publicistica românească – face parte din redacţia revistei *Lingua. Language & Culture*, editată de Centrul Lingua al UBB. Domnul dr. Jiři Našinec, titularul specialist în lingvistică de la Praga, nici nu mai trebuie prezentat publicului nostru, el fiind traducătorul consacrat al literaturii române în Cehia.

Profesorul Jiři Felix, retras din activitatea didactică academică, continuă la fel de pasionat atât predarea limbii române - prin intermediul Institutului Cultural Român din Praga, cât şi cercetarea lingvistică fundamentală şi aplicată. Domnia sa face parte din Consiliul ştiintific al *Institutului de limba română ca limbă europeană* al UBB, unde îl aşteptăm, în luna iunie a acestui an, să susţină o conferinţă. În calitatea mea de director al institutului, am avut prilejul şi bucuria de a-i transmite direct felicitările Almei Mater clujene - care îi recunoaşte meritele în promovarea limbii şi culturii române - cu ocazia celei de-a 80-a aniversări, la 21 februarie 2011. Sărbătoarea a fost organizată la Ambasada Română de la Praga şi onorată de un public numeros format din colegi universitari, prieteni, foşti studenţi membri ai Asociaţiei Cehia-România, ai corpului diplomatic - printre care şi un fost ambasador al Cehiei la Bucureşti, ai ICR.

Bibliografie:

1. Datcu, Iordan, Stroescu, S.C., *Dicţionarul folcloriştilor. Folclor literar românesc*, Editura Ştiinţa şi Enciclopedia, Bucureşti, 1979. Prefaţă de Ovidiu Bârlea.

2. Jarnik, Jan Urban, *Corespondenţă,* vol. I, Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Traian Ionescu-Nişcov, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p.22.

3. Moldovan, Victoria, *Universitarii şi societatea civilă: tradiţie şi continuitate la Universitatea din Praga,* în volumul „Reuniunea Internaţională *Cultura română în lumea contemporană*, Braşov, 31 mai - 5 iunie 1998", Bucureşti, Fundaţia Culturală Română, 1999, p. 144 - 147.

4. Moldovan, Victoria, *Primul românist ceh: Jan Urban Jarník, 150 de ani de la naştere*, StUBB, Ephemerides, anul XLIII, nr. 1, p. 53-56.

5. Platon, Elena, *Studiile româneşti la Universitatea Carolină din Praga* în „Studiile româneşti în lume în 2008. Romanian Studies around The World in 2008", coordonator, Marina Cap-Bun, Bucureşti, Editura universitară, 2009, p.134-144.

Catedra de limba română la Universitatea Humboldt din Berlin

Cătălina ENE ONEA
drd. la Humboldt-Universität zu Berlin

La Universitatea Humboldt din Berlin există catedră de română din anul 1906. Aceasta oferă cursuri de limbă, literatură, traducere dar şi de cultură şi civilizaţie, astfel că cei interesaţi nu numai că pot învăţa limba, ci îşi pot face şi o privire de ansamblu despre istoria şi civilizaţia românească. Din punct de vedere organizaţional, catedra este formată în prezent din patru cadre didactice.

Cătălina ENE ONEA

Acestea sunt fie trimise din România cu un contract, fie titulare pe posturi obţinute prin scoatere la concurs de către Universitatea din Berlin.

Am stat de vorbă cu doamna dr. Ioana Scherf, lector în cadrul catedrei şi am aflat că cei care vin să ia cursuri de română au de multe ori o motivaţie personală: fie doresc să îşi îmbogăţească repertoriul limbilor de origine romanică vorbite şi consideră că româna e o limbă interesantă şi mai rar întâlnită, fie au fost deja în România şi au rămas încântaţi de ţară, tradiţii şi şi-au făcut prieteni acolo; există însă şi studenţi care vor să facă un stagiu de studiu în România sau să aplice pentru o bursă ori pentru un parteneriat la universităţile româneşti şi pentru asta au nevoie să vorbească bine limba.

În urmă cu mai mulţi ani se putea alege româna ca specializare secundară la un studiu de bază, îmi spunea doamna Scherf, dar pentru că universităţile încearcă întotdeauna să „economisească la limbile mici", acum româna a rămas doar ca opţiune de curs integrat într-o specializare diferită pentru studenţii de la Bachelor care vor să înveţe o limbă străină mai „exotică" sau pentru cei de la Master care fac un studiu în domeniul romanisticii. De asemenea, se pot adresa catedrei toţi cei care au vreun interes deosebit legat de limba, cultura sau literatura română. În ultimul timp se poate vorbi chiar despre un interes sporit în rândul celor care vor să înveţe româna, a ţinut să accentueze lector dr. Ioana Scherf.

De notat ar fi şi evenimentele şi acţiunile făcute de catedră în colaborare cu Ambasada României la Berlin sau cu Institutul Cultural Român, aşa cum a fost în anul 2006 cel de-al 32-lea Congres de romanistică, ediţie jubiliară care a marcat 100 de ani de existenţă a catedrei de română la Universitatea Humboldt sau cum ar fi şi participarea recentă la „Lunga noapte a ştiinţei", un concept modern al Universităţii Humboldt, menit să dea fiecărei catedre/specializări din cadrul universităţii şansa de a se prezenta într-o formă inedită şi originală, pentru a îşi „face reclamă".

Pentru viitor se lucrează la proiecte care să implice şi profesori şi personalităţi din spaţiul carpato-danubiano-pontic sau schimburi de experienţă pentru cursanţi, aşa cum propune deja Şcoala de limba română Berlin-Brandenburg, înfiinţată în capitala Germaniei în urmă cu trei ani, la iniţiativa doamnei prof. Scherf. Se încearcă şi reactualizarea bazei de date cu toţi foştii cursanţi, pentru a menţine contactul şi a face diverse acţiuni împreună cu aceştia. Unii dintre studenţii care au trecut deja pe la catedra de română lucrează acum ca traducători şi păstrează legătura cu universitatea. Din păcate nu există încă un atestat de limba română ca limbă străină, aşa cum este cazul limbilor populare, ca engleza, franceza, germana, italiana sau spaniola. Ne bucurăm totuşi că la Berlin încă se poate învăţa română şi sperăm ca pe viitor interesul pentru limba şi cultura ţării noastre să fie din ce în ce mai mare.

Lectoratul român de la Tübingen, R. F. Germania

Despre limba română, despre Eugen Coşeriu, despre prietenii limbii române, despre Tübingen cu personalitățile sale şi… despre mine

Prof. univ. dr. G. G. NEAMȚU
Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca

Era în toamna destul de târzie a anului 1973, când, tânăr asistent fiind şi doctorand la *Catedra de limba română şi lingvistică generală* a Facultății de Filologie din Cluj, plecam ca lector de română în R. F. Germania, la Universitatea din Tübingen, universitate bine cunoscută românilor cu ceva şcoală, nu numai pentru Turnul lui Hölderlin sau râul Neckar, ci şi, printre altele - şi poate în primul rând - pentru că pe acolo trecuseră, cu mult timp înainte, oameni mari ai culturii româneşti precum Ion Barbu şi Tudor Vianu, iar de câțiva ani buni îşi desfăşura acolo activitatea unul dintre cei mai mari lingvişti ai lumii, părintele integralismului, profesorul dr. Eugen Coşeriu, român de origine, basarabean din județul Bălți. Emoția sau mai exact amestecul de bucurie profesională şi teama de necunoscut mă copleşeau: era prima mea ieşire din țară (şi încă tocmai în R. F. Germania, simbolul capitalismului european prosper), aveam privilegiul râvnit de atâta lume de a fi în preajma marelui savant român, iar experiența mea de profesor de română ca limbă străină era modestă şi uşor rudimentară (predasem câteva semestre unor grupe de vietnamezi, libanezi şi greci, care, după anul pregătitor, urmau să studieze în România).

Poate însă că deasupra tuturor amenințărilor era problema depăşirii handicapului comunicativ-lingvistic, cu o perspectivă, cel puțin pentru primul an, care nu părea prea roză. Cunoştințele mele de germană erau nu modeste şi nici măcar submodeste, ci aproape zero. (În şcoala generală, la liceu şi în facultate studiasem franceza şi, se înțelege, rusa, limbi pe care, prin frumusețea lor aparte, până în ziua de azi le simt aproape de sufletul meu, măcar că cea de-a doua s-a rarefiat, aproape pierzându-se în ceața timpului trecut. În orice caz, germana era ultima dintre limbile moderne la care m-aş fi gândit s-o învăț vreodată, după cum nici Germania nu figura printre țările pe care visam să le vizitez, necum să îmi desfăşor activitatea didactică între nemți. Şi asta în ciuda originii mele germane (şvăbeşti) probabile şi îndepărtate.)

Oricum, plecarea mea ca lector în Germania a fost una neaşteptată şi precipitată, fără a fi avut răgazul necesar să mă dezmeticesc prea bine - postul de lector de limba română de la Tübingen devenise liber prin încheierea mandatului domnului conferențiar Octavian Şchian de la Cluj, iar conducerea Universității Babeş-Bolyai luase decizia de a trimite la lectorate în străinătate, văzute şi ca un fel de stagii de perfecționare, cadre didactice mai tinere. Aşa se face că la propunerea doamnei profesor Viorica Pamfil, prodecan al Facultății de Filologie, şi susținerea fără rezerve a candidaturii mele pe lângă prof. E. Coşeriu, care era şi şeful corpului de lectori străini pentru limbi romanice, de către Octavian Şchian, dosarul meu, deşi întocmit cam la repezeală, a fost acceptat. Mai adaug faptul, deloc neglijabil, că Lectoratul de română de la Tübingen aparținea Clujului, după cum cel de germană de la Cluj aparținea Universității din Tübingen. În acest context, probabil că a contat mult şi susținerea mea de către dr. Rudolf Windisch, lectorul de germană (din Tübingen) la Cluj, unul dintre foştii asistenți preferați ai profesorului E. Coşeriu. În treacăt notez că R. Windisch, un foarte bun cunoscător al limbii române, cu un doctorat (la E. Coşeriu) despre genul neutru în

română, a ajuns un reputat profesor de filologie romanică, a susținut cursurile fundamentale de română la Univ. din Rostock şi acum câțiva ani i s-a decernat titlul de doctor honoris causa al Universității din Cluj-Napoca. Poate că este profesorul german care în ultimele patru decenii a făcut cel mai mult pentru cunoaşterea limbii şi culturii noastre în Germania (şi nu numai). Până astăzi, Catedra de limba română şi lingvistică generală din Cluj-Napoca are legături foarte apropiate cu R. Windisch. (În fiecare semestru al ultimilor ani, domnia sa vine la Cluj şi ține modular cursuri de filologie romanică în cadrul masteratului *Limba română în context romanic*, masterat patronat de catedră.)

În sfârşit, cu 25 de mărci vest-germane în buzunar (atâta era permis), am ajuns într-o noapte friguroasă în gara din Stuttgart, unde, după planul întocmit de R. Windisch, urma să fiu aşteptat şi recuperat de un bun prieten şi coleg de generație al său, tot fost asistent al profesorului E. Coşeriu, dr. Winfried Busse, specialist în filologie romanică şi lingvistică generală. A fost primul neamț pe care l-am cunoscut personal pe teritoriul Germaniei, un neamț tipic - înalt, blond şi cu ochi albaştri. Pe peronul gării din Stuttgart am avut primul incident de comunicare, pe care atunci l-am simțit cu disperare, iar azi îmi pare pitoresc, chiar hazliu: trenul please, era miezul nopții, eram aproape singur pe peron şi nu mă căuta nimeni, cel puțin n-am auzit pe nimeni strigându-mă în franceză, aşa cum era consemnul. În cele din urmă, am izolat totuşi numele meu într-o avalanşă de vorbe nemțeşti sacadate şi l-am identificat pe neamț, strigând şi eu în franceză:

— Aici, aici, eu sunt Neamțu, Herr Dr. Busse! (Dacă cineva ar fi fotografiat întâlnirea noastră de noapte, ar fi ieşit o poză pe cinste: un neamț, o matahală de neamț, şi un Neamțu mititel încercând să se îmbrățişeze. Aveam totuşi o notă comună: amândoi aveam haine de blană Alain Delon.)

După o jumătate de noapte care a trecut foarte repede în casa mai înaltului meu coleg de breaslă, într-un sat cam la mijlocul distanței dintre Tübingen şi Stuttgart, dimineața aveam moralul ridicat în materie de conversație în franceză. (Nu mai vorbisem franceza, ca unica limbă de conversație, într-un ritm alert şi atâta timp, de multă vreme). Îi păstrez domnului dr. W. Busse o vie şi plăcută amintire în baza unei prietenii de decenii. Domnia sa a ajuns destul de repede profesor universitar la Berlin (Berlinul de Vest). În treacăt fie spus, în primii ani la Tübingen a învățat şi ceva română de la mine, elemente practice de conversație, că la teorie era doctor. În casa lui am văzut Campionatul Mondial de Fotbal găzduit de Germania (1974) şi câştigat de echipa de aur a acestei țări. Poate de la acele seri plăcute şi de la oamenii de calitate pe care i-am cunoscut atunci mi se trage o admirație reală față de nemți până astăzi, aş putea chiar spune că sunt un pic filogerman. (Nu ştiu dacă vorbele frumoase ale lui R. Windisch despre România sau simpatia pentru mine l-au făcut ca, împreună cu soția şi familia Windisch, să-mi facă o vizită neanunțată, cred că în vacanța de Crăciun a lui 1975, în satul soției mele, nu departe de Cluj, într-un decor de iarnă autentică, la o casă de țară, cu brad împodobit în curte).

La ora nouă dimineața eram în anticamera profesorului E. Coşeriu, dat în grija secretarei, blânda, sfioasa şi discreta domnişoară Ott, de un ataşament rar față de şef, temându-se de el şi venerându-l în aceeaşi măsură. (Mi-am dat seama de acest lucru după câteva cuvinte schimbate într-o franceză şoptită.) Preț de câteva minute, până ce am fost primit de profesor, minute foarte lungi, mi-au trecut prin minte zeci de „scenarii" în legătură cu întâlnirea cu cel mai mare om din viața mea. (Aşa am crezut atunci, aşa cred şi acum.) Un tunător „herein" auzit din biroul profesorului şi agitația instantanee a domnişoarei Ott m-au trezit din meditația cețoasă în care mă cufundasem. Cum timp de câteva secunde nu se întâmpla nimic, eu rămânând calm pe scaun, se mai auzi o dată imperativ magicul „herein", repetat cu timiditate de domnişoara Ott şi tălmăcit în franceză. Am intrat şi mă aflam, după un drum lung, față în față cu profesorul, învăluit într-un nor gros de fum, cu capul aplecat peste un maldăr de hârtii. (E. Coşeriu a fost un fumător profesionist, chiar înrăit. De pe biroul lui nu lipseau niciodată țigările Camel fără filtru.) L-am salutat şi m-am prezentat aproape milităreşte, în română, bineînțeles. Era un bărbat înalt, bine făcut, în puterea vârstei, în costum albastru, cravată şi cămaşă albă. (Nu cred să-l fi văzut îmbrăcat vreodată cu costum de altă culoare.) Câteva secunde bune după prezentarea mea nici nu m-a băgat în seamă, ca şi cum nici n-aş fi fost acolo. Crezând că nu m-a auzit sau nu m-a văzut, am încercat să-mi fac simțită prezența, schițând un fel de tuse sau mârâit, nici eu nu mai ştiu ce-a fost.

— Da, da, te-am văzut, se auzi de dincolo de norul de fum. Deci dumneata eşti domnul Neamț Gavrilă… Imediat am încercat să-l corectez, spunând „Neamțu", cu –u la urmă, cum îmi zicea toată lumea şi cum semnasem cele câteva articolaşe de gramatică publicate.

— În acte scrie fără –u şi aşa rămâne, cel puţin pentru nemţi, fu replica imediată.

Această primă întâlnire cu profesorul, care mi s-a părut destul de oficială, fără înfloriturile româneşti cu care eram obişnuit, a fost ca un duş rece, unul care mă arunca direct în mediul german.

După alte câteva secunde m-a întrebat dacă ştiu germană, lucru pe care-l aşteptam încă de pe tren şi de care mă temeam cel mai mult. (Din ţară ştiam mitul Coşeriu privind numărul impresionant de limbi străine pe care le vorbea profesorul.)

I-am răspuns cam în genul:

— Păi, să vedeţi, eu… N-am apucat să continui, că m-a întrerupt tăios: — Domnule Neamţ, în dosar scrie că ştii germană bine şi acum îmi spui că de fapt nu ştii! Cum o să predai română nemţilor? Asta nu înţeleg eu la voi, românii (că nu eşti primul caz): una scrie în acte şi alta-i realitatea!

În acel moment mi-aş fi dorit să fiu în altă parte, oriunde, numai să nu mă mai întrebe cineva de germană. (Ce bine era la Cluj…!) Lucrurile s-au mai dres după ce i-am spus că ştiu bine franceză şi mai ştiam că cei mai mulţi cursanţi de la română vorbeau franceza, fiind studenţi la *Romanisches Seminar*. Profesorul s-a îmbunat de-a binelea după ce am scos din valizele lăsate în anticameră materiale aduse pentru lectorat - cărţi, discuri ş.a.

Odată trecut acest moment, profesorul mi-a spus pe scurt, dar chiar prietenos, care este misiunea mea, ce cursuri practice urma să ţin, statutul ,,minor" al limbii române, dotarea lectoratului de română, segmentul foarte bogat în carte românească al bibliotecii institutului şi al facultăţii, acţiunile imediat necesare pentru reducerea cursurilor de română (anunţuri, afişe, publicitate din partea domniei sale şi a colegilor lectori de la celelalte limbi romanice, în special de la spaniolă şi italiană, şi, se înţelege, activitatea mea personală insistentă şi diversificată la primele întâlniri pentru a-i atrage pe studenţi şi pentru a mai recupera ceva din ceea ce se pierduse cu întârzierea mea).

(De fiecare dată când se schimba lectorul – uneori şi în timpul misiunii – întârzierile erau grosolane, mult după începerea cursurilor.)

Ca să închei cu acest moment introductiv, ,,istoric" pentru viaţa mea de lector de română la Tübingen, aş mai reţine două segmente de coloratură aparte, unul puţin hazliu, iar celălalt foarte grav, care m-a introdus în seriozitatea germană, în ceea ce înseamnă *Deutsche Ordnung und Disziplin*, un principiu care, cu suişuri şi coborâşuri, m-a urmărit toată viaţa. Întrebându-mă dacă am bani, i-am răspuns prompt şi aproape mândru că da. Profesorul a schiţat un gest de mirare şi s-a interesat ce sumă exact am. I-am răspuns imediat că am 25 de mărci, dar, băgând involuntar mâna în buzunar, m-am corectat repede, scăzând suma la 22 de mărci şi ceva, că pe tren îmi cumpărasem un pachet de Kent, să mă respect, ca orice fumător român care călătoreşte cu valută în străinătate. Profesorul a apăsat pe un buton şi a apărut imediat domnul Stolp, un neamţ în miniatură, asistent administrativ, care, după ce i-am semnat o hârtie, mi-a împrumutat 200 de mărci, până ce primeam primul salariu. Al doilea lucru, care m-a impresionat profund şi pe care l-am relatat oriunde şi de câte ori am avut ocazia, a fost organizarea administrativă a preluării mele ca angajat străin al Universităţii. Viteza şi exactitatea cu care s-au derulat operaţiunile nu m-au mirat, ci m-au lăsat de-a dreptul perplex. (Am mai fost ulterior lector de română sau invitat şi pe la alte universităţi din alte ţări, dar până astăzi n-am mai întâlnit ceva asemănător.)

În câteva ore, domnul Stolp, acelaşi domn Stolp, bun vorbitor de franceză, m-a purtat în câteva ore pe la toate serviciile admnistrative din Tübingen ca să fiu în ordine cu documentele necesare şederii mele – la Poliţie (pentru înregistrare şi permis de şedere), la Bancă (pentru a-mi deschide cont), la Serviciul academic pentru străini al Universităţii, la Clinică (să nu fiu cumva vreun român bolnav), la Decan (un sas plecat din Transilvania), la secretara institutului (domnişoara Könekamp, un fel de căpitan al instituţiei în haine de femeie) etc. etc.

În aceeaşi zi, la ora patru după masă, domnul Stolp îi raporta profesorului că lectorul de română este instalat în apartamentul rezervat în Dozentenwohnheim (un fel de hotel/casă de oaspeţi pentru străinii veniţi în Germania pentru activităţi didactice, doctorate sau diverse specializări academice).

M-am despărţit de simpaticul domn Stolp după ce m-a instruit în detaliu în legătură cu apartamentul, traducând în fapt ceea ce îi spunea administratorul imobilului, un şvab durduliu şi repezit, cu o şvăbească imposibilă. (De fapt, chiar dacă ar fi vorbit în germana literară, tot n-aş fi înţeles mare lucru.) L-am revăzut pe domnul Stolp o singură dată, când i-am înapoiat banii împrumutaţi. Un om pe cinste!

Seara acelei zile încărcate şi supradimensionate m-a prins plimbându-mă pe peluza din faţa apartamentului de la parter, cu un perete întreg din sticlă, de unde, clădirea fiind pe deal,

aveam o imagine superbă a oraşului Tübingen, împrăştiat la poalele dealurilor, scăldat în lumină. Cam asta a fost prima mea zi la Tübingen.

***

A doua zi m-am prezentat la slujbă. Lectoratul de română era situat în centrul oraşului, într-o clădire veche ce, dacă-mi aduc bine aminte, ţinea de Grădina Botanică. Biroul lectorului, care servea şi ca sală de curs şi bibliotecă a lectoratului, se afla la mansardă. Scara pe care se urca avea în dreapta şi în stânga pereţii aproape tapisaţi cu imagini din România – Capitala, oraşe mai importante, universităţi din România, peisaje, Delta Dunării, Maramureşul, ansambluri folclorice, scriitori, reproduceri după opere de artă româneşti etc. etc. Urcuşul până la lectorat însemna o mică introducere în universul geografic şi spiritual românesc. Nu era rău deloc. După un an, lectoratul s-a mutat într-una din clădirile noi, foarte moderne, la acelaşi etaj cu biroul profesorului, pe care, dată fiind dispunerea clădirii, îl vedeam pe geam. În aceeaşi clădire se afla marea bibliotecă a facultăţii, organizată nemţeşte. (Pe jos era o splendidă şi uriaşă mochetă verde. Studenţii o numeau „pajiştea verde", că doar acolo păştea tineretul cunoştinţele de care avea nevoie.) În cadrul uriaşei biblioteci, se afla un segment deloc neglijabil de carte românească. Cred că Tübingenul avea cea mai mare bibliotecă românească din Germania şi acest lucru se datora în mare măsură profesorului E. Coşeriu, care era aproape obsedat de înzestrarea bibliotecii cu carte românească, şi nu numai de profil literar sau filologic. (Aproape săptămânal veneau din România, prin B.C.U. – Bucureşti, colete de cărţi.) În orice caz, biblioteca avea aproape tot ce-ţi puteai dori ca cititor, chiar cu pretenţii. (Profesorul însuşi avea o bibliotecă personală renumită, poate cea mai mare bibliotecă privată din spaţiul german. O dată, ca invitat în familie, am văzut-o şi eu.)

Cu ajutoare substanţiale din partea profesorului, a secretariatului, a asistenţilor şi a studenţilor mai vechi la română am demarat cursurile în câteva zile. Am reuşit cu greu să adun în jur de 25-30 de studenţi pe toate ciclurile. Norma didactică, relativ aceeaşi în toţi cei patru ani (1973-1977) cât am fost lector de română, era de 8-9 ore săptămânal, în principiu cursuri practice de limbă, organizate pe trei niveluri, fiecare câte un semestru: nivel începători (2-3 ore), nivel mediu (2-3 ore), nivel avansaţi (3 ore). Începând cu anul al doilea de lectorat, la grupa de avansaţi sau, mai cu seamă, ca activităţi separate, dincolo de norma didactică, am ţinut, pentru studenţii care terminaseră ciclul de română (trei semestre) şi alte persoane din oraş, cursuri universitare propriu-zise, de literatură/cultură română – mari personalităţi în literatură, muzică, pictură, folclor literar ilustrat muzical. (Lectorul dispunea de o colecţie apreciabilă de discuri cu muzică populară, la care, eu însumi fiind mare iubitor de folclor, se adăugau discurile aduse de mine din ţară.)

În anii al treilea şi al patrulea de lectorat am ţinut şi cursuri mai specializate cu profil filologic – istoria limbii române, repartiţia dialectică a limbii române, individualitatea limbii române între limbile romanice. (Acest din urmă curs, schiţat în 1976 la Lectoratul din Tübingen, l-am reluat după 1990 ca lecţie introductivă la disciplina *Limba română contemporană*, iar după 2009, mult dezvoltat şi adus la zi ca informaţie ştiinţifică, drept curs masteral la Facultatea de Litere din Cluj.) Deşi la nemţi frecvenţa la cursuri nu era obligatorie, disciplina şi conştiinţa germană nu prea făceau loc absenţelor. (După mulţi ani, am preluat şi noi, românii, modelul, dar se pare că randamentul nu este tocmai cel dorit, pentru că nici românul nu e neamţ.) Ca materiale didactice aveam cunoscutul manual de limba română pentru străini coordonat de Boris Cazacu, versiunea franceză, în exemplare suficiente pentru toţi cursanţii, un manual destul de academic şi cu multă gramatică, dicţionare bilingve, dicţionare româneşti explicative, alte manuale nemţeşti de română (cu circulaţie restrânsă), ghiduri de conversaţie, culegeri de texte ş.a. La acestea se adăugau materialele redactate de lector (sistematizări gramaticale, inventare de cuvinte şi expresii uzuale, texte pentru traduceri în şi din germană etc.). Odată cu studenţii, care învăţau română, am învăţat şi eu germană. (N-am urmat cursuri de germană, ci aproape zilnic în cei patru ani i-am dedicat germanei cel puţin două ore de studiu individual, având ca material de bază un uriaş dicţionar german-român, o gramatică practică a limbii germane şi trei volume de *Limba germană fără profesor* (pentru români). Verificarea cunoştinţelor urma calea firească – emisiuni radio, TV şi, mai ales, testele de conversaţie prin urbe. N-a fost metoda cea mai bună, cu randament deosebit, dar asta a fost.)

Cursanţii aveau o pregătire eterogenă din punct de vedere filologic, cei mai mulţi erau romanişti, relativ buni cunoscători de franceză şi latină. (Romanisches Seminar din Tübingen era singurul institut de romanistică din Germania unde se studiau toate limbile romanice.)

La aceştia se adăugau studenţi de la limbi slave, teologie, muzică, ştiinţe economice şi, mai ales la cursurile practice pentru avansaţi şi cursurile universitare propriu-zise, tineri saşi sau şvabi din România stabiliţi în Germania, cu care relaţiile mele au fost excelente. Motivaţia cursanţilor mei în ce priveşte limba română era cât se poate de diversă, de la interese filologice legate de specializarea lor – le eliberam câte un certificat de competenţă lingvistică - până la cele turistice. (Mulţi fuseseră cel puţin o dată în România sau urmau să vină.)

În sfârşit, ca să închei cu aspectul didactic propriu-zis, la cursurile mele am avut ca studenţi în fiecare semestru şi tineri asistenţi sau doctoranzi ai profesorului E. Coşeriu.

(Pentru aceştia, cunoaşterea, fie şi aproximativă, a limbii române era un lucru de la sine înţeles, atât pentru specializarea lor, cât şi pentru profesor, cel numit adesea caput mundi.)

Unii dintre ei au funcţionat peste ani ca lectori de germană la Cluj sau la Bucureşti. În treacăt fie spus, unul dintre aceştia, foarte apreciat de profesor, domnul Harald Thun, proaspăt doctor în romanistică, devenit, împreună cu soţia, o franţuzoaică deloc sclifosită, bun prieten al familiei mele, avea să ajungă foarte tânăr profesor la Universitatea din Kiehl, în nordul Germaniei. Destul de bun vorbitor de română, dr. Harald Thun, în teza lui de doctorat face numeroase referiri la limba română. Ca aspect fizic, Harald Thun nu prea aducea a neamţ (înalt, slăbuţ sau chiar slab, cu bărbuţă neagră, mucalit ca un ardelean), dar, altfel, destul de mândru ca neamţ. Îmi aduc aminte că odată, plângându-mă de birocraţia germană foarte stufoasă, mi-a spus că tocmai cu această birocraţie Germania a pornit două războaie mondiale. Fără să mă gândesc prea mult, am adăugat că e adevărat, dar şi că le-a pierdut pe amândouă. Câteva zile după aceea, din cauza orgoliului rănit involuntar, aproape că nu ne cunoşteam, dar toate sunt trecătoare. Am auzit recent că amicul meu, aflat în prag de pensie, a devenit un veritabil fermier – are câteva tractoare, cultivă pământul şi creşte găini pentru ouă ecologice. Sper că nu l-a afectat prea mult gripa aviară. În orice caz, să nu se profileze pe castraveţi!)

Începând cu anul al doilea de lectorat, dacă nu mă înşel, am ţinut cursuri de română şi la Stuttgart (4 ore pe săptămână), dar cu un număr relativ mic de cursanţi, în principiu cadre didactice, foarte interesate de altfel. (Dacă aş judeca după tipicul actual, al numărului de cursanţi la un profesor, nu meritam nici biletul de tren clasa I, că eram „universitar", necum plata, care nu era de lepădat, pentru orele ţinute. Dar la cine avea bani destui, ce mai contau câteva sute de mărci cheltuite lunar pentru gramatica limbii române?!)

Aici, la Stuttgart, l-am cunoscut pe lectorul de franceză, domnul Dupost, cu unele cunoştinţe de română, având rude prin alianţă în Moldova. Domnul Dupost a ajuns să se descurce destul de bine în română. L-am revăzut acum câţiva ani la Cluj, la Decanatul Facultăţii de Litere, aflând că este profesor universitar de prestigiu în Franţa, implicat, cu funcţii de coordonare, în derularea unor proiecte didactice de anvergură europeană.

***

Un segment important şi distinct al activităţii mele ca lector era, după cum este şi astăzi, promovarea imaginii ţării cu tot ce se putea şi realizarea unei atmosfere prieteneşti, de simpatie faţă de poporul român, faţă de limba şi cultura lui. (Oricum am lua-o, într-un anumit fel, lectorul român era reprezentantul oficial al ţării la Universitate şi în urbe, chemat să fie persoană sociabilă, cu interes şi dotare pentru misiunea asumată. Fireşte că posibilităţile şi condiţiile de atunci erau mult diferite faţă de cele de acum. De aceea, poate că, dacă astăzi aş fi lector în Germania, multe le-aş face altfel, dar nu ca idee, ca esenţă, ci ca anvergură şi realizare tehnică.)

Segmentul pe care mi-am axat prioritar activitatea, dincolo de latura didactică, se înţelege, au fost relaţiile mele cu studenţii, pe care le-am apreciat atunci ca excelente, atât ca profesor, cât şi ca prieten apropiat. (Asta poate şi datorită diferenţei mici de vârstă.) De multe ori am fost surprins de promptitudinea şi plăcerea cu care răspundeau solicitărilor mele sau de înţelegerea şi discreţia cu care priveau anumite neajunsuri legate de procesul de învăţământ sau de mersul lucrurilor în ţară în anumite momente şi pe anumite segmente.

Ani la rând după încheierea misiunii mele la Tübingen am primit ilustrate după ilustrate de la foştii mei studenţi. (În iulie 1977, când mi-am susţinut teza de doctorat la Cluj, în dosar, alături de o scrisoare de apreciere din partea profesorului E. Coşeriu, se afla şi un mesaj, emoţionant şi surprinzător pentru mine, din partea foştilor mei studenţi.)

Un student de excepţie mi-a fost domnul Manfred Ringmacher, un iubitor împătimit al României, un surprinzător vorbitor de română şi de câteva limbi slave, în afară de cele zise „moderne" (engleză, franceză). A vizitat România şi

pe mine de nenumărate ori. Am aflat însă că n-a făcut carieră universitară, în ciuda unei dotări remarcabile pentru cercetarea lingvistică, ci că este editor la Berlin sau aşa ceva. Nici nu ştiu dacă şi-a luat doctoratul la E. Coşeriu.

***

Amintiri frumoase mă leagă de colegii lectori de limbi romanice, în special de spaniolă, italiană, portugheză, franceză şi catalană. Propriu-zis prin ei, mulţi stabiliţi în Germania, m-am integrat în viaţa universitară de la Tübingen. Dincolo de sentimentele de prietenie apropiată, le datorez mult şi pentru atâţia studenţi direcţionaţi de ei spre limba română. Nu pot, de asemenea, să nu mă gândesc la pitorescul obicei de a da fiecare lector, sâmbătă seara, când îi venea rândul, câte o masă cu specific naţional pe un fond muzical adecvat. (La cina românească, fondul muzical îl constituiau piesele folclorice instrumentale la mare căutare pe vremea aceea în Germania – Fărcaş, Zamfir, Gherghina.) Dintre cei care mi-au călcat pragul casei de atâtea ori (dr. Francisco Oros, spaniolul mereu pus pe glume, dr. Alberto Zuluaga, columbianul cel mândru, dr. Gianni Bucciol, italianul cu ureche muzicală, dr. J.P. Durafour, fudul ca orice francez, dr. Velasquez, blânda doamnă de portugheză), unii poate nici nu mai sunt decât în memoria mea. (La sindrofiile noastre mai lua parte câteodată uriaşul (la propriu) lector de chineză, dr. Wang, un fantastic bucătar. La început, felurile lui minuscule de bucate îmi inspirau teama că voi pleca flămând de la masă. Domnul Wang începea semestrul cu peste 200 de studenţi şi îl termina cu 20-30. Limbă, nu glumă!) Punctul culminant al acestor întâlniri cu bucate alese şi conversaţie exclusiv în germană îl constituia cina anuală dată de profesorul E. Coşeriu pentru toţi angajaţii instituţiei, la reşedinţa sa dintr-o localitate de lângă Tübingen. (La prima mea participare, am avut un mic incident, legat de pastele italieneşti, care pentru mine erau un fel de macaroane cu brânză, de care, până în ziua de astăzi, n-am mâncat niciodată. La insistenţele doamnei Coşeriu, i-am spus că nu le mănânc nici dacă m-ar obliga preşedintele României. Nu ştiu dacă am convins-o sau nu că am o problemă cu brânza, smântâna şi… mămăliga, dar, în cele din urmă, mi-a înlocuit pastele cu altceva.)

Azi, la modul sincer, mă gândesc cu multă nostalgie la acele frumoase vremuri de dorită şi reală socializare (cum am spune astăzi), nelăsând loc individualismului din zilele noastre, deşi azi vorbim mai mult ca oricând de… socializare.

***

Poate că momentele cele mai frumoase, mai sentimentale şi cu mai mare „impact" în promovarea limbii şi culturii române la Tübingen l-au constituit aşa-numitele „seri culturale româneşti", organizate fără o regularitate propriu-zisă, legate de anumite date importante din istoria românilor, a limbii şi culturii române, în principiu o dată la două luni. Acestea constau într-o scurtă prezentare / conferinţă a lectorului (în română sau / şi în germană), urmată de un grupaj cultural artistic susţinut exclusiv de studenţii germani – poezii / texte în română cu traducere în germană, audiţii muzicale (muzică populară sau clasică), prezentări de obiceiuri populare româneşti (cu fotografii, reproduceri de pictură etc.). La aceste seri culturale, publicul era destul de numeros – în afară de studenţi, veneau lectorii de limbi romanice, asistenţi şi doctoranzi, persoane din oraş (români stabiliţi în zonă, etnici germani plecaţi din România etc.). „Evenimentul" se încheia, în frumoasa tradiţie a românilor, cu un păhărel de ţuică ardelenească, chifteluţe, uneori şi „sărmăluţe" (produse asigurate şi preparate de familia lectorului). Când timpul de afară permitea, acest ultim segment se desfăşura în aer liber, în pădurea de la marginea oraşului, cu atât de cunoscutele „grătare", uneori cam arse. (Oricum, nemţii frig carnea destul de bine, nu ca vecinii, prietenii şi rivalii lor francezi, acuzaţi adesea în glumă de canibalism.)

În pregătirea acestor seri culturale (desfăşurate mai mult sau mai puţin spre seară), am beneficiat, în toate etapele lor, de ajutorul de neprețuit al unui om deosebit ca român şi talent pentru limbi, Remus Zamfir, fost asistent universitar de germană din Timişoara, imigrat în Germania din motive pe care nu le discut aici, că ar fi de prisos. Aş spune că Remus, o namilă de om, cu barbă şi ras în cap, cu o privire foarte serioasă, să nu zic mai puţin prietenoasă, un om pe care nu era prea bine să-l superi, a fost mai mult decât mâna mea dreaptă în aproape tot ce am făcut la Tübingen, inclusiv în ce priveşte înaintarea mea în cunoştinţele de germană practică. (Remus vorbea o germană literară fără cusur, iar profesorul Coşeriu îl admira pentru cunoştinţele de arabă, asta studia el cât am stat eu la Tübingen.) L-am revăzut peste câţiva ani de la încheierea misiunii mele în Germania, dacă nu mă înşel în 1985, când am trecut prin Stuttgart, venind din Franţa, unde eram lector de română

la Universitatea din Dijon (1984-1997). Remus, căsătorit cu o poloneză, se stabilise în acest oraş şi preda germană refugiaţilor de Est (români, unguri, polonezi, cehi şi alţii). Nu l-am mai văzut după 1990. Remus, tot cu filozofia despre ţări bogate şi ţări sărace, despre dictatori şi terorism, despre curzi şi arabi?

***

Pe aceeaşi linie a serilor culturale româneşti, în anul al treilea de lectorat, dat fiind interesul crescând al studenţilor pentru petrecerea unui timp mai îndelungat într-un context de limbă şi cultură românească, dincolo de cadrul instituţional/oficial al cursurilor de la Universitate, am stabilit o zi pe săptămână (joia, începând cu ora 18) ca întâlnire a „româniştilor" (studenţi şi nu numai) într-un local din Tübingen unde aveam rezervată o masă lungă, pe care am numit-o Stammtisch. Era o atmosferă tinerească destul de gălăgioasă, cu multă lume şi eterogenă, cu discuţii în ambele limbi, cu, se înţelege, bere şi cântece româneşti, mai cu seamă studenţeşti. (Cum ceva ureche muzicală aveam – în armată fusesem solist de muzică populară – mă erijam în profesor de muzică. Textele cântecelor erau distribuite participanţilor sub formă de „fluturaşi".)

***

În privinţa emigranţilor români (de etnie română sau germană – saşi şi şvabi), relaţiile mele, din motive lesne de înţeles, au fost destul de modeste. De altfel, după cunoştinţele mele, români ca atare în Tübingen erau puţini, cu sentimente diferite faţă de România, în general afişate cu discreţie, şi de aici şi faţă de lector. (Venind dintr-o ţară „comunistă" şi ca reprezentant al ei, adică, oricum am lua-o, „persoană oficială", apropierea de mine a „românilor" din zonă, măcar că misiunea mea era strict culturală, mai exact aceea de a preda limba română ca limbă străină, a fost, cel puţin la început, mai rezervată, cenzurată de stafia comunismului.)

Dintre românii mai „de vază", îmi amintesc cu plăcere de pictorul Leuca, originar din Braşov sau Sibiu, căsătorit cu o săsoaică foarte plăcută şi vorbăreaţă. (Deşi ştiam de existenţa pictorului – era bine cunoscut la Tübingen - , îi văsusem şi o expoziţie, din motive pe care azi nu mi le pot explica, nu am făcut nicio tentativă de a-l cunoaşte personal. Întâlnirea cu pictorul a avut loc în a doua jumătate a anului al patrulea de lectorat, precedată de o altă întâlnire, cu totul accidentală, cu soţia lui care era vânzătoare (în fapt, un fel de şefă de raion) la un mare magazin de haine din Tübingen (Zinser). Conversând în magazin, în germană, bineînţeles, cu doamna Leuca, aceasta, după germana mea literară cam artificială, şi-a dat seama că nu sunt german, din zona şvăbească nici atât. În sfârşit, când i-am spus că sunt român a exclamat în română: - Ei, fire-ai să fii, eşti român şi nu spui nimic?! Aflând că sunt lectorul „oficial" de română, m-a apostrofat destul de violent, reproşându-mi că sunt comunist şi că de aceea nu l-am contactat pe soţul ei, care este român şi un mare pictor, cu expoziţii etc. În cele din urmă, lucrurile s-au lămurit, ajungând la „pupat Piaţa Independenţei", cu vizite reciproce în familie, cu relaţii foarte apropiate. (Am de la pictor un tablou de toată frumuseţea, reprezentând un cioban sibian, tablou la care ţin poate cel mai mult dintre toate tablourile din colecţia mea.)

Tot ca fapt divers îmi vine în minte o familie de şvabi din Banat stabiliţi la Tübingen. Domnul, nu-mi mai amintesc cum îl chema, cred că Lutz, era laborant la Universitate şi era foarte ataşat de România. După ce m-a cunoscut, i-am vizitat familia şi casa. (M-a impresionat în mod deosebit nu faptul că aveau o casă uriaşă (pentru doi oameni şi o fată care se stabilise undeva în nordul Germaniei), ci faptul că toată proprietatea era împrejmuită de un gard înalt din inox. Prin acest domn am cunoscut mai mulţi şvabi din Banat stabiliţi în satele din zona Tübingen, emigraţi din România cu primul val, imediat după 1950. Ce m-a frapat la ei, dincolo de bunăstarea materială, a fost felul cum se raportau mereu la ţara de origine cu termeni precum „la noi", „acasă la noi" ş.a., într-o română pe care le făcea plăcere să o vorbească între ei.

***

Perioada lectoratului meu la Tübingen cred că a coincis cu vârful în relaţiile culturale dintre Germania (R.F.G.) şi România nu numai prin serviciile specializate ale Ambasadei (ataşaţi cultural), ci şi prin lectoratele de română „oficiale", adică la schimb, cu lectori din ţară, cu paşaport de serviciu. România avea trei lectorate oficiale – la Köln (cu extensiuni la Aachen, Düsseldorf, Bonn), la München (cu extensiune la Regensburg) şi la Tübingen (cu extensiune la Stuttgart).

Nu ştiu dacă e o întâmplare sau e vorba de o preferinţă a nemţilor, cei mai mulţi lectori români erau ardeleni. La München era conf. univ. dr Cornel Săteanu (1971-1974) de la UBB Cluj. (Înainte fusese prof. univ. dr. Gravril Scridon, de la aceeaşi universitate, iar după C. Săteanu, prof.univ.dr. Pompiliu Dumitraşcu, tot de la Cluj.) La Köln (Bonn…) – conf.univ.dr Vla-

dimir Drâmba (orădean), turcolog, Universitatea Bucureşti, iar înainte, dacă nu mă înşel, prof. univ. dr Pompiliu Marcea. La Tübingen, înaintea mea (1970-1973) fusese conf.univ.dr Octavian Şchian (de la UBB Cluj), iar după mine (1977-1982), Grigore Rusu (Institutul de lingvistică şi istorie literară „Sextil Puşcariu", Cluj).

Se înțelege că în afara acestor lectorate deținute oficial de statul român, în Germania erau multe alte lectorate cu lectori din Germania. Nu pot să nu amintesc în acest sens puternicul centru românesc de la Freiburg, unde activau doi românişti de frunte – prof. univ. dr Paul Miron şi dr. Elsa Lüder. (I-am cunoscut în iarna lui 1973/1974, la tradiționalul colocviu „Eminescu", organizat în colaborare cu Universitatea din Iaşi. Tot cu această ocazie l-am cunoscut pe regretatul indo-europenist Cicerone Poghirc de la Universitatea din Bucureşti şi pe cel care, mai târziu, avea să devină un cunoscut istoric şi academician, Alexandru Zub, de la Universitatea din Iaşi.)

În perioada de care vorbesc, am participat cu comunicări (pe probleme de gramatică) la două simpozioane mari dedicate limbii române în Germania, unul organizat de Lectoratul de la Bochum (1974), care mi-a rămas în minte ca oraşul „din beton", şi de Lectoratul de la München (1976).

Relații foarte apropiate am avut cu lectorul de la München, colegul şi profesorul meu de la catedra din Cluj, conf. univ. dr. Cornel Săteanu, un apreciat lingvist de orientare modernă, titular la Cluj al cursurilor de fonetică – fonologie şi lexicologie – semantică. Aflat în ultimul an de misiune la München (1973-1974) şi bun cunoscător al Germaniei şi al limbii germane, pentru cu mult mai tânărul lector, care am fost eu, dânsul a fost un sfătuitor şi un excelent inițiator al meu în cariera de lector de română şi de, mai târziu, fonetician. (Dacă nu mă înşel, C. Săteanu a redactat primul curs practic modern de fonetică a limbii române pentru nemți - Rumänisch in Sprachlabor -, pe care-l utiliza în predare.) I-am vizitat de mai multe ori lectoratul.

Pe C. Săteanu l-am cunoscut propriu-zis ca om şi ca profesor în Germania. Am învățat de la el multe în ceea ce priveşte ordinea şi disciplina, perseverența, demnitatea şi încrederea în sine, respectul față de lege şi franchețea exprimării, atâtea şi atâtea vorbe de duh din zicerile şi glumele româneşti, spiritul de bun gospodar. C. Săteanu era un ardelean tipic. Toate acestea – şi în plus era sătmărean ca şi mine – ne-au legat pentru toată viața. (De la el am rămas cu o vorbă pe care o repet mereu: supus austriac, care vrea să spună că legea-i lege sau, mai pe ardeleneşte, dacă-i musai, cu plăcere, că-i musai.) Soarta a făcut ca după întoarcerea în țară să fac seminarul la cursul său de fonetică, iar mai apoi, după dispariția lui neaşteptată, în plină forță creatoare, să-i preiau şi cursul, pe care, mulți ani la rând l-am păstrat, in memoriam, aproape neschimbat. Tot de la el am rămas cu obsesia testelor ortografice eliminatorii la examenele de limba română contemporană de la facultate. (Ce şcoală se făcea pe vremuri!) Catalizând parcă valențele numelui meu, C. Săteanu m-a reconstruit în mare măsură ca fel de a fi şi a mă comporta în viața publică şi privată.

***

La un lectorat de română, la oricare, au loc şi evenimente mai deosebite, ieşite din rând, în care, direct sau indirect, este implicat şi lectorul. Aşa sunt, în primul rând, vizitele unor „fețe mai alese" din țară, vizite la lectorat sau / şi la instituția în care funcționează. La Tübingen am avut parte de multe de acest gen. Fără a le ordona cronologic (mi-e şi greu după aproape 40 de ani), rețin câteva dintre ele, pe cele mai importante pentru mine şi lectorat.

O imagine aproape în detaliu o am de la vizita poetului Marin Sorescu (în 1974 sau 1975), care, beneficiind de o bursă Humboldt, făcea un tur de conferințe prin Germania despre poezia românească actuală. La invitația profesorului E. Coşeriu, a venit şi la Tübingen.

Având probabil prea multe pe cap, profesorul a uitat să mă anunțe şi pe mine, ca să rânduiesc lucrurile cum se cuvine. Aşa se face că într-o dimineață, pe la ora şase, mă trezesc cu poetul la uşa casei mele. Deşi nu-l ştiam personal, l-am recunoscut imediat, înainte de a-mi spune: — Sunt Marin Sorescu. Nu ştiai că vin? Deşi debutul a fost cum a fost, cuprinsul a fost minunat. Am mobilizat de urgență studenții, mi-am anunțat cunoştințele din oraş şi după masă, la ora 18.00, profesorul E. Coşeriu îl prezenta mai mult decât laudativ auditoriului german. (Profesorului îi plăcea în mod deosebit poezia lui Marin Sorescu.) Poetul a citit textul conferinței sale, la început într-o germană aproximativă, apoi în franceză. A urmat un recital din poeziile invitatului, în română şi germană, susținut de studenții mei, şi discuții destul de aprinse. (Unde a fost cazul - şi a fost în repetate rânduri -, prietenul meu Remus Zamfir şi-a asumat rolul de traducător.) La masa de după, într-un mic restaurant de lângă Universitate, a participat

multă lume, inclusiv români din oraş. (În afară de Marin Sorescu, restul - plata nemţeşte).

***

Printre musafirii mai de seamă, la lectorat şi la Universitate, i-am avut pe prof. univ. dr. Ariton Vracui, cunoscut specialist în lingvistică generală de la Universitatea din Iaşi, primit şi de profesorul Eugen Coşeriu, mai mulţi profesori de la Universitatea din Cluj, într-un schimb de experienţă (un matematician, un fizician şi un filozof), şi prof. univ. dr. Marcu, prorector al Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj. Cu ocazia acestei vizite oficiale, la invitaţia preşedintelui Universităţii din Tübingen, s-a semnat protocolul de colaborare între cele două universităţi. Lectorul de română a fost însărcinat să se ocupe de programul oaspetelui, un program foarte încărcat, cu multe întâlniri protocolare şi mese scumpe pe măsură. (La nemţi protocolul e protocol şi se respectă întocmai, fără ingerinţe sentimentale sau conjuncturale.)

***

Un eveniment mai aparte prin amploare şi caracterul oficial l-a constituit vizita ambasadorului României la Universitatea din Tübingen, mai exact la Romanisches seminar, Excelenţa sa fiind însoţit de o întreagă suită oficială, din care făcea parte şi ataşatul cultural, şeful meu direct din Germania, distinsul istoric şi profesor universitar V. Curticăpeanu, bistriţean de origine. Cu domnia sa am mai avut o excelentă colaborare, fiind un autentic şi competent sprijinitor al limbii şi culturii române în Germania. (Dincolo de toate, ataşatul cultural şi familia sa erau buni cunoscători ai limbii germane).

Cu această ocazie, profesorului E. Coşeriu i s-a decernat, pentru merite deosebite, Ordinul cultural clasa a II-a sau a III-a (nu mai ştiu exact) din partea Guvernului României. Ceremonia, cu toate ingredientele ei, inclusiv presă, blitzuri etc., la Romanisches Seminar, a durat, datorită unor derapaje protocolare, care au deranjat orgoliul profesorului E. Coşeriu, destul de puţin (Deşi muştruluit ulterior de profesor, eu n-am avut nicio vină, că nu eram eu consilierul de exprimare al ambasadorului.)

Seara, în onoarea ambasadorului şi a profesorului E. Coşeriu, care, de altfel, n-a participat, conducerea Universităţii a dat o recepţie într-un local splendid, care ar corespunde la ceea ce numim noi Casa Universitarilor, situat într-o zonă rezidenţială, unde îşi aveau reşedinţe foşti cancelari vest-germani. Clădirea îmi era foarte cunoscută din exterior, întrucât în apropiere locuiam şi eu, având un mic apartament cu chirie în casa nu tocmai mică a unui mare jurist, profesor universitar la pensie, domnul Eschenburg, pe Apfelstrasse. Mă mutasem aici în vara lui 1975 din vechiul hotel al Universităţii (de pe Heuberger Tor Weg) în urma unei ploi de pomină, care a făcut ca şuvoaiele de apă care veneau de pe deal să treacă pur şi simplu prin apartamentul meu situat la parter. Am reuşit, ultrapanicat şi în mare grabă, să salvez ceva din aparatură şi cărţi.

Locuind doi ani în casa unui neamţ adevărat şi personalitate de vârf la Tübingen, am mai învăţat câte una, alta pentru viaţa mea privată şi publică. Profesorul Eschenburg era o mare „figură, având vederi de dreapta, dar, în acelaşi timp, un cunoscut simpatizant şi protector al străinilor aflaţi la studii în Tübingen, mai cu seamă al celor din lumea «mai puţin dezvoltată»”.

De la recepţia oficială despre care e vorba îmi amintesc două lucruri, unul care m-a surprins prin aspectul „democratic” şi altul care m-a făcut să mă simt foarte important. Masa oficială, de la un capăt la altul al sălii de protocol, avea pe ea două şiruri de sticle de vin, aliniate perfect, ca armata sovietică la defilare, un rând cu vin roşu şi altul cu vin alb. Am aflat atunci că această dispunere avea ca motivaţie specificul vinicol al celor două regiuni, Baden şi Würtemberg, care formau landul, ca să fie toată lumea mulţumită. (La mese mai alese, nemţii, că-s nemţi, nu beau bere, ci vin, băutură mai aleasă şi nobilă).

La un moment dat, însoţindu-l pe preşedintele Universităţii, domnul Theis, printre invitaţi, să mai traduc pe ici, pe colo, ne-am apropiat de un geam deschis, de unde, localul fiind situat la înălţime, se vedeau în vale, feeric luminate, celebrele clinici ale Universităţii. Preşedintele, foarte mândru de imperiul său, dă să închine un pahar de vin cu mine. Cum paharul meu era aproape gol, ia o sticlă să-mi mai toarne vin. Foarte emoţionat de gest, încerc politicos să-i spun că-i mulţumesc, că nu e cazul etc. etc. La acestea, preşedintele îmi spune: - Bea, domnule, că nu se ştie când vei mai avea ocazia să-ţi toarne în pahar preşedintele Universităţii din Tübingen. Şi am acceptat, bineînţeles. (De foarte multă vreme, cam de prin 1987, am trecut pe bere. Foarte rar mai beau câte un pahar de vin şi întotdeauna îmi aduc aminte c-am ciocnit un pahar de vin cu preşedintele şi încă turnat cu mâna lui din sticlă).

***

În ultimul an de lectorat, la sfârşitul semestrului I, îmi terminasem teza de doctorat despre „predicat”. Revenit în vacanța dintre semestre la Cluj, am aflat că era o lege nouă care limita cantitativ o teză de doctorat la 200 de pagini, dactilografiate față-verso. La întoarcerea în Germania, îi spun disperat profesorului E. Coşeriu vestea. Eu aveam dactilografiate cam 400 de pagini. Asta însemnat că trebuia s-o reduc la jumătate, ceea ce mi se părea imposibil. (Eram atât de convins de importanța lucrurilor pe care le spuneam în teză, încât credeam că nu pot renunța la nimic.) Zâmbind, profesorul îmi spune: Domnule Neamț, nu-i nicio tragedie! Încă nu s-a scris în lingvistică acea carte care, redusă la jumătate sau la o treime sau la un sfert, să fie o pierdere capitală. Şi avea mare dreptate... Am redus-o, fireşte, la jumătate şi azi, când o recitesc, cred că putea fi şi mai substanțial redusă. (Ardelenii au o vorbă, e adevărat, nu prea frumoasă: No, şi?! Pagubă-n ciuperci!)

Teza urma s-o susțin în țară, la prof. univ. dr. doc. Romulus Todoran. Eram în faza finală cu a doua redactare, când, preocupat de componența comisiei, l-am cunoscut pe profesorul Sorin Stati de la Universitatea din Bucureşti, de câțiva ani lector de română în Italia. La invitația lui E. Coşeriu, profesorul bucureştean ținea un ciclu de conferințe de romanistică la Tübingen. Credeam că l-am prins pe Dumnezeu de un picior. Profesorul Sorin Stati era deja o autoritate în gramatică, atât în țară, cât şi peste hotare, şi-l citam frecvent în teză nu numai pro, ci, şi mai ales, contra. (Erau dispute vechi între şcolile de gramatică de la Bucureşti şi de la Cluj, iar eu, ca supus austriac, eram trup şi suflet în interiorul orientării clujene reprezentate autoritar de profesorul D.D. Draşoveanu.)

Într-o seară am invitat familia Stati la o cină de taină, urmând să tatonez terenul. N-am apucat să-i zic mare lucru despre teza mea şi nepotrivirile de păreri, că profesorul Stati, calm, înțelegător şi cu eleganța-i rafinată, mi-a spus că acceptă să-mi fie membru în comisie. Cât despre punctele de vedere diferite, a adăugat: -Dacă n-ar fi aşa, nici nu m-ar fi interesat teza dumitale. Bucuria mea n-a durat mult, pentru că, după câteva luni, profesorul S. Stati renunța la a se mai întoarce în țară şi ca atare nici nu se mai punea problema de a-l chema în comisie. (În locul planificat pentru dânsul a venit profesorul Vasile Şerban de la Universitatea din Timişoara, fost şi el lector de română la Viena. Şi mi-a făcut un referat nemțesc – la obiect, lung, substanțial, ordonat şi cu destule observații critice sau constructive, cum se mai numesc.)

În memoria mea, profesorul Sorin Stati rămâne printre marii lingvişti români pe care i-am cunoscut, mare prin idei, informație, spirit deschis dialogului, limbi străine cunoscute, rafinament şi un talent remarcabil al scrisului pe teme lingvistice – firesc, frumos, curgător, limpede.

***

Revenind definitiv în țară la începutul lui iulie 1977, ştiam că las uitată pentru totdeauna la Tübingen o parte din tinerețea mea, că las în urmă o întreagă lume geografică şi spirituală pe care poate n-o voi mai revedea niciodată. Nu credeam însă că pe măsură ce trec anii nostalgia după frumusețea aproape mitică a acelor locuri şi a oamenilor pe care i-am cunoscut va deveni tot mai acută. Voi rămâne contaminat pentru toată viața de Tübingen ca de o primă mare iubire.

N-am mai fost la Tübingen de 25 de ani, dar n-am murit încă.

(Cluj-Napoca, iunie 2011)

Lectoratele de la Szeged şi Freiburg (im Breisgen)

Prof. dr. Vasile VOIA

Până în decembrie 1989 un lectorat de limbă, literatură şi cultură română devenea posibil, îndeosebi în ultimele decenii ale totalitarismului, numai în condițiile în care solicitantul nu avea rude în străinătate, mai ales în vest. Serviciul personal şi securitatea erau extrem de atente în acest sens. Tov. Fülop de la Serviciul de cadre al UBB Cluj-Napoca nu permitea nici o abatere de la această dispoziție şi aplica nediferențiat o politică de Cerber. Aşa se explică de ce au ajuns la lectoratele de română din străinătate persoane care nu erau cele mai competente, care nu au predat niciodată cursuri de limbă, cultură şi civilizație românească sau care nu posedau nici măcar cunoştințe minime de limbi străine. Cazurile de acest gen au fost numeroase, dar nu e momentul să le invocăm. Aşa se explică, în parte cel puțin, şi pierderea pe parcurs a unor asemenea lectorate, dispariția unora era foarte rar urmată de apariția altora.

În ceea ce mă priveşte, timp cât nu aveam rude în străinătate am beneficiat, în urma acordării unei burse de cercetare de către Fundația Alexander von Humboldt (Germania) de un sejur de 20 de luni (1970-1972) la Universitatea din Stuttgart la catedra de Neuere Deutsche Literatur a reputatului profesor Fritz Martini. Revenirile ulterioare de scurtă durată (câte două luni în anii 1982 şi 1984) nu au mai fost posibile pe cale legală, normală, deoarece devenisem între timp un cetățean român cu rude în străinătate (două verişoare primare ale soției se fixaseră în SUA). Aşa încât am fost nevoit să recurg la o stratagemă practicată şi de alți bursieri din centrul universitar Cluj, de care organele de securitate fie ştiau şi închideau ochii, fie nu o luau serios în seamă: deplasarea în țara respectivă ca turist, în urma obținerii paşaportului şi vizei. Fundația Humboldt şi Schimbul Academic German (DAAD) acordau cu generozitate burse şi prelungiri de burse, fără să fie interesate de modalitatea prin care persoana respectivă ajungea în posesia lor.

Un lectorat de română mi-a devenit accesibil abia în februarie 1992, la Catedra de Limbă şi Literatură Română din cadrul Institutului Pedagogic Superior din Szeged (Ungaria) (Juhász Gyula Tanárképzö Föiskola), la invitația profesorului Gheorghe Petruşan şi succedându-i profesorului nostru Gavril Scridon. Am petrecut trei ani în calitate de lector de română la Szeged (februarie 1992 – iunie 1995), ani pe care, privindu-i retrospectiv, îmi dau sentimentul unei perioade fructuoase în cariera şi în viața mea, a unor demersuri utile pe care le-am întreprins. Numărul relativ mare de studenți care frecventau cursurile de română, în cadrul dublei specializări, provenind din rândurile românilor din Ungaria sau cetățeni români de naționalitate maghiară din județele Mureş, Harghita, Covasna, îndeosebi, implica din start o serioasă şi atentă adecvare a cursurilor şi seminariilor la necesitățile unui învățământ în limba română diversificat în funcție de cunoştințele şi interesele studenților. Cursurile mele erau axate în principal, conform cerințelor Catedrei, pe probleme de limbă română contemporană, de gramatică a limbii române, mai apoi de literatură română şi, în cele din urmă, de literatură comparată, specialitatea mea la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere. Cel de al doilea lector de română de la Szeged era colegul de catedră Maté Gábor, admirabil coleg şi prieten, cu care timp de mai bine de trei ani am fost în cele mai bune relații. Regretatul coleg Maté era un bun cunoscător al limbii române, limbă în care şi-a ținut ani în şir cursurile de estetică. Îmi aduc aminte de interesantele lui emisiuni în lim-

Prof. dr. Vasile Voia

ba română la postul local de radio. A fost o perioadă frumoasă, o atmosferă de normalitate şi calm în care noi, prieteni şi colegi şi la Catedra de română din Szeged, ne situam dincolo de confruntările şi înfruntările naţionaliste şi naţionalist-şovine care luaseră amploare în acea epocă şi într-o ţară şi într-alta şi pe care le priveam ironic.

Şeful meu de catedră, profesorul Gheorghe Petruşan, cunoscut drept figura cea mai reprezentativă a comunităţii româneşti din Ungaria, în perioada pe care o am în vedere preşedintele Uniunii Românilor din Ungaria, m-a solicitat, dincolo de obligaţiile didactice şi activităţile cu studenţii, în varii direcţii, pentru sprijinul activităţii intense a Uniunii de atunci. Am colaborat la revista „Noi" a Uniunii cu articole pe teme de limbă, literatură, cultură română, precum şi la alte publicaţii. Am îngrijit, prefaţat, stilizat şi editat cărţi ale unora dintre românii din Ungaria (Gheorghe Petruşan, *În căutarea identităţii noastre* (Culegere de articole şi studii, 1994, Maria Berényi, *Românii din Ungaria de azi în presa din Transilvania şi Ungaria secolului al XIX-lea (1821-1918). Documente*, 1994) sau cărţi ale unor profesori de la Budapesta, cum este *Tipografia din Buda. Contribuţia ei la formarea ştiinţei şi literaturii române din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea*, datorată lui Domokos Sámuel, 1994. Pentru studenţii secţiei de limba şi literatura română de la Universităţile din Budapesta şi Szeged am editat, cu concursul Catedrei de la Szeged şi al Editurii „Noi" de la Giula, antologia comentată *Proza românească în perioada dintre cele două războaie mondiale.* Antologie, prezentări de scriitori şi opere, selecţii şi comentarii de texte (1995), reeditată ulterior şi în ţară la Editura Palimpsest, Bucureşti, vol. I 2007, vol. II 2008, accesibilă şi studenţilor şi altor categorii de cititori din România. În ultimul an al lectoratului meu de la Szeged am introdus, ca disciplină de studiu, un curs opţional de Literatură comparată, axat în principal pe studiul raporturilor literar-culturale româno-maghiare. Rezultatul a fost apariţia în 1998 la aceeaşi editură „Noi" a volumului *Literatura comparată.* Principii teoretice şi studii aplicative, care, ulterior, s-a bucurat de interes şi printre studenţii, masteranzii şi doctoranzii Facultăţii de Litere de la Cluj.

Relaţia mea cu Catedra din Szeged nu a fost niciodată întreruptă. În anii următori plecării mele am continuat să public articole şi studii în Revista românilor din Seghedin „Convieţuirea – Együttélés", să mă interesez de continuitatea lectoratului, iar în anul 1999 să dau curs invitaţiei de a fi timp de aproximativ două-trei săptămâni oaspetele Catedrei, împreună cu soţia.

Nu mai puţin fertilă mi se pare a fi fost, privită de asemeni retrospectiv, perioada celor patru semestre (octombrie 1995 – 30 iulie 1997) petrecute ca docent pentru limbă, literatură, cultură şi civilizaţie românească la celebra Universitate „Albertina – Ludovica" din Freiburg im Breisgau (Germania). Obţinusem acest lectorat, de numai jumătate de normă, în urma unui concurs, opţiunea aparţinând Seminarului de Romanistică. Numărul de studenţi era foarte redus, cu toate că la Freiburg limba, literatura şi cultura română erau foarte bine reprezentate din două direcţii: aici preda de ani buni profesorul Paul Miron, şi soţia sa doamna Elsa Lüder şi tot aici fiinţa Biblioteca Română şi Institutul Român de Cercetări. Importanţa de excepţie a acestei ctitorii culturale trebuie s-o privim şi în relaţia cu Universitatea.

În 1937, Hugo Friedrich preluase conducerea renumitei catedre de romanistică de la Freiburg, în fruntea căreia a stat până în 1970. Onorat şi cinstit ca puţini alţi romanişti, cu ordine, premii, cu primirea în Academie, Friedrich, autorul celebrei lucrări *Structura liricii moderne,* cunoscută şi la noi, devenise un monument romanistic, cum l-a denumit unul dintre succesorii săi, Frank–Rutger Hausmann, devenit cel puţin în perioada activităţii mele la Freiburg, directorul seminarului şi cu care am rămas în continuare în cele mai bune relaţii. De altfel, profesorii din anii nouăzeci ai Seminarului, personalităţi ştiinţifice distincte, cunoscuţi prin numeroasele lor lucrări şi studii nu numai în Germania şi nu numai în lumea Romaniei, lingvişti ca Hans-Martin Gauger, Ernst Ulrich Grosse, Wolfgang Raible, sau literaţi precum Walter Bruno Berg, Frank-Rutger Hausmann, Rainer Hess, Joseph Jurt, Paul Miron, Vito R. Giustiniani, împreună cu docenţii, lectorii şi asistenţii lor au făcut din acest seminar de romanistică unul dintre cele mai puternice existente astăzi în Germania.

În 1962, Ministerul Învăţământului din landul Baden-Württemberg aproba, la solicitarea lui Hugo Friedrich, înfiinţarea unui lectorat de limba şi literatura română la această universitate. A fost numit Paul Miron. La acea dată el avea deja două doctorate şi o serioasă experienţă în domeniu, deoarece înfiinţase în 1951 la Köln şi în 1954 la Bonn, cu sprijinul profesorilor

Ernst Robert Curtius şi Harri Meier, lectorate foarte active.

Interesul pentru limba, literatura şi cultura română la Universitatea din Freiburg este însă mai vechi. În anii celui de al doilea război mondial au ţinut sporadic cursuri de limba română intelectuali români aflaţi la Freiburg, ca bursieri ai statului român, unii, alţii beneficiind de scutirea de serviciul militar. Arhiva Seminarului menţionează numele lui Octavian Vuia, fiul lui Traian Vuia. În 1941, Vuia obţinuse o bursă Humboldt să-şi poată continua studiile de filosofie şi sociologie. Împreună cu Walter Biemel şi Alexandru Dragomir, Vuia frecventa şi el în 1942 seminarul lui Heidegger cu doctoranzii (Oberseminar). Se pare că Heidegger ceruse prin intermediul studenţilor şi doctoranzilor români de la Freiburg informaţii cu privire la sistemul de gândire al lui Lucian Blaga. „Vuia ţinea exerciţii în română, mărturisea Biemel, îmi aduc aminte de traducerea şi interpretarea lui din *Miorița*”.[1] Între anii 1942-1946, Octavian Vuia funcţiona ca lector de română la Romanisches Seminar, unde ţinea un curs Eminescu şi vorbea despre dezvoltarea romanului şi dramei în literatura română, de asemeni despre „Moştenirea culturii bizantine în cultura română”.

Biografia itinerantă a lui Paul Miron a devenit una exemplară pentru un intelectual român format şi afirmat în vest, care s-a impus, îndeosebi în ultimele decenii, drept o personalitate creatoare de primă mărime în ştiinţa limbii şi literaturii române. Lucrările sale de filologie, sutele de articole redactate pentru diverse lexicoane, colaborarea la diferite manuale şi publicaţii româneşti din exil, şi, după 1989, din ţară, opera literară care începe cu un excelent volum de versuri *Rodul ascuns* (Paris, 1960), ulterior completat şi reeditat, şi continuă cu volumele de proză, teatru, memorialistică, apărute în România anilor ‘90, la care se adaugă alte lucrări şi numeroase acţiuni culturale întreprinse de Paul Miron, omul cu surâsul blând şi sufletul generos, îl situează ca parte integrantă şi de excepţie a culturii române a secolului XX pe care el a slujit-o cu credinţă, devotament şi talent şi pe care a promovat-o pe meridianele lumii. Graţie Bibliotecii Române şi Institutului Român de Cercetări, graţie eforturilor lui Paul Miron, Freiburg-ul a devenit centrul principal de studii de romanistică în străinătate. Articolele profesorului Klaus Heitmann (Heidelberg) sunt o confirmare în acest sens.

După abilitare, în 1974, Paul Miron a creat cea dintâi catedră de limba română în Germania. La tot ceea ce a întreprins pe linia didactică se adaugă numeroasele acţiuni culturale şi ştiinţifice care îşi au punctul de pornire şi sediul tot în Freiburg unde funcţiona Societatea germano-română Mihai Eminescu şi unde continua să funcţioneze Centrul de filologie română Tiktin. Dicţionarul român-german al lui Titkin, revăzut şi completat de Paul Miron, care a cunoscut mai multe ediţii, a obţinut premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române, iar reeditarea Bibliei lui Şerban Cantacuzino, cu comentarii şi referinţe, a fost distinsă cu premiul „Bogdan Petriceicu Haşdeu”. În 1991 profesorului Paul Miron i s-a acordat titlul de doctor honoris causa al Universităţii din Iaşi, în anul următor a devenit membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din România. După pensionare, în 1991, Paul Miron a continuat să ţină cursuri pentru doctoranzi şi magistranzi. O serie de lucrări de doctorat şi magisteriu au fost redactate şi susţinute la Universitatea din Freiburg sub conducerea domniei sale. În 1996, Seminarul de Romanistică l-a omagiat, cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani, prilej cu care reputatul lingvistic şi scriitor H.M. Gauger i-a evocat personalitatea şi activitatea, iar studenţii Seminarului i-au jucat în premieră absolută piesa *Nu departe de Ygdrasil.*

În anul 1977, Catedra de română de la Freiburg beneficiază de prestaţia unui valoros cadru didactic în persoana doamnei Elsa Lüder. Colaboratoare apropiată şi continuatoare a profesorului Paul Miron, Elsa Lüder este autoarea mai multor studii şi cărţi de lingvistică, autoare de asemeni, în colaborare cu Miron, a unui excelent manual de învăţare a limbii române pentru străini, *Lupul şi capra.*

Societatea „Mihai Eminescu” a avut un rol foarte important în menţionerea şi dezvoltarea relaţiilor dintre universităţile germane şi române, îndeosebi în perioada cortinei de fier. Sub conducerea lui Paul Miron şi a Elsei Lüder, din 1977 preşedinta Societăţii, s-au organizat peste 200 de colocvii în Germania şi România, s-au acordat premii unor distinşi prieteni şi cunoscători ai limbii şi culturii române. Aş mai menţiona faptul că tot la Freiburg s-a editat publicaţia de importanţă istorică şi ştiinţifică „Dacoromania”, continuatoare a celebrei reviste de la Cluj, care a menţinut în actualitate interesul Occidentului pentru problemele latinităţii orientale. După 1989, redacţia a trecut la Insti-

1 Vezi Hans-Georg Gadamer, *Heidegger şi grecii*. Addenda: Walter Biemel despre Heidegger. Traducerea textelor şi comentarii de Vasile Voia, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1999, p. 78.

tutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu” din Cluj.

La Freiburg am ţinut cursuri teoretice şi practice de traduceri în şi din română şi germană (patru ore pe săptămână), în consens cu metoda demult încetăţenită la acest Seminar privind învăţarea unei limbi străine prin exerciţii practice de traduceri. Mai apoi cursuri şi seminarii de interpretări de texte, pe care le selectam după o concepţie personală, lecţii de gramatică a limbii române, seminarii de cultură şi civilizaţie (Landeskundeseminar), Introducerea în filologia română, Hermeneutica lui Mircea Eliade, Sacrul şi profanul (curs special ţinut în limba germană). Iată câteva teme (selectiv): „Lucian Blaga poet şi filosof”, „George Enescu – audiţie muzicală şi casetă video”, „Constantin Brâncuşi – albume, comentarii”, „Generaţia lui Mircea Eliade şi problemele culturii române moderne”, „Emil Cioran (texte traduse şi comentate)”, „Eugen Ionesco creator al teatrului modern”, „Rădăcinile româneşti”, „Delta Dunării”, „Balada populară Miorița” etc.

Activitatea mea didactică la Romanisches Seminar Freiburg era legată, normal, şi de existenţa a cel puţin două biblioteci importante: biblioteca în limba română a Seminarului, care la un moment dat, nefiind foarte mare, fusese „exilată” din lipsă de spaţiu pe un coridor, în dreptul cabinetului Miron – Lüder, ceea ce, evident, mi-a creat un sentiment de amărăciune şi revoltă, şi celebra Bibliotecă Română de pe Uhlandstrasse, frecventată sporadic de studenţi. Aşa încât se cuvine s-o prezint în câteva cuvinte ca pe un aşezământ cultural de excepţie.[1]

Biblioteca Română din oraşul german Freiburg a luat fiinţă la 1 mai 1949, din iniţiativa unui grup de români în frunte cu Virgil Mihăilescu, principalul fondator, devenit directorul ei. El venise în oraşul de la poalele Munţilor Pădurea Neagră încă în 1947, ca angajat al autorităţilor franceze, însărcinat să organizeze stabilirea în Alsacia a grupurilor de refugiaţi şvabi de origine franceză. În ţară, după licenţa în Filosofie, Istorie şi Litere la Universitatea din Bucureşti, a lucrat la Biblioteca Academiei Române sub conducerea lui Ion Bianu, de la care a deprins modul de organizare a bibliotecii cu sentimentul cultului faţă de carte. De-a lungul unei jumătăţi de veac şi mai bine de activitate neîntreruptă în serviciul culturii româneşti, instituţia din oraşul lui Heidegger şi Hugo Friedrich s-a impus ca una dintre cele mai puternice şi mai bine reprezentate instituţii culturale ale diasporei româneşti. Născută din nostalgia după ţara părăsită, în epoca nefastă a stalinismului instalat în cultură, şi dintr-un „complex de gânduri şi sentimente specifice numai omului dezrădăcinat”, ctitoria de la Freiburg îşi fixase dublul scop, al apărării valorilor şi tradiţiilor culturale româneşti şi al „informării corecte asupra problemelor româneşti”. Animaţi de „credinţa în Dumnezeu şi în viitorul poporului nostru”, de „elanul dat de simţul datoriei faţă de Neam”, cei câţiva români din Freiburg au pornit de la un fond minim de 36 de cărţi şi 40 de mărci vest germane obţinute prin subscripţii[2]. Cu timpul s-a ajuns la acumularea unui număr impresionant de cărţi şi publicaţii referitoare la cultura română, în ansamblul ei, de material arhivistic şi documentar. Biblioteca a început să editeze publicaţii proprii. La origini se află un volumaş de versuri din Eminescu, prilejuit de centenarul naşterii poetului şi prefaţat de Mircea Eliade. De altfel, una din rarele Bibliotecii este manuscrisul original al poeziei *Criticilor mei.* Tot în 1950 apărea volumul de poezii populare româneşti *Fără ţară* care s-a bucurat de aceeaşi primire caldă printre românii resfiraţi pe patru continente.

În 1956, Biblioteca era înzestrată cu cărţi, broşuri, extrase, periodice, manuscrise şi documente, texte documentare inedite, discuri muzicale, albume şi fotografii, hărţi, stampe, gravuri, obiecte de artă, tablouri, filatelie, numismatică, diapozitive, microfilme etc. Biblioteca s-a îmbogăţit prin donaţii şi fonduri importante venite din partea diferitelor persoane. Aşa se şi explică de ce a devenit atât de reprezentativă pentru exilul românesc, centrul cultural al românilor din diaspora. Directorul ei era conştient de însemnătatea cumpărării, cu mari sacrificii, a Letopiseţului lui Miron Costin în limba latină, a Ceaslovului tipărit de Mănăstirea Neamţului la 1740 sau a Hronicului lui Şincai.

În 1959, cu prilejul împlinirii unui deceniu de la înfiinţare, an în care avea o zestre de peste 10 000 de volume, pe lângă manuscrise şi documente, colecţii de periodice etc., Biblioteca îşi adaugă titlul Institutul Român de Cercetări. Scopul creării Institutului era să exprime, printre altele, „Poziţia românească în cadrul unei

1 O informaţie mai amplă oferă studiul meu, menţionat deja la nota 1, Lucian Blaga, *Mareele sufletului...*

2 Citatele de mai sus aparţin lui Virgil Mihăilescu, publicate în R. Apostol, *Biblioteca şi Institutul Român de Cercetări din Freiburg (Istoric), Biblioteca Română – Freiburg (Germania)*, 1976. Lucrarea lui R. Apostol reprezintă principala sursă de informaţii privind istoria acestei instituţii.

Europe libere şi unite", să pună în evidenţă valorile spiritului înţelese ca o „contribuţie românească la dezvoltarea în lume a unui umanism social, creştin şi democratic".

Jubileul de un sfert de veac al instituţiei din Freiburg a fost salutat în lume ca un mare succes românesc. Hugo Friedrich îşi exprima cu acest prilej bucuria că aşezământul cultural în discuţie a depăşit „toate dificultăţile şi trece astăzi drept un fenomen impunător al românilor din exil". Cuvinte asemănătoare au rostit şi alţi profesori romanişti ca Wilhelm Giese, Klaus Heitmann, Alf Lombard, Gino Lupi ş.a.

Instituţia din Freiburg a fost integrată, prin impresionanta ei bibliotecă, în sistemul general al bibliotecilor şi institutelor universităţilor din Germania, în primul rând în cel al Bibliotecii Universităţii din Freiburg. Ea a devenit un centru de documentare şi cercetare deschis tuturor celor interesaţi, care în sălile ei pregătesc lucrări ştiinţifice, teze de doctorat, ediţii, cercetează documente, publicaţii, cărţi şi obiecte de artă[1]. În sălile şi rafturile bibliotecii pulsează viaţa exilului românesc, înscriindu-se, cu fiecare zi, o filă de istorie trăită.

În existenţa ei, ctitoria de la Freiburg s-a confruntat permanent cu probleme financiare, cu penuria de fonduri, în general, necesare atât achiziţionării de cărţi şi materiale cât şi unui local propriu. În perioada lectoratului meu la Freiburg situaţia Bibliotecii şi Institutului devenise extrem de precară. Deşi au un caracter privat, statul român n-a întreprins nimic concret nici după decembrie 1989, în scopul sprijinirii materiale şi morale a acestei instituţii. Aceeaşi nepăsare faţă de Casa Culturală Română din Freiburg şi din partea Ambasadei din Bonn şi a Fundaţiei Culturale Române. Biblioteca şi Institutul funcţionau cu un

Statuia lui Aristotel în faţa Universităţii din Freiburg

program minimal de trei ore pe zi, deservite cu dăruire şi generozitate de trei persoane în vârstă, în frunte cu directorul lor, domnul Iancu – Ioan Bidian, care nu erau retribuite. Veneam uneori la Bibliotecă însoţit de un număr foarte mic de studenţi, nu numai pentru studiu şi documentare, ci şi pentru a oferi un ajutor persoanelor care o deserveau. Pentru mine personal această instituţie a avut o importanţă deosebită, oferindu-mi posibilităţi de studiu, cercetare, editare şi reeditare de texte. După plecarea mea de la Universitatea din Freiburg, în urma expirării contractului, la 31 iulie 1997, lectoratul s-a desfiinţat din lipsă de fonduri.

1 Vezi şi Horst Fassel, *Ein Jubiläum: 35 Jahre Rumänisches Forschungsinstitut und Rumänische Bibliothek in Freiburg*, (în) *Beiträge zur deutschen Kultur*, 1 (1984), nr. 2, p. 93-95.

Daniela Sitar-Tăut predă cultura şi civilizația românească studenților slovaci

Tânăra dr. Daniela Sitar-Tăut, profesoară de limba română la Colegiul Național „Vasile Lucaciu", critic literar cu activitate constantă la revistele „Nord Literar" şi „Poesis", autor de cărți, predă limba, cultura şi civilizația românească studenților de la Universitatea Comenius (Komensky) din Bratislava (Slovacia). Lectoratul ei durează 3 ani, începând de la 1 septembrie 2010.

Universitatea Comenius are o catedră de limba română cu tradiție, prima promoție de românistică absolvind în anul 1957. Secția de limba română face parte din Catedra de Limbi Romanice, având în acest an un număr de 27 de studenți. Limba română se studiază în combinație cu limba slovacă, limba franceză, limba spaniolă sau limba italiană. Cursurile sunt ținute de lectorul român, Daniela Sitar-Tăut, alături de doi profesori slovaci titulari şi de un doctorand intern. Ajunsă la Bratislava, Daniela Sitar Tăut a început să urmeze cursuri de limba slovacă pentru începători, de două ori pe săptămână. A inițiat cu studenții scurte excursii de documentare la obiectivele turistice din capitala slovacă, alături de relevarea istoriei lor, într-un proiect intitulat „Free Tour – ghizi turistici prin Bratislava"; a realizat, cu masteranzii, traducerea în limba slovacă a unor autori precum I.D. Sîrbu sau Camil Petrescu şi a inițiat regizarea unor schițe ale lui I.L. Caragiale.

Volumul *Exilul literar românesc - înainte şi după 1989* (Univerzita Komenského v Bratislave, 2011) reuneşte comunicările prezentate în cadrul colocviului internațional omonim, care s-a desfaşurat în 12 octombrie 2010 la Facultatea de Litere a Universității Comenius din Bratislava. Comunicările celor prezenți au fost centrate pe următoarele aspecte: „Narațiuni româneşti şi est-europene ale exodului şi reîntoarcerii după 1989; două literaturi – cea din țară şi cea din exil – sau una singură?"; perceperea critică a literaturii române de către „vocile" din exil; identitatea lingvistică a scriitorului din exil: limba maternă vs. cea a țării de adopție. Lista participanților este următoarea: Marcel Corniş-Pop, Doina Jela, Cornel Ungureanu, Olivia Bălănescu, Alexandru Istrate, Daniela Sitar-Tăut, Jana Páleníková, Libuša Vajdová, Jarmila Horáková, Tomáš Vašut, Libuše Valentová, Lorena Stuparu, Claudiu Turcuş. Manifestarea a fost inclusă într-un proiect mai amplu, intitulat *Vara târzie. Anotimpul cultural românesc*, organizat în Slovacia de Institutul Cultural Român din Praga. Culegerea de eseuri îi are ca referenți ştiințifici pe prof. univ. dr. George Achim (Universität Wien) şi prof. univ. dr. Mihaela Albu (Universitatea „Spiru Haret", Bucureşti), singurul suport financiar, exceptându-i pe cei doi editori (Jana Páleníková şi Daniela Sitar Tăut), venind din partea doamnei Florica Bud, preşedintele Cenaclului Scriitorilor din Maramureş şi a Fundației Culturale Bona Fide. Cartea constituie o premieră editorială, în sensul că este primul volum publicat în limba română al secției de Limba şi Literatura română a Universității Comenius, înființată încă din anul 1921.

În cursul lunii mai a avut loc manifestarea „Noc Literatúry/Noaptea Literaturii", inițiată de EUNIC (European Union National Institutes for Culture) din Republica Cehă şi din Slovacia, care s-a derulat simultan în patru oraşe slovace: Bratislava, Banská Bystrica, Žilina, Košice. În 11 locații, unele dintre ele inaccesibile altfel publicului larg, au fost efectuate lecturi publice din tot atâția autori europeni. „M-au impresionat veritabilele «cozi la lectură» - care prin mul-

ţimea lor mi-au amintit de cele de pe vremea lui Ceauşescu de la alimente - alcătuite în mare parte din tineri veniţi să audieze, într-o disciplină perfectă, aceste cursuri vii de cultură europeană", a mărturisit Daniela Sitar Tăut. Literatura română a fost reprezentată de fragmente din microromanul „Dayan", al lui Mircea Eliade, în interpretarea actorului Michal Hudák.

De curând, Danielei Sitar Tăut i-a apărut o nouă carte. „Volumul de *Interviuri I*, apărut în luna noiembrie a anului trecut, se află în raport de complementaritate cu *Valorile şi prezenţele conjuncturale*, cu atât mai mult cu cât o parte dintre cei care constituie substanţa prezentului volum – Dumitru Ţepeneag, Horia Gârbea, Alexandru Buican, Albert Raasch, Nicolae Tzone, Mihaela Albu, Ion Hobana, Niculae Gheran, Cornel Ungureanu, Gheorghe Glodeanu, Marian Ilea, George Vulturescu, Doina Jela – au fost locatarii celui de cronici sau urmează să apară în cel de-al doilea volum al acestora. Materialele au fost generate fie de apariţia unei cărţi emblematice pentru cultura română, fie de un eveniment omagial, colocvii şi simpozioane internaţionale, fie de o impostură editorială sau de întâlnirea cu oameni care au o opinie particularizantă referitoare la specificitatea etnică a românilor, degenerescenţa valorilor, clişeele mentale, stereotipiile ce încearcă să camufleze o realitate culturală alarmantă. Totodată, interviurile continuă şi o altă serie, cea a investigaţiilor concretizate editorial de volumul colectiv, coordonat în anul 2009, *Memorialistica închisorilor. Diaspora. Disidenţă*, RISOPRINT, Cluj-Napoca. Am încercat aşadar să mă apropii atât de reprezentanţi ai exilului, cât şi de cei care au avut o atitudine contestatară în România în epoca totalitarismului", a precizat autoarea.

În ceea ce priveşte proiectele de viitor, Catedra de romanistică a Facultăţii de Filosofie a Universităţii Comenius din Bratislava va organiza, în perioada 23-24 septembrie 2011, a doua ediţie a Conferinţei Internaţionale „ZILELE STUDIILOR ROMANICE - Teorii, modele noi şi aplicarea lor în lingvistica, literatura, translatologia şi didactica ultimilor 20 de ani". Evenimentul se va desfaşura în timpul sărbătoririi a 90 de ani de la înfiinţarea facultăţii. Scopul manifestarii este continuarea tradiţiei întâlnirilor reciproce dintre cercetatorii şi doctoranzii romanişti pe tarâmul celei mai vechi facultăţi de litere din Slovacia. Conferinţa se va desfăşura în cinci secţiuni, în funcţie de limba comunicărilor, inclusiv - în premieră - una română, datorită Danielei Sitar Tăut. „În acest an subiectul predilect îl constituie prezentarea şi analiza noilor teorii, modelelor şi tendinţelor din studiile romanistice, precum şi aplicarea lor ulterioară în lingvistică, literatură, translatologie şi didactica. În cadrul Zilelor studiilor romanice vom organiza o secţiune studenţească, unde masteranzii şi doctoranzii din catedrele de romanistică, din Slovacia şi din străinătate, vor avea prilejul de a-şi prezenta lucrările şi cercetările lor. De la Universitatea de Nord Baia Mare s-au înscris la acest eveniment Carmen Dărăbuş, Delia Suiogan şi Mircea Fărcaş", a mai precizat Daniela Sitar Tăut. Din toamnă, tot pentru prima dată, vor fi organizate atestatele de limba română, un parteneriat între Universitatea Comenius Bratislava şi Institutul Limbii Române.

Doina Jela şi Daniela Sitar-Tăut

Daniela Sitar-Tăut completează galeria băimărenilor care susţin lectorate în străinătate, din care fac parte universitarii Carmen Dărăbuş (plecată la Novi Sad, în Voievodina) şi George Achim (Viena). Ea a absolvit secţia Română-Franceză a Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii de Nord Baia Mare (2000), şi-a obţinut doctoratul la Timişoara (2006), a fost profesor asociat la universităţile băimărene „Nord" şi „Goldiş", şi în prezent este profesor titular la Colegiul „Lucaciu", unde predă limba şi literatura română.

„Nu mi-a trecut prin cap că odată aş putea să-mi câştig existenţa cu limba română"

Interviu cu prof. Jana Páleníková, coordonatoarea Catedrei de Românistică a Universităţii Komenský din Bratislava

Daniela SITAR-TĂUT

Daniela Sitar-Tăut: *Stimată doamnă Jana Páleníková, sunteţi de mulţi ani, coordonatoarea Catedrei de Românistică a Universităţii Komenský din Bratislava. Care este tradiţia acestei secţii şi care sunt circumstanţele care au determinat apariţia ei?*

Jana Páleníková: Secţia noastră de românistică are tradiţia cea mai lungă dintre toate cele cinci limbi romanice care se studiază actualmente la catedra noastră de limbi romanice (franceză, spaniolă, italiană, portugheză şi, bineînţeles, română). Limba română a fost prima limbă romanică predată la Universitatea Comenius din 1922, numai trei ani după înfiinţarea acesteia (în 1919), mai întâi sub forma cursurilor facultative pentru studenţii universităţii şi a conferinţelor pe temele literare şi culturale. Aceste activităţi sunt legate de numele profesoarei Jindra Hušková-Flajšhansová, de origine cehă, care, după absolvirea studiilor de romanistică la Universitatea din Praga s-a stabilit la Bratislava, unde a desfăşurat o activitate culturală orientată către promovarea limbii, literaturii şi culturii române. La început, activitatea sa s-a desfăşurat în cadrul unviersităţii şi mai târziu sub egida acordurilor internaţionale, în primul rând în cadrul Micii Antante. Fenomenul românesc în vremea interbelică a fost perceput şi înţeles mai bine datorită unor condiţii de natură extraliterară, similare, cum ar fi: trecutul comun al slovacilor şi al românilor din Transilvania, efortul lor identic pentru dobândirea independenţei, ca şi contextul istoric asemănător. La începutul anului 1930 a fost semnat acordul cultural dintre România şi Cehoslovacia, cu accentul pus pe înfiinţarea lectoratelor în amândouă ţările, a institutelor culturale, pe stagiile reciproce ale artiştilor, pe schimbul de cercetători şi studenţi, pe traduceri, pe răspândirea cărţilor şi revistelor ş.a.m.d. În anul 1932, Universitatea Comenius a acordat titlul Doctor Honoris Causa lui Nicolae Iorga, care, însă, nu a mai putut veni la Bratislava din cauza bolii, iar cu un an mai târziu, acelaşi titlu a fost decernat şi lui Nicoale Titulescu, care a participat direct la festivitate. Interesant este că, între timp, Titulescu fusese revocat din funcţia de ministru de externe, aşa că promovarea lui la Bratislava s-a transformat într-o manifestare a prieteniei ceho-slovaco-române.

În anul 1952 a fost înfiinţat lectoratul de limba şi literatura română în cadrul catedrei de romanistică la Facultatea de Filozofie a Universităţii Comenius, anul înfiinţării oficiale a secţiei de românistică în Slovacia. Deci, din anul respectiv limba şi literatura română se studiază ca specializare încheiată cu examen de licenţă şi diplomă în cadrul filologiei moderne, cu accent pus pe aspectul pragmatic, pe traducere şi interpretare. La început româna a fost combinată cu slovaca, iar cam din a doua jumătate a anilor '60 slovaca a fost înlocuită de franceză, aceasta făcând parte din aceiaşi familie a limbilor romanice. Între timp s-au încercat, nu fără succes, şi alte combinaţii, de exemplu cu limba bulgară, cu italiană, spaniolă sau engleză, chiar cu etnologie, această combinaţie având un caracter interdisciplinar, oferind posibilitatea cercetărilor comparative.

Daniela Sitar-Tăut: *Limba română folosită de Dvs. este impecabilă, lipsită aproape în totalitate de vreun accent străin. Cum aţi ajuns la această performanţă, ţinând cont de faptul că româna şi slovaca nu fac parte din aceeaşi familie lingvistică?*

Jana Páleníková: De mică mă atrăgeau limbile străine. Tatăl meu a vorbit italiană şi germană, întotdeauna dădeam de cărţile lui scrise în aceste limbi, deşi nu a fost traducător. Din anii gimnaziali şi-a cultivat pasiunea pentru aceste limbi. Cred că graţie acestui interes al lui pentru limbi am fost îndrumată indirect spre limbi şi eu. Când am fost în ultimul an al liceului şi a trebuit să-mi aleg specializarea de studii

universitare, mi-a fost clar că voi studia limba franceză, pe care am învățat-o din şcoala elementară. Problema a fost numai în ce combinație. În anul respectiv limba franceză a figurat în combinație cu slovaca şi româna. Fiindcă dorința mea a fost să studiez limbi străine, am optat pentru franceză cu română. Pe vremea aceea nici nu mi-a trecut prin cap că odată aş putea să-mi câştig existența cu româna. La început însă habar n-avem ce aventură mă aşteaptă. Nu am cunoscut decât câteva nume de scriitori: M. Sadoveanu, M. Eminescu şi Z. Stancu, am ştiut că în limba româna există un superstrat slav şi că o parte a lexicului este de origine slavă, atât. Româna mi s-a părut de la început dificilă, dar norocul nostru al studenților (am fost 18 în promoție) a fost un bun lector. De fapt întotdeauna am avut un lector bun, iar dintre toți cel mai mult m-a influențat Eugen Negrici, care încetul cu încetul m-a îndrumat pe mine şi încă pe un coleg de al meu spre română. El ne-a deschis ochii şi ne-a arătat un alt orizont, ne-a învățat cum să privim fenomenul românesc - istoria, cultura, limba, iar pe mine personal m-a convins că literatura română merită să fie citită, predată şi mai ales tradusă. De un mare folos mi-au fost bursele pe care le-am primit în timpul studiului. Am petrecut de două ori câte un semestru la Universitatea din Bucureşti şi sunt convinsă că acest contact direct cu limba a fost şi este cel mai bun şi cel mai important mod de a învăța orice limbă. Probabil atunci mi-a intrat în ureche. Trebuie să spun că limba română îmi place foarte mult, în fiecare an petrec în România un anumit timp, cu sau fără bursă, pur şi simplu simt nevoia de-a mă „antrena" tot timpul, că limba vie trebuie mereu exersată. Poate de acolo şi lipsa accentului străin.

Daniela Sitar-Tăut: *De câțiva ani buni există o tradiție a lectorilor de limba română la universitatea aceasta. Care este aportul fiecăruia şi care dintre aceştia a reprezentat un veritabil câştig pentru cultura slovacă, respectiv română?*

Jana Páleníková: Un răspuns parțial la această întrebare vi l-am dat mai sus. Prezența unui lector de limba română este inevitabilă atât pentru studenți, cât şi pentru noi, cadrele didactice. Pentru studentul slovac a cărui limbă maternă este o limbă de origine slavă, limba română reprezintă un adevărat labirint lingvistic care pretinde inițierea neofitului înaintând spre atingerea unui scop direct: să comunice în limba română şi să înțeleagă esența acestei limbi. În activitatea pedagogică a lectorului accentul se pune pe cursurile practice, mai ales în primii ani, pe exersarea lexicului deja însuşit, pe lărgirea şi îmbogățirea lui, pe învățarea noilor cuvinte, a proverbelor şi expresiilor specifice limbii române. Un lector trebuie să fie nu numai un cunoscător nativ de limbă, ci şi un actor, care ştie cu ce mijloace să provoace interesul şi curiozitatea studentului, trebuie să aibă nişte idei clare care să-l ajute pe student să înainteze pe drumul spre a obține abilitățile practice pentru folosirea limbii. Dar nu numai atât. Lectorul ne ține la curent cu ceea ce se petrece în România, în special în lumea literară, în viața politică, socială, în cultură, el este un fel de mesager al informațiilor celor mai actuale. În această privință el e şi un ambasador, care pe o parte asigură relația noastră cu instituțiile ca ILR, ICR sau cu lumea universității de la care provine, iar pe de altă parte promovează cultura românească nu numai în mediul Universității, ci şi contextul cultural slovac mai larg.

Daniela Sitar-Tăut: *În ce măsură s-a implicat Ambasada României, respectiv autoritățile consulare româneşti în activitățile inițiate de catedră, ținând cont că secția promovează cultura şi civilizația românească în Slovacia?*

Jana Páleníková: Mi-e greu să răspund la această întrebare. Sunt convinsă că noi, membrii lectoratului român, facem mult pentru promovarea limbii şi literaturii române, încercăm să-i pregătim cât mai bine pe studenții noştri pentru o carieră profesională de traducători şi interpreți. La întrebarea dumneavoastră răspund diplomatic, adică nu spun cum se implică Ambasada română, ci mai degrabă de ce am avea nevoie. De exemplu de un sprijin financiar când vrem, dar nu prea putem organiza colocviile româniştilor sau conferințele internaționale pe tematica limbilor sau literaturilor romanice.

Daniela Sitar-Tăut: *Sunteți deopotrivă preşedinta Societății Culturale Slovaco-Române. Care sunt activitățile derulate în cadrul acestei societăți?*

Jana Páleníková: În anul 1990 la Praga a fost reînnoită Societatea Ceho-Slovaco-Română, însă în 1993, după separarea republicii în două state independente, pe teritoriul Slovaciei a încetat activitatea ei oficială. Contactele dintre membri nu s-au întrerupt, ci se mențin până azi. La scurt timp a urmat o încercare de a înființa o asociație asemănătoare în Slovacia, care însă nu a avut o existență lungă. Abia în octombrie 2002 a fost înființată Societatea Culturală Slovaco-Română. Primul preşedinte al ei a fost fostul ambasador slovac în România după Revoluția

din 1989, domnul Milan Resutík, iar eu am preluat ştafeta în 2004 şi o ţin până în momentul actual. Ambiţia acestei societăţi a fost să fie continuatoarea slovacă a asociaţiei originale din secolul trecut şi să adune pe toţi cei care, din diferite motive şi-au creat o atitudine prietenească faţă de cultura română: studenţi, absolvenţi, iubitori sinceri ai limbii române. Deşi nu toţi au studiat limba română, sunt atraşi de caracterul deosebit al culturii şi al literaturii române pentru că în ea se oglindesc cele două modele culturale - cel est-european şi cel vest-european. Prezenţa culturii române, sub forma unor traduceri, pieselor de teatru sau seratelor cu ocazia aniversărilor de scriitori, în contextul cultural slovac este întotdeauna o îmbogăţire a acestuia cu valorile culturale.

Daniela Sitar-Tăut: *În urmă cu câţiva ani aţi tradus* Memoriile *lui Mircea Eliade. Cum este receptat Istoricul religiilor în Slovacia? Ce alţi autori aparţinători diasporei sau disidenţei se află pe lista de aşteptare a traducătoarei Jana Páleníková?*

Jana Páleníková: Trebuie să vă corectez. Eu nu am tradus *Memoriile*, ele au apărut în traducerea cehă, ci am tradus romanul lui M. Eliade *Noaptea de Sânziene*, care a apărut în anul 2000 şi o antologie a nuvelei fantastice întitulată *La umbra unui crin* antologie, care cuprinde 7 nuvele (*La ţigănci, La umbra unui crin, Ghicitor din pietre, Les trois Grâces, Dayan, Pelerina, Podul*) şi care a apărut în 2005. Eliade în momentul apariţiei acestor opere literare a fost deja cunoscut atât ca istoric al religiilor, graţie sintezei lui ilustre *Istoria credinţelor şi ideilor religioase* care a fost tradusă în slovacă din franceză în prima jumătate a anilor '90, cât şi ca autor de beletristică. Romanele *Maitreyi* şi *Domnişoara Cristina* au fost traduse în 1989. Deci, traducerile mele nu au venit într-un spaţiu gol. Dimpotrivă, cititorul slovac a fost deja iniţiat în acest tip de literatură. Succesul lor m-a inspirat să ofer studenţilor facultăţii un curs opţional despre Mircea Eliade la care se înscriu în fiecare an studenţii de istoria religiilor, de română şi de alte limbi sau de filozofie. În ceea ce priveşte viitorul activităţii mele de traducătoare, aş vrea să prezint cititorilor slovaci pe Sorin Titel cu romanul lui *Femeie, iată fiul tău*, cu toată lumea Banatului, care e foarte apropiată de spaţiul nostru central-european. După ce l-am citit pentru prima dată cu mulţi ani în urmă, mi-am dat seama cât de apropiaţi suntem prin literatură şi cât de puţin ne cunoaştem. Pe lista de aşteptare se mai află un roman al lui Ştefan Agopian, *Tache de catifea* sau *Tobit* şi Mircea Cărtărescu.

Daniela Sitar-Tăut: *Teza Dvs. de doctorat se referă la Camil Petrescu. De unde această pasiune pentru însetatul de absolut şi cavaler al ideilor? În ce măsură o traducere a scriitorului autenticist ar constitui o oportunitate pentru publicul-ţintă slovac?*

Jana Páleníková: Prima mea tentaţie de a scrie teza de doctorat din Camil Petrescu a fost bazată pe faptul că în literatura slovacă interbelică nu avem acest tip de roman psihologic. Pentru mine a fost ceva nou, inedit, am fost fascinată mai ales de *Patul lui Procust,* de vocile naratorilor care se tot timpul schimbă, diferitele lor priviri asupra acelaşi fapt sau aceeaşi persoană. A fost ca un joc al autorului cu cititorul, ghiceşte cine vobeşte şi despre cine se vorbeşte. În plus, alegând acest autor am putut îmbina amândouă specializările mele, română şi franceză, făcând o comparaţie între romanul psihologic camilpetrescian cu cel proustian. Cu partea „franceză" a tezei m-a ajutat profesorul meu de literatura franceză, iar partea română a fost complet în mâinile mele. Din păcate, din Camil Petrescu nu s-a tradus nimic în slovacă, ceea ce este mare păcat, dar nu ştiu dacă se mai poate recupera şansa pe care am avut-o prin anii '70-'80 când au fost traduse destule romane scrise în perioada interbelică (de exemplu: Liviu Rebreanu, George Călinescu. Mateiu Caragiale, Mihail Sadoveanu, I.M. Sadoveanu, Mircea Eliade, Hortensia Papadat-Bengescu) numai cele ale lui Camil Petrescu, nu. De aceea receptarea posibilă a lui de către publicul slovac rămâne la nivelul ipotezelor. Sau să îndrăznesc să-l înscriu pe listă de aşteptare pomenită mai sus?

Universitatea „Sv.Kiril şi Methodiu"- Skopje

Lectoratul de limba română al Facultății de filologie „Blaze Koneski"

Lector univ. dr. Dumitru MĂRCUŞ

Literatura română şi valorile culturale. Spațiul cultural macedonean este prin excelență unul al multilingvismului, al diversității rezultat din experiența istorică a unor identități deosebite. Privit din exterior pare definit, cunoscut în manifestările sale, cu trăsături caracteristice, integrat în ceea ce lucrări de sinteză numesc *balcanism*. De aici, în ceea ce mă priveşte, pot stabili elaborarea unei sistematice promovări a literaturii române, mai cu seamă că *Balcanismul literar românesc* (Mircea Muthu) are prezență în exegeza românească. Precizare; *balcanism; balcanitate* - sunt concepte ale căror sfere sunt deosebit de bogate şi cuprind realități etnice, istorice, politice, mentalități, credințe şi creații culturale diferite. Intenția de a construi modelul balcanismului literar românesc prin concepte-imagine (Mircea Muthu) ne menține la un nivel de unde trebuie făcut încă un pas spre cunoaşterea ştiințifică.

Prezența unei catedre de limba română de-a lungul a patru decenii la Facultatea de filologie „Blaze Koneski" poate configura dimensiunile în care rostirea românească, în ipostaza comunicațională şi în cea artistică, transmite valorile culturale şi spirituale prin munca lectorilor şi le face cunoscute difuzându-le în această zonă europeană.

Forța de persuasiune transmisă prin strategiile comunicativ-formative se regăseşte în opțiunile studenților, în dialogul ştiințific al profesorilor, în deschiderile de interes cognitiv asupra ansamblului identității româneşti, a istoriei sale şi a societății prin care aceasta se defineşte. Există şi un aspect privilegiat: etnia aromână cu legături tradiționale în comunitățile din România, firme străine cu activitate economică în Macedonia au lucrări în țara noastră, convulsiile istorice au purtat comunități şi destine de aici, dincolo de Dunăre, apoi le-au întors, încât nu e o surpriză să întâlneşti într-o stație de benzină pe cineva spunându-ți clar: „— eşti român? din ce parte?" şi să-ți vorbească despre Constanța, Bucureşti, Valea Prahovei, Hunedoara. Dacă adaug şi profesorii cu diverse stagii de pregătire în România, cercetătorii dialectelor şi culturilor aromâne şi meglenoromâne, lista completă a societăților literare înscrise într-un dialog cu cele din țară, am schițat argumentele pentru ideea de „privilegiat".

Dacă funcționalitatea sistemului s-ar ridica la nivelul elementelor prezente, procesul de interferență şi cel de modelare ar avea altă amploare. Însăşi prezența subiectivităților şi a criteriilor diferite indică un proces viu, dinamic şi acesta este, poate, aspectul cel mai important. Rolul lectoratului, este, în opinia mea, şi acela de a orienta opțiunile, de a le sublinia aspectele tensionale şi de a le contura poziția în sistemul de valori actuale.

Lector univ. dr. Dumitru MĂRCUŞ

Alternative. În climatul cultural românesc ideea revizuirii („revizitării") valorilor literare este concretizată în Istorii ale literaturii analizate, dezbătute, criticate sau dimpotrivă, criteriile propuse de către acestea fiind acceptate, amendate sau respinse cu vervă şi spirit polemic. Lectorul român de literatură are şi el, fireşte, o opțiune. La întâlnirea cu studenții puțin sau deloc familiarizați cu limba română, sau chiar cu cei care o stăpânesc relativ este dificil a discuta criteriile, implicit situarea în timp a apariției literaturii. De unde să încep? De la oralitate, care se exprimă în atâtea lucrări de etno-

logie şi culegeri de folclor. Cum să trec însă de la comunicare la literaritate, adică la dimensiunea estetică a textului. E dificil? Judecați şi dumneavoastră.

Imaginea podurilor de piatră din orăşelul Kratovo, dintre care unul, ne spune legenda, este ridicat prin sacrificarea unei femei. Ajungem deci la *Meşterul Manole.* Reperele istorico-culturale aromâneşti, păstoritul şi dovezile etnografice susțin ideea că şi aici au circulat variante ale *Mioriței*. Rămâne doar a spune româneşte studenților (şi a-i face să înțeleagă) de ce pentru păstorul român „natura întreagă este o biserică" (L. Blaga). Acestea trebuie să le facă profesorul, româneşte, în construcții lexico-sintactice simple.

Studenții de aici au un simț lingvistic acut, rod al multilingvismului social; unii vorbesc chiar şi cinci limbi; engleza, de la şoferi de taxi, vânzători, funcționari, la cadre universitare. Franceza şi italiana sunt rezultatul contactelor pe care o Iugoslavie deschisă Occidentului european o promova pentru cetățenii săi, cu deosebire pentru intelectualitatea universitară. Desigur, limbile învecinate sunt vorbite în virtutea modelelor comunitare istoric consacrate şi a contactelor permanente actuale.

Secvență vizuală I. Moment aniversar şi de bilanț al Facultății de filologie. Paisprezece studenți recită, rând pe rând, o poezie macedoneană a clasicului poet, lingvist, profesor, fondatorul Facultății - Blaze Koneski. Sonoritățile, în cele paisprezece limbi - chineza şi coreeana printre ele - induc imaginea artistică a unei țesătoare ce-şi deapănă firele - negru şi roşu - la fel ca şi firul unui cântec „simplu, sobru, macedonean". În româneşte țesătoarea este brodeuză, iar versurile erau propoziții. Păcat! Erau şi variante expresive, versuri în ritm şi rimă, cu calități estetice. Aplauzele s-au îndesit subliniind varianta turcă. Pentru recita(toa)re?

Munca lectorilor, trudnică şi de durată, cu mijloace simple sau de ultimă oră, presupune un acord permanent cu mediile universitar, cultural şi social. Laptopul, CD-urile, imagini foto, vizite la muzee şi sit-uri arheologice, vizionări de spectacole şi filme sunt tot atâtea aspecte în care se foloseşte limba română dar şi limbi intermediare. (engleza sau franceza). Macedoneana este folosită pentru precizarea noțiunilor şi frazelor prin traduceri făcute de studenți din şi în această limbă a enunțurilor româneşti. Drumul spre cunoaştere permite întâlnirea prin care profesor şi student îşi dăruiesc reciproc, prin cuvânt, intuiții şi gânduri, posibilitatea de a edifica un întreg coerent şi semnificativ.

Limba română este expresia acestui proces şi rezultatele lui arată astfel: „Meşterul Manole poveste cum o lucrare (cum exemplu un pod, o biserică, o casă) pot să fie mai bine ridicată dacă este sacrificată o femeie, de obicei sora sau soția meşterului"- scrie o studentă. După un stagiu de două luni la Universitatea „Aurel Vlaicu" din Arad, Facultate de ştiințe umaniste şi sociale, aceeaşi studentă este în măsură să se exprime: „nucleul iluminist din cultura română l-a cunoscut Şcoala Ardeleană - mişcarea intelectuală de la sfârşitul secolului al XVIII. Acțiunea politică şi culturală a Şcolii Ardelene este îndrumată de operele istorice şi filologice ale lui Samuel Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior şi Ioan Budai Deleanu".

E mult, e puțin?

În dezbaterile legate de periodizarea literaturii române vechi este evidentă ideea că „literatura" religioasă este parte a practicii liturgice. Cărțile scrise sunt pentru cultul ortodox. Putem începe de aici?

Secvență vizuală II. Într-un anumit moment al zilei, pe cerul cu nori răzleți, lumina proiectează pe întinderea lacului Ohrid culori coborâte parcă din tabloul lui Salvator Dali *The crucifix.* Apar din valuri parcă, în atmosfera metafizică, cei doi propovăduitori ai credinței şi creatori ai alfabetului vechilor bucoavne: Kiril şi Methodiu. Bisericile aduc secolele XI-XII în prezent. Circulația manuscriselor, literatura martirologică, viețile sfinților şi, mai aproape, înspre romantismul românesc, scrierea (litera) era aceeaşi. Haideți să vedem cum se întâlnesc scrierile circulând în Imperiul Bizantin cu *Învățăturile...* lui Neagoe Basarab. Sau literatura din cronicele de la curtea lui Mihai Viteazul, când el, voievodul însuşi, a devenit literatură în întregul Balcan prin poemul lui Stavrinos. Versiunea găsită de Theodor Burada în Macedonia spune că: „Mihai Beiul s-a dus să se bată/ A luat Evanghelia din Valahia/ Şi crucea de la Constantinopol".

Studenții, după vizionarea filmului românesc, au fost în măsură să portretizeze astfel pe voievodul român: „...Aegidius Sadeler cât şi gravorul Orlandi înfățişează un Mihai în costum domnesc, pleşuv, slab şi ferm dar îmbrăcat în platoşă pe fundalul bătăliei de la Nicopole."

Recunoaştem că şi INTERNETUL este de mare folos.

Alternativele sunt o constantă în demersul profesoral. Avem sau nu Renaştere sau baroc? Răspunsuri: mişcare culturală nu, personalități da. Studenții şi profesorii nu pot răspunde în termeni absoluți şi încercăm nuanțele, adică o-

perele. Din nou eforturi pentru mesajul lingvistic, pentru enunțul simplu şi corect.

Am oprit istoria literaturii în acest punct; e pentru prima oară, în cadrul lectoratului, când există specializarea A, iar obiectul de studiu în anul I se numeşte: STARA ROMANSKA KNIJEBNOST.

Biblioteca. Amintiți-vă de romanul lui Umberto Eco, *Numele trandafirului.* Ce înseamnă cărțile rânduite în rafturi, ce intrigi poate declanşa un tratat, ce tensiuni şi clipe deosebite oferă acest spațiu unde s-au ordonat idei şi s-a strâns înțelepciune. De-a lungul anilor, lectorii veniți din România şi protocolul de colaborare susținut de profesorii locului n-au uitat cartea. Lingvistică, istorie, cultură plastică, memorialistică, literatură şi critică, reviste, de la *Dacoromania* lui Sextil Puşcariu la *Secolul XX*, neajuns, din păcate , la XXI. Desigur, ele aparțin unui timp, dar găseşti folcloristică şi etnologie şi *Antologia poeziei moderne româneşti* de Nicolae Manolescu. De la *Memoriile regelui Carol I* la *Unde scurte* de Monica Lovinescu. Tratatele de istorie a literaturii române editate de către Academie se învecinează cu *Istoria critică* a lui Nicolae Manolescu, iar edițiile din clasici stau alături de Ioan Lăcustă, Mircea Cărtărescu, Virgil Tănase, Dumitru Țepeneag, Nichita Stănescu.

La Struga, podul Poeților laureați aşteaptă reparații, dar în mijlocul lui parcă-l zărim pe Nichita recitând: „Să nu adormi. Lasă cerul deschis...” Într-un loc ales de zei al lacului Ohrid „de patruzeci de ani, Macedonia este centrul poeziei din lume, adică de la înființarea Festivalului internațional de poezie de la Struga” spune Dina Cuvata (Dimo Dimcev).

Îmbogățirea bibliotecii şi mai ales actualizarea ei sunt activități ale lectorilor. Institutul Limbii Române, editurile - exemplar gestul editurii „Jurnalul Național” care a donat toate operele tipărite - susțin acest efort la care adăugăm pliante, CD-uri, filme artistice şi spectacole de teatru. Imaginați-vă, stimați cititori, replicile lui Octavian Cotescu şi Mitică Popescu în scena citirii ziarului din *O noapte furtunoasă*, asociați-le cu uimirea, tensiunea înțelegerii şi râsetele studenților sau cu reacția participativă a acestora la monologul Rodicăi Mandache în rolul Doruleț din *Visul unei nopți de iarnă*. Greu, greu dar totul poate fi explicat în cuvinte, pot fi descrise stări şi situații cu atât mai mult cu cât un viitor regizor – student şi el – e interesat şi apropiat acestor forme de comunicare.

Text citit, mesaj audio şi vizual, grafică şi imagini converg înspre un unic efect: limba şi cultura română asimilate şi ordonate într-un set

de valori definitorii pentru omul european de mâine.

Context cultural şi comunicare. Oraşul Skopje a fost zguduit de un cutremur cu efecte deosebit de mari în anul 1963. Amintesc aici că România a ridicat din temelii blocuri de locuințe şi o policlinică care poartă numele capitalei noastre – Bucureşti. Planul general de dezvoltare al oraşului a fost elaborat de arhitecți inspirați, calitatea construcțiilor şi dimensiunile lor alternează cu spații verzi, ample, cu arbori la înălțimea etajelor 4-5 astăzi, cu locuri de joacă şi terenuri sportive, generos distribuite de-a lungul Vardarului. Obiective sociale şi culturale se înalță în ritmuri accelerate şi astăzi. Gara veche a oraşului a fost transformată în muzeu orăşenesc; băile turceşti de odinioară sunt muzee de artă. Biserica „SV. Kliment Ohridski” modernă şi dăruită în spirit ecumenic cu o fântână de rit mahomedan, constituie la un loc surse ale mesajelor pe care prin cuvânt le transmit studenților în limba română, stimulându-le capacitatea de expresie.

Secvență vizuală III. Vizită la muzeu. Grupul de studenți se apropie de plăcuță, o examinează, apoi intră, parcurg sălile, pun întrebări, văd macheta oraşului, totul pe un fundal sonor. Un vizitator străin, din proprie inițiativă, cântă la pian. După vizită, studenții fixează impresiile astfel: „Când am ajuns, am văzut o inscripție pe peretele muzeului. Eu am citit-o şi tradus-o în limba română”. Sau o altă notație, cu

impresii mai consistente, menționează: „În muzeiul avem văzut lucruri din aceste perioade, din Macedonia veche. Avem văzut monede veche, tacâmuri (linguri, pahare, farfurie...). După vizită la muzeul, noi am plecat în restorant foarte interesant. Restorantul se numeşte Yugoslavia şi avea multe picturi cu Tito. Avem băut ceai şi cafe şi avem plecat la facultate." Corectați dumneavoastră, stimați cititori, ceea ce e de corectat, dar să ştiți că aceste texte au fost scrise de studenți din anul al II-lea, de la forma opțională (C) pentru limba română.

Festivaluri ale diferitelor arte – cel muzical din noiembrie, cel al filmului de la cinematecă, prezența interpreților de muzică clasică, balet, operă sunt mesaje artistice stimulative pentru dezvoltarea comunicării în limba română.

Filmul *Eu când vreau să fluier, fluier*, spectacolul de pantomimă al trupei lui Dan Puric, umorul şi satira din *Filantropica* au fost subiecte pe care studenții au încercat să le transpună în cuvinte, să analizeze personajele, izbindu-se de oralitatea replicilor şi de elementele argotice. Dificultăți, deh! şi pentru profesori.

O vizită la Kruşevo a făcut posibilă întâlnirea cu memoria unei vedete pop: Toşe Proeski. Într-un muzeu modern dedicat lui, piatra şi sticla, metalul şi lumina mențin prezentă făptura unui tânăr plin de calități, de credință (simbolic clădirea e în formă de cruce). Pe un zid, notațiile vizitatorilor compun o imagine plastică din nume, însemne şi cuvinte care n-au amuțit în fața destinului tragic. Muzica şi cuvintele lui veneau dintr-o ființă numită TODOR. Adică aromân. De aici se deschid alte pagini (de fapt, volume) prin care cultura lingvistică şi valorile româneşti aduc în Macedonia componenta modelatoare şi susținerea identității istorice.

Societatea Scriitorilor şi Artiştilor Aromâni din Macedonia condusă de scriitoarea mult premiată şi cu un raft de cărți scrise, Vanghea Mihanj-Steryu, personalitățile consacrate, alte asociații şi societăți sunt componente ale unui circuit în care limba şi cultura românească întâlneşte, în fond, ceea ce nu a părăsit niciodată.

***

Valorile culturale româneşti promovate prin sistemul actual de relații sunt comunicatori într-un model complex. Dincolo de lectori – profesorul cu ştiința, prestigiul, dăruirea şi calitățile sale – instituțiile ar trebui să opteze pentru o dinamică competitivă.

Aici, Ambasada României îngemănează eforturile ambasadorului domnul Adrian Ştefan Constantinescu, ale domnului ministru consilier Ionel Alexandru, ale domnului consilier cultural Daniel Bala într-o orientare decisă înspre dezvoltarea ansamblului de activități legate de promovarea limbii române şi a valorilor culturale identitare. Asemenea acțiuni urmăresc o strategie unitară ce se împlineşte prin susținere neobosită.

Lectoratul de limba română de la Trondheim

Lucian Vasile BÂGIU

Lectoratul de limba română de la Trondheim a fost înființat în data de 5 iunie 2008, prin acordul semnat, la Ambasada României la Oslo, între Institutul Limbii Române, reprezentat de dna Director Ionela Dabija, şi Norges Teknisk - Naturvitenskapelige Universitet, reprezentată de prof. univ. dr. Arne Halvorsen, şeful Institutt for moderne fremmedspråk.

La nivel academic, interesul manifestat de partea norvegiană se explică, în bună măsură, prin faptul că prof. univ. dr. Arne Halvorsen este un fin cunoscător al limbii, literaturii şi culturii române, autor al primului dicționar român-norvegian (care conține 25.000 de cuvinte, fiind reeditat în anul 2008 de către editura Polirom). Institutt for moderne fremmedspråk pune la dispoziția lectoratului de limba română un birou care are în dotare, printre altele, un computer conectat la internet, intranet şi imprimantă, telefon cu conexiune internă, externă şi internațională, laptop precum şi instruirea în cunoaşterea limbii norvegiene. O contribuție esențială o are, de asemenea, reprezentanța diplomatică a României în Regatul Norvegiei, prin implicarea generoasă a Consulului Onorific al României la Trondheim, domnul Terje Roll Danielsen, distins om de afaceri norvegian, care asigură lectorului de

limba română, pentru perioada îndeplinirii mandatului, un apartament ultracentral complet utilat, acoperind totodată şi cheltuielile adiacente. Prin implicarea domnului Terje Roll Danielsen, lectoratul de limba română de la Trondheim a beneficiat de colegialitatea doamnei Svanhild Naterstad, de profesie jurnalistă, cunoscătoare a limbii române, angajată pentru un an şi zece luni pentru a redacta în limba norvegiană un volum referitor la România.

Institutt for moderne fremmedspråk al NTNU are o îndelungată tradiție a studierii limbilor engleză, franceză şi germană inclusiv la nivel doctoral, acestora adăugându-li-se studii europene la nivel de licență, limba spaniolă – curs de un an, precum şi module de limbă franceză, germană, spaniolă, italiană, japoneză.

În 12 ianuarie 2009 („semestrul de primăvară”) a debutat şi cursul opțional de limba română. Cursul este destinat studenților tuturor specializărilor şi este împărțit în Română 1 şi Română 2, fiecare având câte 7,5 credite şi presupunând verificări pe parcurs (examinare orală şi dictare) şi câte un examen final scris de patru ore. În „semestrul-pilot” al acestui curs studenții norvegieni au manifestat un interes real, optând pentru studiul inedit al acestei limbi cursanți de la o mare varietate de specializări de licență, în special lingvistică, dar şi literatură europeană, studii politice, media, infrastructură de mediu, tehnologie. Iată numele primilor doisprezece studenți care au studiat vreodată limba română în sistemul universitar norvegian şi care au susținut examenul final la Română 1 pe 26 februarie 2009: Sandra Maria Akseth Winther, Charlotte Andersen Dammen, Fredrik Wilhelm Borelly, Maike Gaertner, Jonas Hinrichsen Gjervold, Monika Grammeltvedt, Ingrid Hegvik, Karoline Hovstad, Guri Kaarbø Vårheim, Andreas T Slørdahl, Jon Harald Søby, Elias Aamot. Pe data de 7 mai 2009 şase studenți norvegieni, care au optat să aprofundeze studiul limbii române, au susținut examenul scris de patru ore aferent promovării disciplinei Română 2, în urma căruia au acumulat 7,5 credite în sistemul academic norvegian: Sandra Maria Akseth Winther, Fredrik Wilhelm Borelly, Jonas Hinrichsen Gjervold, Monika Grammeltvedt, Ingrid Hegvik şi Jon Harald Søby. Evenimentul a constituit o premieră pentru statutul universitar al limbii române în Peninsula Scandinavă.

În „semestrul de iarnă” al anului academic 2009/2010 trei studenți ai NTNU au susținut examenul la disciplina limba română 1 în data de 8 decembrie 2009: Finn Robert Strand, profesor de geografie, în vârstă de cincizeci de ani, Chung Hon Kwan, student la istorie europeană, originar din Honk Kong, Nina Merete Austad, masterand la filosofie. Alți cinci studenți-infirmieri norvegieni (Hanne Håberg din Vennesla, Kristina Nystuen Kristiansen din Rælingen, Mats Einar Hammer Rotnes din Frøya, Stine Marlen Henriksen din Lofoten, Ingvild Johnsen din Haugesund) ai Høgskolen i Sør-Trøndelag = Colegiul Universitar din județul Sør-Trøndelag au audiat un curs separat de limba română, fără a susține examen final scris. Aceştia s-au aflat pentru trei luni în practică de specialitate în județul Iaşi, începând cu 4 ianuarie 2010. În „semestrul de primăvară” al anului academic 2009/2010 cursul de limba română 1 a fost frecventat de alți patru studenți ai NTNU: Sture Magne Alne (student la ştiințe politice), Philippe Hougen (student la limba şi literatura franceză), Denis Dmitrievich Petrov (student la istoria artei, născut în Moscova) şi Tiberiu Alex Sîrbu (student la media, român emigrat din Constanța în 1999, la vârsta de doisprezece ani). Cursul de limba română 2 a fost audiat de patru studenți care au studiat limba română 1 în cele două semestre: Finn Robert Strand, Sture Magne Alne, Denis Dmitrievich Petrov şi Tiberiu Alex Sîrbu. Ambele examene scrise finale au fost susținute în data de 25 mai 2010.

L.V. Bâgiu

În semestrul de toamnă al anului universitar 2010/2011 cursurile disciplinelor opționale Română 1 şi Română 2 s-au desfăşurat, încă o dată, alături de cele ale disciplinelor similare care vizează studiul limbilor străine moderne la nivel elementar. În sesiunea din decembrie 2010 s-au înscris pentru a-şi susține examenele finale scrise următorul număr de studenți: Germană I – 108, Franceză I – 100, Spaniolă I – 63, Italiană I – 53, Japoneză I – 33. Acestora li s-au alăturat Aksel Larsen Storsanden (lingvistică), Einar Nour Afiouni (informatică), Linn Silje Opdahl Thun (sociologie) pentru a susține examenul la Română I şi Română II, plus Chung Hon Kwan (istorie) la Română II. În „semestrul de pri-

măvară" cursurile de limba română sunt audiate de alte trei studente ale NTNU: Ida Veiden Brakstad (master în istorie europeană), Maria Førli şi Nina Austad Merete (masterand în filozofie), precum şi de Audun Hagen, jurnalist al ziarului regional Adresseavisen. Examenele finale scrise sunt programate pentru data de 24 mai 2011.

Dintre studenții care au absolvit examenele de limba română la Trondheim doi au continuat aventura lingvistică în spațiul românesc: Sandra Maria Akseth Winther a fost bursier Erasmus în cadrul Facultății de Litere a Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca pentru întreg anul universitar 2009/2010, iar Sture Magne Alne a urmat vreme de trei săptămâni cursuri de vară ale ICR despre limbă, cultură şi civilizație românească, desfăşurate în luna iulie 2010 în cadrul Universității „Transilvania" din Braşov. Ulterior a fost acceptat pentru a-şi desfăşura stagiul de practică în cadrul Ambasadei Norvegiei la Bucureşti, vreme de cinci luni, cu începere din 17 august 2010.

În data de 28 aprilie 2009 a avut loc prezentarea, în limba engleză, la cercul academic de lectură Bella litterarum din cadrul NTNU a romanului personal *Bestiar. Salată orientală cu universitari închipuiți,* Cartea Românească, 2008. Aceasta a presupus traducerea unui fragment din capitolul III, *Sare şi piper*, precum şi a trei recenzii, semnate de Irina Filipache, Felix Nicolau şi Monica Grosu. Discuțiile ulterioare referitoare au făcut referire la postmodernism, literatură română, sistemul universitar românesc. Participanților, numeroşi membri ai Institutt for moderne fremmedspråk, le-au fost înmânate: Best Romanian Feature Film Debuts din partea ICR, o listă a tuturor celor 26 de volume de literatură română traduse în norvegiană precum şi o altă listă cu cele 14 DVDuri cu filme româneşti/documentare despre România disponibile la Biblioteca Dragvoll.

În data de 2 noiembrie 2009 lectoratul de limba română din cadrul Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (Norwegian University of Science and Technology in Trondheim) a prilejuit un eveniment cultural inedit în spațiul academic norvegian. Lucian Bâgiu, lectorul detaşat de Institutul Limbii Române pentru al doilea an consecutiv la post a susținut o prelegere în limba engleză ca parte a seriei de conferințe a proiectului de cercetare ştiințifică Translating Cultures al Institutt for modernefremmedspråk. Prelegerea cu titlul *The Image of the Romanians in the Travelling Impressions of Middle Ages Scandinavians* a inclus prezentarea traducerii în premieră în limba engleză a documentelor *The Account of the Travel in Wallachia*, by Paul Strassburg, *Secret Counsellor of the King of Sweden and Messenger to the Sultan Murad the 4th*, 1631 (manuscris în limba latină, tradus în limba română în 1867 de Timotei Cipariu) şi *The Account of the Swedish Diplomatic Agent Iohann Mayer Concerning His Journey through Moldavia, May, 12th – 31st,* 1651 (manuscris în limba germană, tradus în limba română în 1973). Discuții ulterioare au făcut referire la situația geopolitică a românilor în acel context, la alte contacte scandinavo-române de-a lungul istoriei, la dificultățile lingvistice şi culturale ridicate de traducerea documentelor menționate. Participanților la seminar le-au fost asigurate, ca suport informativ, hărți ale principatelor române în configurația din jurul anului 1601, ale itinerarelor celor două călătorii ale scandinavilor (Braşov-Târgovişte-Bucureşti-Giurgiu în 1631, Cetatea Albă-Tighina-Iaşi-Cotnari-Botoşani-Dorohoi-Cernăuți în 1651), reproduceri ale reprezentărilor domnitorilor români întâlniți de către trimişii Regatului Suediei în momentul călătoriilor (Leon Tomşa la 1631, Vasile Lupu la 1651) etc.

NTNU - Trondheim
Universitatea Norvegiană de Ştiință şi Tehnologie

Celor 9 membri ai Institutt for moderne fremmedspråk prezenți în auditoriu (Suzanne Bordemann, Assistant Professor; George Chabert, Professor; Paul Michael Goring, Professor; Arne Halvorsen, Professor; Jeremy Hawthorn, Professor; Svanhild Naterstad, journalist; Ingvald Sivertsen, Associate Professor; Inger Hesjevoll, PhD Candidate, Chung Hon Kwan, student la limba română), le-au fost oferite liste ale celor două-

zeci şi cinci de filme româneşti sau documentare despre România cu subtitrare în engleză disponibile în cadrul Bibliotecii Dragvoll a universităţii precum şi ale celor şase volume de literatură română tradusă în norvegiană disponibile în cadrul librăriei Dragvoll. Manifestarea s-a înscris astfel în suita activităţilor extra-curriculare iniţiate şi organizate de lectoratul de limba română din Trondheim pentru a promova cultura şi civilizaţia românească în spaţiul academic scandinav.

În data de 14-15 mai 2010 s-a consemnat participarea la prima conferinţă internaţională a dascălilor români de limba română din Suedia şi Norvegia, în oraşul Eskilstuna din Regatul Suediei. A fost prezentată lucrarea ştiinţifică *Erori de exprimare în examenul scris de limba română al studenţilor norvegieni din Trondheim.*

În anul universitar 2009/2010 lectoratul de limba română de la Trondheim a organizat nu mai puţin de douăzeci de proiecţii (faţă de cincisprezece în anul precedent) ale unor filme româneşti sau documentare despre România existente în fondul bibliotecii Dragvoll campus. Printre acestea s-au regăsit şase producţii cinematografice regizate de Nicolae Mărgineanu: *Ştefan Luchian* (1981), cu Ion Caramitru, Mircea Constantinescu, George Constantin, Maria Ploae; *Pădureanca* (1986), bazat pe nuvela omonimă de Ioan Slavici (1884); *Flăcări pe comori* (1987) bazat pe romanul *Arhanghelii* (1913) de Ion Agârbiceanu, cu Mircea Albulescu, Claudiu Bleonţ, Remus Mărgineanu, Valentin Uritescu; *Un bulgăre de humă* (1989), despre Ion Creangă şi Mihai Eminescu; *Undeva în est* (1991), bazat pe romanul *Feţele tăcerii* de Augustin Buzura (1973), cu Remus Mărgineanu, Valentin Voicilă, Maria Ploae, Marius Stănescu, Călin Nemeş; *România muzicii tradiţionale* (2006). De asemenea cinci filme regizate de Sergiu Nicolaescu: *Dacii* (1967), cu Amza Pellea, Mircea Albulescu; Mihai Viteazul (1970, partea I: *Bătălia de la Călugăreni*; partea a II-a: *Unirea*); *Atunci i-am condamnat pe toţi la moarte* (1972), cu Amza Pellea, Ion Besoiu, Gheorghe Dinică, Sergiu Nicolaescu; *Nemuritorii* (1974), cu Ion Besoiu, Ilarion Ciobanu, Jean Constantin, Gheorghe Dinică, Sergiu Nicolaescu, Amza Pellea, Colea Răutu, coloana sonoră Phoenix; *Mircea* (1989). Nu în ultimul rând, următoarele filme contemporane: *Furia*, de Radu Muntean (2002); *Filantropica*, de Nae Caranfil, 2002; *Ryna*, de Ruxandra Zenide, 2005; *California dreamin`* (Nesfârşit), de Cristian Nemescu, 2007; *Restul e tăcere,* de Nae Caranfil (2007); *Amintiri din epoca de aur. Partea 1: Tovarăşi, frumoasă e viaţa! Partea 2: Dragoste în timpul liber,* scenariu de Cristian Mungiu (2009) şi scurtmetrajele 5 succese mari pentru 5 filme mici: *O zi bună de plajă* (2008), de Bogdan Mustaţă; *Lecţia de box* (2007), de Alexandru Mavrodineanu; *Alexandra* (2006), de Radu Jude; *Acasă* (2007), de Paul Negoescu; *Valuri* (2007), de Adrian Sitaru.

La data de 11 ianuarie 2011 s-a desfăşurat la sediul Ambasadei României la Oslo ceremonia de înmânare a Ordinului Naţional „Meritul Cultural" în grad de Comandor pentru prof. emerit Arne Halvorsen, cetăţean norvegian. Decoraţia a fost acordată prin Decret de Preşedintele României, E.S. domnul Traian Băsescu, pentru contribuţia excepţională avută la promovarea culturii şi limbii române, precum şi a imaginii României în Regatul Norvegiei. Domnul Arne Halvorsen este profesor universitar emerit, autor al unui dicţionar româno-norvegian şi iniţiatorul Catedrei de Limbă şi Literatură Română de la Universitatea din Trondheim. Cu prilejul ceremoniei, Cristian Istrate, ambasadorul României în Norvegia, a subliniat meritele deosebite ale profesorului Halvorsen, precum şi satisfacţia de a fi în măsură să înmâneze înalta distincţie naţională, ca răsplată pentru îndelungata sa activitate dedicată prezentării valorilor culturale româneşti în spaţiul norvegian.

Scurtă istorie a lectoratului

La data de 27 iunie 2007 Ambasadorul României în Regatul Norvegiei, Excelenţa Sa Dr. Cristian Istrate a efectuat o vizită în oraşul Trondheim, prilej cu care l-a numit pe investitorul local Terje Roll Danielsen Consul Onorific al României la Trondheim (acesta preluând funcţia de la Edgar Alsaker, ale cărui afaceri intraseră în insolvenţă). În data de 16 aprilie 2008 domnul Terje Roll Danielsen a adresat o scrisoare şefului Institutt for modernefremmedspråk al Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (Norwegian University of Science and Technology in Trondheim), prof. univ. dr. Arne Halvorsen, prin care declara că una dintre companiile domniei sale, Roll Severin AS, se oferă a asigura cazarea unui viitor lector de limba română care ar activa în cadrul NTNU.

Lectoratul de limba română de la Trondheim a fost înfiinţat în data de 5 iunie 2008, prin acordul semnat, la Ambasada României la Oslo, prin ospitalitatea Excelenţei Sale Cristian Istrate, între Institutul Limbii Române, reprezentat de dna Director Ionela Dabija şi Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, reprezentată de prof. univ. dr. Arne Halvorsen, şeful Institutt for

moderne fremmedspråk (Department of Modern Foreign Languages). Lectorul de limba română Lucian Vasile Bâgiu, numit prin Ordin al Ministrului Educației de la București, a ajuns pe Munkegata 40B, apartament 308, în data de 29 septembrie 2008, cursurile de limba română debutând odată cu începerea semestrului II, la 12 ianuarie 2009. În data de 30 noiembrie 2010 Terje Roll Danielsen a depus la Curtea Districtuală Trondheim cerere de faliment pentru şapte companii ale domniei sale, inclusiv Roll Severin AS… În acest context, la 19 ianuarie 2011 Ingvald Sivertsen, şeful Institutt for modernefremmedspråk, a informat Institutul Limbii Române că datorită lipsei de fonduri cursurile de limba română din cadrul NTNU nu pot continua dincolo de primăvara anului 2011. În decursul negocierilor ulterioare partea norvegiană a solicitat părții române o garanție financiară bancară în ceea ce priveşte asigurarea cazării lectorului de limba română pentru un eventual nou mandat. ILR nu a fost în măsură să ofere un răspuns pozitiv. În aceste circumstanțe primul lectorat de limba română din Regatul Norvegiei se regăseşte în iminența încetării regretabile a existenței sale.

Experiențe memorabile

Prof. dr. Ion VLAD

Păstrez într-un „dosar” extrem de prețios pentru experiența mea de profesor mărturiile lectoratului de limba română din cadrul Institutului de limbi străine din Beijing. Aidoma Universității din capitala Republicii Populare Chineze, impresionantă ca proporții şi ca număr de studenți, Institutul unde era găzduit lectoratul de română oferea imaginea unui campus de mari proporții; e de înțeles, atrăgând atenția prin numărul limbilor studiate, vorbite pe toate continentele, şi prin prezența unor specialişti veniți dintr-un mare număr de țări.

Prof. dr. Ion Vlad

În octombrie 1961 am inaugurat lecțiile, având privilegiul unor colaboratori cu o pregătire remarcabilă, doi dintre ei fiind absolvenți licențiați ai Universității Bucureşti. E de subliniat că numărul de ore angaja un efor considerabil, cu atât mai mult cu cât manualul era relativ depăşit ca cerințe; dicționarul chinez-român şi român-chinez era încă elementar, lectorul fiind pus în fața unor dificultăți în aparență insurmontabile: alfabetul, problemele de fonetică, asimilarea unui vocabular cvasielementar etc. Nu e greu de imaginat cât de numeroase erau dificultățile de comunicare, deşi prezența colegilor chinezi pregătiți ireproşabil înlesnea procesul treptatei asimilări şi cunoaşteri a limbii. Nu e de ignorat sistemul de referințe culturale, sistem radical diferit, modul de reprezentare a unor informații privitoare la România. Biblioteca, relativ săracă, iar materialul iconografic redus nu aveau darul să stimuleze „imaginația” studenților recrutați pentru studiul limbii noastre.

În pofida dificultăților, un nou manual mi-a cerut „parafrazarea” unor texte literare, înlocuind unele cuvinte, reducând unele fragmente, pentru ca vocabularul să aibă un echilibru strict necesar.

Ceea ce a impresionat pe lectorul de atunci şi apoi pe lectorul universitar Carmen Vlad (aflată la Beijing pentru o perioadă scurtă) a fost extraordinara dăruire, efortul greu de imaginat al acelor tineri decişi să învețe limba română şi să afle cât mai multe lucruri despre cultura şi civilizația românească. Orele, sumedenia de întrebări, repetarea insistentă a cuvintelor pentru verificarea rostirii corecte, numeroasele plimbări duminicale în celebrele parcuri ale Palatului de Iarnă şi ale Palatului de Vară, cu monumente de o mare frumusețe, vizita la Marele zid etc. au însemnat continuarea orelor pentru nişte tineri exemplari.

Când în urmă cu trei ani, dacă nu mă înşel, ambasadorul Chinei la Bucureşti a vizitat Clujul, am primit un mesaj neaşteptat: fostul meu student din seria anului universitar 1961-1962, poate cel mai bun, devenit ambasadorul țării sale, s-a întâlnit cu fostul său dascăl de română! În 1983, cu prilejul unei călătorii în China, o țară radical nouă, în comparație cu anul lectoratului meu, când China traversa enorme dificultăți economice datorate unor experiențe economice falimentare, i-am revăzut pe doi dintre membrii lectoratului cu sentimentul unei reciproce prețuiri…

Corespondență din Polonia

Din Ieudul Maramureşului la Cracovia

Prof.univ.dr.Cornel MUNTEANU
Universitatea Jagellonă, Cracovia

La inițiativa Asociației polono-română din Cracovia şi în colaborarea lectoratului de limbă română, a avut loc vineri, 4 februarie, în holul Bibliotecii Publice Regionale (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie) din municipiu, o expoziție fotografică itinerantă, sub semnul Țara lemnului (Kraina z Drewna), cuprinzând imagini inedite din Ieud-Maramureş. Organizatorii au invitat pe cei doi autori ai fotografiilor, originari din Gdańsk, Marta Gruszkowska, absolventă de sociologie, şi Jacek Swiss, absolvent de etnologie şi antropologie din Poznan, să expună la Biblioteca Voievodală din Cracovia. Fotografiile din cuprinsul expoziției au fost realizate cu prilejul unei acțiuni turistice de promovare a României şi a regiunilor din nord, în Polonia, sub logo-ul „Weekend mai 2007". Cei doi expozanți au urmat un traseu care includea satele de polonezi din Bucovina şi apoi zona Maramureşului, incluzând Ieudul, Săpânța, Bârsana, Sighetu Marmației, astfel că expoziția şi-a propus să stârnească interesul polonezilor pentru locuri necunoscute şi atrăgătoare prin specificul lor etnografic şi arhitectural, dar cu un potențial turistic şi etnografic sporit prin autenticitatea lor. Studenții au vrut astfel să transmită polonezilor un mesaj cât mai explicit despre frumusețea şi originalitatea locurilor, care să schimbe oarecum atitudinea stereotipă a polonezilor față de România. Imaginile foto din Ieud surprind prin ineditul locurilor şi a oamenilor, în manifestările lor dintr-o zi de duminică. Apar aici chipuri senine de bătrâni ieşind de la biserică ori stând pe laviță la poveşti, dar şi în locuri de închinăciune şi rugă, precum cimitirul satului, ori pe ulițe cu casele şi gardurile de lemn.

Cornel Munteanu

Vernisajul a fost deschis de directoarea bibliotecii, Anna Wiśniewska, una din cele mai apropiate şi deschise colaboratoare ale Asociației, iar prezentarea expoziției şi autorilor fotografiilor a fost făcută de Ignat Timar, preşedintele Asociației polono-române din Cracovia. La acțiune au participat membrii asociației, studenți polonezi, interesați de limba şi cultura tradițională românească. Lectorul de limbă română, prof. univ. dr. Cornel Munteanu a făcut o prezentare a Maramureşului, în ce are el specific, la nivelul etnografiei şi folclorului, despre muncile şi ocupațiile tradiționale, dar şi despre arhitectura caselor şi a organizării interioarelor ori despre costumația populară, care se păstrează şi azi în multe din satele maramureşene.Vernisajul a oferit un bun prilej de dialog şi conversație în limba română între membrii asociației şi studenții implicați în acest proiect. Cei doi expozanți au şi lansat această campanie de promovare a Maramureşului prin imagini pe forumul polonez, cu discuții şi fotografii despre România, www.RO-mania.pl.

CALEIDOSCOP INTERNAUTIC

Lectorate româneşti

Casilda CIOLTEA

Lectorat de limba română la Universitatea Lund Suedia

La 1 martie 2011 a fost inaugurat Lectoratul de Limbă, Literatură, Cultură şi Civilizaţie Română la Universitatea Lund, în cooperare cu Institutul Limbii Române din Bucureşti, transmite Romanian Global News, care citează Ambasada României la Stockholm.

Lectoratul funcţionează în cadrul Centrului de Limbi Străine şi Literatură al Facultăţii de Ştiinţe Umaniste şi Teologie, Sectia Ştiinţe Umaniste şi Limbi Străine. Profesorul Monica Timofte, de la Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava, va conduce Studiile Româneşti de la Universitatea din Lund.

http://www.rgnpress.ro/categorii/eveniment/766-lectorat-de-limba-literatura-cultura-si-civilizatie-romana-la-universitatea-lund.html#Scene_1

Limba română la Universitatea „Stendhal", Grenoble

La Universitatea Stendhal 3 din Grenoble, Franţa, limba română se studiază în cadrul Departamentului de Studii Italiene şi Româneşti. Aici nu există o catedră independentă de română, nu funcţionează niciun titular cu această specializare, astfel încât întreaga activitate didactică este acoperită de lectorul de limba română, angajat în conformitate cu sistemul schimburilor interuniversitare.

Limba română se studiază în cadrul a două module: în primul an, pe parcursul a două semestre, studenţii dobândesc nivelul A1 („niveau introductif") iar în al doilea an de studiu, la sfârşitul celui de-al doilea semestru, dobândesc nivelul A2 („niveau elementaire"). Nu este prevăzut un al treilea an în programă, astfel că studiul limbii române nu este finalizat la această universitate printr-un examen de licenţă, şi până acum, nici printr-un alt document oficial care să ateste nivelul cunoştinţelor dobândite. Pe lângă cele două cursuri de limba română, programa prevede şi un curs deschis de Cultură şi civilizaţie românească, de un semestru.

http://www.univ-ovidius.ro/litere/Cercetare/Europa/Franta%20-%20Grenoble.htm

Deschiderea primului lectorat de limba română din Canada

La 10 ianuarie 2011 au început cursurile primului lectorat de limba română din Canada, deschis la „York University" din Toronto, în cadrul Glendon College. Colaborarea între reprezentanţii universităţii canadiene şi Institutul Limbii Române din cadrul Ministerului Educaţiei şi Cercetării de la Bucureşti a fost consacrată prin semnarea unui Protocol de colaborare, la 12 iulie 2010. Semnarea acordului a marcat succesul iniţiativei, demersurilor şi negocierilor iniţiate încă din anul 2008 de Consulul General al României la Toronto, Dr. Valentin Naumescu.

http://toronto.mae.ro/index.php?lang=ro&id=123532

Lectorat de limba română lansat la Bruxelles

Autorităţile de la Bucureşti anunţă că, începând din acest an, (2010) în cadrul Universităţii Libere din Bruxelles (ULB) va exista şi un Lectorat de limba română.

Potrivit reprezentanţilor Ministerului Afacerilor Externe, care au detalii despre noutatea anunţată, lectoratul va fi găzduit de Facultatea de Filozofie şi Litere a Universităţii Libere din Bruxelles şi va funcţiona pe baza unui protocol.

Actele, care au fost semnate încă din vară, vor reglementa studiile între Institutul Limbii Române şi universitatea din capitala europeană.

http://www.citynews.ro/bihor/pentru-studenti-14/lectorat-de-limba-romana-lansat-la-bruxelles-100813/

Limba română în Extremul Orient

În general, românii stabiliţi în aceste ţări nu au acces la educaţie în limba maternă. Catedre de limba română funcţionează la Universitatea din New Delhi din India şi la Universitatea Hankuk din Republica Coreea. În Japonia funcţionează lectorate de limba română la Universitatea Waseda, Universitatea Meiji Gakuin Daigaku şi la Universitatea de Limbi şi Literaturi Străine din Tokyo.

http://www.dprp.gov.ro/extremul-orient/
http://www.unibuc.ro/ro/tokyo_university_of_foreign_studies

Lectoratul de limba română de la Hankuk, Seul, Coreea de Sud

Universitatea de studii străine Hankuk din Seul a fost fondată în 1953. Departamentul de limba română a fost înfiinţat în 1987 şi abia după 1990, când s-au stabilit şi relaţii diplomatice între România şi Republica Coreea, a beneficiat de sprijinul unor lectori de la Universitatea din Bucureşti (profesorii: Mihai Pop, Al. Tudirică, Sebastian Popa, Liviu

Groza, Iulian Băicuş). În prezent acest departament şcolarizează aproximativ 160 de studenţi, 40 în fiecare an de studiu, şi se pare că este, din acest punct de vedere, unul dintre cele mai mari lectorate de limba română din lume. Activitatea didactică este asigurată de cinci profesori coreeni şi de un lector de limba română.

http://culturacoreeana.forum-motion.com/t210-hankuk-university-of-foreign-studies-seul-coreea-de-sud

Lectorat de română la IRCCU

Odată cu începerea anului universitar la Universitatea Ca' Foscari, la Institutul Român de Cultură şi Cercetare Umanistică de la Veneţia au fost reluate cursurile de limba, literatura şi cultura română.

Cursurile sunt adresate studenţilor italieni care doresc să includă limba română în planul lor universitar de studii ca prima, a doua sau a treia limbă străină şi se desfăşoară în conformitate cu prevederile Convenţiei încheiate între Institutul Român de Cultură şi Cercetare Umanistică şi prestigioasa instituţie de învăţământ superior veneţiană.

http://www.icr.ro/venetia/evenimente-4/lectorat-de-romana-la-irccu.html

Înţelegere de colaborare între MECT şi Ministerul Învăţământului din Republica Cehă

Secretarul de stat pentru cercetare, Anton Anton şi viceministrul pentru învăţământ superior din Republica Cehă, Vlastimil Růžička, au semnat ieri, 22 ianuarie, la Praga, „Înţelegerea interministerială de colaborare" între Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului din România şi Ministerul Învăţământului, Tineretului şi Sportului din Republica Cehă. Documentul prevede acordarea reciprocă, anuală, a 27 de luni - bursă pentru studii universitare şi postuniversitare, precum şi acordarea reciprocă, anuală, a 4 burse pentru participarea la cursurile de vară de limbă, literatură şi civilizaţie română, respectiv limbă, literatură şi civilizaţie cehă. Cele două ministere s-au angajat să permită studierea limbii române la Universitatea Carolina din Praga şi, respectiv a limbii cehe la Universitatea din Bucureşti. Înţelegerea interministerială mai stipulează deschiderea de lectorate de limbă şi literatură română, respectiv cehă, şi în alte centre universitare din cele două state.

http://www.edu.ro/index.php/pressrel/9530

Cursuri de limbă, cultură şi civilizaţie românească la Accademia di Romania în Roma

Cursul de limba română pentru cetăţenii italieni reprezintă o tradiţie a Accademiei di Romania, fiind, prin prezenţa lectorului de limbă, cultură şi civilizaţie românească, trimis prin Ordin al Ministrului Educaţiei şi Cercetării din România şi o primă formă de colaborare între aceasta şi mediul universitar italian, respectiv Universitatea Sapienza din Roma.

Programa cursului coincide, la nivelul subiectelor dezbătute, doar în parte cu cea universitară, datorită numărului mai mic de ore şi datorită heterogenităţii audienţei, iar unităţile de curs sunt structurate pe o parte de gramatică teoretică şi una de lexic/conversaţie. De asemenea, în cadrul orelor de curs, se fac proiecţii de film, incursiuni în istoria şi cultura română, lecturi de fragmente literare, traduceri.

În afară de cursul de limba română din mediul universitar, acest curs organizat de Accademia di Romania din Roma reprezintă singurul curs specializat de limba română organizat pe teritoriul Italiei şi adresat publicului larg.

http://www.ilr.ro/even.php?idev=53

Cursuri de limba română la Istituto Pontificio Orientale

PONTIFICIUM INSTITUTUM ORIENTALE (PIO) a fost fondat în anul 1917 de către Papa Benedetto al XV-lea, cu scopul de a face posibil studiul la Roma, la nivel universitar, al creştinătăţii orientale. Papa Pio al XI-lea, prin scrisoarea apostolică „Decessor noster", din 14 septembrie 1922, încredinţează Institutul, Ordinului Iezuit, de care aparţine şi în prezent.

La iniţiativa Ambasadei Române pe lângă Sfântul Scaun, începând cu anul universitar 2009-2010, Istituto Pontificio Orientale, respectiv Facoltà delle Scienze Ecclesiastiche Orientali, găzduieşte şi un curs-pilot de limba română, două ore pe săptămână, în regim opţional/facultativ, fără credite obligatoriu acordate şi fără obligativitatea susţinerii unui examen de evaluare. Cursul este predat de doamna lector dr. univ. Nicoleta Neşu, lectorul de limba română de la Universitatea Sapienza.

Din anul universitar 2010-2011, având în vedere participarea de care s-a bucurat acest curs în anul precedent, în ciuda absenţei unei formule instituţionalizate, s-a decis la nivel de Rectorat, în primul rând prin bunăvoinţa Decanului Facultăţii de Ştiinţe Ecleziastice Orientale – R.P. Edward G. Farrugia sj - cel care reprezintă, de fapt, promotorul şi principalul susţinător al acestui proiect, introducerea cursului de limba română în programa cursurilor lingvistice oferite de facultate, fiindu-i acordate 4 credite/semestru.

http://www.ilr.ro/even.php?idev=52

Limba română în Norvegia

În luna ianuarie 2009 a început predarea efectivă a limbii române în cadrul lectoratului de limba română de la Institutul pentru Studiul Limbilor Moderne, Universitatea Norvegiană de Ştiinţă şi Tehnologie din Trondheim.

Creat în iunie 2008 în baza Protocolului semnat de Institutul Limbii Române şi Universitatea Norvegiană de Ştiinţă şi Tehnologie, lectoratul din Trondheim este al doilea lectorat de limba română din Peninsula Scandinavă, după cel de la Universitatea din Turku, Republica Finlanda. Coordonatorii cursurilor sunt Arne Halvorsen, autorul unicului dicţionar ro-

mân-norvegian, şi Lucian Bâgiu, lectorul detaşat de Institutul Limbii Române. Cursurile au caracter opţional şi includ prezentarea unor elemente de cultură şi civilizaţie românească. Studiul limbii române a stârnit interes printre studenţii norvegieni, cursanţii provenind atât din cadrul diverselor specializări de licenţă cât şi din rândul masteranzilor.

http://www.ntnu.edu/studies/courses/RUM0501/2010

Lectoratul de limba română de la Institut fur Romanistik, Universitatea Viena

Studiul limbii şi culturii române la Universitatea Viena devine de actualitate în a doua jumătate a sec. al XIX-lea şi se dezvoltă în cadrul preocupărilor mai largi privind studiul filologiei romanice. Primul titular al catedrei de romanistică de la Viena este, din anul 1867, lingvistul Adolf Mussafia. Îi urmează, începând cu anul 1890 renumitul romanist, de origine elveţiană Wilhelm Meyer-Lubke care, în anul 1911, a pus bazele studiilor româneşti, în cadrul Seminarului de filologie romanică. Începând cu această dată, limba română se studiază neîntrerupt, alături de celelalte limbi romanice, la Universitatea Viena, în cadrul Institutului de Romanistică.

Din anul 2008 lectoratul de limba română funcţionează sub auspiciile Institutului Limbii Române. Studiile româneşti beneficiază de atenţia şi competenta îndrumare a directorului Institutului prof. univ. dr. Michael Metzeltin, membru de onoare al Academiei Române, excelent vorbitor al limbii noastre şi un mare prieten al culturii române.

Actualmente circa 60 de studenţi frecventează cursurile de limbă, literatură, dialectologie ori cultură română şi civilizaţie românească, atât la nivel de licenţă, cât şi de masterat.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5777

Limba română la Universitatea „Sfântul Kliment Ohridski" din Sofia

Secţia de Limbă şi Literatură Română de la Catedra de Romanistică a Facultăţii de Filologii Clasice şi Moderne a împlinit 28 de ani de la înfiinţare.

În prezent, Secţia de Limbă şi Literatură Română, prin programele sale de licenţă şi de doctorat, acoperă necesarul de specialişti de limbă, literatură şi cultură română, a căror realizare profesională corespunde atât necesităţilor din Bulgaria, cât şi ale întregii regiuni. Absolvenţii au posibilitatea să-şi continue pregătirea în cadrul programelor de masterat – la Universităţile din Bulgaria şi din România – în cadrul specializărilor de romanistică, balcanistică şi pe problematica Europei de Sud-Est.

Lectoratul a fost înfiinţat pe bază de reciprocitate, figura lectorului reprezentând un element important în predarea şi asimilarea limbii române, pe de o parte, şi ca promotor al schimburilor culturale, pe de alta. Printre cei care şi-au desfăşurat activitatea în această calitate se pot enumera: Maria Dumitrescu, Florin Popescu, Dan Horia Mazilu, Dorin Gămulescu, Dumitru Zavera, Bujorel Ispas, Constantin Geambaşu şi Georgeta Bold.

Pe lângă activitatea didactică, lectoratul organizează (cel mai adesea în colaborare cu Ambasada României la Sofia, Liceul Mihai Eminescu din Sofia sau diverse organizaţii) o serie de activităţi culturale menite să promoveze cultura română în Bulgaria, precum: seri culturale, seri de poezie românească, prezentări de carte, zile ale filmului românesc, simpozioane, mese rotunde, vernisaje ale unor expoziţii cu participare românească etc.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5783

Lectoratul pentru limba şi literatura română la Institutul de Studii Romanice, Praga

În cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii Caroline din Praga, Secţia de limba şi literatură română face azi parte din Institutul de Studii Romanice, care cuprinde cinci specializări franceză, spaniolă, italiană, portugheză, română. Încă de la înfiinţarea sa ca secţie în anul 1950, limba română s-a predat neîntrerupt ca specialitate principală. În general, secţia se deschide din doi în doi ani, la examen fiind admişi, de obicei, între 8 şi 12 candidaţi.

Studiile durează cinci ani, Masteratul încheindu-se cu un Examen de Stat, iar, în majoritatea cazurilor, şi cu susţinerea unei lucrări de diplomă (atunci când româna este disciplina principală).

Limba română constituie, de asemenea, disciplină facultativă de studiu pentru studenţii altor departamente ale Facultăţii de Litere, dar şi pentru studenţi de la alte facultăţi şi instituţii de învăţământ. Este vorba de două cursuri facultative, pentru începători şi avansaţi.

Eforturile româniştilor cehi de popularizare a culturii române gravitează azi în jurul departamentului de limbă română de la Universitatea Carolină. Pe lângă remarcabila activitate ştiinţifică, publicistică şi editorială a fiecărui membru al departamentului în parte, trebuie menţionate acţiunile colective ale Secţiei de limba română concretizate în ultimii ani în organizarea cu mult succes a unor simpozioane internaţionale de romanistică: Simpozionul internaţional de studii româneşti în Cehia; Colocviul Mircea Eliade în context European; Ipostaze ale identităţii româneşti.

La secţia de română funcţionează în permanenţă trei cadre didactice: un specialist în lingvistică românească, un specialist în istorie literară, cultură şi civilizaţie românească, un lector din România.

Menţinerea vie a spiritului românesc la Praga se datorează în special membrilor acestui departament, care îşi concentrează activitatea profesională asupra limbii şi literaturii române şi îşi dedică pasiunile şi spiritul creator relaţiilor cu România şi promovării culturii române în Cehia.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5786

Limba română la Universitatea din Budapesta

Integrată în cadrul Institutului de Romanistică din universitatea budapestană, catedra de limba română pregăteşte pentru obţinerea licenţei filologice în limba română, studenţi atât în sistemul de pregătire tradiţional cât şi în noul sistem Bologna. Ca ultimă noutate în cadrul catedrei, printr-un efort susţinut al tuturor membrilor ei s-a reuşit acreditarea a 3 programe de Master în studii de limbă, cultură sau didactică a predării limbii şi literaturii române, studii care au debutat începând cu anul universitar 2009-2010. Adunând în jurul catedrei aproape 50 de studenţi, limba română ca domeniu de studii de licenţă şi master îşi păstrează prospeţimea şi speranţa de creştere şi în viitorul apropiat.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5863

Limba şi literatura română – obiect de studiu la Institutul de Romanistică al Universităţii din Heidelber

Recunoscând bogata tradiţie a românisticii la Universitatea din Heidelberg, Institutul Limbii Române din Bucureşti a decis în 2008, în baza unei noi legislaţii, să sprijine redeschiderea la Universitatea din Heidelberg a lectoratului de limba şi literatura română. Ca lector de limba şi literatura română funcţionează începând cu semestrul de iarnă 2008 Dr. Romaniţa Constantinescu (Universitatea din Bucureşti). Lectoratul de limba română este subordonat catedrei de limbi romanice orientale condusă de reputatul lingvist şi italienist Prof. Dr. Edgar Radtke.

În semestrul de iarnă 2008-2009, lectoratul de limba şi literatura română de la Heidelberg a oferit cursuri de limbă pe două nivele (începători, intensiv, curs mediu), cursuri de traduceri, un seminar cu limba de predare germană şi un curs de literatură română cu limba de predare germană.

Cursurile practice de limbă se adresează studenţilor romanişti, ca şi tuturor celorlalţi studenţi în cadrul disciplinelor conexe (competenţe lărgite). Cursurile de specialitate se adresează studenţilor masteranzi/magister (înscrişi înainte de implementarea acordului de la Bologna). În cadrul noului bachelor, româna nu mai este domeniu individual de studiu.

Lectoratul de limba şi literatura română de la Heidelberg a depus o scrisoare de intenţie către Institutul Cultural Român privind înfiinţarea la Institutul de Romanistică al Universităţii din Heidelberg, Germania a unui Birou Cultural Român (Rumänisches Kulturbüro) cu sprijinul Institutului Cultural Român de la Bucureşti şi Berlin.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5807

Limba română la Universitatea din Zagreb, Croaţia

Limba română se studiază la Universitatea din Zagreb, Croaţia, în cadrul Departamentului de Limbi Romanice al Facultăţii de Ştiinţe Sociale şi Umaniste, una dintre cele mai vechi facultăţi ale Universităţii din Zagreb.

Facultatea de Ştiinţe Sociale şi Umaniste din Zagreb prin înfiinţarea, după semnarea acordului interguvernamental în 1996, a primului lectorat de limbă română de la Zagreb, în cadrul căruia Florin-Lazăr Ionilă (lector până în 2000, coautor al primului dicţionar croat-român apărut la Zagreb în 2001) şi Clara Căpăţînă (lector în perioada 2000-2006) ţin cursuri facultative de limba română, pe care le puteau frecventa studenţi de la oricare dintre secţiile Facultăţii. După mai mulţi ani de eforturi susţinute şi intervenţii la instituţiile croate abilitate, în anul 2003 se aprobă înfiinţarea Secţiei de limba şi literatura română la Zagreb, a cărei coordonare o preia prof. dr. Dražen Varga. Limba română are iniţial statut de studiu suplimentar opţional de trei ani, pentru ca din 2005 să devină specializare cu o perioadă de studiu de cinci ani (licenţă+master) conform sistemului Bologna.

În 2010 şi-a încheiat studiile de cinci ani de limba şi literatura română prima promoţie de studenţi croaţi de la Facultatea de Ştiinţe Sociale şi Umaniste din Zagreb.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5787

Limba română la Universitatea din Pisa, Italia

Limba şi literatura română se studiază la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine / Facultatea de Litere a Universităţii din Pisa atât ca specialitate A, cât şi ca specialitate B, cu un număr egal de credite. În cadrul aşa-numitei „Laurea triennale”

UNIVERSITÀ DI PISA

(studii de licenţă) limba şi literatura română beneficiază de un număr de 9 credite anuale fiecare (2 ani de literatură, 3 ani de limbă), în timp ce în etapa următoare, „Laurea specialistica / Magistrale” (Masterat), acestea se reduc la câte 6 pentru fiecare disciplină. În afară de cele două opţiuni prezentate mai sus (româna ca specialitate A sau B), studenţii mai pot alege un curs de limba română cu durată redusă, în principiu la 1 an, aşa-numita Lingua C, a cărei pondere a crescut însă din 2008 la 9 credite anual. De asemenea, studenţii pot opta pentru studiul limbii şi literaturii române, indiferent de specializarea lor, în cadrul aşa-numitelor „credite libere”.

Lectoratul de limba română de la Pisa dispune de un impresionant fond de carte românească (câteva mii de volume şi câteva zeci de colecţii de periodice), unul dintre cele mai de seamă din întreaga

Italie, ceea ce constituie un stimulent în plus pentru studenţi de a studia această limbă neolatină, înrudită îndeaproape cu italiana.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5824

Limba română la Universitatea Paris 3 Sorbonne Nouvelle

La Universitatea Paris 3 Sorbonne Nouvelle cursurile de limbă, literatură şi civilizaţie românească sunt oferite în cadrul lectoratului de română. Cursurile se adresează deopotrivă studenţilor interesaţi să obţină Diploma de Limbă şi Civilizaţie Românească după doi ani de studii nivel licenţă, cât şi studenţilor din alte departamente ale Universităţii Paris 3 Sorbonne Nouvelle (nivel licenţă sau master) care pot alege unul din cursurile de română oferite ca « unitate liberă » (curs opţional).

Lectoratul nu dispune de o sală proprie şi nici de o bibliotecă proprie: cursurile au loc într-una din sălile repartizate UFR-ului (Etudes Italiennes et Roumaines) care are o bibliotecă deservind cele două specializări (Biblioteca de italiană şi română) cu aproximativ 3500 de titluri pentru română: cărţi, tratate, reviste, casete video şi audio, albume de artă, etc. O parte din aceste titluri se regăsesc şi în Biblioteca Universităţii Paris 3.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5800

Departamentul de Românistică din cadrul Universităţii din Novi Sad, Serbia

Facultatea de Filosofie (Filosofski Fakultet) din cadrul Universităţii din Novi Sad, oraş considerat adevărată capitală a provinciei, asigură învăţământul în limba maternă (română slovacă, maghiară, ruteană) pentru comunităţi etnice importante de aici. Departamentul de Românistică combină, actualmente, studierea limbii şi literaturii române ca limbă maternă cu studierea limbii şi literaturii române ca limbă străină, studenţii care urmează cursurile Departamentului având origine etnică atât română, cât şi sârbă.

Preocupările cadrelor didactice din cadrul Departamentul de Românistică al Facultăţii de Filosofie din Novi Sad, includ studii de literatură română şi comparată, studii de limba română şi comparată. Cadrele didactice au fost cuprinse în proiecte ample, precum: cercetarea limbii, literaturii şi culturii minorităţilor naţionale din Serbia; cercetarea evoluţiei limbilor contemporane ale popoarelor şi naţionalităţilor din Voivodina.

Existenţa şi funcţionarea studiilor româneşti la Novi Sad este un mijloc de păstrare a unei faţete identitare pentru românii din provincia Voivodina şi un mijloc de a face cunoscute valoriile culturii şi civilizaţiei româneşti pentru celelalte etnii alături de care trăiesc de ani îndelungaţi.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5831

Limba română la Universitatea Lingvistică de Stat «Valeri Brusov», Erevan, Republica Armenia

Ca urmare a demersurilor iniţiate de Ambasada României la Erevan, în colaborare cu Institutul Limbii Române din Bucureşti, în data de 12 octombrie 2007 a fost inaugurat primul Lectorat de limbă, literatură şi civilizaţie românească la Erevan, singurul, de altfel, în spaţiul CSI.

Cursul de limbă, literatură şi civilizaţie românească îşi propune să dezvolte competenţe specifice care au ca scop să creeze abilităţi de comunicare. După deprinderea unor elemente de bază de limba română, începând cu semestrul al doilea, cursurile se diversifică, fiind introduse elemente de civilizaţie, precum: noţiuni de bază privind geografia şi istoria românilor, dar şi informaţii despre literatura română, studenţii căpătând o imagine complexă despre ceea ce presupune spiritualitatea românească.

Cu sprijinul Ambasadei României la Erevan, studenţii au avut posibilitatea de a se familiariza cu spiritualitatea românească prin intermediul unor activităţi culturale desfăşurate la Erevan precum: vizionare de filme româneşti, participare la vernisajul unei expoziţii de pictură românească la Galeriile Naţionale din Erevan sau la concertele de muzică românească organizate cu prilejul Zilei Naţionale a României.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=6086

Studii româneşti la Universitatea din Leipzig

Istoria studierii limbii române la Leipzig începe cu un nume ilustru: profesorul Gustav Weigand, fondatorul Institutului de Limbă Română. Weigand (1860-1930) este primul romanist german care a abordat intens limba română şi peisajul cultural din România.

Institutul de Limbă Română urma să devină, până la Primul Război Mondial, cea mai importantă instituţie de predare şi cercetare a românisticii din afara graniţelor României.

După câteva decenii, institutul avea deja o bibliotecă, în componenţa căreia se aflau sute de texte valoroase în limba romana veche, printre care tipărituri şi manuscrise rare, care au fost distruse totuşi în cel de al doilea război mondial aproape complet.

În prezent cursurile de limbă, cultură şi civilizaţie română sunt predate de catre dr. Heide - Ingrid Flagner si dr. Sabine Krasuse în cadrul a două module de calificare a competenţelor cheie: „Societatea românească în trecut şi în prezent” şi „Comunicare interculturală”. Cursurile practice de limba română sunt predate pe două nivele: începători intensiv (A1) şi nivel mediu (B1). Cursurile practice de limbă română vor fi continuate şi în viitor, studenţii având posibilitatea să obţină, printr-un examen complex un certificat de limbă (UNIcert) recu-

noscut şi de alte instituţii pe plan naţional şi internaţional.

Cursurile se adresează studenţilor româniştii, ca şi tuturor celorlalţi studenţi în cadrul disciplinelor conexe (competenţe lărgite).

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5809

Limba română la Universitatea Szeged, Ungaria

Predarea limbii române se realizează la Szeged în cadrul complex al susţinerii cursurilor în limbile minorităţilor, asigurat de un institut cu trei catedre: o catedră de limbă, cultură şi civilizaţie românească, o catedră de slovacă şi una pentru germană.

Studenţii se pot înscrie la nivel licenţă, fie la specializarea principală limba şi literatura română, fie alegând limba şi literatura română drept o a doua specializare, asociată în general unei prime specializări filologice, dar având posibilitatea de a opta pentru limba română chiar dacă opţiunea lor pentru prima specializare nu este din domeniul filologic. Durata cursurilor de nivel licenţă este de trei ani, durata studiilor de masterat este de doi ani.

Absolvenţii obţin o diplomă de licenţă în filologie, ce le permite, datorită modulului pedagogic asociat, să ocupe posturi de profesori de limba şi literatura română, dar şi să desfăşoare activităţi de traducător în conformitate cu legislaţia în vigoare, să activeze în redacţii ale presei scrise, ale radioului şi televiziunii româneşti din Ungaria, să opteze pentru specializarea prin cursuri de masterat în acelaşi domeniu sau în domenii asociate specializărilor pe care le-au urmat.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5864

Limba română la Universitatea „Adam Mickiewicz", Poznan

Catedra de Filologie Română de la Poznań funcţionează în cadrul Institutului de Limbi Romanice al Facultăţii de Filologie din Universitatea „Adam Mickiewicz" şi este compusă din patru membri, pe lângă care activează şi lectorul de limba română.

Începând cu anul 2005, structura studiilor de Filologie s-a schimbat oarecum, rămânând 5 ani de studiu, dar cu susţinerea tezei de licenţă după 3 ani, astfel obţinându-se titlul de Licenţiat şi o nouă admitere pe bază de concurs pentru studiile de masterat, la finalul cărora se obţine titlul de Master. Totodată, la Poznań, studiile de romanistică au un parcurs complet, existând şi studii doctorale în domeniul limbii sau literaturii române, acestea având un parcurs de 4 ani. Pe lângă studiile de filologie, limba română se poate studia şi acum în regim de lectorat ca a doua limbă romanică, 4 ore pe săptămână, cursurile conţinând elemente de limbă, cultură şi literatură română.

Studiile de Filologie Română, nivel de licenţă, conţin cursuri de introducere în cultura română, cursuri de lingvistică şi literatură română, istoria limbii române, alături de cursuri practice organizate în funcţie de cele patru aptitudini la care se adaugă cursurile de gramatică practică. Studiile de masterat conţin în special cursuri de specializare în limba sau literatura română, cursuri monografice, traductologie şi cursuri practice de stilistică. Tezele de licenţă şi dizertaţiile de masterat sunt redactate obligatoriu în limba română şi sunt susţinute la finalul unui parcurs de studiu în faţa unei comisii.

Studenţii de la Filologia Română din Poznań beneficiază anual de burse de studii în România, iar în anii terminali, de burse de viitori traducători din partea Institutului Cultural Român.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5840

Lectoratul de Limbă Română de la Universitatea de Stat din New Delhi (Delhi`University)

Lectoratul de limba română funcţionează sub tutela Facultăţii de Arte, în cadrul Departamentului de Limbi Germanice şi Romanice. Delhi`University, înfiinţată în 1922.

Limba Română este predată în India în regim de part-time course, ceea ce presupune existenţa a trei grupe de studenţi (Certificate, Diploma şi Advanced Diploma). Competenţele lingvistice pe care studenţii le acumulează pe întreaga perioadă a studiilor (3 ani) se încadrează în nivelele de competenţă A1 (Certificate), A2 (Diploma) şi B1 (Advanced Diploma), conform standardelor Uniunii Europene. Studenţii indieni care aleg să studieze Limba Română au ca principală motivaţie oportunităţile de acces pe piaţa muncii şi contactul cu literatura şi cultura română.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=6092

Limba şi cultura română la Universitatea Columbia, New York

Programul de limba şi cultura română de la Universitatea Columbia, New York s-a constituit ca o continuare a unei tradiţii: în primul rând, prezenţa lui Nicolae Iorga aici, la începutul anilor 1930 a

Nicolae Iorga

marcat un moment de recunoaştere a contribuţiei universale a istoricului român.

Înghețul relațiilor diplomatice româno-americane din a doua jumătate a anilor 1980 a condus la întreruperea programului de studii româneşti. Odată cu reorganizarea programelor de limbă şi cultură română în alte țări, prin înființarea Institutului Limbii Române, Catedra Nicolae Iorga, reorganizată prin acord interguvernamental a devenit un program de limbă română. Poziția de lector a fost deținută în intervalul 1999-2002 de Dr. Mihaela Albu, care a avut şi o prezență activă în relația cu viața culturală a diasporei româneşti din zona New York.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5859

Limba română la Universitatea de Studii Străine din Beijing

Studiul instituționalizat al limbii române în China s-a făcut în cadrul unei secții de specialitate de la actuala Universitate de Studii Străine Beijing (USSB).

Predarea românei pentru studenții chinezi are trăsături care o diferențiază net de predarea limbii noastre pe alte meridiane. De aceea s-a acționat de la bun început pentru realizarea unor instrumente de lucru adecvate, manualele româneşti (pentru studenți străini, să zicem) rămânând doar surse de inspirație şi elemente de referință. Lectorii români au fost constant antrenați la redactarea versiunilor locale.

Studiul limbii române se efectuează la Beijing pe o durată de 4 ani şi se finalizează cu lucrare de licență şi diplomă de atestare. Nu există şi n-au existat simultan studenți în toți anii. În ultimul deceniu al secolului trecut se constituiau grupe de studiu din 2 în 2 ani, apoi o dată la 3 ani, iar mai recent o nouă grupă a apărut numai după absolvirea celei anterioare (deci la fiecare 4 ani).

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5844

Limba română la Universitatea din Lisabona

Lectoratul de Limba şi Cultura Română a fost redeschis în anul 2004, când a fost detaşată, în acest scop, Laura Bădescu, tânăr conferențiar. Din aprilie 2007, activitatea de consolidare a lectoratului a fost continuată de Ana Vrăjitoru, conferențiar la Universitatea „Al. I. Cuza”, din Iaşi.

În momentul actual, limba română se predă cu specificul de curs opțional pentru studenții facultății şi curs liber pentru cursanți din afara facultății. La acest curs se înscriu şi studenți din alte țări, veniți temporar la această facultate în Programul Erasmus. Studenții participă şi la activitățile organizate de Centrul Cultural Român, uneori în mod activ, ca de exemplu la seratele literare „Eminescu” şi „Lucian Blaga”.

În paralel şi în special după atingerea unui nivel suficient de înțelegere a limbii române, se lucrează teme de cultură românească, alese conform criteriului reprezentativității, dar şi al sferei de preocupări a studenților. Aceasta este posibil deoarece se lucrează pe grupuri mici şi chiar individual, pe nivele şi subnivele.

Cursul se completează cu filme şi documentare pe diverse teme de cultură şi civilizație română, de istorie a României, urmate de dezbateri în limba română cu nivelele avansate.

http://www.ilr.ro/centru.php?idcen=5842

***

Lista completă a lectoratelor de limba literatură şi civilizație românească de pe întreg mapamondul se găseşte pe site-ul Institutului Limbii Române

http://www.ilr.ro/lectori.php?lmb=1

de unde au fost preluate şi majoritatea informațiilor din prezentul articol

Lectoratele de limba română - anul universitar 2010-2011

http://www.ilr.ro/documente/Lectoratele%20de%20limba%20romana%20-%20anul%20universitar%202010-2011.pdf

LA ANIVERSARĂ

Dar din dar se face rai

Dr. Teodor Ardelean la 60 de ani

Profesorul, publicistul, omul politic, scriitorul Teodor Ardelean s-a născut la 14 iunie 1951, în satul Moigrad – Porolissum, comuna Mirşid, judeţul Sălaj.

A absolvit Facultatea de istorie-filosofie, Secţia filosofie, a Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca; are un masterat în Drept administrativ şi statutul funcţionarului public, a obţinut titlul de doctor în filologie la Universitatea de Nord Baia Mare, cu teza *Limba română şi cultivarea ei în preocupările ASTREI.*

Spirit novator, personalitate enciclopedică, complexă şi carismatică, s-a făcut remarcat în toate domeniile în care a activat de-a lungul timpului ca ziarist, profesor, bibliotecar, instructor cultural, politician, manager, punându-şi amprenta specifică pe fiecare dintre ele.

Privit de la altitudinea celor 60 de ani pe care îi împlineşte acum, parcursul vieţii sale este bogat în realizări pe tărâm social, cultural, ştiinţific, politic. Ne rezumăm la câteva repere aleatorii: preşedinte al PUNR Maramureş (1991), vicepreşedinte al Consiliului Judeţean Maramureş (1992), senator PUNR Maramureş (1992-1996) – preşedinte al Comisiei de Privatizare din cadrul Senatului României (şase sesiuni), vicepreşedinte al Comisiei de Politică Externă din Senatul României (o sesiune), vicepreşedinte al Senatului României (o sesiune), membru al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, membru în Adunarea Eparhială a Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, membru de onoare al Consiliului Uniunii Regionale a Românilor din Transcarpatia „Dacia" şi altele. În prezent, este consilier judeţean, preşedinte al Asociaţiei Culturale „Familia Română", director executiv al revistei „Familia română" şi director al Bibliotecii Judeţene „Petre Dulfu" pe care a ridicat-o la rang de excelenţă.

Este autor al lucrărilor *Fariseii lui Iehova* (Bucureşti, 1983), *Din Hiperboreea... în Iberia : primele biblioteci româneşti în Spania* (Baia Mare, 2007), *Limba română şi cultivarea ei în*

preocupările ASTREI (Cluj Napoca, 2009), este prezent în numeroase volume ca autor, antologator, coordonator, prefaţator, editor, redactor de carte, a publicat nenumărate articole. Există şi alte urme palpabile: bibliotecile înfiinţate în ţară şi în străinătate, numeroasele donaţii de carte făcute de-a lungul timpului şi însăşi Biblioteca Judeţeană „Petre Dulfu", cu performanţele ei în toate sectoarele de activitate.

Însă există şi o parte a activităţii sale, imposibil de cuantificat: impactul asupra calităţii vieţii social-culturale a celor cu care a intrat în contact. Este vorba de impulsionarea activităţii editoriale, de programele culturale lansate, de sprijinul material şi moral acordat, de actele de cultură iniţiate, de moderări, luări de poziţie, intervenţii, participări la dezbateri, în inconfundabilul stil oratoric, de ideile împrăştiate cu generozitate în jur.

Activitatea i-a fost recompensată cu numeroase diplome şi distincţii, cea mai recentă fiind Diploma de Excelenţă din partea Cabinetului secretarului de stat al Ministerului Culturii,

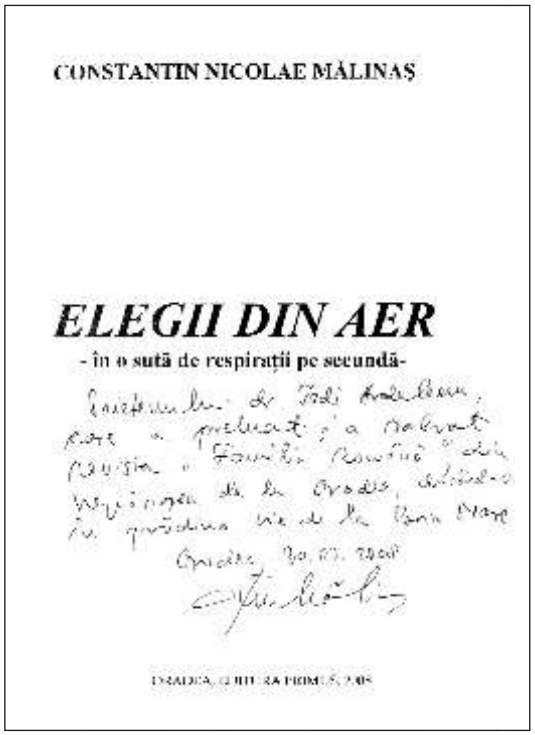
CONSTANTIN NICOLAE MĂLINAŞ

ELEGII DIN AER

- în o sută de respirații pe secundă-

cu aprecieri pentru interesul şi activitatea continuă de promovare şi susținere a patrimoniului cultural românesc, prin intermediul Bibliotecii Județene, primită la 12 mai 2011.

Este o recunoaştere a activității neobosite şi a meritelor deosebite în susținerea comunităților româneşti din afara granițelor țării, prin implicarea în acțiunile lor, prin donații de carte românească, prin înființarea de biblioteci româneşti şi, desigur, prin asumarea editării la Baia Mare a revistei „Familia română" a cărei renaştere i se datorează în întregime, împreună cu găsirea modalităților de susținere a ei.

La ceas aniversar, ne facem purtători de cuvânt ai comunităților româneşti din cununa de aur a României, ai cititorilor de peste mări şi țări, care țin în mâini carte românească prin programele pe care le-ați inițiat, ai tuturor colaboratorilor şi cititorilor revistei „Familia română". Vă felicităm, domnule dr. Teodor Ardelean şi vă dorim viață lungă cu sănătate, bucurii şi împliniri deosebite în misiunea pe care, cu atâta generozitate, v-ați asumat-o.

LA MULȚI ANI!

REDACȚIA REVISTEI „FAMILIA ROMÂNĂ"

Dr. Teodor Ardelean - ctitor de instituții culturale româneşti

† IUSTIN HODEA SIGHETEANUL
Arhiereu-Vicar al Maramureşului şi Sătmarului

Anii vieții trec aşa cum a rânduit Dumnezeu-Creatorul. Trecerea lor îşi lasă amprenta în mod hotărâtor asupra omului, ființă rațională, creatoare şi cu un destin unic în univers, acela de a deveni creator şi ziditor după chipul Celui ce l-a zidit şi i-a dat viață.

Omul este chemat să sporească frumusețile creației, prin propria lui contribuție la împodobirea lumii şi a universului. Când omul îşi înțelege menirea, cum putea spune că este conştient atât de nimicnicia lui cât şi de măreția lui. El are puterea să transforme neputința şi slăbiciunea în biruință, împlinire şi măreție. Când în jurul unui om se naşte, creşte şi rodeşte investiția Creatorului şi talanții rodesc, acesta este în armonie cu Ziditorul său, cu Cel ce l-a adus din neființă la ființă. Chiar şi atunci când creştinul a făcut toate cele ce era dator să facă, Iisus Hristos, om adevărat şi Dumnezeu adevărat, ne spune „Când veți fi făcut tot ceea ce erați datori să faceți, să vă socotiți slugi netrebnice, căci n-ați făcut decât ceea ce erați datori să faceți...". Aceasta este o abordare smerită a slujirii în viață...

Când vorbim însă de personalități care au depăşit granițele duhovniceşti ale creştinismului şi au interferat cu credințe şi culturi diferite fără însă a-şi pierde identitatea creştină, putem să afirmăm, fără a greşi, că aici Dumnezeu a lucrat puțin mai mult. Pe Saul l-a transformat în Pavel şi l-a făcut vas ales şi apostol al neamurilor sau al națiunilor. Există deci excepții de la regulă sau rânduială. Dumnezeu a recurs în zorii creştinismului şi în istorie la astfel de mutații, făcând din pescari apostoli, din păgâni mucenici şi din filosofi mărturisitori.

La împlinirea a şase decenii de viață, iubitul nostru frate în Hristos, prieten şi ales om de cultură, Dr. Teodor Ardelean, Directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu" din Baia Mare este un om mai mult decât împlinit, nu zic desăvârşit,

pentru că acest lucru se referă la credință, care este un proces în permanentă devenire chiar şi în veşnicie. Spiritual este ctitor de limbă şi cultură românească, unul dintre cei mai importanți şi eminenți din Nord Vestul României.

Pe lângă numeroasele volume care s-au dospit, s-au copt şi au fost oferite hrană spirituală publicului cititor, a adoptat un copil de suflet, revista „Familia Română".

A fost prezent nu doar cu cuvântul şi cu cuprinderea culturală, ci şi cu acțiunea şi comuniunea în relațiile cu românii din zonele în care trăiesc, la granițele de nord vest ale României. Nu cred că a fost moment sau eveniment cultural în Maramureş şi în județele învecinate, sau în Transilvania, la care să nu fi fost invitat şi să nu fi participat cu o intervenție deloc conjuncturală sau comună.

Românii risipiți în Europa au găsit în directorul Teodor Ardelean un om înțelept şi dispus să-şi folosească carisma şi conştiința națională spre a organiza biblioteci în diferite colțuri ale Europei, unde sunt comunități mari de români. Regret că Parohiile ortodoxe şi Eparhiile, care sunt în proces de formare, nu s-au solidarizat cu această acțiune nobilă care asigură cultura, identitatea, limba noastră românească pentru cei aproape 4 milioane de români aflați în afara granițelor României.

Vasile SOIMARU

Românii din jurul României
în imagini

De departe cea mai importantă ctitorie a Domnului Teodor Ardelean este actualul Palat al Bibliotecii Județene „Petre Dulfu", care-i datorează în totalitate proiectul, evoluția, bătălia pentru finanțare şi realizarea însăşi. Este un sanctuar al cărții şi culturii, cum, ne place să credem, nu mai există în țară, încă. De altfel, dacă ne gândim la faptul că marele nostru istoric Nicolae Iorga a spus, „că scrisul în limba română a început în Maramureş", era normal ca o catedrală a cărții să se ridice în Maramureş.

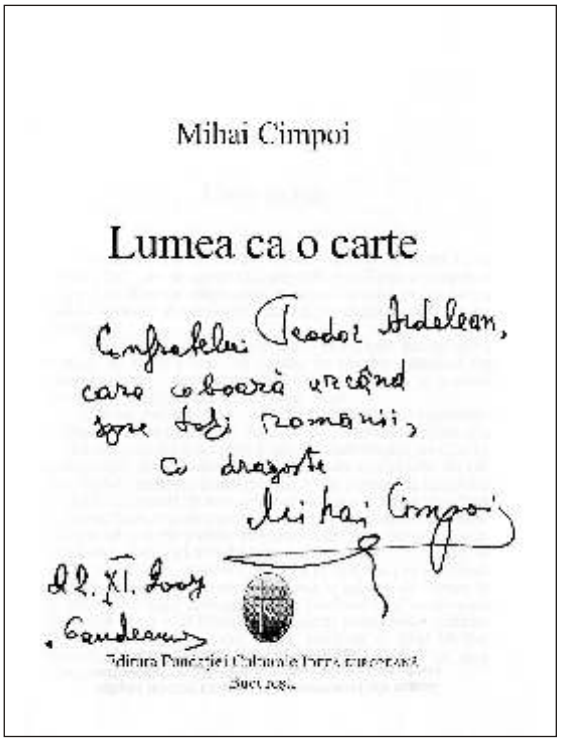
Mihai Cimpoi

Lumea ca o carte

Ca slujitor al Bisericii Ortodoxe Române, din care face parte Episcopia Ortodoxă Română a Maramureşului şi Sătmarului, aş dori să îmi exprim gratitudinea pentru faptul că eparhia noastră îl are între cei 30 de membri ai Adunării Eparhiale, slujitor devotat şi fidel al credinței noastre străbune şi al tuturor lucrărilor culturale, spirituale şi administrative. Vreau să îl asigur de recunoştința mea şi a Episcopiei noastre, de faptul că atunci când lucrările la noua catedrală episcopală din Baia Mare au ajuns într-un impas, a răspuns cu solidaritate, cedând o parte semnificativă din banii alocați către firma care a executat lucrările la catedrală.

În finalul acestui cuvânt de suflet aş dori să-l am pe doctorul în filologie Teodor Ardelean, Directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu", aproape sau în apropierea mea, pentru a păstra legătura între cultură şi credință, între Catedrala credinței şi Catedrala culturii – Biblioteca Județeană.

Îi dorim din tot sufletul ani mulți de împliniri şi ne rugăm fierbinte Tatălui, Fiului, Duhului Sfânt şi sfântului Teodor, ocrotitorul său spiritual, să-l țină sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul românesc şi cultura noastră străbună.

25 martie 2011,
Sărbătoarea Bunei Vestiri

Piramida interioară

Gheorghe PÂRJA

Scriu cu bucuria prieteniei, cu rânduiala sufletului aşezat despre cei din preajmă care mi-au zidit certitudini într-o formă lustruită de cântec. Un fel de piramidă interioară. Da, şi vechile alcătuiri cântă prin simplitatea arhitecturii. Au misterul încă nedesluşit. Dar fascinează în continuare. Un om de o alcătuire specială este şi prietenul, suficient de vechi să aibă calitatea vinului bun, Teodor Ardelean. Mă simt în vecinătatea lui, într-o armonie simfonică. Şi asta deoarece a ştiut să făurească podoabe care înfrumuseţează lumea. Să încoroneze timpul nostru cu idei salvatoare, dar şi cu fapte care au trezit invidii. Dar ele, faptele, rămân şi se reflectă în piramida interioară a celor care sunt cinstiţi pe lumea aceasta. A decantat din vreme mai mult partea lucitoare care se aseamănă cu metalul râvnit. A decupat din spiritul cărturarilor ardeleni energia care poate duce naţia înainte. Respectat orator, discursul său este oricând o dovadă de aleasă cultură şi spirit naţional. Adoră Basarabia ca pământ românesc, iar Cernăuţiul ca un spaţiu eminescian.

Gheorghe Pârja, Teodor Ardelean, Petru Dunca

A întemeiat biblioteci româneşti peste Prut. Aprinde făclii luminoase de carte oriunde s-au grupat românii duşi de valul contemporan al istoriei. Da, are vocaţie de ctitor! Ce argument mai vizibil decât majestuoasa Catedrală a Cărţii din Baia Mare? Om al cetăţii, Teodor Ardelean, este o prezenţă extrem de activă în lumea românească. Este un cuceritor de teritorii bune şi necesare. De la demnitatea de senator al României, a observat foarte bine care este mersul lumii. A deprins obiceiul dreptăţii acolo unde se cuibăreşte strâmbătatea. Ştie că Patria trebuie slăvită în fiecare respiraţie a ei că doar de pe înălţimile ei începe adevărata ascensiune. Mai ştie că prietenia este calea Bisericii. Mai ştie că frumuseţea Cuvântului, cartea în spaţiul nostru, este roua care poate provoca o renaştere. Aşa a luat în continuare zidirea revistei „Familia română", un excelent ambasador al spiritualităţii româneşti în lume.

Din izvorul care curge, apa este mai bună, îmi spune mama. Şi aşa este. Primenirea prin cultură este destinul tinereţii fără bătrâneţe. Teodor Ardelean, rămâne un mare cititor de cărţi şi oameni. El şi-a zidit piramida interioară ca un leac pentru luciditate şi priveghere. Am scris aceste rânduri cu sinceritatea mărturisirii şi cu preţuirea pentru un prieten cu conştiinţa trecerii prin lume. Vorba lui Nichita: creator de ramură cu umbră, nepot de stejar şi văr primar cu mărul domnesc! Piramida interioară se înalţă încă. La ceas aniversar îţi spun: ave Tedy, eu muritorul te salută!

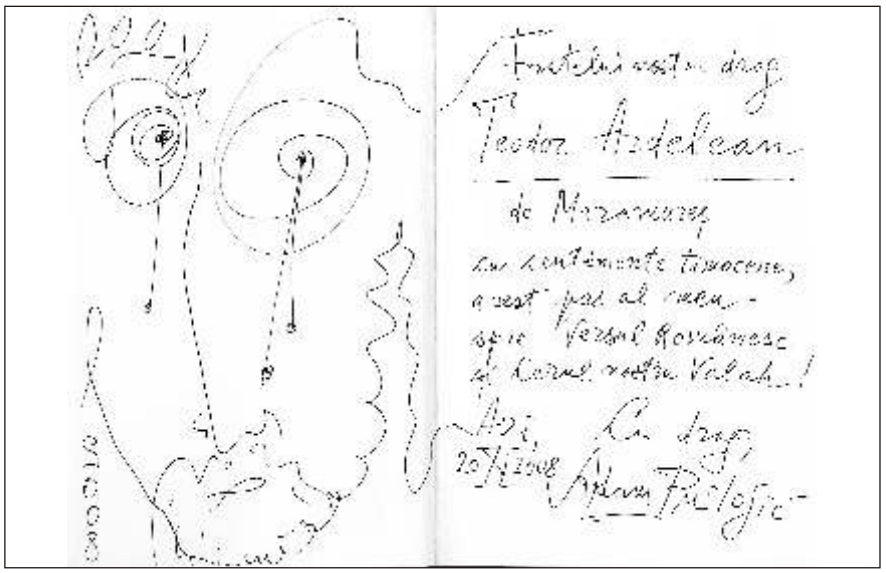

Graiul Maramureşului,
13 iunie 2011

Drumul de la Luptător la Înțelept

Prof. univ. dr. Petru DUNCA

Filosofii antici considerau că există o vârstă biologică a Înțelepciunii: aceasta ar fi 60 de ani. Poate că te naşti înțelept. Poate că devii prin educație şi prin multă trudă, prin luptă cu evenimentele vieții, cu vremurile ce ne vremuiesc, cum ar spune marele nostru filosof Constantin Noica. Dacă m-aş gândi la aceste valori: curajul specific luptătorului şi trăirea înțelepciunii specifică înțeleptului, aş găsi un prieten care să le dețină pe amândouă şi care i se potrivesc. Teodor Ardelean aparține acestor două familii. Pentru aceste modele majore, viața înseamnă a trece peste evenimente, răsturnându-le, făcându-le să fie responsabile, să scoată din ele esența, să vadă în ele energie şi consolidare.

Ne ştim mai de demult. Ne-am reîntâlnit la Revoluția din decembrie `89. Teddy, cum îi spuneau revoluționarii, a fost luptătorul pe baricada căderii unui sistem. El a blocat excesele posibile ale mentalului colectiv (să vedem şi acest chip al Luptătorului). Apoi a reprezentat cu cinste Maramureşul în Parlamentul României (câți mai sunt astăzi ca el? Foarte puțini!). A creat o instituție europeană, unică în România, cum numai în marile centre academice există: Biblioteca „Petru Dulfu”. Nu este județeană cum scrie pe siglă, ci este prin excelență internațională! Teodor Ardelean s-a identificat cu această instituție. Nu este o bibliotecă de fapt, ci este un centru cultural cu activități de mare ținută, cum puține centre culturale ale României din Europa le pot manifesta. Teodor Ardelean are vocația de a cuceri sufletele prin retorică. Acolo, în sufletul său şi în inima sa se ascund lucruri uluitoare. Arta retoricii are un practician de excepție: atunci când susține public o idee, ai impresia că Teodor Ardelean a citit întreaga lui bibliotecă. Marele Borges îşi imagina lumea o mare bibliotecă. Teodor Ardelean vede biblioteca asemenea unui cosmos uluitor, şi de aceea, aici, în inima Maramureşului, a construit o cetate fortificată a culturii. Am vorbit despre doar câteva fapte de arme ale luptătorului (de fapt a fost sărbătorit recent de un mare număr de prieteni, apropiați întru cultură). Să nu uităm că atâtea izbânzi uluitoare nu ar fi fost posibile dacă nu era Înțeleptul. Să-i mulțumim pentru ce a făcut pentru Maramureş, pentru România! Să-i urăm cu aleasă prietenie „La mulți ani!”.

Graiul Maramureşului,
22 iunie 2011

Dr. Teodor Ardelean - apărător de limbă şi ctitor de biblioteci

Onuc NEMEŞ-VINTILĂ
Directorul Bibliotecii Județene „Astra”, Sibiu

Om al condeiului de presă, Om al condeiului ştiințific, Om al cuvântului înveşmântat în discurs de factură clasică, ziaristul, cercetătorul, editorul, oratorul Dr. Teodor Ardelean este prin formație şi educație un înflăcărat apărător al Limbii Române a cărei frumusețe şi expresivitate o slujeşte cu religiozitate, aşa cum îl întristează, îl doare şi-l revoltă orice atac barbar ce urâțeşte şi înjoseşte Limba. Nu-i întâmplătoare, aşadar, aplecarea sa plină de respect asupra limbii şi a făuritorilor ei. „Întâia condiție pentru existența unei culturi naționale, actul ei de naştere, este limba”, afirmă autorul în monumentala lucrare „Limba română şi cultivarea ei în preocupările ASTREI”. Pentru comorile acestei limbi - tezaurizată în cuvântul scris – a ctitorit o catedrală a Cărții în Maramureş – Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, pe care o conduce, ctitorie ce şi-a asumat principiul călăuzitor cunoscut încă din antichitatea egipteană: „Biblioteca este hrană pentru suflet”. O construcție nouă, modernă, activă, vie, un axis mundi în jurul căruia şi prin care pulsează creator o comunitate.

Sufletul său generos şi energia creatoare nestăvilită care îl stăpâneşte s-a afirmat, mai apoi, în ctitorirea a nouă filiale de biblioteci în ţările unde românii îşi caută o brumă de noroc, purtând în ei dorul greu al despărţirii de Limbă, de Casă, de Ţară. Pentru a-i ajuta să se vindece de dezţărare le-a creat aceste mici patrii de cuvinte adunate în cărţi în limba română.

Dr. Teodor Ardelean este o instituţie apărătoare de limbă şi ziditoare de temple ale cărţii!

O autostradă culturală marca T.A.

Ioan Es. POP

Pe vremea când l-am cunoscut, aveam cu vreo treizeci şi unu de ani mai puţin. Socotind pe cale de consecinţă, dacă eu aveam 22, el, în urmă cu 31 de ani, avea 29. Aşadar, era foarte tânăr, dar eu îl percepeam altfel. Diferenţa de şapte ani dintre noi mi se părea uriaşă, motiv pentru care, pe tot răstimpul studenţiei mele, nu cred că mi-am permis să-i spun pe numele mic. Acum, cei şapte ani care ne despart mi se par scurţi, foarte scurţi. Nu că domnul Tedi ar fi departe de tânărul care era la 29 de ani, ci că eu mă simt mai bătrân, mult mai bătrân. Chiar mai bătrân decât domnia-sa.

Şi-a administrat timpul personal cu entuziasm şi vigoare. Vocea lui, la 60, este la fel de puternică şi de convingătoare ca pe vremea când l-am cunoscut eu. Ţinuta, la fel. Iar autostrada culturală pe care a angajat Biblioteca „Petre Dulfu” şi revista „Familia Română” a întrecut de mult graniţele României.

Îi doresc domnului Ardelean foarte mult viitor!

Dr. Teodor Ardelean, Cetățean de onoare al Băii Mari

Joi, 23 iunie, în sala Europa a Primăriei Baia Mare, dr. Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, consilier județean şi redactor şef al revistei „Familia română”, a primit titlul de Cetățean de onoare al municipiului Baia Mare.

Consilierii locali au decis, cu 17 voturi „pentru“, ca acest titlu să îi fie acordat „omului care face un apostolat cultural, care, prin activitatea bibliotecii, a împânzit Europa cu carte românească, lucru de care suntem mândri cu toții“, după cum declara primarul Cătălin Cherecheş. „Chestiunea onoarei este foarte complexă şi nu-mi pot permite să vă rețin din timp prea mult”, a mărturisit dr. Teodor Ardelean, la primirea titlului. „Nu pot, însă, să nu vă spun că văd în această lucrare a onoarei, în această lume, trei dimensiuni cardinale. În primul rând, virtutea onoarei pe care o ai sau nu o ai. În al doilea rând, existența onoarei pe care o poți demonstra şi ți se recunoaşte sau nu. Şi în al treilea rând, demnitatea onoarei. Vă mulțumesc că m-ați făcut astăzi foarte bogat, mă onorează în chip deosebit că m-ați aşezat în rândul cetățenilor de onoare ai municipiului Baia Mare”, a încheiat el.

Cătălin Cherecheş, primarul municipiului Baia Mare, a apreciat: „Domnul Teodor Ardelean este un reper al spiritualității băimărene, un om politic, un om de înaltă cultură, un om care face apostolat cultural. Ceea ce la aceste vremuri este un lucru rar şi un lucru dificil într-o lume care este de multe ori ostilă în raport cu cultura. Este personalitatea care, prin acțiunile Bibliotecii Județene «Petre Dulfu», a împânzit Europa cu carte românească şi de acest lucru este mândră întreaga Românie, şi noi, băimărenii, mai ales. Grație acțiunii instituției pe care o conduce, românii din diaspora pot citi carte românească şi vreau să mai adaug că dacă domnia sa nu aducea asupra proiectului bibliotecii județene harul său, sunt convins că acest edificiu nu ajungea unde se situează acum, un reper pentru comunitatea băimăreană şi pentru cea maramureşeană.”

Aceeaşi distincție i-a fost conferită şi P.S. Iustin Sigheteanul, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, la împlinirea vârstei de 50 de ani.

Primarul municipiului Baia Mare, Cătălin Cherecheş, inițiatorul acestui eveniment a înmânat celor doi placheta cu distincția de cetățean de onoare, distincție de mare demnitate acordată celor care aduc cinste şi onoare oraşului nostru.

Împreună cu soția Silvia Ardelean şi cu primarul Cătălin Cherecheş;
Colege din Bibliotecă prezente la eveniment (Fotografii: Corina Şandor-Martin)

I.P.S. IUSTINIAN CHIRA - 90

Mesajul Preafericitului Părinte Patriarh DANIEL

Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Justinian – 90 de ani de frumoasă şi rodnică viețuire

În lumina curată a aniversării venerabilului Arhiepiscop Justinian, al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, care împlineşte anul acesta 90 de ani de frumoasă şi rodnică viețuire, străluceşte dragostea şi binecuvântarea lui Dumnezeu, Cel în Treime slăvit.

Dragostea plină de har a Preasfintei Treimi a fost mereu prezentă în viața şi lucrarea Înaltpreasfinției Sale, dăruindu-i mult ajutor şi rod binecuvântat în mărturisirea dreptei credințe şi a iubirii de neam şi Țară.

Din aceşti 90 de ani împliniți acum, cei mai cunoscuți tuturor sunt anii mulți de frumoasă şi luminoasă arhierie, cu neobosită lucrare misionară, intensă, bogată şi creatoare de valori şi demnitate.

La popasul aniversar al împlinirii a 90 de ani de viață, 90 de ani de binecuvântare, 90 de primăveri, în care se reflectă viața ca dar al lui Dumnezeu, ca lumină jertfelnică şi roditoare, adresăm Înaltpreasfinției Sale alese urări de sănătate şi belşug duhovnicesc, dimpreună cu doriri de ajutor sfânt de la Dumnezeu în rodnica activitate de păstorire a clerului şi a credincioşilor din Episcopia Ortodoxă Română a Maramureşului şi Sătmarului.

Întru mulți şi fericiți ani, Înaltpreasfinția Voastră!

Cu frățească şi părintească dragoste în Hristos-Domnul,

† DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Mesajul Î.P.S. Arhiepiscop şi Mitropolit ANDREI

Păstorul şi luminătorul unui ținut

Eram copil şi îi auzeam pe cei ce aveau nedumeriri şi necazuri: ne ducem la „starețul" de la Rohia; acela e omul lui Dumnezeu şi ne va ajuta. Şi veneau de la mânăstire luminați şi mângâiați.

Desigur, lucrul acesta se întâmpla cu oameni sinceri în căutările lor. Căci ne spune Sfântul Simeon Noul Teolog: „nimeni nu s-a făcut vreodată bun şi fără voia lui. Nici nu se va face necredinciosul credincios fără voie. Nici nu-şi va schimba cel rău fără voie cugetarea lui, ca să se facă cu totul nou."[1]

Şi după şi înainte de a veni la Baia Mare pentru a reîntemeia Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, în timpul episcopatului de la Cluj, era căutat de fiii săi sufleteşti, nu numai din Maramureş, ci din toată țara.

1 Pr. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, *Studii de teologie dogmatică ortodoxă,* Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 610.

Toţi intuiam că avem de a face cu un om al lui Dumnezeu, cu un părinte care are îndrăzneală să mijlocească pentru ei, cu un îndrumător duhovnicesc care le limpezea nedumeririle. Nevinovăţia „copilărească”, pe care i-o conferea viaţa de rugăciune, îi fascina pe toţi. Din mulţimea fiilor duhovniceşti nu-l putem uita pe Ioan Alexandru care, datorită talentului literar, putea exprima limpede acest lucru. Iată ce-i scria el Înaltpreasfinţitului Justinian: „Ce iubesc eu în Dumneavoastră este o copilărie limpede, rămasă neatinsă şi fermecătoare, rară la oamenii mai în vârstă. De aceea, poate, ne şi dorim - nu noi - ci copiii din noi să se uimească unul de altul.” [1]

Pentru mine personal, când am devenit mai mare, era o desfătare şi un eveniment ca la Sfântă Mărie Mare să merg în pelerinaj la Rohia. Acolo eram sigur că părinţii chemaţi de Dumnezeu pentru o misiune aparte sunt rânduiţi „să se roage-n mânăstire,/ pentru-a lumii mântuire”.[2]

Am fost de faţă, printre miile de pelerini, la hramul din 1973, când starețul Justinian Chira fusese deja ales Episcop Vicar la Cluj. A fost o jale de înmormântare. Părintele vicar Onisie Moraru i-a mângâiat pe oameni, spunându-le că şi în calitate de episcop tot al lor rămâne.

Cât a împlinit Preasfinţitul Justinian misiunea de Episcop Vicar la Cluj a fost o binecuvântare pentru mulţi; în mod special pentru tinerii teologi, dar nu numai. Eu încă nu eram teolog, ci inginer stagiar care aveam nevoie de sprijin duhovnicesc. Şi sprijinul l-am găsit la Vlădicul tinereţelor mele.

Mai apoi am făcut teologia şi am ajuns preot în Turda. N-am fost lipsit de şicane şi încercări.

Ori de câte ori, însă, ieşeam din cabinetul Episcopului Justinian eram întărit. Ştia să găsească soluţia potrivită pentru rana sufletului.

În februarie 1990, când a rânduit Dumnezeu să ajung episcop, a fost unul din ierarhii hirotonisitori şi m-am bucurat de aceasta. M-am bucurat atunci şi după. Pentru că aveam nevoie mereu de sfaturi, iar experienţa de viaţă duhovnicească a Înaltpreasfinţiei Sale este mare. Când tatăl meu a trecut la Domnul a oficiat slujba prohodului şi ne-a îmbărbătat cu un cuvânt întăritor.

M-am bucurat, apoi, că Dumnezeu l-a rânduit să reorganizeze şi să conducă, iată de 21 de

ani, Episcopia plaiurilor mele natale. Dau slavă Domnului că l-a ţinut între noi, iată, până la nouăzeci de ani şi, în acelaşi timp, Îl rugăm să-i mai dea încă ani.

În acelaşi timp, ca să fiu sincer, îmi pare rău că anii au trecut atât de repede şi îmi vine să mă adresez lui Dumnezeu dimpreună cu Lucian Blaga: „Doamne opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte nu e nici iubire, - şi totuşi, Te rog: opreşte, Doamne, ceasornicul cu care măsori destrămarea.” [3]

Curajul ne vine, însă, cum ne învaţă Arhiepiscopul Justinian de la Hristos cel ce a învins moartea. Ne spunea odată, într-o predică la Rohia, că atunci când Domnul Hristos va reveni, şi noi toţi vom învia, fiecare vom auzi sunând clopotele din satul nostru.

Depănându-şi amintirile şi, oprindu-se la anii copilăriei, când în ziua de Paşti veneau de la biserică să mănânce, ne spune: „tata cu plete şi cu cămaşa albă se ridica în picioare şi rostea rugăciunea «Tatăl nostru», mi se părea că văd în faţă un voievod sosit din alte timpuri, ce ne aducea un mesaj care ne lumina casa.”[4]

Şi pentru noi astăzi, la nouăzeci de ani, Vlădica Justinian este un veritabil voievod venit din alte vremuri, grele dar frumoase, şi un reprezentant al unei lumi inefabile.

La mulţi ani, Înaltpreasfinţia Voastră!

†ANDREI
Arhiepiscopul Vadului,
Feleacului şi Clujului
Mitropolitul Clujului, Albei,
Crişanei şi Maramureşului
şi Locţiitor de Arhiepiscop al Alba Iuliei

1 Justinian Chira, *Scrisori*, Baia Mare, 2001, p. 20.
2 Cântec de procesiune.
3 Lucian Blaga, *Poezii*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966, p. 77.
4 Justinian Chira, *Lumină din lumina Naşterii şi Învierii Domnului,* Baia Mare, 2006, p. 245.

Înaltpreasfinția Sa Arhiepiscop Justinian la vârsta patriarhilor Bisericii

Fiecare om înțelept este dator să mulțumească lui Dumnezeu pentru darul vieții, sănătății şi integrității fizice şi mentale, pe care le are în chip natural, firesc, de la Ziditorul său. Ziua în care am venit pe lume, din voia lui Dumnezeu, este o zi însemnată pentru noi. Locul şi familia în care ne-am născut sunt la fel de importante şi determinante pentru toată viața noastră. Icoana pilduitoare a părinților noştri este modelul cel mai sfânt, apropiat şi drag sufletului nostru. Toate sunt daruri de la Dumnezeu pentru care se cuvine să-i mulțumim ca unii ce suntem ființe euharistice, mulțumitoare şi rugătoare.

Când, însă, Dumnezeu revarsă asupra unui om daruri multe şi însemnate spre a le pune în slujba slujirii oamenilor, aceasta înseamnă că a făcut o alegere pe care, deşi la început este nedesluşită şi nedezlegată, ci doar de El ştiută, omul o descoperă pe parcursul întregii vieți. „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi şi v-am rânduit să mergeți şi roadă să aduceți, şi roada voastră să rămână, ca Tatăl să vă dea orice-I veți cere în numele Meu" (Ioan 15, 16). Din cuvintele Mântuitorului, adresate ucenicilor Săi, înțelegem că alegerea îi aparține lui Dumnezeu, iar celor aleşi le revine responsabilitatea dăruirii şi slujirii cu folos şi rod mult, pentru bucuria şi binecuvântarea celor slujiți. Peste aleşii săi Dumnezeu revarsă, pe lângă darurile fireşti, naturale, şi multe daruri duhovniceşti sau cereşti şi îi îmbracă cu putere de sus, care este „Duhul cel Sfânt, prin care să se facă ei puternici în lucru şi cuvânt" (slujba sfințirii bisericii). Aceştia păstoresc turma lui Hristos şi conduc Biserica după chipul Păstorului cel bun, care-şi pune viața pentru oile Sale. Chemarea şi slava este mare şi înfricoşătoare, pentru că aparține lui Hristos, a cărui icoană de slujire şi cuvânt de mântuire le are mereu înainte cel ales: „Că şi Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulți" (Mc. 10, 45). După modelul lui Hristos, Arhiereul Cel veşnic şi jertfelnic, va fi şi slujirea celui chemat să aducă jertfă, în ceea ce este dincolo de catapeteasmă, în Sfânta Sfintelor, unde sfinții îngeri doresc să privească şi să vadă cu ochii lor chipul Sfintei Jertfe" (Liturghia Sf. Vasile cel Mare). Însă, pentru a se face vrednic să stea lângă foc, fără a se arde, slujitorul lui Hristos se cuvine să aibă conştiința nevredniciei şi nimicniciei lui, trăind cu frică şi cu cutremur viața în Hristos, prin propria lui jertfă şi răstignire, după modelul Stăpânului pe care-L slujeşte.

Iată motivele pentru care Biserica aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru darul revărsat asupra ei, prin slujirea Păstorului sufletesc, în anumite momente din viața acestuia. Ea săvârşeşte Sfânta Liturghie, suprema rugăciune de mulțumire pentru cel ce a fost chemat să liturghisească şi să mulțumească lui Dumnezeu în permanență, în numele poporului dreptcredincios şi împreună cu poporul.

Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, cinstita preoțime şi cea întru Hristos diaconime, întregul cin monahal din sfintele mănăstiri şi poporul dreptcredincios aduc mulțumire lui Dumnezeu, cu multă bucurie şi recunoştință, la împlinirea vârstei de 90 de ani de către Înaltpreasfinția Sa Arhiepiscop Justinian, pentru multele şi sfintele daruri revărsate asupra acestei părți de țară, prin slujirea sfântă, jertfelnică şi pilduitoare a Părintelui nostru Justinian.

Înaltpreasfinția Sa a înțeles deplin expresia Mântuitorului: „Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun Îşi pune sufletul pentru oile Sale" (Ioan 10, 11). Din cei 90 de ani de viață şi 70 de ani de slujire a Bisericii lui Hristos, mai mult de jumătate din aceştia au fost în calitate de arhiereu (38 de ani). Slujirea, în cea mai mare parte a ei, a fost în vremuri grele, în timpul regimului comunist, când era nevoie de multă înțelepciune şi măsură în toate, spre a putea sluji nevoile duhovniceşti ale fiilor şi fiicelor Bisericii Ortodoxe. În această perioadă, slujirea Înaltpreasfinției Sale a fost cea de episcop-vicar la Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului şi Clujului, timp de 17 ani.

Eliberarea de sub regimul comunist a însemnat pentru Biserica Ortodoxă Română, în primul rând, reactivarea tuturor eparhiilor abuziv desființate în anul 1948. Printre ele a fost şi străvechea Episcopie a Maramureşului şi Săt-

marului, iar la cârma ei a fost ales cel mai îndreptățit fiu al Maramureşului, Înaltpreasfinția Sa Arhiepiscop Justinian. Alegerea a avut loc în data de 22 septembrie 1990, iar întronizarea la 11 noiembrie, acelaşi an. Au trecut mai bine de două decenii de la acel eveniment istoric, pe care l-am marcat în noiembrie 2010, în Catedrala noastră episcopală din Baia Mare.

Şapte decenii de slujire a Bisericii Ortodoxe au însemnat, în primul rând, multe mii de Sfinte Liturghii şi tot atâtea cuvinte de învățătură. Ca arhiereu al Bisericii lui Hristos, timp de 38 de ani, a hirotonit sute de preoți, pe care i-a îndrumat şi povățuit cu părintească dragoste şi multă purtare de grijă.

Cele două decenii la cârma Eparhiei Maramureşului şi Sătmarului însumează o lucrare fără precedent, care s-a întâmplat şi în celelalte eparhii ale Bisericii Ortodoxe Române. La noi, însă, având în vedere greutățile începutului de drum, realizările au o altă importanță şi semnificație. Înmulțirea numărului de preoți de la 325 la 580 în prezent; construirea a peste 100 de biserici noi, în fruntea tuturor aflându-se noua Catedrală Episcopală; creşterea numărul mănăstirilor şi al schiturilor de la 4, în anul 1990, la 24 de mănăstiri şi 7 schituri, în prezent; înființarea unui Seminar Teologic, la Baia Mare, şi a unui Liceu Teologic, la Satu Mare; înființarea Catedrei de Teologie Ortodoxă şi Asistență Socială, din cadrul Universității de Nord, cu cele 3 specializări: teologie ortodoxă-pastorală, teologie ortodoxă-didactică şi teologie ortodoxă-asistență socială; precum şi apariția revistelor Ortodoxia maramureşeană, *Studia Universitatis Septentrionis* ale Catedrei de Teologie Ortodoxă şi Asistență Socială şi a periodicului eparhial *Graiul Bisericii Noastre*, sunt câteva repere ale frumoaselor realizări.

În plan cultural, personal, a editat mai multe volume şi a continuat îmbogățirea bibliotecii personale, care se va adăuga celei existente la Mănăstirea Rohia, ctitorie a Înaltpreasfinției Sale.

Pentru lucrarea culturală şi dragostea de cultură, mai multe Universități din țară (Universitatea din Oradea, Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba-Iulia, Universitatea de Vest „Vasile Goldiş" din Arad şi Universitatea de Nord din Baia Mare i-au conferit titlul academic de „doctor honoris causa".

Ar mai fi multe alte lucrări de menționat, care aureolează anii de slujire ai Părintelui nostru Arhiepiscop Justinian, pe lângă cele multe altele, ştiute numai de Dumnezeu şi oamenii apropiați Înaltpreasfinției Sale.

Cei 90 de ani de viață sunt fără îndoială un dar de la Dumnezeu pentru Înaltpreasfinția Sa personal şi pentru Eparhia pe care o păstoreşte.

Înțelepciunea filocalică, chipul paterical, vorba bună şi blândă, firea răbdătoare şi jertfelnică, pilda unei vieți trăită cu demnitate, chiar dacă a fost presărată cu multe încercări şi nu puține umilințe, au făcut din Înaltpreasfinția Sa Arhiepiscop Justinian, ierarhul mărturisitor, ferm şi neînduplecat în apărarea Ortodoxiei româneşti şi a valorilor noastre sfinte.

Aşa îl cunosc, îl prețuiesc, îl cinstesc şi îl iubesc toți membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Aşa îl cunoaşte, îl prețuieşte şi îl iubeşte preoțimea şi poporul dreptcredincios.

Pentru cinul monahal este o carte deschisă şi model viu al statorniciei şi fidelității față de Mănăstirea Rohia, în care a intrat acum 70 de ani şi pe care n-a încetat să o iubească, să-i sporească zestrea materială şi spirituală, să o promoveze şi să o ocrotească întotdeauna.

Pentru toate acestea îi mulțumim în genunchi, cu rugăciuni fierbinți, lui Dumnezeu pentru darul pe care L-a făcut poporului dreptcredincios din Maramureş şi Sătmar, prin chemarea Părintelui nostru Arhiepiscop Justinian la demnitatea şi slujirea de arhipăstor al Bisericii Ortodoxe din aceste ținuturi, rugându-L să-i înmulțească sănătatea, anii şi să-l răsplătească pentru o viață întreagă, arsă şi mistuită pe altarul slujirii Bisericii lui Hristos şi al neamului românesc.

Sărbătoarea pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu, cea a împlinirii a 90 de ani de viață, de către Înaltpreasfinția Sa Justinian, este o mare bucurie şi binecuvântare pentru Permanența eparhială, ostenitorii din Centrul Eparhial, Protoiereii eparhiei, dascălii şcolilor teologice, cinului monahal şi poporului dreptcredincios din Eparhia noastră.

Împreună toți îl rugăm pe Hristos, Arhiereul veşnic: Întâi pomeneşte Doamne pe Înaltpreasfințitul Arhiepiscopul nostru Justinian.

11 aprilie 2011
La pomenirea Sfântul Ierarh
Calinic de la Cernica

† Iustin Hodea Sigheteanul
Arhiereu-Vicar al Maramureşului
şi Sătmarului

Patriarhul Maramureşului

Cu un chip străluminat, cu o privire care îți pătrunde până în tainițele sufletului şi un zâmbet de o imensă duioşie paternă, Arhiepiscopul Justinian pare a fi desprins din lumea vechilor sinaxare.

Prezența sa e astăzi deopotrivă un semn şi o mărturie despre o lume aşezată în hotarele bunei-cuviințe, o lume căreia rostul şi tainele zidirii îi erau familiare pentru că le trăia în duhul înțelepciunii şi al *cumințeniei pământului*. Orice întâlnire cu el îmi evocă acea Românie a interbelicului pe care o iubeam nespus şi o căutam cu febrilitate, prin anii '80, în autorii ei sau în reconstituirile de epocă din filmele româneşti, cărora le înduram stoic falsul şi propaganda de dragul câtorva imagini ale acelei Românii, România bunicilor mei, țara de vis în care dragostea de neam, hărnicia, demnitatea sau curajul nu erau doar vorbe goale instrumentate de o dezgustătoare ideologie.

Faptul că astăzi, în plin colaps al valorilor, Dumnezeu lasă în mijlocul nostru asemenea oameni precum Î.P.S. Justinian e un mare har şi un temei de nădejde. Personalitatea lui nesofisticată, bunătatea pe cate o iradiază, gravitatea cutremurătoare cu care celebrează, umorul său curat şi copilăresc sau uimitoarea capacitate de a iubi fără discriminare sunt cu adevărat copleşitoare. Înțelegerii sale, plină de compasiune pentru suferințele şi neputințele firii omeneşti îi răspunde din partea mulțimii de credincioşi, din toate categoriile, nu numai un profund respect dar şi o imensă dragoste. Acest lucru e vădit, cu asupra de măsură, de numărul covârşitor al celor care caută să se apropie de el, să-l vadă ori să-l atingă atunci când slujeşte public. M-a înduioşat de curând mărturisirea spontană a unei femei, de condiție modestă, care ținea o poză a Înalt Prea Sfințitului pe un raft de la locul ei de muncă: „pentru mine e ca un bunicuț". Această dragoste am constatat-o însă şi la persoane aparținând elitei, care mi-au împărtăşit sentimentele pe care le încercau în prezența Arhiepiscopului nostru, mai ales încrederea şi siguranța că sunt înțeleşi, ocrotiți, iubiți, că se află cu adevărat în fața unui Episcop, adică a celui care prin însuşi titlul său se vădeşte a fi un „purtător de grijă".

Ştiu, dintr-o confesiune făcută unui apropiat, că Înalt Prea Sfințitul Justinian nu se consideră doar episcopul ortodocşilor din Maramureş şi Sătmar ci Vlădica tuturor celor ce locuiesc în aceste ținuturi, de care se simte responsabil şi pe care îi cuprinde ne-încetat în rugăciunile sale. Acesta e cu siguranță adevăratul duh al Ortodoxiei, duhul sobornicității care afirmă prezența *Întregului* în fiecare din părțile ce-l alcătuiesc.

Om integru şi integral, Arhiepiscopul nostru îmi aminteşte vorbele *Poetului*: „în fiecare om, o lume îşi face încercarea". Veritabil „Patriarh al Maramureşului", Înalt Prea Sfințitul Justinian ipostaziază chipul frumos al unei lumi împlinite pe care nu o vrem niciodată apusă.

Pr. prof. Radu Dorin MICU

Printre cei cu adevărat fericiți

Cei mai mulți dintre oameni sunt chiar slujitorii lor înşişi. Ei îşi slujesc trupurile de parcă acestea ar fi veşnice. Dar cum veşnic e numai Dumnezeu, aceşti oameni calcă pe un drum al pierzării. Şi ei caută fericirea în viață, iar uneori chiar cred că au găsit-o. Vai şi amar de fericirea lor! Vai şi amar de câtă fericire se poate găsi pe drumul pierzării!

Unii oameni slujesc altor oameni fără să ştie ce înseamnă cu adevărat slujirea, acceptând a fi robi ai scopurilor altora, pe care le servesc cu idolatrie, uneori chiar fără să realizeze acest lucru.

Puțini dintre oameni slujesc cu adevărat lui Dumnezeu şi, prin aceasta, nouă şi semenilor noştri. Ei sunt fericiții care au găsit calea ce duce la adevărata viață şi spre dreapta mântuire. Ei sunt cei care slujesc Spiritului şi Sufletului, lăsând trupurile lor acolo, în locul cuvenit şi convenit cu Domnul, tot un loc de cinste, dar nu de slujire prioritară. Ei sunt cei care cu adevărat au găsit şi unde este Fericirea, dar şi la ce poate folosi Aceasta! Ei sunt cu adevărat fericiți!

După puterile intelectuale şi culturale ce mi le-a dat Bunul Dumnezeu, eu, nevrednicul fiu al Său de pe acest Pământ mult prea ruinat în slujirea cea adevărată a Domnului, văd printre fericiți pe Robul Domnului JUSTINIAN, care păstoreşte poporul lui Dumnezeu în părțile profund creştineşti ale Maramureşului şi Sătmarului. Îl văd în slujire, dar mai văd cât bine face slujirea Lui pentru cei din turma ocrotită de binecuvântările sale sfinte, de mâinile sale strâns-țiitoare, de mângâierile sale profund-simțitoare. Dar, mai ales, îi văd cum cresc în Lucrarea cea Bună, pe toți cei însuflețiți cu chemare şi speranță, spre vocea Sa, spre invitația Sa la chibzuință, cumpătare, pocăință şi cerere de iertare. Oameni cu inimile deschise într-atât de mult încât aici, în aceste inimi, încape pe deplin Lucrarea Domnului prin păstorirea de către Fiul Său şi Fiii Săi. Fiul Său Iisus Hristos, Mântuitorul nostru şi Fiii Săi, drepți slujitori şi îndreptători ai sufletelor ce se aleg prin credință.

Acum, când Robul Domnului, Justinian Chira, păstorul cel bun, fiu adevărat al Marelui Păstor cel Bun, îşi ține socoteala în ani iar scara spre ceruri numără vreo 90 de trepte, mă aşez şi eu în corul celor care-i aduc cu sinceritate cuvinte de mulțumire. Adresate lui Dumnezeu în primul rând pentru că ni l-a dat şi Lui ca Episcop că ne-a binecuvântat. Prin ființă şi perpetuă adevărată ființare, prin căință şi vrednică sădire de cale, prin putință şi distinsă urcare săvârşite în şi prin lucrurile cele uimitoare care pot ridica în chip minunat oamenii de suflet, la Cel Adevărat.

Teodor Ardelean, IPS Justinian Chira, PS Iustin Hodea Sigheteanul

Şi, lângă mulțumiri, aşezăm şi o rugăciune sinceră venită din gândul cel bun al treziei şi trezviei adevărate, de a-l ocroti şi bine-cuvânta şi pe mai departe, pre cât socotelile Domnului țin şi sus-țin evidența, spre a nu rătăci şi a nu ne pierde acum când Sfântă Lucrarea Sa creşte ca un aluat în bună plămădeală.

La mulți şi fericiți ani, Înalt Prea Sfinția Voastră JUSTINIAN, Păstorul nostru! O cale mereu binecuvântată şi o fericită slujire adevărată până la capătul misiunii ce Domnul v-a destinat-o!

Dr. Teodor ARDELEAN
Directorul Bibliotecii Județene
„Petre Dulfu" Baia Mare
Deputat în Adunarea Eparhială

Justinian Chira–Maramureşeanu

fragmente biografice

Născut din părinții Ilie şi Maria, țărani evlavioşi, pe data de 28 mai 1921, în satul Plopiş, de Duminica Mare sau Duminica Tuturor Sfinților, pe când băteau clopotele de intrat preoții în slujbă, pruncul familiei Chira avea să primească la botez numele de Ioan, prevestind de atunci prin gura binecuvântată a moaşei Veronica că „va ajunge om mare!" Şi într-adevăr pruncul isteț al familiei Chira din Plopiş unde şi-a petrecut copilăria şi unde a urmat şcoala primară şi gimnazială a impresionat prin inteligența, interesul şi râvna pentru carte,

Fratele Ioan Chira

pentru lectură şi studiu, mereu solicitând noi şi noi cărți şi reviste de la biblioteca şcolii. Învățătorul satului, Dumitru Munteanu, venit din vechiul Regat, adică din Muntenia, îl aprecia şi alinta pe ucenicul cu neastâmpăr întru ale cunoaşterii, spunându-i „Jenică" şi-l răsplătea cu premii în fiecare an. La un concurs pe comună între clasele gimnaziale, Comisia didactică de examinare rămase impresionată de lucrarea elevului Chira Ioan din Plopiş, care avea o profundă şi sensibilă viziune de observator şi apărător al maselor din mediul rural, atenționând conducătorii vremii să se preocupe mai mult de soarta țăranilor. […]

Prin intrarea în monahism, la vârsta de 20 ani, când primeşte cele trei voturi ale cinului monahal şi numele de Justinian, pentru tânărul Ioan Chira înseamnă o răscruce esențială în viața şi devenirea noului născut şi dăruit totalmente în slujba lui Hristos. Râvna sau dorința fierbinte spre avânt spiritual, spre desăvârşire, de acum înainte, va fi steaua călăuzitoare a vieții sale, apucând cu o hotărâre nezdruncinată drumul jertfei şi al dăruirii totale lui Dumnezeu şi Bisericii Sale. […]

Anul 1990, după căderea regimului totalitar, anul trezirii speranțelor de reînnodare şi reînființare a Episcopiei Ortodoxe a Maramureşului, l-a găsit pe episcopul Justinian Chira Maramureşeanul la locul şi pe punctul de întâi străjer, ostenitor şi continuator demn şi vrednic al şirului episcopilor maramureşeni, de această dată într-o nouă formulă şi locație, după cum cereau vremurile, adică la Baia Mare, în reşedința de județ. Astfel că supranumele sau cognomenul de „Maramureşeanu" care l-a primit prin venirea la Cluj-Napoca, ca episcop vicar a fost profetic pentru reactivarea Episcopiei Maramureşului şi prin preluarea conducerii ei de un neaoş fiu al locurilor. Episcopul Justinian cunoştea cel mai bine rănile, durerile, suferințele şi nevoile spirituale ale acestor oameni şi era cel mai competent să se aplece cu dragoste, cu răbdare şi înțelepciune în rezolvarea lor.

Starețul Justinian de la Rohia, episcopul vicar de mai târziu al Clujului şi în prezent ierarhul titular al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului se distinge în viața eclesiastică românească şi ca un mare iubitor de carte şi cultură, ca un bibliofil de excepție, dovadă că a ctitorit la Rohia o bibliotecă de aproximativ 40.000 de volume, în cei treizeci de ani de stăreție, o bibliotecă foarte variată, de la teologie, literatură, istorie, filologie şi ştiință până la colecții întregi şi publicații rare, ediții princeps, carte veche şi străină. La fel, l-a urmărit pasiunea cărților atât la Cluj cât şi la Baia Mare, unde masa de lucru a episcopului Justinian e în permanență ticsită de cele mai noi şi interesante apariții, nu doar din domeniul teologiei ci şi antologii, dicționare variate şi publicații diverse.

Nu-i de mirare că, încă la Rohia fiind, i-au depistat efervescența şi larghețea sufletească a starețului Justinian şi au descins într-acolo unii scriitori şi elite ale culturii româneşti care au rămas marcați pentru totdeauna şi fascinați de profunda gândire şi deschidere spre universal a acestui călugăr „îmbunătățit" în tainele cunoaşterii. Să-i amintim pe Stăniloae, pe Noica, apoi pe Ioan Alexandru şi pe Nicolae Steinhardt, al căror destin literar şi cultural poartă amprenta radicală (cel puțin în cazul lui Ioan Alexandru) cu „fratele şi părintele Justinian."

Starețul şi episcopul Justinian a desfăşurat şi o bogată activitate publicistică şi editorială. Neastâmpărul lecturii şi studiului, împreunat cu al unei cugetări bine cumpănite, au rodit nu numai în sfaturile de taină, predici, cuvântări, interviuri ci şi în articolele, studiile şi cărțile publicate, nu multe ca număr şi formă, ci mult

ca esenţă, ca valoare. Justinian nu scrie oricum şi orice; numai după o minuţioasă şi repetată verificare şi o profundă sau adâncă aşezare în forma finală. A publicat peste 150 de articole şi studii în reviste de cultură şi teologie din întreaga ţară: *Viaţa ilustrată, Telegraful Român, Tribuna Ardealului, Renaşterea, Mitropolia Ardealului, Mitropolia Banatului, Ortodoxia, Îndrumător bisericesc, Graiul Bisericii Noastre, Ortodoxia maramureşeană* etc. A coordonat timp de 17 ani la Cluj anuarul *Îndrumător bisericesc,* apoi la Baia Mare, revista eparhială *Graiul Bisericii Noastre* şi revistele Secţiei de Teologie *Ortodoxia maramureşeană* şi *Studia Universitatis Septentrionis – Theologia Orthodoxa.* A publicat aproximativ 20 de titluri de carte la Cluj şi Baia Mare. Dintre acestea reţinem doar câteva, care au avut un impact deosebit asupra maselor şi s-au bucurat de o largă apreciere în rândul credincioşilor:

– *Viaţa Preacuratei Fecioare Maria*, Editura Episcopiei Ortodoxe Ro-mâne, Cluj, 1948;

– *Darurile Bisericii,* Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Cluj-Napoca, 1983;

– *Apel la conştiinţă şi raţiune,* Editura Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, Cluj, 1990;

– *Drepturile copilului,* Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, Baia Mare, 1994;

– *Harul şi Adevărul,* Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, Baia Mare, 1996;

– *Gând şi suflet românesc*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, Baia Mare, 1998;

– *Mama şi copilul,* Baia Mare, 2009;

– *Tinereţea - Primăvara Vieţii*, Baia Mare, 2010.

A scris peste 20 de prefeţe sau cuvinte înainte la cărţi de cult, teologie, istorie etc. şi a binecuvântat tipărirea a zeci de cărţi de zidire sufletească şi culturalizare a maselor. Întreaga activitate pastorală, misionară şi cultică pusă în slujba Bisericii Ortodoxe şi a Neamului românesc dar mai cu seamă bogata activitate culturală şi publicistică i-au fost apreciate prin acordarea a patru titluri de „Doctor Honoris Causa”:

– 23 mai 2001 - Universitatea de Vest din Oradea;

– 20 octombrie 2009 - Universitatea „1 Decembrie” din Alba-Iulia;

– 12 martie 2010 - Universitatea „Vasile Goldiş” din Arad, filiala Baia Mare;

– 27 mai 2010 - Universitatea de Nord, Baia Mare.

Rolul şi responsabilitatea majoră a Bisericii în preocuparea şi activitatea arhiepiscopului Justinian sunt pe măsura implicării şi dăruirii personale. „Biserica are o răspundere nespus de mare. Ea trebuie să se facă servitoarea acestei lumi vii, însetată de înălţimi şi avidă după absolut. Prin mijloacele de care dispune, ea are datoria să cultive în om dorinţa de integritate morală şi spirituală, convingeri şi deprinderi ce-l ajută să meargă mereu înainte, cu fruntea sus, mândru de sine...”

Un aspect definitoriu ce trebuie reliefat în persoana, viaţa şi activitatea părintelui Justinian este faptul că se distinge ca un preţuitor şi om al rugăciunii. În concepţia şi viaţa lui Justinian „rugăciunea nu este un act de neputinţă, ci de negrăită măreţie.” „Sufletul din care nu se înalţă spre cer glas de rugăciune este asemenea unei case pustii, plină de păienjeniş... Un suflet care nu se ştie ruga nu va şti ce-i fericirea, chiar de ar avea toate bogăţiile pământului.”

Ceea ce constituie nota fundamentală a vieţii şi activităţii arhiepiscopului Justinian Chira al Maramureşului şi Sătmarului, cu statura-i firavă şi ascetică dar cu vigoare spirituală plenară, acum când rotunjeşte buchetul frumos al celor nouă decenii de viaţă, este convingerea fermă că viaţa trebuie privită, analizată şi trăită în perspectiva nemuririi sau eternităţii. „Viaţa merge invers decât li se pare că merge celor mulţi, adică nu dinspre copilărie spre îmbătrânire, spre moarte, ci dinspre bătrâneţe spre întinerirea eternă, dinspre nefiinţă spre viaţa veşnică. Privită viaţa în lumina învăţăturii revelate, noi am pornit din nimic spre nemurire... De aceea pentru mine trecerea anilor este prilej de mare bucurie. Văd că haina din afară se învecheşte şi slăbeşte, văd că luminile scad şi amurgul se apropie, dar în acelaşi timp şi înafară şi înăuntru totul creşte, sporeşte, se întinereşte.”

Acest crâmpei biografic şi bibliografic spicuit din viaţa şi activitatea pruncului de acum optzeci de ani, dornic de cunoaştere, răsărit în satul Plopiş, a tânărului ce bătea hotărât la poarta mănăstirii Rohia pentru a se înrola cu totul întru slujirea lui Hristos, a starețului binechivernisitor şi înnobilator al vieţii duhovniceşti din acest aşezământ, al episcopului înţelept şi aplecător spre alinarea multor suflete răvăşite de încercările vieţii, a ierarhului providenţial de a reactiva, organiza şi repune în valoare instituţia cea mai nobilă pe care a avut-o neamul românesc din aceste părţi vitregite de ţară, Episcopia Ortodoxă a Maramureşului şi Sătmarului; toate aceste spicuiri adunate le remarcăm şi le subliniem ca un modest buchet omagial şi aniversar.[…]

(Extras din **Ioan-Justinian Chira Maramureşeanu - un indiciu onomastic cu o biografie şi bibliografie pe măsură** de Pr. lect. univ. dr. Vasile BORCA, publicat în volumul *Înaltpreasfinţitul Justinian Chira, Arhiepiscopul Maramureşului şi Sătmarului - Documentar biobibliografic*, Baia Mare, 2011)

P.S. IUSTIN HODEA SIGHETEANUL - 50

Scrisoare deschisă

Un gând sincer, la o deosebită aniversare

Preasfințite Părinte Episcop Iustin,

Cuprins fiind de emoție, respect, recunoștință și venerație vă mărturisesc în mod deschis că m-am tot gândit, preț de mai multe zile, cum să-mi pot exprima, cât mai bine, în câteva rânduri, aceste stări și sentimente față de Preasfinția Voastră acum, la acest mărit și cinstit ceas aniversar, al împlinirii a cinzeci de ani de viață pământească, trăiți și petrecuți în ogorul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos – Arhiereul cel veșnic, pe care-l slujiți cu atâta vocație, dăruire, devotament, dragoste și abnegație de foarte mulți ani. Constat, cu oarecare strângere de inimă, că nu este ușor să faci un asemenea lucru mai ales pentru unul ca mine care vă cunosc de, relativ, puțină vreme, adică de numai șaptesprezece ani, când, acolo – la mănăstirea de suflet și de metanie a Preasfinției Voastre – Rohia din Țara Lăpușului, ați fost hirotonit ca arhiereu în ziua de 17.04.1994, în duminica a cincea din Sfântul și Marele Post al Paștilor, de către vrednici ierarhi ai Bisericii noastre dreptmăritoare, cum ar fi Mitropolitul de pie memorie Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului, Episcopul maramureșean și rohian Emilian Birdaș, Episcopul cuminte și cumsecade Ioan Mihălțan al Oradiei, și, mai ales, Părintele și Mentorul dumneavoastră duhovnicesc – Arhiepiscopul nonagenar și voievodal Iustinian Chira al Maramureșului și Sătmarului istoric, pururea românesc, unde și de unde, iată, slujiți și propovăduiți, cu timp și fără timp, pastoral, apologetic și misionar, clerului, cinului monahal și dreptmăritorilor creștini din cuprinsul acestei binecuvântate și de Dumnezeu păzite Episcopii a celor două județe din Nordul țării: Maramureș și Satu Mare.

În primul rând, în aceste clipe și momente festive, aduc mulțumire și dau slavă lui Dumnezeu - Cel în Treime mărit și lăudat că am avut marea ocazie și deosebita posibilitate sau fericitul prilej de a vă întâlni și de a vă cunoaște, și

de a-mi fi de mare folos duhovnicesc acest lucru, fiindcă în viziunea, în mintea și în inima mea personalitatea Preasfinției Voastre se conturează și se identifică prin câteva trăsături definitorii și multe calități distincte și anume: în primul rând prin caracterul, onoarea și demnitatea Preasfinției Voastre; apoi prin vocea dumneavoastră inconfundabilă – acel timbru baritonal de neegalat; după aceea prin cultura teologică și nu numai cu care ați fost și sunteți hăruit, dăruit și înzestrat, datorită muncii și tenacității Preasfinției Voastre, apoi prin maturitatea și bogata experiență sau înțelepciune pastorală și duhovnicească, atașamentul față de valorile spirituale, perene ale poporului nostru, felul dumneavoastră de a fi și de a vă purta, foarte firesc și mai puțin sofisticat sau complicat; după aceea prin tenacitatea și perseverența, prin dispoziția pe care o aveți spre intensificarea eforturilor în vederea rezolvării unor probleme, (unele, dintre cele mai difi-

În sala Europa a Primăriei Municipiului Baia Mare, la primirea distincției de „Cetățean de onoare”

cile) în special atunci când situația o cere, şi pe care le ştiți gestiona, depăşi şi rezolva în spirit de echipă, conlucrare şi cooperare; apoi prin retorica, elocința, coerența, logica, rațiunea şi cursivitatea gândirii sănătoase, practice şi realiste, a atitudinii corecte, comportamentului sănătos şi a bunei purtări cu care sunteți înzestrat, datorită bunei creşteri şi educații, dobândită în locul natal al Rozavlei Maramureşului istoric, a instrucției şi educației şcolare, seminariale, academice, universitare şi postuniversitare de la Cluj-Napoca şi Sibiu; a muncii, şlefuirii, dăruirii, jertfei, perseverenței şi tenacității Preasfinției Voastre, cultivate şi dobândite la Şcoala vieții monahale, în duhul şi trăirea călugărească a postului, ascezei şi rugăciunii neîncetate, în vatra sfântă a Mănăstirii dumneavoastră de suflet şi de metanie - „Sfânta Ana” din Rohia, lângă mari părinți duhovniceşti şi oameni însemnați cum ar fi: Părintele Arhiepiscop Iustinian Chira - al cărui ucenic preaiubit şi prim colaborator îi sunteți, cu fidelitate şi credincioşie, de atâta vreme; Părintele Arhimandrit şi Stareț Serafim Man, Părintele Nicolae Steinhardt, vestitul poet şi scriitor creştin Ioan Alexandru şi mulți alții… Toți aceşti talanți şi aceste minunate daruri le aveți (şi) fiindcă sunteți un autodidact înnăscut şi foarte consecvent cu dumneavoastră de-a lungul întregii vieți; vă ajută foarte mult în acest sens luciditatea şi spiritul critic însoțit de foarte multă înțelegere şi condescendență; pe urmă prin spiritul de rigoare şi disciplină, în primul rând cu propria dumneavoastră persoană, revelat şi manifestat cu fiecare slujire ori cu fiecare predică sau cuvântare, susținute într-un mod foarte concis, coerent dar şi consistent, în diferite împrejurări sau cu diferite ocazii; comportamentul, felul dumneavoastră de a fi şi de a vă raporta la semenii Preasfinției Voastre, cu alte cuvinte, la noi toți, la fiecare în parte, într-un mod deosebit şi unic fiind foarte respectuos, accesibil şi deschis, toate acestea descoperind, în persoana Preasfinției Voastre, o generozitate şi o etică a bunului simț pe care le-ați cultivat de-a lungul întregii dumneavoastră vieți şi care astăzi le întâlneşti tot mai rar. De asemenea, mai aveți şi calitatea de a fi un om de o naturalețe, de un farmec aparte, de o sinceritate, o discreție, demnitate şi onestitate ieşite din comun, care inspiră fiecăruia dintre noi foarte multă încredere, confort sufletesc şi dragoste față de valorile eterne ale spiritualității noastre româneşti şi autentic ortodoxe. Să ştiți, Preasfinția Voastră, că acest fel de a fi, de a vă comporta, de vă purta într-un mod nefățarnic, nemitarnic şi neslugarnic, mod şi fel ce vă face mult iubit şi foarte prețuit de multă lume, care vă stimează şi vă apreciază în mod sincer şi admirativ, este foarte folositor, deci, multor oameni – slujitori ai altarelor, călugări sau credincioşi ai Bisericii noastre dreptmăritoare.

Cugetând acum, la activitatea şi la personalitatea Preasfinției Voastre, care este foarte bine conturată ori consolidată şi cât se poate de autentică, de bogată, de variată şi de firească, mă gândesc la darul omului providențial cu care v-a înzestrat Creatorul şi Stăpânul nostru al tuturor – Domnul Dumnezeu şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos – pe care Preasfinția Voastră îl cinstiți şi îl slujiți cu toată sinceritatea, dragostea şi abnegația.

Acum, în cuprinsul acestor modeste dar sincere rânduri de evocare şi apreciere, vă mărturisesc la modul cel mai sincer că m-aş bucura să ştiu, Preasfinția Voastră, că atât contemporanii, mai tineri sau mai bătrâni, cât şi posteritatea (la momentul cuvenit şi potrivit), vă vor acorda, totdeauna, cinstea, recunoştința şi prețuirea cuvenită pentru tot ce ați făcut, pentru ceea ce sunteți şi însemnați (sau ar trebui să

însemnați, încă de acum) în conştiința şi în memoria noastră colectivă, care, mă rog lui Dumnezeu să nu fie alterată şi o spun aceasta cu mare înfrigurare fiindcă, din păcate, noi cam avem „darul" acesta de a ne uita, foarte repede binefăcătorii şi înaintaşii noştri dar încerc, totuşi, să–mi fac un act de încurajare şi de optimism şi să cred că ori de câte ori va fi pomenit numele dumneavoastră va fi pronunțat cu venerație şi respect pentru tot binele pe care l-ați făcut atâtor oameni şi care fapte, fiți sigur, că sunt consemnate de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos – Arhiereul Cel Veşnic, în Împărăția Sa cea cerească şi veşnică, de care ne rugăm cu toții Lui, să aveți parte.

Aşadar, fiți încredințat, Preasfințite Părinte Episcop Iustin, că sunt foarte mulți oameni de rând, credincioşi şi slujitori ai Bisericii noastre strămoşeşti, care se roagă Bunului Dumnezeu, să vă dăruiască multă sănătate, putere de muncă în continuare, fiindcă aveți nevoie şi este nevoie de aşa ceva, mult spor şi multe împliniri duhovniceşti, cu linişte şi pace în suflet, multă bucurie sufletească, şi, totodată, să vă răsplătească pentru faptul că i-ați făcut pe ei sau pe copiii lor oameni cu şcoală teologică înaltă, încheiată, şi pe care, apoi i-ați hirotonit preoți şi diaconi, după care i-ați instalat în parohiile încredințate lor spre păstorirea turmei celei cuvântătoare, spre Slava lui Dumnezeu – Păstorul cel Bun; apoi ați târnosit şi binecuvântat atât de multe biserici, altare şi lăcaşuri de închinare – fapt care nu poate fi uitat în istoria acestor locuri - marcate de prezența şi activitatea Preasfinției Voastre, atât de consistentă, de vastă şi de prodigioasă şi care s-a desfăşurat, şi se desfăşoară pe mai departe, pe parcursul atâtor ani; rugăciuni cărora mă alătur şi eu, dorindu-vă, încă odată să ne trăiți întru mulți, folositori, buni şi roditori ani.

Acum, în încheierea acestei modeste scrisori, vă mărturisesc faptul, Preasfinția Voastră că eu personal, mă simt foarte onorat pentru faptul că am avut fericitul prilej şi marea şansă de vă întâlni şi de vă cunoaşte, pentru care motiv am ținut neapărat să-mi exprim, (şi) în scris, recunoştința şi omagiul meu la acest ceas aniversar când vă doresc să aveți parte, în continuare, de multă sănătate, de mult spor şi de multe împliniri duhovniceşti. Dumnezeu să vă ajute, să vă binecuvânteze şi să vă poarte de grijă, permanent! Amin.

Un sincer şi călduros „La Mulți şi Fericiți Ani!" Preasfințite Părinte Episcop Iustin, acum, la împlinirea frumoasei şi rotunde vârste pământeşti de 50 de ani.

Doamne ajută.

Cu aleasă prețuire şi deosebită recunoştință,

Stelian GOMBOŞ,
Consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte
din cadrul Guvernului României

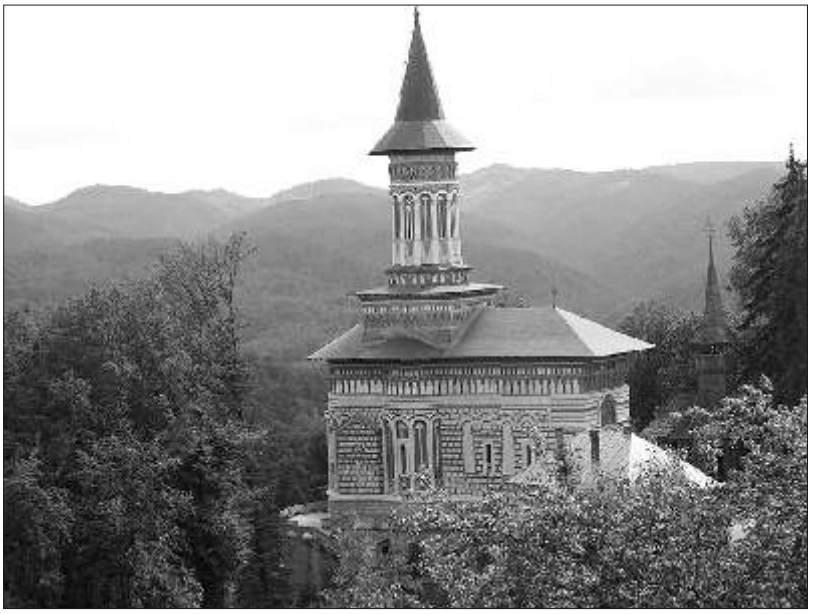

Mănăstirea Rohia

FILE DE ISTORIE

Pledoarie pentru limba română

- file de corespondență -

Ing. Ion MUGIOIU
Elveția

Surpriza mi-a fost deosebit de neplăcută, constatând că filologii germani (cu unele mici excepții) consideră limba română ca fiind un amalgam de cca. 75% element slav iar în rest maghiar, turc, grec, german etc. Deci practic limba română nu există ca limbă de sine stătătoare. Mi-au trebuit, după această constatare, încă vreo 10 ani să mă conving că această limbă română este cea mai exactă şi bogată limbă europeană. Deci foarte puțin probabil că ar fi împrumutat elementele limbilor menționate. Căci altfel ar fi fost această limbă română tot aşa de inexactă şi săracă precum şi limbile din care şi-ar fi împrumutat cuvintele şi logica.

Din zi în zi îmi puneam şi mai multe întrebări, căci constatam că argumentele germane nu aveau nicio bază ştiințifică. Din zi în zi, pe măsură ce descopeream noi cuvinte „împrumutate", deveneam şi mai sceptic. Faptul că un cuvânt românesc se afla în limba rusă, turcă, maghiară sau greacă era automat categorisit că ar fi avut originea în aceste limbi. Acesta era singurul argument! S-a încercat cu limba „indo-europeană". Dar o asemenea limbă a existat numai în concepția unor filologi! Ea nu a existat niciodată ca entitate practică. Acest instrument fusese inventat de filologi politici numai pentru argumentațiile dorite. În plus, ceva esențial nu se potrivea: fluxul cultural! Cultura Europei provine din Balcani şi Asia Mică. Cultura română nu este altceva decât vechea cultură tracă, prima mare cultură a Europei. Avea nevoie limba română de ajutorul limbii slave, maghiare, turce, etc? Căci direcția de migrare a diferitelor grupuri de popoare a fost de la culturi slab dezvoltate spre culturi înaintate! Şi nu altfel!

Încă nu eram familiarizat cu criteriile politice din viața ştiințifică vestică. În cca.15 ani (cam mult, dar eu sunt ca Toma necredinciosul) am priceput rolul politicului în Europa de Vest. Precum şi pactul Hitler-Stalin, tot aşa şi „pactul" filologic. Un alt instrument deosebit de eficace, folosit în toate domeniile vieții sociale, politice şi economice, a fost „efectul Gold" (definit în revista *Spiegel* în nr. 45 din 1990) prin care falsificări devin adevăruri absolute. O metodă vestică plină de eficiență, practicată din ce în ce mai frecvent, tocmai din motivul eficienței ei şi finanțată cu mărinimie de politicile vest-europene. Căci în final are efecte economice incredibile.

Cartea lui Piergiuseppe Scardigli, *Cultura goților* (München, 1967) mi-a deschis ochii. Ea prezintă nelămuriri filologice ale autorului. Un filolog adevărat care şi-a dat seama că explicațiile date de filologi nu au o argumentație solidă. Din această carte am început să descopăr cuvinte nelămurite şi care îşi găseau explicația numai în limba română. Şi considerate de filologi (inclusiv de filologi români) ca împrumutate de limba română. Cartea lui Piergiuseppe Scardigli tratează în principal cuvinte din *Biblia* episcopului Vulphilas (Ulfila) scrisă la anul 340 la nord de Giurgiu. Dar şi cuvinte din celelalte „scrieri gotice" (getice).

Surpriza a fost incredibilă căci descopeream cuvinte esențiale din limba română care erau considerate de origine slavă: Cuvântul GARD, de la care provine cuvântul slav de bază GOROD = oraş şi terminația GRAD (Țarigrad, Beograd etc). Cuvântul se poate regăsi cu câteva secole înainte de Hristos, sculptat în piatră! La câțiva zeci de kilometri la sud de Dunăre, pe teritoriul locuit de geți. Cum de n-au ştiut aceasta filologii? Dintr-o dată mi-am pierdut orice încredere în specialiştii lingvistici vestici şi cei români. Cuvântul VOEVOD este de origine geto-dacă. Şi nicidecum slavă! La acea dată, slavii nu pătrunseseră pe teritoriul geto-dacilor!

Şi nici religia ortodoxă a Bizanţului nu ajunsese încă în Rusia! Cuvântul JUPÂN este de origine geto-daco-trică (se găseşte în Biblia episcopului Vulphilas) şi se poate întâlni până la retoromanii din Elveţia. El nu este de origine slavă. Cuvântul CERNA este cuvânt de origine latină (şi nu slavă) şi înseamnă „obscure", adică NEGRU. Oare nu a deschis niciun filolog un dicţionar de latină veche? CERNAVODĂ = NEGRUVODĂ şi nu are nicio legătură cu slavii! Denumirea CERNA e denumire de localitate în Franţa (Cernay) şi Elveţia (Zernet)! Cuvântul BISTRIŢA se găseşte în scrierile gotice (getice) şi înseamnă REPEDE. Cum au putut să facă asemenea erori filologii? Cercetând numai o mică parte din Biblia episcopului Vulphilas am descoperit cca. 40 de cuvinte cărora li se atribuie de către filologi o origine artificială politică...

Limba română a fost ţelul unei totale dezinformări. Începând, în special, după Primul Război Mondial. Dezinformare care trebuia să creeze argumentele juridice ale unor interese politice. Aberaţii politico-filologice, care nu au ţinut cont de fluxul cultural. Scrisul „slavon" îşi are originea în scrisul „grecesc". Scrisul „grecesc" nu este altceva decât scrisul trac existent la anii 5.300 î. Hr. la Tărtăria (Alba - România) şi la Vinta (Serbia). Religia şi cultura ortodoxă vin din Balcani şi nu de la slavi. Ele au trecut spre slăvi prin Dacia şi nu peste Marea Neagră! Slavii au preluat cultura şi religia bizantină mult mai târziu decât populaţia geto-dacă de la nord şi sud de Dunare! De ce transferul lingvistic ar fi fost invers? Slavii care au migrat spre vest şi sud-vest au preluat cultura dezvoltată a populaţiilor locale. Secera, sapa, târnăcopul se foloseau în Balcani şi Carpaţi cu mii de ani înainte de Hristos. Cum argumentează filologii că denumirile acestor unelte agricole ar fi de origine slavă? Agricultura rusă a fost şi este şi astăzi deosebit de săracă în comparaţie cu agricultura română sau balcanică! Maghiarii şi turcii, popoare care au pătruns, cam în acelaşi timp în câmpia Panonică peste populaţii dacice, şi respectiv la sud de Marea Neagră peste popoare trace (galaţi, capadoci, troiani etc) au preluat în masă cultura autohtonă deosebit de înaintată. M-aş bucura dacă măcar în domeniul culinar ar fi fost ceva adus. Din păcate nimic, până acum cunoscut.

E o glumă când se afirmă de exemplu că cuvântul ORAŞ ar avea origine maghiară, când maghiarii erau nomazi, iar Dacia avea peste 45 de oraşe mari! În secolele 7-8, bavarezii erau denumiţi BAJU-VAR, BAJ-UAR, adică -OR= locurile băi-lor. La anul 50 i.Hr. dacii aveau graniţa cu germanii exact pe graniţa de astăzi germano-cehă. Denumirea TIMIŞOARA înscrisă pe hărţi, din secolele 14-15 este TEMESUAR = TEMESVAR= locurile Timişenilor. Consider o glumă a se afirma că cuvântul RACHI ar fi de origine turcă, atâta timp cât turcii nu folosesc alcoolul. La fel cuvântul FASOLE. Au trebuit să vină turcii în Asia Mică ca limba română să se îmbogăţească cu cuvântul FASOLE! Multe din cuvintele prezente în limbile slave, maghiară sau turcă se găsesc în limba albaneză, limbă trică deosebit de apropiată de limba română. Precum bine se ştie, cultura albaneză a fost foarte izolată sute şi sute de ani, fără să preia elemente din vreo limbă străină. Nu au ştiut aceasta filologii?

Nu trebuie cineva să fie mare filolog să se întrebe, de exemplu, de ce VOCATIVUL nu există în celelalte limbi romanice, în afară de limba română? Căci este efectiv o categorie esenţială pentru exactitatea unei limbi. Deci nu putea dispărea din celelalte limbi romanice! Nu cumva latinismul a avut sensul Carpaţi-Dunăre spre peninsula italică? Argumente sunt destule. Aberaţiile din filologie s-au transferat şi în arhitectură căci aşa este mersul lucrurilor. „Specialişti" - arhitecţi vestici categorisesc arhitectura unor vechi mănăstiri total izolate de lume din Bucovina, ca un amestec de elemente arhitectonice slave, bizantine, italiene, poloneze, gotice şi greceşti. Cine a avut nevoie să facă acest amalgam?

Numai privind pe Columna lui Traian (107-113) din Roma se poate vedea minunata şi bogata arhitectură geto-dacă identică cu cea românească de astăzi (de la coloane, bolţi şi până la prispă şi cerdac). A avut nevoie arhitectura românească de elemente străine? Căci arhitectura românească este printre puţinele în Europa care are o identitate proprie. Numai cele câteva argumente enumerate mai sus mă fac sceptic când aud că un filolog german se ocupă de limba română.

Străromânii II

Literatura proto-română. Şcoala literară de la Tomis (sec. IV-VI d. H.)

Prof. Dr. Artur SILVESTRI

IV. Şcoala literară de la Tomis

În cuprinsul Scythiei Minor, cel dintâi literat cu notorietate hotărâtă fuse, fără de îndoială, Betranion, un cappadocian venit în Pont la o vreme nedeterminată, păstorind la Tomis pe la 369 d.H., când se împotrivi împăratului Valens, un arian, şi îl obligă pe acesta să-l ierte pentru neascultare. Ar fi de bănuit, prin aceasta, o diriguire îndelungată de vreme ce vocea lui nu era dintre cele nesemnificative? Consemnările asupra lui Betranion întăresc această supoziţie. Contemporanii îl considerau „un bărbat destoinic şi renumit pentru viaţa sa virtuoasă şi socoteau că „şi-a înflăcărat cugetarea cu râvnă". Ideea de „virtute", invocată aci, presupune, poate, şi nişte creaţii de îndreptare morală pe lângă omiletica sigură, şi anti-ariană, care însă nu s-a păstrat. Oricum ar fi, lui Betranion îi aparţine o epistolă către Sf. Vasile cel Mare din Cesareea Cappadochiei (la 373-374), document ce s-a pierdut, dar înţeles prin deducţie din cele două răspunsuri pe care acesta i le trimite. Betranion elogia, deci, pe „fericitul bărbat Eutihie", apreciindu-l pentru „virtute" şi „lăudând patria" lui „ca pe una care a oferit seminţele credinţei" şi nu-i fără sens se a observa că noţiunea de „patrie" există aici, într-un chip demn de subliniere, în acest epistolier cu aspect cosmopolit. Apoi, se comunicau unele erezii „răsăritene" de la Dunărea de Jos, care pot fi cele ariene. Acestea erau neliniştitoare pentru Betranion, însă nu şi pentru Sfântul Vasile cel Mare, ce socotea preferabil „să se lase ceva timp pentru ordinea lumii", nădăjduind în „readucerea la pacea de la început". Corespondenţa are farmec şi ne arată un Betranion ne-subaltern şi preţuit pentru „frumuseţea celor scrise". Aceasta ar fi ceea ce denumim azi „filocalie" căci la esteticul propriuzis sunt adăugate „iubirea" sacră şi „admiraţia pentru martiri". Sigur este însă că Betranion era un scriitor în toată puterea cuvântului şi susţinerea că lui i-ar aparţine „Pătimirea lui Sava Gotul" nu pare imprudentă deşi nu avem dovezi în această materie. Dar o probabilitate există, căci acest „Martyriou tou aghiou Saba Gothou" arată o distincţie în stil şi o năzuinţă înspre „doctrina curată" inteligibile şi din epistolierul episcopului de la Tomis.

„Direcţia cappadociană" apare frecvent în această literatură, unde „epistola" rămîne foarte cultivată. O scrisoare, trimisă tot către Sfântul Vasile cel Mare, însă de către Iunius Soranus, guvernator al Scythiei Minor (la 370-375 d.H.) vine din mediu laic, deşi cuprinsul este tot confesional. Deşi pierdută, epistola are un conţinut deductibil, căci Sfântul Vasile cel Mare răspunde foarte precis, pe puncte, ceea ce ar presupune că şi în compoziţia lui Iunius Soranus exista o disciplină aproape militară. Acesta era, s-ar putea crede, o personalitate de vază, de

„Personalitate complexă şi contradictorie" **ARTUR SILVESTRI** (1953-2008) este recunoscut ca scriitor, istoric al civilizaţiilor, editor şi fondator al principalelor organizaţii profesionale şi patronale din domeniul imobiliar.

S-a născut în 1953, la Drăgăneşti-Vlaşca, judeţul Teleorman şi a studiat filologia la Universitatea din Bucureşti.

A debutat în anul 1972 în critica literară, deţinând mai multe rubrici de comentariu de carte în presa vremii. În 1975 devine cronicar literar permanent la revista *Luceafărul*.

A adoptat încă de la început ideea culturală de „protocronism", iar la revista *Luceafărul* a iniţiat proiectul *Noii geografii literare* în vederea stimulării creaţiei locale şi regionale, respingând totodată centralizarea culturală.

Opera lui Artur Silvestri include titluri precum: *Semne şi peceţi. Şapte lecţii despre originism, Arhetipul călugărilor sciţi. Eseuri despre Bizanţul paralel, Memoria ca un concert baroc, Perpetuum mobile. Piese improvizate pentru violoncel şi oboi, Megapolis valah sau Prostologhikon - Vremea clownilor: cum se fabrică suprarealitatea de ziar* etc.

vreme ce Sfântul Vasile cel Mare socotea că îi este „cu neputință" să-l uite în rugăciunile lui; un ins studios, elogiat pentru că şi-a amintit de „învățături", animat de o etică tolerantă şi cu o înțelegere creştină mărturisită. Sunt încheieri ce pretind un reazem în epistola ce primise şi e fapt sigur că într-însa el anunța protecția pentru cei persecutați, ca şi dorința de a trimite în Cappadocia moaşte de martiri: „Bine vei face - zice Sfântul Vasile cel Mare - dacă vei trimite în patrie (în Cappadocia, de unde provenea destinatarul) rămăşițe pământeşti de martiri, dacă cu adevărat, după cum mi-ai scris, acolo (peste Dunăre) prigoana face şi acum mucenici". Înțelegem, deci, că guvernatorul făcuse un reportaj al nenorocirilor abătute asupra creştinilor de la Dunăre, ce s-a pierdut ca şi altele, şi, lipsind urmele, nu-l putem decît presupune. Orişicum ar fi, acesta nu-i document privat şi trebuie socotit literatură.

Nici opera lui Terențius (ce îl urmează, ca episcop, pe Betranion) nu este cunoscută, deşi ipoteza ei se întemeiază pe câteva deducții ce o fac probabilă. Participase (în 381 d.H.) la Sinodul II ecumenic de la Constantinopol, aderând la condamnarea macedonismului (erezie recentă) şi, ca să-l confirme în credința-dreaptă, împăratul Teodosie I îi încredințează un fel de directorat doctrinar prin părțile nordice ale lumii romane. Este o misiune care pretinde autoritate. Dar dacă va fi scris ceva, aceasta trebuie să fi fost o polemică anti-ariană, foarte necesară atunci şi împotriva lui Eunomius (doctrinar arian) surghiunit la Halmyris, prin decizie imperială, şi foarte probabil înclinat să facă prozeliți şi printre localnici.

Oricum, directoratul lui Terențius nu fuse durabil, căci la 392 d.H. îl găsim, la Tomis, pe Teotim I, „scit de neam" (aşadar, după etnonimia integraționistă a vremii, un daco-roman) cu o notorietate pe care trebuise s-o câştige într-o acțiune prelungă. Opera lui - a cărei înfățişare e rezumată de Hyeronimus în acest fel: „a publicat în formă de dialog şi, în stilul vechii elocințe, opere scurte şi comatice" - este a unui moralist de cultură elină clasică. Nota sapiențială e subînțeleasă aci, căci acest „zeu al romanilor" (cum îl denumeau hunii) era un filosof şi un ascet ce scrisese, probabil, şi o „îndreptare" monahală, de uz practic. Se reținea, în spirit getic, de la mâncare şi a presupune că ar fi fost un adept al zalmoxianismului adaptat la isihia creştină nu e cu totul de negândit. În orice caz, ceea ce i se păstră, prin intermediul lui Ioan Damaschin, arată o strălucită înclinație apoftegmatică şi o ştiință a elocinței exercitată mult şi bine, căci Teotim I era şi un autor de omilii. Era, într-adevăr, un orator cu o notorietate recunoscută, de vreme ce, la 403 d.H., apărase, la Constantinopol, pe Ioan Hrisostom cu ocazia unei dispute în marginea operei lui Origene. Acest episod ne îndeamnă să presupunem şi existența vreunui tratat doctrinar, în spirit ioanit, confirmând adevărul poziției origeniste şi, poate, încă una din nenumăratele „cărți pierdute" în această literatură de pîrjoliri.

Pierdute sunt şi contribuțiile lui Timotei de Tomis, prezent, în 431 d.H., la sinodul din Efes, unde îl aflăm între cei ce condamnă nestorianismul; dar de vreme ce „împotrivirea la Nestorius" este, în Tomis, continuă şi stăruie mult, pînă către 550 d.H., începuturile acestei atitudini trebuie fixate aci. Anti-nestorian mai este, curînd după Timotei, şi Ioan de Tomis (urmaşul lui, poate direct), a cărui contribuție, în 448-449 d.H., divulgată la Constantinopol rămâne fundamentală şi se menționează frecvent în materie anti-eretică. Aceste „Sermones", ajunse în nesemnificative fragmente până la noi, sunt un soi de tratate contra monofiziților, întrebuințând forma dialogului şi trebuie socotite a sprijini, mai apoi, la 451 d.H., doctrina calcedoniană. Notorietatea lui era, de altminteri, considerabilă şi Marius Mercator (un „vânător de eretici", de obediență augustiniană) cunoscându-l la Constantinopol, îl socotea între cei mai de seamă învățați ai timpului" şi un fel de autoritate supremă anti-nestoriană. Dar mai mult chiar decât atât, căci această poziție a lui Ioan de Tomis, fundamental sintetică şi respingând, în conflictul monofizit, atât pe nestorieni cât şi pe eutihieni, stăruie în „Şcoala de la Tomis" şi adevăratul ei doctrinar acesta trebuie, cu probabilitate, socotit.

Ea se continuă în aceleaşi date. Când, în 458 d.H., Teotim II fu convocat de împăratul Leon I40 ca să arbitreze şi el în conflictul monofizit, se observase, astfel, că Bizanțul aştepta lumini şi de aici. Leon I cerea, de fapt, „să i se dea în scris părerea asupra articolelor de credință ce s-au decis la Calcedon" şi, la acestea, Teotim II declară ascultare deplină continuând astfel pe Ioan, predecesorul şi, poate, magistrul lui. Teotim II scrie în latineşte, ca şi ceilalți tomitani, dar cu o eleganță de administrație confesională unde precizia adresării pompoase e subînțeleasă: „Domino piisimo et christianissimo imperatori nostri Leon". Şi ştiința disociației este impresionantă. El desparte doctrina legitimă („simbolul" calcedonian) de uzurpările eretice şi se încrede în valoarea tradiției, invocă, înainte de toate, mărginirea cunoaşterii prin

revelația făcută pe canal patristic. E, poate, în aceasta, ceva din formula Marelui Anonim, a lui Lucian Blaga, presimțit acum într-o manieră ce nu se poate explica.

De aci şi până către 520 d.H. documentele tac, deşi polemicile monofizite se intensificaseră. Dar când, la 518 d.H., Paternus apăru în documente, cu rang de mitropolit, se dovedi că în Scythia Minor viața culturală se întărise şi cunoscuse chiar extensiuni. Un Ştefan de Callatis, ierarh local, probabil contemporan cu Paternus, indică, prin prezență, că aceasta nu-i doar o ipoteză. Asupra lui Paternus ştirile sunt puține şi ceea ce ştim ne înfățişează un tradiționalist şovăielnic, neliniştit de „formula monahilor sciți", ce nu înțelege. Mai mult chiar, neînțelegător fiind, el îi şi repudiază, făcându-i să-l desconsidere şi să plece, spre aprobare, la Bizanț şi la Roma. Va fi fost un cărturar „reacționar" şi conservator, după cum se presimte. Însă scrieri nu i se păstrează şi semnătura ce o depune, al şaptelea între douăzeci de ierarhi, pe o scrisoare trimisă, de la Constantinopol, papei Hormisdas, la Roma, nu-i decât un act convențional. Poate, însă, că unele apoftegme (precum aceasta, despre ajutorul spiritual dat „de un frate altui frate" care este „ca un zid inexpugnabil, ca o cetate întărită"), îi vor fi plăcut acestui Paternus, şi el un „scit" de la Tomis.

Combătuți de eparh, „monahii sciți" sunt însă nişte autorități în materie de doctrină, ce fac, prin contribuție păstrunzătoare şi tenacitate, să se stingă polemicile monofizite. Aceştia ca, de altminteri, şi ceilalți tomitani, sunt nu „sciți" şi nici goți, căci arată o cunoaştere perfectă a latinei, o gândire europeană cu lărgime de vederi (apropiată de Dionysius Exiguus) şi dispreț pentru barbarii ajunşi, prin migrație, la Dunăre. Avem, fără de îndoială, de-a face cu nişte daco-romani. Pe la 519 d.H., aceşti danubieni, între care Ioan Maxențius, Petru, Leonțiu şi încă un Ioan, Lector acesta, ajung la Constantinopole înfățişând către Patriarh o soluție denumită curând „formula monahilor sciți". Respinşi însă şi de Bizanț, ca şi în Pont, „sciții" iau calea Romei unde rămân un an şi mai bine deşi nu au, în cele din urmă, vreo recunoaştere mai de seamă. Însă, deodată, veni vestea că „formula" lor fuse admisă, pe neaşteptate, la Constantinopol, prin stăruința lui Justinian şi, de îndată ce acesta deveni împărat, fuse introdusă chiar şi în documentația canonică. E o „contribuție", fără îndoială, chiar dacă de însemnătate ce „datează" şi care, mai încoace, fuse pierdută, diluată ori chiar uitată. Însă opera literară nu se vestejeşte şi denotă ştiință a demonstrației, foarte probabil că exercitată prelung. Priviți atent, aceşti monahi din ținuturile dunărene sunt instruiți în hristologie şi cunosc ceea ce trebuieşte spre a combate, cu o logică admirabilă, orice abateri de la ceea ce ei consideră a fi „simbol calcedonian". Acum înțelegem că, de fapt, danubienii ajunşi la Roma erau nişte calcedonieni fundamentalişti.

Opera s-a păstrat şi încă se mai discută, măcar din punct de vedere istoriografic şi literar, dacă nu confesional. O parte se alcătuise prin colaborare, alta este produs individual. Două sunt creațiile colective, semnate de patru dintre aceşti monahi „sciți": o „Epistolă", arătând un program şi o Charta Petri Diaconi, completând ceea ce conținea „epistola". Acestea sunt destinate unei publicități europene şi au drept adresanți, între alții, pe doctrinarii africani Fulgențiu de Ruspe şi diaconul Fulgențiu Ferrandus de Cartagina, alungați în Sardinia de regele vandal Trasamund, probabil un arian. Erau cu adevărat „contribuții" şi se prețuiau în felul lor, căci adeziunea ce o arată, într-un răspuns, Fulgențiu de Ruspe46 nu e fără semnificație şi, de fapt, nici nu atîrna prea uşor.

Însă contribuția principală aparține lui Ioan Maxențiu, pe care îl aflăm la 519 d.H., la Constantinopol spre a-l convinge pe împăratul Justinian să adopte „formula scită". El este autorul unui „Libellus fidei", al unor „Dialogi contra nestorianos", în două cărți, precum şi al câtorva opuscule, de felul unui „simbol al fidelității" şi al unei „cărți împotriva acefalilor". Sunt tratate scurte şi concepute cu o precizie impunătoare, arătând un stilist muşcător şi înzestrat cu un simț al logicii dobândit nu doar prin instrucție, ci şi prin exercițiu. „Dialogurile" au un aspect maieutic ce poate fi un argument pentru a se bănui o citire atentă a lui Platon. O Responsi adversus Hormisdae Epistolam XXVIII e o capodoperă de exegeză a falsului, făcută cu un remarcabil spirit de finețe şi cu o practică a ironiei de înaltă clasă literară.

Dar operă mare nu ne dădu numai acesta. Nu-i exclus ca Leontius, aflat între „monahii sciți", să fie, de fapt, Leonțiu de Bizanț, născut la Constantinopol pe la 480 d.H. şi ajuns, mai târziu, o notorietate a vremii, avînd şi operă fundamentală şi durabilă. Înrudirea cu generalul Vitallianus de Zaldapa, un daco-roman, precum şi influența lui Ioan Maxențiu asupra cercetărilor lăsate de Leonțiu - ce s-a verificat - întăresc această ipoteză ce aproape că nici nu se mai pune în discuție. Ca şi Ioan Maxențiu, el este un polemist însă de structură psihologică mai echilibrată şi de-aceea înclinația către „tratat" îl ajută mai mult decât pe mentorul lui tomitan. Un

tratat doctrinar, în spiritul lui Maxenţiu, e Adv. Nestorianos şi tot în contra nestorienilor şi eutihienilor sunt şi alte trei cărţi concepute în acelaşi fel. Sub forma dialogului e alcătuită o refutaţie a lui Severus de Alexandria, iar împotriva „fraudelor apolinariste Leonţiu de Bizanţ concepe o altă respingere hotărâtă. Alte contribuţii sunt reunite în chip de „Scholii", ceea ce îl arată drept cunoscătorul acestei specii de erudiţie elenistică. Prin raport la Ioan Maxenţiu, opera lui ilustrează un moment mai îngăduitor cu înfăptuirile perisabile deşi sunt nu puţine argumente spre a se extrage de aci ideologia din „Libellus fidei" şi a demonstra, deci, înrâurirea exercitată asupra lui Leonţiu de căte tomitan.

Dacă Ioan Maxenţiu ar fi, cu probabilitate, maestrul lui Leonţiu de Bizanţ, Petrus Diaconus rămâne, încă, o personalitate enigmatică. Acestuia trebuie, aşa cum s-a zis, să-i atribuim invenţia „formulei scite" şi iniţiativele ce îi făcură pe monahii danubieni să tulbure mediile bizantine şi romane de eruditi? El este, în orice caz, acela ce semnează cel dintâi „Epistola" către Fulgenţiu de Ruspe, precum şi „Charta" înfăţişată, la Roma, papei Hormisdas. Dacă acest Petrus Diaconus este acel „Petrus Episcopus" pe care Dionysius Exiguus îl elogiază într-o „praefatio Dionisii", trimiţându-i traducerea „anatematismelor" lui Chiril din Alexandria, atunci avem în el un erudit, de „strălucită podoabă" (după vorba lui Dionysios) şi, deci, pe încă unul dintre scriitorii Scythiei Minor ce lasă operă sigură şi impunătoare.

Contribuţia daco-romană, de Scythia Minor, nu se încheie, cu toate acestea, aci, căci pe la 549 d.H. apucă să susţină punctul de vedere rigorist în contra abaterii monofizite şi Valentinianus de Tomis, autor al unei epistole, scrisă în latineşte, către papa Vigilius al Romei. Scrisoarea lui e pierdută, însă răspunsul papal, din 18 martie 550 d.H., ne îngăduie să deducem cu uşurinţă dezideratele „scitului". El cere recunoaşterea unui element doctrinar „de control", constând în respectarea simbolului calcedonian, reproducînd punctul de vedere tradiţional „scitic" şi nu altfel gândeau Ioan de Tomis şi Teotim II, precum şi Ioan Maxenţiu, deopotrivă cu „monahii sciţi". Aceasta, credea Valentinianus, era o necesitate, căci altfel s-ar fi putut să se întindă „tulburările", ajunse mai demult şi la Tomis, unde chestiunea „celor trei capitole" fusese cu greu clarificată.

Sunt, pretutindeni aici, indicii de viaţă culturală cu o anumită febrilitate şi această „agitaţie" în polemici doctrinare trebuie socotită a fi caracteristica literaturii ce ne-o lasă, în latineşte, Scythia Minor. Iată, deci, un gen de universalitate locală, o soluţie a „periferiei", un „centru de concluzii" lângă Limes.

(1987)

Addenda

Prea multe modificări sau adaosuri în materie de studiu „protoromân" nu s-au produs după 1990. Notabile sunt doar introducerea „perioadei literare protoromâne" în istoriile literaturii apărute ulterior, fapt ce denotă că intrăm într-o oarecare normalitate şi că s-a depăşit un complex de inferioritate, eronat, ce ar proveni din pretinse lipsuri, ce nu există, de fapt. Foarte solide, studiile lui Ion Rotaru, din *O istorie a literaturii române* (în şapte volume), valorifică în capitolul privitor la „protoromân" (vol. IV, pg. 2046) multe din concluziile emise de savanţii anteriori. Însăşi maniera de a stabili „prototipuri de creaţie", „modele" şi „stereotipuri" (pe care o aplicasem într-un studiu apărut în 1986, la Viena, pg.152-157) este utilizată în mod corect. Alte studii de sinteză, cu o contribuţie originală, încă nu au apărut, chiar dacă uneori, pentru uz didactic, se prezintă drept sinteze - simple comentarii. O compilaţie utilă (care, totuşi, uită să citeze întotdeauna concluziile anterioare, atribuindu-şi merite discutabile) este însă *Literatura dacoromână* (1999) de M. Diaconescu.

Aceeaşi tehnică de însuşire de merit necuvenit apare şi în alte situaţii. Nicăieri, Gh. I. Şerban care a tradus opera latină a lui Martin de Bracara (procurată de mine din Germania) şi la cererea mea şi a publicat-o prin insistenţa ce am depus către Mitropolitul Nicolae Corneanu (în Altarul Banatului, nr. 5-6/1988) nu menţionează descoperitorul acestui autor „protoromân" şi meritul acestuia (deşi, în studiul de mai sus, apare această discuţie încă în 1986).

În schimb, rămân deschise numeroase teme care vor preocupa, poate, pe cercetătorul de mâine. Nu avem încă o ediţie academică de *Fontes Litteris Daco-Romaniae* conţinând, (eventual în juxtă) totalitatea autorilor protoromâni. O iniţiase savantul Mitropolit Nestor Vornicescu dar nu s-a continuat, din păcate. Nici opera lui Aethicus Histricus (autor păgân din sec. IV) nu s-a tipărit. O discuţie asupra lui Jordanes şi a scriitorilor aşa-zis „arieni" din sudul Dunării şi din „Şcoala lui Ulfila" (de la Buzău) este deocamdată un deziderat, ca şi dezvoltarea descoperirii unui autor (Germanos) din sec. IV, avansată de către Mitropolitul Antonie Plămădeală, ce, poate, ar trebui editat cândva iar cercetarea - lărgită.

Afirmarea aromânilor ca minoritate etnică distinctă

Lector univ. dr. Ioan STAN
Universitatea AGORA Oradea

În actualul context internaţional, când se tinde spre o Europă unită şi spre o reglementare unitară a legislaţiei în domeniul drepturilor minorităţilor naţionale, tot mai mulţi fruntaşi din rândul aromânilor, au iniţiat atât în ţările lor cât şi pe plan internaţional diferite demersuri, pentru a fi recunoscuţi ca minoritate naţională distinctă şi pentru a beneficia de toate drepturile şi libertăţile ce decurg din această calitate. Solicitarea lor se bazează pe faptul că în majoritatea ţărilor balcanice, în care trăiesc de secole şi sunt autohtoni, nu au asigurate acele drepturi minime care să le asigure păstrarea limbii, tradiţiilor şi obiceiurilor, fiind ameninţaţi cu pierderea identităţii naţionale şi cu asimilarea.

Urmare renaşterii sentimentelor de apartenenţă la etnie, au fost înfiinţate fundaţii, ligi şi asociaţii culturale ale aromânilor, atât în ţările balcanice, cât şi în alte ţări din Europa, S.U.A. şi Australia. Scopul declarat a fost acela de a contribui la păstrarea şi conservarea tezaurului etno-cultural şi lingvistic al aromânilor şi la crearea de condiţii pentru afirmarea lor ca „minoritate naţională distinctă", atât în ţările balcanice în care trăiesc în comunităţi compacte - Grecia, Albania, Republica Macedonia, Serbia-Muntenegru - cât şi în România.

Din rândul nenumăratelor organizaţii (fundaţii, ligi, asociaţii culturale), înfiinţate cu scopul apărării şi promovării drepturilor acestora, un rol determinant l-a avut Uniunea pentru Limbă şi Cultură Aromână, înregistrată cu nr. 1737 din 8 iulie 1985 la Tribunalul din Freiburg/Germania, avându-l ca fondator şi preşedinte pe regretatul profesor Vasile G. Barba. Trebuie de asemenea amintită înfiinţarea editurii şi revistei Zborlu a Nostru, în anul 1984, difuzată în toate comunităţile de aromâni având ca scop redeşteptarea conştiinţei naţionale a acestora.

Încă de la înfiinţare, Uniunea pentru Limba şi Cultura Aromână (U.C.L.A.) s-a implicat în mod coerent şi organizat în stabilirea unei strategii pentru frânarea procesului de dezagregare naţională a aromânilor. Acest proces început (în opinia noastră) după Pacea de la Bucureşti din 10 august 1913, când aceştia au fost divizaţi arbitrar, aşa cum am mai arătat, în interiorul graniţelor statelor balcanice succesoare ale fostului Imperiu Otoman.

Dacă până în anul 1990, activităţile şi acţiunile U.C.L.A. au fost limitate la spaţiul vest-european, după schimbările democratice intervenite la sfârşitul anilor '80 ai secolului trecut în sistemul politic al majorităţii ţărilor în care aceştia trăiesc (Albania, Serbia-Muntenegru, România şi Bulgaria), aria de acţiune a Uniunii s-a extins, prin atragerea la obiectivele acesteia a majorităţii organizaţiilor aromânilor din spaţiul sud-est european.

Primul Congres al U.C.L.A. s-a ţinut în 1985, la Mannhaim/Germania şi a avut un răsunet internaţional deosebit, fiind pentru aromâni un moment de mare mândrie si redeşteptare naţională. Congresul al II-lea a avut loc în august 1988, la Freiburg, Germania. Acestea, cu toate că au abordat probleme stringente şi au identificat măsurile ce se impuneau a fi luate pentru salvarea aromânilor, au avut mai mult un caracter ştiinţific.

Abia la Congresul al III-lea al U.C.L.A., desfăşurat în perioada 20-24 iulie 1993 la Freiburg, Germania, sub înaltul patronaj al Universităţii din Freiburg au participat personalităţi şi reprezentanţi ai organizaţiilor aromâne din ţările balcanice în care aceştia trăiesc în comunităţi compacte, precum şi din România. Cu ocazia acestui eveniment, delegaţii au prezentat situaţia concretă a aromânilor în ţările din care au venit şi au căutat să identifice care să fie căile cele mai eficiente şi mijloacele legale de acţiune pentru ca aromânii să fie consideraţi „minoritate naţională" şi să se bucure de toate drepturile ce decurg din această calitate.

Congresul internaţional al III-lea al

U.C.L.A. pentru limba, literatura, istoria şi cultura aromânilor (Universitatea din Freiburg - Germania, 3 iulie 1993) a adoptat în unanimitate o Rezoluție, cu privire la drepturile culturale minime ce trebuie să fie asigurate aromânilor, în toate statele în care ei sunt autohtoni, al cărui conținut îl redăm integral:

„În vederea prevenirii stingerii lingvistice a ramurei sudice a romanității răsăritene, se impun, de urgență, următoarele măsuri minimale:

1. Să fie organizate, în localitățile în care aromânii locuiesc în număr mai mare, grădinițe pentru copiii lor preşcolari, în care să fie folosită limba maternă.

2. Să fie asigurate pentru şcolarii aromâni din învățământul general studiul limbii materne (minim 3 ore pe săptămână) în şcolile oficiale de stat.

3. Să fie organizate seminarii de aromânistică la principalele universități din toate statele din Balcani şi la câteva universități din Europa de vest în vederea formării unor specialişti şi a cadrelor didactice care să poată preda aromâna la şcolile oficiale din Balcani.

4. Să fie asigurate condițiile necesare pentru ca în bisericile construite de aromâni să se slujească în graiul lor matern.

5. Să fie garantată legal şi asigurată în practică folosirea limbii materne la radio, TV, presă, în toate statele din Balcani.

În vederea aplicării în practică a acestor drepturi se impune ca aromânii să fie recunoscuți prin prevederi legale că sunt o națiune distinctă în toate statele din Balcani, unde ei sunt autohtoni."

S-a făcut astfel un apel către toate asociațiile şi organizațiile aromânilor şi li s-a indicat să solicite de la guvernele lor aceste drepturi minime. De asemenea, participanții au dat mandat conducerii U.C.L.A. şi prof. Vasile G. Barba să facă intervențiile necesare atât pe lângă oficialitățile din statele balcanice cât şi la Consiliul Europei, pentru a se înceta „asimilarea forțată a poporului aromân" şi a se asigura acestuia, într-o primă etapă, drepturile minime prevăzute în Rezoluția adoptată de Congres. După cum se poate constata, la acest eveniment, conştienți fiind că salvarea aromânilor de la dispariție se poate face numai în perspectiva declarării lor ca „minoritate națională distinctă", liderii acestora au folosit pentru prima dată sintagma „poporul aromân". În virtutea mandatului acordat, conducerea U.C.L.A. a demarat demersurile necesare pe lângă guvernele statelor din Balcani şi la Consiliul Europei, solicitând punerea în practică a Rezoluției adoptate la Congresul al III-lea.

Într-un Apel către Parlamentul şi Consiliul European, preşedintele U.C.L.A., prof. Vasile G. Barba, prezintă situația gravă în care se află aromânii în țările Balcanice, îndeosebi în Grecia, stat membru al Uniunii Europene, şi solicită recunoaşterea aromânilor ca „o comunitate lingvistică distinctă în toate statele din Balcani, unde deşi autohtoni, au ajuns acum minoritari", fiind amenințați cu asimilarea. Demersurile făcute au fost bine receptate de forurile europene, astfel că Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei l-a însărcinat pe parlamentarul italian Ferrarini – membru al Comisiei de Cultură, să facă cercetări în statele menționate şi să le finalizeze printr-o Rezoluție. După ample cercetări şi deplasări ale acestuia în mai multe state balcanice, la 3 mai 1994, a fost adoptată de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, propunerea de Rezoluție „Ferrarini" în apărarea limbii şi culturii aromânilor, semnată de reprezentanții a 5 state (Franța, Italia, Portugalia, San Marino şi România).

În urma adoptării Rezoluției, parlamentarul spaniol Luis Maria De Puig a fost numit raportor special în problema aromânilor şi, după o documentare temeinică de aproape trei ani în teren, acesta a întocmit un raport special al Comisiei de Cultură, care a fost prezentat Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, la 24 iunie 1997 fiind votat în unanimitate. Raportul a devenit oficial „Recomandarea 1333/1997", care se adresează statelor Balcanice, pentru a facilita învățarea şi utilizarea limbii aromâne în şcoli, în biserici, presă, radio şi televiziune.

În pct. 8 al Recomandării 1333/1997, Adunarea recomandă Consiliului de Miniştri:

I. să încurajeze statele din Balcani unde trăiesc aromâni, să semneze şi să aplice Charta europeană a limbilor minoritare, şi să le invite să susțină aromânii, mai ales în următoarele domenii:

- învățământ în limba lor maternă;
- servicii religioase în aromână în bisericile lor;
- jurnale, reviste, emisiuni de radio şi televiziune în aromână;
- susținerea asociațiilor lor culturale.

II. să invite celelalte state membre să susțină limba aromână, de exemplu creând catedre universitare pentru această materie şi difuzând în Europa produsele cele mai interesante ale culturii aromâne pe calea traducerilor, antologiilor, cursurilor, expozițiilor sau a producțiilor teatrale

III. să creeze burse pentru artişti, scriitori, cercetători şi studenţi, ieşiţi din grupele minoritare aromâne din toate ţările Balcanice, ca să le permită să lucreze şi să creeze cu folos în domeniile limbii şi culturii aromâne.

IV. să ceară Consiliului cooperării culturale, în colaborare cu centrele academice aromâne recunoscute să stabilească o coordonare a activităţilor culturale aromâne la nivel European;

V. să caute cooperarea şi de asemenea parteneriatul organizaţiilor, fundaţiilor şi altor instanţe din sectorul privat interesate să ducă la bun rezultat aceste recomandări:

VI. să ia în considerare cultura aromână potrivit cu măsurile stabilite prin Recomandarea 1201 (1996) în special în ceea ce priveşte „laboratorul minorităţilor etnice dispersate".

Adoptarea Recomandării 1333/1997, la 24 iunie 1997, de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, reprezintă o etapă importantă în afirmarea aromânilor ca „minoritate naţională", în statele balcanice în care trăiesc în grupuri compacte şi sunt autohtoni. Neavând însă o conducere şi structuri organizatorice suficient de puternice, capabile să stabilească strategii şi să facă presiuni în acest scop, punerea în practică a acesteia este greu de realizat.

În opinia noastră, se impune în primul rând, clarificarea poziţiei lor faţă de statul român unde sunt consideraţi ca fiind o minoritate etno-lingvistică parte a romanităţii răsăritene şi nu o minoritate etnică distinctă. De asemenea implicarea diplomaţiei de la Bucureşti poate fi oportună şi mult mai eficientă pentru sprijinirea afirmării aromânilor ca „minoritate naţională" şi pentru a beneficia de toate drepturile ce ar decurge din această calitate.

Bibliografie:

- Vasile G. Barba : Revista „Zborlu a Nostru", nr.1,2,3,4,5, Freiburg!"/ Germania 1995-1998.
- George Murnu : *Istoria românilor din Pind. Vlăhia Mare (980-1259).* Studiu istoric după izvoare bizantine, 1913; Studii istorice privitoare la trecutul românilor de peste Dunăre; Prima apariţie a românilor în istorie, 1948, pag. 9-33.
- Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, Georgeta Duculescu : *Drept Constituţional Comparat,* ed. „Lumina Lex", Bucureşti, 1999.
- *Almanahul Macedo-Român*, ed. Fundaţia Culturală Română, Bucureşti l999.
- Drepturile minorităţilor, drepturi individuale, drepturi colective. (Masa rotundă CDO) în R.R.D.O., 1993, pag.46.
- Marţian I. Niciu : *Drept Internaţional Public,* ed. Servosat, Arad, 200 .
- Max Demeter Peyfuss : *Chestiunea aromânească*, ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1994.

Regina Maria la Oradea

Doru SICOE

Regina Maria sau „Marie” cum se semna ea în original, a trecut prin Oradea, pentru prima dată, în ianuarie 1893. Era proaspăt căsătorită cu prințul Ferdinand (sau Nando, cum era alintat în familie) şi călătorea cu trenul din Germania, unde avusese loc nunta lor, către România unchiului Carol, primul rege al acestei țări. A trecut prin Viena, unde tânărul cuplu a fost oaspetele împăratului Franz Josef, apoi, pe ruta Budapesta, Oradea, Cluj, Braşov a ajuns la Predeal. Aici a fost întâmpinată cu mult alai şi entuziasm de oficialități şi popor. Principesa Maria a efectuat apoi mai multe drumuri în Germania, cu diverse ocazii, inclusiv pentru a o naşte pe Maria (Mignon), al treilea său copil, pe care l-a iubit foarte mult. Maria se va lega de Oradea însă doar când va ajunge regină, mai precis după Primul Război Mondial. Venind cu trenul direct de la Bucureşti, de la Oradea îşi va începe apoi cuplul regal al României turneul ardelean de mare entuziasm popular, din primăvara anului 1919, care marca preluarea Transilvaniei sub noua coroană.

O a doua călătorie la Oradea va fi întreprinsă cu ocazia susținerii trupelor române ajunse la Tisa, în ofensiva lor antibolşevică, ce avea să se termine cu intrarea în Budapesta, în luna august a aceluiaşi an. Regina Maria se întoarce la Oradea cu o ocazie specială, în 1921, când îi este dezvelită prima sa statuie, amplasată în fața Teatrului, redenumit „Regina Maria”, pe locul unde stătuse bustul dramaturgului maghiar orădean Szigligeti Ede. Tot o ocazie specială este vizita din 1924, când soțul ei, regele Ferdinand al României, este onorat cu o statuie ecvestră montată în Piața Unirii, pe amplasamentul unde fusese, din 1893, statuia pedestră a Sfântului Ladislau, mutată în fața catedralei romano-catolice.

Memoriile Reginei Maria, de până în 1918, au fost publicate în 3 volume sub titlul „Povestea vieții mele”, în timp ce celelalte însemnări din jurnal, începând din 18 noiembrie/1 decembrie 1918 au fost publicate în forma inițială de jurnal zilnic, în mai multe volume cu titlul „Maria Regina României. Însemnări zilnice”. Am reunit mai jos textele referitoare la Oradea (prea puțin cunoscute) pentru prima dată, atât pentru a le face accesibile opiniei publice orădene, cât şi pentru a putea fi mai uşor studiate de cei care sunt interesați de istoria Oradiei.

Nume: Marie Alexandra Victoria „Missy”;
Născută la Eastwell Park, Kent, în 29 octombrie, 1875, decedată la Cernăuți în 17 iulie, 1938 („oficial” la Peleş);
Titluri: prințesă de Edinburg, prințesă de Saxa-Coburg-Gotha, ducesă de Saxonia, regină a României;
Tata: ducele Alfred Ernest Albert „Affie” (1844-1900), al doilea fiu al reginei Victoria (1819-1901, regină a Imperiului Britanic din 1837);
Mama: marea ducesă Maria Aleksandrovna (1853-1920), singura fiică a țarului Aleksandr II Nikolaievici (1818-1881, țar al Imperiului Rus din 1855);
Căsătorită cu Ferdinand Viktor Albert Meinrad, prinț-moştenitor de România, prinț de Hohenzollern-Sigmaringen „Nando” (1865-1927, rege din 1914);
Copii: 1. Carol (1893-1953)
2. Elisabeta Charlotte Josephine Alexandra Victoria (1894-1956)
3. Maria „Mignon” (1900-1961)
4. Nicolae „Nicky” (1903-1978)
5. Ileana (1909-1991)
6. Mircea (1913-1916).

Joi, 22 mai 1919, Cotroceni şi în tren (...)

Am trecut frontiera care acum nu mai este frontieră, am intrat în noile noastre teritorii. Am fost aclamaţi cu bucurie de o populaţie frenetică, dar inima îmi este grea şi tot minunatul lor entuziasm nu o poate face să bată de fericire. Şi astfel, Regina Maria care a devenit un fel de idol sau sfânt pentru ţara sa, a intrat în posesia Visului Visurilor care a devenit realitate!

Vineri, 23 mai 1919, Oradea Mare

Am sosit la Oradea Mare după o bună noapte, dar m-am trezit devreme în aclamaţii. Am ieşit la fereastră să-i salut pe ţăranii care erau cu toţii într-un extaz frenetic. Pentru ei, este libertatea după secole de oprimare, iar noi, Nando şi cu mine, şi cu armata noastră, suntem eliberatorii – este o idee minunată, de care îmi dau seama câteodată brusc, dar viaţa este prea mult o luptă, încât marile momente ar trebui să fie întotdeauna o bucurie deplină. În afară de aceasta, pretutindeni în lume, fericirea unuia este prea mult clădită pe suferinţa altuia. Este eterna mare problemă care guvernează omenirea.

Nu există fericire adevărată pentru nimeni, pentru că există pe pământ prea multe pasiuni conflictuale. Un om doreşte un lucru, iar altul exact contrariul, astfel încât acesta nu se poate obţine decât sacrificându-l pe celălalt şi, la fel în cazul ţărilor şi, tot aşa mereu, în toate lucrurile, până când mintea nu mai poate pricepe nimic! Adevărul este că inima mea e bolnavă după această ultimă luptă cu Carol[1]*. Sunt o luptătoare, el, de asemenea, ne iubim dar nu ne înţelegem unul pe altul. Eu sunt la putere, dar el reprezintă viitorul. Vreau să o salvez pentru el sau, mai degrabă, pe el pentru ea, dar el nu vrea să fie salvat, iar când va voi, va fi prea târziu, prea târziu, lacrimi de sânge nu-i vor aduce înapoi ceea ce a aruncat, şi totul pentru Zizi Lambrino, o fată fără principii, fără ideal, fără inimă, fără tradiţie şi care, pe deasupra, nici nu-l iubeşte! El a nimerit printre hoţi, probabil că el trebuie să se ducă la fund pentru că aceasta-i soarta lui. Încerc să lupt cu soarta, dar o voi putea face? Se pare că nu!*

Regele Ferdinand I, Regina Maria şi Iuliu Maniu în faţa Gării Oradea Mare. Sursa: www.frontpres.com

Ei bine, am ajuns la Oradea Mare, un oraş mare şi frumos, unde, cu puţin timp în urmă, bolşevicii unguri erau la putere, comiţând orori monstruoase, şi pe care trupele noastre l-au eliberat şi ocupat. Am avut o primire extraordinară. Bucurie frenetică a populaţiei care a venit din toate satele din jur ca să ne salute. Costume minunate, ovaţii extraordinare, slujbe religioase în toate bisericile, inspectarea trupelor, defilarea trupelor, apoi, întreaga populaţie care a venit, în grupuri separate, cu preoţi în frunte, fiecare reprezentându-şi propriul sat. O priveliişte minunată şi impresionantă, toţi conştienţi de eliberarea lor, aclamându-ne ca pe eliberatorii lor, într-adevăr, un moment măreţ şi mulţi ochi plini de lacrimi.

Eu purtam un costum naţional românesc. Regimentul meu era şi el acolo, el s-a comportat minunat. Masă comună militară foarte mare care a durat 22 ore. Aceste mese lungi constituie unica tortură. Ne-am dus la palatul episcopal[2] *şi acolo am primit, mai întâi, văduvele şi orfanii unor români care au fost ucişi de unguri şi, apoi, nenumărate delegaţii din partea diferitelor grupări din oraş: români ortodocşi, uniţi,*

1 Regina Maria este copleşită de gânduri privitoare la criza generată de fiul ei cel mare, Carol, viitorul rege Carol al II-lea, criză care tocmai se amplifica. Întâiul născut declanşase „criza dinastică” prin căsătoria lui cu moldoveanca Ioana Maria Valentina „Zizi” Lambrino, pe 31 august/13 septembrie 1918, la Odessa. În ciuda anulării căsătoriei de către Tribunalul Ilfov, la începutul lui 1919, dar şi a presiunilor de tot felul, la care este supus tânărul Carol, criza se amplifică prin îndărătnicia acestuia, care trimite tatălui său, regele Ferdinand, la 1 august 1919, o declaraţie scrisă de renunţare la calitatea de principe moştenitor al Coroanei României. Ca pedeapsă i s-a impus domiciliu forţat la Bistriţa. Din legătura cu Ioana Lambrino se naşte, pe 8 august 1920, prinţul Carol Mircea, fratele vitreg al următorului fiu al lui Carol, Mihai – ultimul rege al României.

2 E vorba de Palatul Episcopal Greco-Catolic, gazdă a regelui şi reginei fiind chiar episcopul greco-catolic Demetrie Radu.

catolici, protestanți, evrei, preoți, autoritățile orașului, ale școlilor, delegați ai comercianților, ai universității, ai țăranilor, ai femeilor din oraș, iar, în cele din urmă, chiar și o societate corală.

A fost interesant, interminabil și epuizant, uneori puțin neplăcut, ca în cazul preoților catolici care aveau în fruntea lor un conte Széczeny, una din marile familii din Ungaria. Un personaj bogat și important, care trebuie că avea o inimă ce ardea de resentimente. Nu este întotdeuna un sentiment plăcut să fii victorios, zdrobești prea multe inimi. Aceasta a durat mai multe ore, apoi m-am întors la trenul nostru pentru trei sferturi de oră ca să-mi schimb costumul, iar la 9, un mare banchet care a durat până după 12, ceea ce a fost dincolo de puterea mea de a rezista. Aceste mese nesfârșite constituie o adevărată tortură pentru mine, ele mă aduc în pragul disperării, întotdeuna stau lângă aceiași oameni. Nu mai am ce să le spun și sunt atât de obosită, încât sângele meu se revoltă, nu mai rezistă deloc, fiecare parte a trupului meu, fiecare gând al minții mele devine un protest viu. Nu știu cum am ajuns, în final, în pat, în cușeta mea, mă simțeam îngrozitor și absolut epuizată, dar am dormit buștean toată noaptea și m-am trezit a doua zi dimineață într-o excelentă stare de spirit.

Regele Ferdinand I și Regina Maria trecând în revistă garda de onoare

Marți, 29 iulie 1919, În tren, Oradea-Mare

Am avut o zi liniștită în tren, de fapt, aceste zile când călătoresc par a fi singurele mele zile de adevărat repaos. Am avut o grămadă de timp să citesc, ceea ce a fost într-adevăr un lux. Temperatura a fost minunată și noi am trecut prin niște locuri superbe. Totul este încă atât de verde. Din fericire, n-am avut primiri, cu excepția uneia într-o gară, în zorii zilei. Am sosit târziu la Oradea Mare, fiind primiți de generalul Mărdărescu. Acolo au avut loc lupte sângeroase și au fost mulți răniți. Sunt aici cam o mie pe care-i voi vizita, în timp ce Nando se duce mai departe, unde se luptă trupele sau, oricum, cât de departe poate ajunge. Astăzi nu au fost lupte, dar ne pregătim să trecem Tisa. Soldații noștri au fost la înălțime, dar ei au trebuit să facă față unei rezistențe violente și sângele lor a curs. Dumnezeu să-i binecuvânteze și să-i ajute! Toți cei pe care i-am întâlnit arătau foarte bine dotați cu echipament englezesc.

Miercuri, 30 iulie 1919, Oradea-Mare

Nando a plecat la 5 dimineața cu trenul spre front, iar eu am rămas aici și am avut o dimineață foarte ocupată, vizitând răniții dintr-un enorm spital de campanie. Din fericire, datorită cantităților de daruri pe care le-am primit din străinătate, am o importantă provizie și pot dărui din plin, „regește", cum spune bătrânul Anderson. Erau cam 900 de răniți, unii dintre ei foarte grav. Era, mai ales, o secție unde nu erau decât răniți la cap și alta cu răniți la coloana vertebrală, o priveliște îngrozitoare și zguduitoare, suferință înfiorătoare. Symky a fost cu mine, ca și Baliff și Mamulea.

O după-amiază liniștită, spre seară ne-am dus cu mașina într-o frumoasă localitate balneară foarte apropiată, ploua torențial, șoselele alunecoase din cauza noroiului. Temperatura foarte plăcută. Plăcerea mea deosebită, la orice oră, era de a da ciocolată și țigări fiecărui soldat care se apropia de trenul meu. Mica mea gardă îmbrăcată în uniforme englezești și cu căștile noastre românești ia partea leului. O face, cel puțin, după merit, pentru osteneala de a fi garda reginei lor. De asemenea, am mai făcut un întreg tren fericit cu darurile mele, printre ei se aflau mulți răniți.

Am primit vești de la Nando, mâine plec dis-de-dimineață să-l întâlnesc în apropiere de front. Ieri, chiar înainte de a mă culca, am primit prin Denize trista veste că dragul băiețel al lui Marie Putiatin a murit de dizenterie. Din

fericire, Marie este o mamă foarte indiferentă, dar sărmanii bătrâni bunici trebuie să fie nebuni de durere. Ei doreau copilul, era unica lor consolare şi raison d'etre[1] în toată nenorocirea lor. Şi eu am iubit copilul şi obişnuiam să-l aduc la Cotroceni din când în când. Am vrut să-l înmormântez la Cotroceni, în grădina unde a fost îngropat copilul Mătuşii, dar Nando nu a fost de acord. Am propus acum Biserica Rusă din Bucureşti. Sper că nu va fi nici o obiecţie.

Miercuri, 12 octombrie 1921, Sinaia

(...) Barbu (Ştirbey – n.n.) a plecat la Câmpina şi, la 7, am plecat şi eu cu Mignon la Oradea Mare şi Cluj.

Joi, 13 octombrie 1921, Oradea Mare

O zi cu adevărat regală. La 9,30 am fost în modul cel mai oficial şi loial primită de autorităţile militare şi civile. Pe toate străzile erau aliniaţi soldaţi şi mase de ţărani veniseră din toate satele din jur. Vremea a fost superbă, chiar foarte cald. Petala şi Moşoiu (generalii) au fost marii organizatori ai întregului eveniment, iar statuia pe care am dezvelit-o a fost făcută la iniţiativa armatei, Moşoiu fiind promotorul acţiunii. Cu o energie extraordinară, el a pus mâna pe tânărul artist ceh Cara, care pierduse totul în timpul războiului, şi l-a repus pe picioare dându-i o mulţime de lucruri de făcut. A fost o zi triumfală pentru grasul meu Moşoiu, împotriva căruia se ţesuse un şir nesfârşit de intrigi. Acum însă e în picioare statuia pe care el a ridicat-o prin energia şi prin devotamentul nutrit faţă de regina sa, pe care a învăţat să o onoreze şi să o aprecieze în timpul războiului, aşa cum şi eu am învăţat să contez pe el ca fiind unul dintre cei mai credincioşi şi mai muncitori şi mai eficienţi dintre oameni. Petala făcuse programul, deci totul a fost organizat cu marele talent al lui Petala pentru ordine şi ceremonie. Trebuie să spun că lucrurile au mers perfect, cu multă demnitate.

A fost şi Goga cu noi. Fără îndoială că el este o companie plăcută şi inteligentă.

Am parcurs cu maşina străzile până la Piaţa Regina Maria şi la Teatrul Regina Maria, ovaţionaţi cu loialitate. Acolo era ridicată statuia de bronz, de o mărime impresionantă, acoperită cu un drapel. Mai întâi a avut loc o slujbă religioasă, oficiată de bătrânul Ciorogaru, care a fost unul dintre cei grav răniţi în „atentatul"[2] de la Senat. După aceea, drapelul a căzut şi statuia a fost dezvelită în urale extraordinare. Acea parte a ceremoniei terminată, am ascultat cu răbdare şapte discursuri, toate preamărindu-mi virtuţiile şi, dacă nu aş avea deja o părere bună despre mine, desigur că ar fi fost justificat să-mi formez una acum, după ce am ascultat tot ceea ce a avut de spus fiecare. A început Ciorogaru, a urmat Goga, apoi Moşoiu, apoi un alt preot, apoi un profesor care fusese rănit în război şi pe care-l vizitasem de mai multe ori la spitalul Sf. Spiridon din Iaşi, apoi primarul, apoi un alt ofiţer şi, în final, rectorul Universităţii din Cluj. Fiecare discurs a fost foarte frumos, în felul lui, şi m-am simţit mândră că ei au putut găsi să spună atât de multe despre mine chiar în timpul vieţii mele! În general, virtuţile cuiva sunt descoperite abia după moarte.

Statuia este frumoasă şi simplă, deşi puţin cam masivă. În timpul ceremoniei, câteva avioane au zburat pe deasupra capetelor noastre, aruncând exemplare dintr-un articol pe care-l scrisesem în această vară, un fel de chemare la unitate şi la muncă susţinută. Voi lipi aici o copie a lui.

După ce discursurile s-au terminat (din fericire), a urmat o lungă şi interesantă defilare a tuturor delegaţiilor de ţărani, apoi o paradă militară. Câteva minute de odihnă în casa episcopului şi apoi o prelungită şi bună masă la Cercul Militar, după care am mers cu maşina prin oraş, să vedem busturile lui Nando şi Carol ridicate în faţa diferitelor bănci. Al lui Carol e

1 raison d'etre – raţiune de a fi - în franceză, în original.

2 La 8 decembrie 1920 are loc primul atentat cu bombă din istoria României. „Maşina infernală", cum i s-a spus în epocă, a fost plasată chiar în sala Senatului din Bucureşti, de către comunistul evreu Max Goldstein, ajutat de Saul Osias şi Leon Liechtblau, ea declanşându-se la ora 14,40. Ministrul Justiţiei - Dimitrie Greceanu, senatorii Dimitrie Radu - episcopul greco-catolic de Oradea Mare şi Spirea Gheorghiu - preşedintele Sfatului Negustorilor au murit. Printre alţii, a fost rănit şi generalul Constantin Coandă, preşedintele Senatului. Altă victimă a atentatului a fost episcopul Roman Ciorogariu (căruia Regina Maria îi spune, mai corect în esenţă, Ciorogaru; i-ul fiind o veche normă ortografică de scurtare a u-ului final). Înaltul prelat fusese condamnat la moarte de bolşevicii unguri din Oradea Mare, în 1919, susţinători ai Republicii Sovietice a Sfaturilor din Ungaria. Spre norocul său, soldaţii români au intrat în oraş la timp pentru a-i salva viaţa. Iată cum va povesti el momentul atentatului a cărui victimă a fost: „Stăteam lângă dl general Coandă şi episcopul Nifon. Vorbeam cu toţii, glumeam, pe socoteala altora. Mă despărţii de grupul acesta, mă întorsei ca să întind mâna episcopului Radu, când, deodată, violent, marele nostru român cade ca lovit de trăsnet. Am exclamat atunci: Au lovit din plin!... "

bun. La dejun, Petala a ținut un discurs foarte frumos şi Goga a închinat în sănătatea regelui.

E în țară o comisie militară străină care se ocupă de stabilirea frontierelor. Au fost şi ei invitați cu ocazia respectivă: un englez, un italian şi, colac peste pupăză, un japonez! Francezul a lipsit. Se pare că Oradea Mare însăşi fusese luată în discuție, ceea ce a făcut situația întrucâtva amuzantă. Le-am acordat, desigur, toată atenția, ca şi cum ei s-ar fi aflat acolo cu adevărat ca să se bucure de reuşita noastră şi le-am zâmbit cu tot farmecul pe care ştiu să-l etalez! În final, i-am invitat chiar să vină la Cluj cu trenul meu, să vadă un spectacol de operă, lucru pe care l-au acceptat deîndată. Înainte de a părăsi Oradea Mare, am mai făcut o vizită scurtă la atelierul lui Cara.

În cele din urmă, am plecat în ovații, la aproximativ 3,30. Două ore de odihnă, după care am oferit oaspeților mei un high tea şi, la 7, am ajuns la Cluj. M-am schimbat într-o rochie albă, cu o splendidă pelerină de catifea violet şi a urmat o altă mare primire, tot oraşul fiind luminat. Aici m-a aşteptat o mare surpriză: perfecțiunea reprezentației de la operă. S-a cântat Samson şi Dalila şi trebuie să spun că a fost de primă clasă. Voci bune, regie admirabilă, costume frumoase, lumini, orchestră excelentă, antracte scurte. Am fost primită cu ovații extraordinare, iar Bârsan a compus ca salut o frumoasă „odă". Teatrul a fost foarte frumos decorat, publicul, foarte bucuros de prezența mea. A fost ceea ce aş numi o seară într-adevăr reuşită şi, pentru o clipă, am trăit o reală plăcere artistică, atât de rară în iubita Țara Mea! O anume doamnă Popper, elevă a lui Leria, era Dalila, şi Pavel, care este şi regizorul montării, l-a întrupat pe Samson. Două voci încântătoare. La 11,30 am plecat din nou cu trenul (spre Sinaia – n.n.).

Joi, 20 noiembrie 1924, Sinaia (...)

Noi trebuia să plecăm la ora 6 spre Oradea Mare, întâlnindu-ne cu trenul care vine de la Bucureşti, cu Carol şi miniştrii. Trenul lor însă, din cauza zăpezii incredibile, a plecat de acolo cu o întârziere de două ore. În final, am părăsit Sinaia la aproape 9. Brătianu a spus că nici o altă regină pe care ei ar avea-o n-ar cuteza să înfrunte o asemenea situație riscantă!

Vineri, 21 noiembrie 1924, Oradea Mare

Mai puțină zăpadă în Transilvania. După Braşov am mers foarte bine şi am ajuns la Oradea Mare, doar cu o oră şi jumătate întârziere. Ningea uşor, dar nu era frig şi, în plus, fusesem precaută şi mă îmbrăcasem cu haine mai groase decât prima dată, la Cernăuți. Întrucâtva, de la prima vedere, starea de spirit era bună – îți dădeai seama imediat. Totul era foarte bine organizat şi, deşi nu pot spune că îmi place la nebunie statuia Maiestății Sale pe care am venit să o dezvelim, trebuie să spun că modalitatea în care întreaga piață mare a fost aranjată, statuia (ecvestră) ridicându-se în mijlocul ei, este una din cele mai reuşite pe care le-am văzut în orice altă parte a țării. Toate acestea datorită eforturilor grasului Moşoiu. A fost cea mai bună realizare a sa. El era mai mult ca oricând „un peisaj" aşa după cum îl numeşte LoVe. A ținut un discurs bun care se spune că l-a compus fiul lui (care este poet). Nici un croitor însă nu-i poate face pantalonii suficient de lungi, persoana lui mare îi trage în sus. Chiar şi cei mai înfocați admiratori şi discipoli ai lui nu pot spune că el nu este comic.

Ceremonia şi totul a fost extrem de bine făcut şi a fost un noroc că s-a oprit ninsoarea şi a ieşit soarele, aşa încât la defilarea populației şi trupelor, am avut o lumină strălucitoare şi toți eram veseli şi încântați. Sitta n-a putut veni, pentru că nu a avut curajul să rişte cu dintele care o durea.

Înainte de masa de prânz, noi am avut o jumătate de oră să ne aranjăm la prefectură şi apoi a urmat, într-o clădire publică, o masă mare la care au fost doar bărbații. O reală masă – Moşoiu – cu mâncare excelentă, dar fireşte interminabilă, îngrozitor de lungă. Însă Brătianu a stat lângă mine, foarte bine dispus şi nimeni nu este un vecin mai bun la mese ca el, care are multe de spus şi este atât interesant, cât şi amuzant. El a ținut un discurs frumos la care Carol, care nu se pregătise, a răspuns excelent. Are, realmente, talent. A fost foarte aplaudat. În fapt, primirea noastră a fost mai mult decât călduroasă. După masa de prânz, noi am făcut o vizită la Societatea Mircea, admirabil organizată, într-o frumoasă casă, şi o altă vizită la orfanii de război militari şi, în final, pe deplin mulțumiți că programul nostru s-a realizat satisfăcător în limita timpului, ne-am dus la trenurile noastre şi am avut cea mai călduroasă şi afectuoasă însoțire la gară. Toți erau bucuroşi, satisfăcuți şi se vedea un oarecare triumf pe fețele tuturor celor care organizaseră programul în prag de iarnă, cu zăpadă, disfuncțiuni şi dificultăți care, la un moment dat, păreau insurmontabile.

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

ROMÂNII DIN VECINATATEA IMEDIATĂ - IX
O iniţiativă a Institutului „Fraţii Golescu"

Valea Timocului

Expoziţie foto: DUŞAN PÂRVULOVICI,
Director al Federaţiei Românilor din Serbia

Îi spunem Valea Timocului, cu toate că în răsăritul Serbiei întâlnim români ca şi pe Valea Moravei sau Valea Dunării. Acolo unde sunt aşezaţi românii sunt autohtoni; sârbii nu ajung în vestul actualei Serbii decât în sec. al VII-lea. (şi abia la sfârşitul sec. al XVII-lea se îndreaptă spre est în ţinuturile românilor). Înainte de Hristos, regiunea, locuită de tribali (traci) aparţinea Daciei, iar după retragerea aureliană (sec. III) românii organizează aici Dacia Ripensis. În secolele X şi XI cnezatul (proto)românilor se întindea pe ambele maluri ale Dunării, era bine consolidat - oameni şi putere - de vreme ce sârbilor, de teama de a nu se înstrăina, le era interzisă căsătoria cu romînce.

După ce Imperiul Otoman desfiinţează Serbia ca stat (sfârşitul sec. XIV) regiunea locuită de români funcţionează între 1565 - 1833 ca provincia autonomă Marginea, sub conducerea juzilor/cnejilor români. în anul 1833 Serbia reapare ca stat autonom şi îşi stabileşte pe râul Timoc graniţa răsăriteană. Românii trec sub stăpânire sârbească, dar regiunea păstrează vechea denumire Marginea (Kraina / Craina în lb. sârbă). De acum înainte, slujba religioasă şi învăţământul în limba romîna sunt interzise de noii veniţi. Preoţii români sunt alungaţi la nordul Dunării, în locul lor oficiind preoţi sârbi; numele româneşti - localităţi sau persoane - sunt sârbizate (aşezarea Geana devine Geanova, iar românul Sandu devine, dintr-un condei, „sârbul" Sandulovici). Printr-o circulară din anul 1899, episcopul sârb al Timocului stabileşte chiar un tabel cu nume „curat sârbeşti" pentru a fi date românilor la botez...

După primul război mondial, Atanasie Popovici-Furnica a solicitat Congresului de pace de la Paris, în numele românilor timoceni, alipirea la Regatul României a străvechii vetre româneşti. „Fiind români, dorim să fim la un loc cu ceilalţi fraţi ai noştri, cu românii care acum sunt un popor mare. Noi vrem să fim la un loc cu Banatul, cu Transilvania, cu Basarabia şi cu Bucovina. Noi nu suntem sârbi..." (1 noiembrie 1918).

Autorul fotografiilor, DUŞAN PÂRVULOVICI locuieşte în Negotin, unde activează, în spiritul valorilor europene, pentru redefinirea identităţii româneşti în Timoc. Director al Federaţiei Românilor din Serbia, coordonatorul Agenţiei de ştiri TimocPress (www.timocpress.info), dl. Pârvulovici conduce, de asemenea, Asociaţia CHRIS - Committees for Human Rights în Serbia. Un veritabil „purtător de cuvânt" al timocenilor, vocea sa se face auzită constant în dialogul cu România, autorităţile Serbiei şi organismele Uniunii Europene. Invitatul vernisajului: Dr. Emil Ţârcomnicu (etnolog).

„Românii din Timoc şi-au păstrat, cu îndârjire, uneori în condiţii ostile, identitatea şi limba maternă. S-au simţit totdeauna aproape de neam, privind Dunărea mai mult ca o punte, decât ca un hotar de netrecut. Îmi doresc ca această expoziţie să contribuie la cunoaşterea regiunii noastre, a oamenilor şi să încurajeze românii din ţară să ne cunoască problemele, bucuriile şi viaţa de zi cu zi" (Duşan Pârvulovici).

Timocul a rămas Serbiei şi politica sârbească de deznaţionalizare a continuat. Negustorii de ziare şi cărţi româneşti sunt sancţionaţi, statisticile oficiale sunt sistematic „corectate" pentru a evidenţia „absenţa" românilor. Acum apare segregarea elementului românesc în rumâni/români şi vlahi/vlaşi/valahi, aceştia din urmă consideraţi fie „sârbi românizaţi", fie... populaţie cu origine necunoscută. Nu-i de mirare că în anul 1941 Societatea Culturală Timoc îi solicită mareşalului Ion Antonescu „alipirea la trupul României iubite, pe care o vom cinsti prin muncă şi virtute ostăşească".

Actualii lideri timoceni depun eforturi remarcabile pentru a obţine dreptul la folosirea limbii române în şcoală şi biserică, dreptul de a participa, în cadrul constituţional oferit de Serbia, la conducerea regiunilor în care locuiesc. Deschiderea bisericii de la Malainita (lângă Negotin) de către părintele Boian a făcut posibilă - pentru prima dată după 1833 - săvârşirea liturghiei în limba română. (O a doua biserică a fost sfinţită în Isacova pe Valea Moravei şi o a treia este în construcţie în localitatea Busur.) O implicare mai mare a guvernului român, ca şi interesul Uniunii Europene pentru situaţia minorităţilor din Serbia ar putea aduce necesarele schimbări în statutul românilor timoceni.

Ar fi la fel de firesc ca litera o în cuvântul rumân...

Proiectul Românii din vecinătatea imediată este susţinut de Radio Moldova, Fundaţia Naţională pentru Românii de Pretutindeni, Forumul Internaţional al Jurnaliştilor Români, Organizaţia Studenţilor Basarabeni Bucureşti, Asociaţia Onoare şi Patrie, Clubul Maramureşenilor din Dreapta Tisei .

Parteneri media: Romanian Global News, basarabeni.ro, „Familia română".

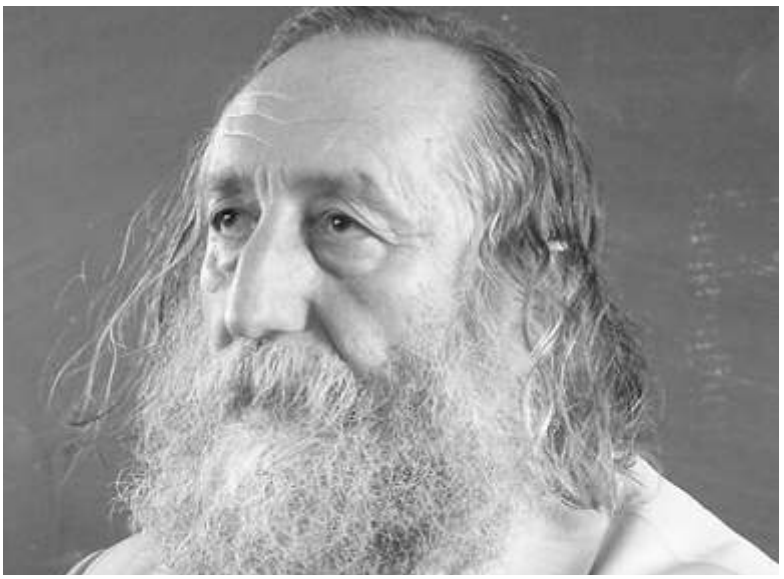

„Ca poet român, m-am născut în Maramureş”

Dialog cu academicianul Adam Puslojic

Gheorghe PÂRJA

Adam Puslojic, poet, traducător, membru de onoare al Academiei Române, o energie seducătoare, care a făcut ca Dunărea să fie un râu, nu un fluviu. Temperament de gladiator, cu suflet de înger. Dacă vreți, apostol, dar și om de rând. Cu înfățișarea lui christică, tulburător în sinea lui, ca o lumină aprinsă din istoria Balcanilor. Într-o lume care fierbe în cazanele pofticioase ale banului, Adam a inventat un pom rămuros, fără șarpe, unde cântă păsările lumii. Parcă ar fi niște popoare. Lucid în mersul pe jos, heruvim în fascinația Cuvântului. Născut în Valea Timocului, o personalitate a literaturii sârbe, a avut norocul cosmic de a se întâlni cu marele Nichita Stănescu. Adam umblă prin lume cu o lumânare aprinsă. Conviv până la convingere, cu el am refăcut un pod peste Dunăre. Din vremea lui Apollodor, până în vremea noastră. Din Maramureș, până în Valea Timocului. Acest dialog îl public după aproape un an, având ca ecran festivitatea decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Nord Baia Mare academicianului Adam Puslojic.

— Timişoara, 26 iunie 2009. Casa Augusta. Zi de neuitat. Lansarea trilogiei lirice „Asimetria durerii”, de Adam Puslojic şi a cărţii documentare „Călătoria îngerului prin nord”, autor cel care mai încearcă un dialog cu tumultuosul personaj Adam. Ambele cărţi, parcă într-un gest de frăţietate, au apărut la Editura Proema din Baia Mare. După întâlniri admirabile, cu personalităţi ale culturii din oraşul de pe Bega, chiar aveam poftă de vorbă. Deci, două evenimente, Adam, ne-au adus la Timişoara...

— De două ori de neuitat, frate Gheorghe. O dată pentru tine şi o dată pentru mine. Dinainte am planificat împreună cu domnul Alexandru Peterliceanu, „patronul” Trilogiei mele, publicate la Editura Proema din Baia Mare, lansarea ei în lume. Evident, ar fi fost, în mod normal, să începem cu Baia Mare. Dar prin destin, nu atât gândit intenţionat, prima lansare am făcut-o la Nichita acasă, în piaţa sârbească din Ploieşti. Care acum se numeşte Piaţa Nichita Stănescu. Ca „ploieştean de onoare”, mereu am insistat la două corectări. Lui Nichita Stănescu să-i înapoiem bunicul român: Hristea! Adică, să-i spunem exact cum a fost botezat în întregime: Nichita Hristea Stănescu! Şi să nu-i furăm piaţa în care s-a născut şi era mândru cu asta: Piaţa sârbească! Ar trebui să spunem Piaţa sârbească Nichita Stănescu. De ce nu? Hai, s-o

facem! Nichita m-a obligat să scriu poezie doar bună. Cazul lui a fost luminos. Nu mi-a dat sfaturi, nu mi-a predat lecția despre cub, ci mi-a spus: Citeşte, mă! N-a spus citeşte-mă, mă. Ci citeşte, mă. Adică citeşte şi tu Eminescu, Blaga, Arghezi, Nichita Stănescu, dacă vrei. Nu m-a obligat să scriu în limba română. Prin destin am debutat la 50 de ani în limba maternă. Iar tu, Gheorghe, ai dreptate. Eu m-am născut ca poet român în Maramureş. În Valea Timocului m-am născut ca poet sârb. Am publicat până acum în limba sârbă vreo 30 de volume. Ca poet român am vreo 15 ani. Pentru că aşa s-a întâmplat. Am început să scriu poeme la Deseşti, la Timişoara, Arad, Lugoj, Bucureşti şi în multe alte locuri din România. Prima mea carte în limba română „Plâng, nu plâng", este o parafrază a desenului lui Nichita „Adam plângând în gând", un portret pe care mi l-a făcut şi eu mi l-am dorit pe placheta de debut în limba română. Ea a apărut la Timişoara, Editura Augusta. Şi e normal acum să lansez o asemenea trilogie la Timişoara. Cum ar fi fost normal s-o lansez la Baia Mare, unde s-a născut trilogia. Ca instinct şi ca metaforă, a fost să avem lansarea în curtea natală a lui Nichita. Acolo mi-am dat cu trilogia în cap. Şi după cum am răspuns la o întrebare dintr-un dialog apărut în revista Atitudini, din Ploieşti, am spus atunci şi repet acum, mi-am dat cu trilogia în cap să nu moară Nichita de râs că şi eu am devenit poet român. După cum îți spuneam, Nichita nu m-a obligat să scriu poeme în limba română. Dar altceva m-a obligat. Nichita, în prefața cărții mele „Pasărea dezaripată", care a apărut în 1972, la Editura Minerva, a spus ceva ce până la el nu a spus nici un român, în afară de Tudor Arghezi. (Care şi el a spus ceva adevărat. În prefața culegerii de poeme din Valea Timocului a spus: în Valea Timocului sunt valahi! Iată, marele Tudor Arghezi a constatat ceva ce nu îndrăznea politica. Ce nu îndrăznea un alt scriitor. Nici istoric.) Şi Nichita a constatat că în Valea Timocului se vorbeşte şi româneşte. Şi asta m-a obligat. Gata, mi-am zis, dacă şi Nichita a spus asta... E adevărat, el ştia de la mine că se vorbeşte şi româneşte.

— Asta am constatat şi eu mai anul trecut, când am avut prilejul să fiu în Cobişnița ta din Valea Timocului.

— Ai văzut. Dacă îl întrebi pe orice bătrân: Mă, taică, tu ce eşti, sârb sau român? Cum vorbeşti, mă? Îți va spune simplu: româneşte. Acesta este adevărul. Dacă eşti valah, asta nu înseamnă că eşti 15% român, ci eşti român străvechi. Dar mai este şi sârb, sârbovlah!

— Adam, îți adresez o întrebare pe care am cules-o de la românii din Novi Sad, prietenii noştri, scriitorii. De ce voi, în Valea Timocului, vă declarați valahi şi nu români? Treaba voastră.

— Noi nu ne declarăm. Noi trăim, noi simțim, noi ne considerăm că a fi valah înseamnă a fi şi român din Serbia dacică. Şi preromană, dacă o luăm aşa. Pentru că sunt sigur că în Valea Timocului, mai întâi au venit dacii decât romanii. Romanii au venit să cucerească aşa-zisa Moesia de Jos şi să treacă Traian Dunărea, să facă două războaie pentru a aduce civilizația Romei. Dar a ucis atâția daci... Chiar în România actuală, unii istorici uită că poporul român este la fel de mândru că este şi dac, nu numai roman. Iar noi, valahii, suntem amestecul amestecului. Marele geograf al Serbiei, Iovan Tviic, a spus: Balcanii sunt o oală de popoare! Valea Timocului este, aş spune, inima olului balcanic. Dar mai mult de atât, dacă în Voievodina, din Serbia, trăiesc şi supraviețuiesc egal, echilibrat, 27 de popoare, în Valea Timocului cred că mai sunt cel puțin încă două, deci vreo 29. Valahii nu sunt în Voievodina. Ai fost în capitala lumii, Felix Romuliana. În jurul ei sunt nişte sate, unde se vorbeşte nu româneşte, ci valahă. Adică un fel de limbaj mai străvechi decât limba română. Adică limba străveche, arhaică total. Graiul de acolo, din jurul Cetății Felix Romuliana, este valah-valah. Propriu-zis. Acolo vezi nu numai lingvistic, ci şi istoric, că a fi valah nu înseamnă o reducere la românism, ci înseamnă ceva în plus. A fi şi dac, a fi şi slav, a fi şi roman.

— Există, atunci, o diferență între valahi şi români?

— Nu o diferență. Chiar există simboluri de egalitate. Numai tâmpitul se întreabă: mă, valahul e şi român? A fi valah înseamnă a fi şi român. Dar românului care este născut în Serbia, în Valea Timocului, căruia nu îi este ruşine să spună că ştie şi limba slavă, limba sârbă. Chiar româna actuală are atâtea slavisme, ca s-o spun şi eu mai direct. Lingvistica oficială recunoaşte cu mândrie acest fapt.

— Suntem în Banat, teritoriu pilduitor pentru multilingvism. Prietenul nostru, criticul Cornel Ungureanu, se ocupă de acest fenomen. Mi-ai spus cu un prilej că nu este cinstit să folosim Banatul sârbesc, Banatul românesc...

— Da. Românii spun Banatul sârbesc. În Serbia nimeni nu spune aşa, ci simplu, Banat. E mai unitar. Şi cred că e mai drept. Sârbii nu spun Banatul sârbesc. Atunci de ce să spună Banatul

românesc. Pentru ei, Banatul e Banat. Voi insistați cu Banatul sârbesc şi Banatul românesc. Ne despărțim unii de alții? Nu se poate. Pentru noi, Valahia înseamnă mult mai mult decât a fi de sus sau de sub Dunăre. Valahia este o spiritualitate. Nu numai geografie, pur şi simplu. Am stat odată, invitat la Casa oamenilor de ştiință din Bucureşti, cu marele poet şi prieten Geo Bogza. Mi-a zis: hai să-ți fac cunoştință cu un savant. Omul acela credeam că are vreo 70 de ani, iar el avea 90. Era faimosul lingvist Alexandru Rosetti. Eu, ca un idiot, aveam atunci vreo 30 de ani în minus. Şi el a constatat, ceea ce a inventat o frază proverbială bunul meu prieten Ovidiu Cotruş, care a scos o carte miraculoasă despre Mateiu Caragiale. Dar unde a scris-o? Ce crezi? La Belgrad, bre! El era timişorean şi a venit la Belgrad să o scrie liber, independent de presiunea politică. Mă ruga câteodată: hai, măi Adame, spune şi tu ceva în limba asta a ta, valahă. Lui îi plăcea mult graiul din Valea Timocului. El a inventat expresia despre limba mioritică a mea. Şi sunt foarte mândru. Chiar m-a obligat să traduc Miorița. Pe domnul profesor Rosetti l-am întrebat aşa: stimate domnule profesor, de unde vine numele ăsta de Puslojic? Cum vă sună? Aveți vreo explicație lingvistică? După bunică sunt al Gruii. Şi asta e clar că sunt din neamul lui Gruia lui Novac, care a avut o avere în localitatea Gruia. Care după ea s-a numit Gruia. Iar Baba Novac l-a blestemat. A spus: când neamul nostru de gruieşti sau de novăceşti va trece de o sută, să-i aduci în Serbia. Şi aşa au ajuns gruieştii mei în Serbia.

— *Profesorul Rosetti ce a spus în legătură cu numele tău?*

— El a tăcut. După două ore mi-a spus: ascultă, nepoate, tu eşti dac. Păi de unde să ştiu? El a crezut că numele de familie după bunicul Alexandru este ceva dac. Aşa că eu mă simt sârbo-daco-român de tot.

— *Oare a mai rămas ceva de spus din energia acestei mărturisiri?*

— Bine ai venit pe la noi, pe la Dunărea de Jos, peste podul lui Apollodor, în brațele mele natale.

— *Recunoşti că îți place titlul cărții noastre?*

— Nu l-ai inventat tu!

— *Cum să nu!*

— Eu l-am visat şi l-am spus. De fapt l-a inventat Nichita, care ne-a apropiat pentru vecie. Nu-i bine aşa? Şi tu ai imprimat tot ce am vorbit?

— *Dar eu stau zadarnic în fața ta?*

— Eu cred că nu ai imprimat asta: ca poet român, sunt născut în Maramureş!

— *Adam, am imprimat şi chiar am reținut toate spusele tale. Le socotesc de răscruce şi crucificate pe altarul unui viitor discurs.*

(Publicat în *Graiul Maramureşului*, 26 mai 2010)

Cu mama Doca la Deseşti, cu ocazia decernării Premiului „Nichita Stănescu”

Uniunea Regională a Românilor din Transcarpatia „Dacia" a sărbătorit un deceniu de activitate

(6 aprilie 2001 – 6 aprilie 2011)

au avut privilegiul să ia parte la eveniment şi să consemneze
Ioana DRAGOTĂ, Alina LEMNEAN şi Daniela POP

Pentru a marca împlinirea a 10 ani de la înfiinţare, renumita asociaţie a maramureşenilor din dreapta Tisei, URRdT „Dacia", a organizat, în perioada 30 aprilie–1 mai, o suită de manifestări: al X-lea Simpozion internaţional Uniunea Regională a Românilor din Transcarpatia „Dacia" la 10 ani de activitate, un spectacol literar-folcloric, lansarea cărţii „România Mică" văzută de acasă de Ion M. Botoş, cel care, în urmă cu un deceniu, a pus bazele acestei uniuni şi i-a condus destinele în toţi aceşti ani, şi o deplasare în România a reprezentanţilor Uniunii românilor din Ucraina, pentru a vizita municipiul Sighetu Marmaţiei, Cimitirul Vesel din Săpânţa şi a asista la Sâmbra Oilor în judeţul Satu Mare.

Mulţimea şi calitatea invitaţilor, precum şi atmosfera însufleţită, plină de căldură, dau mărturie despre locul şi prestigiul pe care Uniunea Regională a Românilor din Transcarpatia „Dacia" şi le-a câştigat în toţi aceşti ani, graţie unei activităţi neobosite pe tărâm naţional, social şi cultural, a prezenţei în mass-media, a activităţii editoriale, a implicării în toate bătăliile pentru susţinerea drepturilor şi conservarea identităţii naţionale a românilor din Ucraina. Fie că a fost vorba de: podul istoric peste Tisa, de libera circulaţie, de învăţământul românesc, de revenirea la vechile denumiri româneşti ale localităţilor, de restituirea istoriei, de reînvierea tradiţiilor şi conservarea mărturiilor, de cuprinderea într-un circuit cultural adecvat a românilor volohi din Poroşcovo, de românii din Odesa, de schimburile culturale cu ţara mamă, oriunde interesele românilor au cerut-o, „Dacia", prin persoana neobositului şi impetuosului ei preşedinte, a fost mereu prezentă. Un lucru deosebit de valoros la această Uniune este efortul de a concentra eforturile comunităţilor ro-

mâneşti, de a stabili punţi de legătură - domnul Ion M. Botoş a fost prezent la toate evenimentele majore ce au marcat viaţa comunităţilor româneşti din Ucraina şi a dat mărturie despre ele, din Crimeea la Cernăuţi, din Odesa la Poroşcovo, din Chişinău la Kiev.

Cuvintele sunt într-adevăr sărace pentru a zugrăvi atmosfera de sărbătoare care ne-a întâmpinat încă de la sosire, bucuria reîntâlnirilor, zvonul vocilor amestecându-se cu acordurile unor îndrăgite cântece maramureşene interpretate de grupul folcloric al elevilor şcolii din Bouţu Mic, instructor prof. Elena Gandic. Până să înceapă lucrările în plen, am putut parcurge expoziţia de carte românească, aleasă impecabil, fiecare titlu îmbogăţindu-se cu noi semnificaţii în Maramureşul din dreapta Tisei, şi o foarte bogată expoziţie de fotografii şi documente, veritabilă cronică ilustrată a celor mai semnificative momente din activitatea Uniunii „Dacia".

Semn al deosebitei aprecieri şi al respectului de care se bucură Uniunea Regională a Românilor din Transcarpatia „Dacia" este şi prezenţa publicului numeros şi entuziast. Am

remarcat înalte personalități din sfera politică, diplomatică şi culturală, printre care: Titus Corlățean – preşedintele Comisiei pentru politică externă a Senatului României, Cornel Ionescu - ambasadorul României în Ucraina, Eugen Tomac – secretar de stat la Departamentul pentru problemele românilor de pretutindeni, Tatiana Popa – consulul general al României la Cernăuți, senatorul Valer Marian – preşedinte al PSD Satu Mare, senatorul PDL de Maramureş, Gheorghe Mihai Bârlea – vicepreşedinte al Comisiei de cultură, Mircea Irimescu – deputat de Suceava, Ion Popescu – deputat român în Rada Supremă a Ucrainei, delegații din județele Maramureş, Satu-Mare, Bihor – Tiberiu Moraru, preşedintele Asociației „Morărița" fiind martorul începuturilor URRdT „Dacia" şi cel mai vechi colaborator al ei din România. Au fost prezenți numeroşi oameni de cultură, presă şi televiziune din ambele țări. O mențiune cu totul specială trebuie făcută pentru participarea liderilor şi reprezentanților comunităților româneşti din toată Ucraina – Crimeea, Odesa, Kiev, Transcarpatia, Cernăuți, nume intrate deja în conştiința şi istoria românilor din afara granițelor, dar şi din țara mamă. Iată doar câțiva dintre ei, cu rugămintea să fim iertate că nu putem să-i numim pe toți, deşi toți împreună şi fiecare în parte au făcut ca în ziua de 30 aprilie 2011 inimile noastre să vibreze la unison, într-o frăție de suflet şi sânge: Vasile Tărâțeanu, Aurica Bojescu, Nicolae Untilă, Vasile Cazac, Victor Crețu, Vasile Posteucă, Vasile Iovdii. Iată miracolul pe care îl poate face o voință neclintită şi tăria sentimentelor autentice: Ion M. Botoş şi URRdT „Dacia" au reuşit să transforme, pentru acele clipe de grație, o comună românească de graniță – Apşa de Jos, comună frumoasă de felul ei, cu oameni gospodari şi destoinici – într-o splendidă capitală a românilor de pretutindeni şi a românismului. Pe tot parcursul acelei zile, am avut un puternic sentiment că suntem „acasă" – un „acasă" de suflet, mai acasă decât locurile noastre de baştină.

„Am trăit în Austro-Ungaria, România, Cehoslovacia, Ucraina Carpatică, Ungaria, Uniunea Sovietică, iar acuma trăim în Ucraina – dar tot timpul nu ne-am mişcat de acasă." – sunt cuvintele scrise pe invitația la simpozion şi cu ele au fost deschise lucrările. Luările de cuvânt au întregit frumusețea acelei zile, pentru că ocazia şi atmosfera deosebite au impus fiecărui vorbitor găsirea unor resurse de căldură şi autenticitate mai rar întâlnite în zilele noastre. Fiecare a omagiat, din perspectiva lui, activitatea URRdT „Dacia" şi a preşedintelui ei, fiecare a adus un dar, o diplomă, o carte, un gând nobil pentru a marca sărbătoarea. Unul dintre momentele deosebit de emoționante a fost cel în care preşedintele Comisiei pentru politică externă a Senatului României, Titus Corlățean, i-a oferit simbolic lui Ion M. Botoş, insigna sa de senator, numindu-l „senator onorific al României în Transcarpatia". Aceste recunoaşteri simbolice, la ceas aniversar, îşi au valoarea lor mobilizatoare. Însă românii din afara granițelor țării sunt tot timpul acolo, clipă de clipă şi ceas de ceas, şi depun un efort continuu, individual şi colectiv, pentru a se menține în matca culturală căreia îi aparțin prin naştere şi moştenire şi, tot aşa, pe lângă aceste celebrări ale vieții şi activității lor, pot şi trebuie să fie permanent sprijiniți.

Au fost subliniate rolul şi meritele URRdT „Dacia" în păstrarea identității naționale şi a tradițiilor româneşti - oameni ai locurilor, statornici şi mândri de moştenirea lor, dornici să-şi cultive tradițiile, aşa sunt maramureşenii dintotdeauna. Am fost ş-om si! rămâne deviza lor.

Cea mai bună dovadă a acestor calități şi a eficienței activității Uniunii, dincolo de cuvinte, a constituit-o prestația grupului folcloric de copii şi adolescenți, din Bouțu Mic, care ne-au încântat cu un spectacol de poezie românească şi cântece populare, în pauza dintre dezbateri, dovadă vie a faptului că tânăra generație este pregătită să ducă mai departe valoroasa moştenire culturală națională. Li s-a alăturat, cu sensibilitate şi înaltă simțire, renumitul interpret de muzică populară Nicolae Sabău, ca invitat de onoare.

Simpozionul a fost un bun prilej de bilanț, dar şi de trasare a unor direcții viitoare de acțiune. A venit apoi rândul URRdT „Dacia" să ofere diplome aniversare, printre beneficiarii lor numărându-se şi dr. Teodor Ardelean, redactorul-şef al revistei „Familia română", al cărei număr 1/2011, a fost lansat cu această ocazie împreună cu cartea lui Ion M. Botoş, „România Mică" văzută de acasă, lucrare editată de Biblioteca Județeană „Petre Dulfu" Baia Mare, în cadrul programului cultural Maramureşul perpetuu, seria Restituirea istoriei.

„România Mică" văzută de acasă este o culegere de articole cu conținut preponderent istoric, publicate de-a lungul timpului în diferite reviste, o bună parte chiar în revista „Familia română". Deşi elaborarea articolelor se întinde pe parcursul mai multor ani, lucrarea are, în mod surprinzător, un aspect foarte unitar, izvorât din sinceritatea şi incisivitatea stilului cu care autorul îşi abordează temele favorite, dar mai ales

din dragostea de neam şi locurile natale, din mândria de a aparţine acestei vetre străvechi de cultură românească, Maramureşul voievodal, sentimente care inundă fiecare propoziţie, fiecare cuvânt, care străbat ca un fir roşu întreg conţinutul cărţii. Singurul articol ce iese din arealul tematic menţionat este cel dedicat românilor din Odesa, dar se integrează şi el armonios în economia cărţii, datorită perspectivei din care sunt abordate problemele şi conexiunilor pe care le prilejuieşte.

Izvoarele folosite sunt foarte bogate: de la diplomele maramureşene, la şematisme, la însemnările de pe vechile cărţi bisericeşti, până la o impresionantă bibliografie istorică maramureşeană, românească, ucraineană, rusină, totul cu o râvnă şi ardoare ieşite din comun. Studiile de istorie sunt completate cu studii genealogice şi sociologice. Pentru istoria recentă, Ion M. Botoş culege şi valorifică mărturii orale, salvând de la uitare momente şi evenimente păstrate în memoria câtorva supraviețuitori, aşa cum este cazul impresionantelor articole dedicate sovietizării, ocupaţiei maghiare, deportării evreilor, a apşenilor duşi în gulagurile Siberiei. Pentru contemporaneitate, Ion M. Botoş depune el însuşi mărturie, prezintă evenimente şi ilustrează cu date statistice clare. Imboldul primordial ce a stat la baza cărţii este dragostea profundă şi autentică pentru neam, care îl face să caute şi să dezvăluie adevărul, să pună în lumină şi momentele mai dureroase şi întunecate. În acelaşi timp, se simte pasiunea consemnării până în detaliu, motivaţia fiind aceeaşi din cele mai vechi timpuri, când primii noştri cronicari s-au îndemnat să scrie.

Ion M. Botoş face istorie şi scrie istorie în acelaşi timp, lăsând generaţiilor viitoare un preţios dar, o lucrare de referinţă pentru istoria Maramureşului din dreapta Tisei, pentru România Mică. Dacă aşa a fost să fie, şi meandrele istoriei sau neputinţele oamenilor au făcut ca aceste teritorii să nu facă parte din România Mare, iată că ei şi-au făcut, în plan spiritual şi cultural, România lor şi foarte frumos s-a spus în timpul simpozionului: românii trăiesc în mai multe ţări, dar au o singură Patrie – limba română.

Pe Ion M. Botoş îl cunoaştem deja de trei ani şi nu încetează să ne uimească energia, devotamentul şi activitatea lui. Aşa s-a dovedit a fi şi de această dată, în calitate de gazdă extraordinară, găsind timp şi un cuvânt bun pentru fiecare dintre zecile de participanţi.

O surpriză deosebită a venit din partea oaspeţilor de la Cernăuţi, în persoana a cinci frumoase bucovinence, membre ale grupului vocal numit, cum altfel!, „Dragoş Vodă”, care ne-au încântat cu un repertoriu minunat şi o interpretare de înaltă ţinută artistică. Le-a răspuns cu însufleţire şi har gazda noastră, Ileana Botoş. Veniţi din atâtea părţi şi de la distanţe mai mari sau mai mici, am cântat cu toţii împreună cu ele demonstrând că dragostea şi cântecele autentice nu cunosc graniţe. Seara s-a încheiat triumfal, într-o atmosferă de comuniune şi entuziasm general. Am trăit, cu această ocazie, momente înălţătoare, de adevărată sărbătoare naţională. A doua zi, un numeros grup de români din Ucraina a participat la Sâmbra Oilor în judeţul Satu Mare.

Uniunea Regională a Românilor din Transcarpatia este încă o dovadă vie a faptului că omul sfinţeşte locul.

LA MULŢI ANI!

Balticii noştri

Vasile ŞOIMARU

De la început, nu intra în planurile mele să-i vizitez şi pe fraţii noştri din cele trei ţări baltice - Estonia, Letonia şi Lituania, foste republici sovietice, fraţi de suferinţă în fostul imperiu al răului, numit URSS. Nu credeam că voi putea aduna aici un capitol distinct într-o viitoare ediţie a Albumului despre românii din lume sau a siteului meu cu aceeaşi temă. M-a convins să mă aventurez în acest drum ziaristul Vlad Pohilă, un veritabil enciclopedist al culturilor celor trei popoare baltice şi basarabeanca noastră Raisa Vieru-Pampe, cetăţean al Letoniei independente şi care a şi sponsorizat această călătorie. Tot ea a organizat o serie de întâlniri cu reprezentanţi ai românilor (moldovenilor) din toate comunităţile româneşti din cele trei ţări baltice, din care fac parte originari din Republica Moldova, din Ucraina, dar şi din România de azi.

Prima constatare pe care am făcut-o este că, din păcate, în rândurile conaţionalilor noştri nu există o unitate, dar asta, de fapt, nu-i o noutate absolută... Neocominterniştii care au guvernat Republica Moldova circa nouă ani de zile au reuşit să dezmembreze de-a binelea rândurile lor, transformând societăţile române în unele moldoveneşti, născând peste noapte şi unele societăţi „de alternativă”... Dar liderii celor trei comunităţi culturale: Lucia Bartkiene-Andrievschi (Societatea „Dacia” din Lituania), Gheorghe Tofan (Societatea „Dacia” din Letonia) şi Vasile Porcul (Societatea „Luceafărul” din Estonia) sunt nişte veritabili români, oameni la locul lor, adevăraţi patrioţi ai neamului pe care îl reprezintă cu cinste departe de Patria lor istorică. La întâlnirea de la Vilnius a participat şi cunoscuta luptătoare pentru idealurile noastre, Lica Zalakeviciene-Pozdniakovas (Melnic), fondatoarea Societăţii culturale a românilor din Lituania, venită special de la Helsinki, unde locuieşte în prezent.

Adevărate revelaţii au fost întâlnirile pe care le-am avut cu unii reprezentanţi ai popoarelor baltice, mari admiratori şi propagatori ai culturii române în ţările lor. La Riga - cu letonul Leons Briedis, mai român ca mulţi din Bucureşti şi un veritabil traducător din limba română. Are 40 de cărţi traduse din autori români, inclusiv din Grigore Vieru, Spiridon Vangheli, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu şi mulţi alţii, dar ICR-ul român se face că nu-l observă pe acest mare om de litere. Şi când te gândeşti cine şi pentru ce merite s-a învrednicit de „Steaua României” (şi „Ordinul Republicii” noastre independente), dar iată că acest harnic erudit din Letonia n-a meritat nici un titlu, nici o medalie...

Pentru mine personal, cea mai frumoasă întâlnire a fost cea de la Klaipeda, Lituania, cu Jonas Vaupşas şi Danuti Vaupşene, pe care i-am revăzut după 27 de ani şi de la care am învăţat cândva ce înseamnă dragostea de neam şi de limba maternă, demnitatea şi mândria naţională, dar şi ce înseamnă ura faţă de ocupantul sovietic. Discuţiile şi amintirile noastre au durat o zi şi o noapte, după care, somnoroşi, am plecat lângă oraşul Şilialis, pe nemaivăzuta şi nemaiîntâlnita pe glob Colină a Crucilor, unde au fost instalate sute de mii de cruci de către reprezentanţi ai creştinilor din majoritatea ţărilor creştine de pe glob. Văzând panorama, te minunezi de ce au fost capabili lituanienii, chiar dacă ocupanţii ateişti sovietici de mai multe ori

le-au distrus prin ardere. Interesant, oare mitropolitul nostru moscovit, Vladimir, şi amicul său Valeriu Pasat au vizitat această minune a lumii? Un astfel de monument al creştinismului la noi ar înlocui toate *Bazele Ortodoxismului* lui Pasat, care vor fi predate de către unii popi care nici n-au apucat bine a citi *Albinuța* lui Grigore Vieru...

La Tallinn a avut loc o altă întâlnire de suflet de cu nonagenarul scriitor Ralf Parve, soțul regretatei scriitoare estone Lilli Promet, autoare de cărți de circulație mondială, ambii autori ai cutremurătorului eseu *De ce iubim noi România*. Aceasta s-a întâmplat imediat după cutremurul din Țară, din anul 1977. Iar la Chişinău, unele gazete, tirane şi subterane, şi azi mai scriu de ce noi, românii basarabeni, nu trebuie să ne iubim România.

În penultima zi a aflării noastre în Țările Baltice, am ținut morțiş să ajungem în oraşul estonian Tartu. Cu adevărat sufletească, precum ar fi cu un om viu, a fost această întâlnire cu faimosul, atât de drag nouă, oraş, al doilea oraş după mărime din Estonia, cu 100 de mii de locuitori. În centrul oraşului există încă din perioada sovietică un monument cu cifra 100.000 pe soclu, ceea ce însemna că populația oraşului dat nu putea depăşi cifra de o sută de mii de locuitori. Astfel, Estonia şi-a salvat istoricul oraş de invazia veneticilor din Estul rusesc. Dar cum s-a întâmplat la noi cu oraşele Tiraspol, Tighina, Bălți, Râbnița şi chiar Chişinău? Aici, la Tartu, am fost la Universitate (fondată la 1632), unde au învățat mulți basarabeni, în perioada țaristă, care au făurit Marea Unire de la 1918: Pan Halippa, Ion Inculeț, Ioan Pelivan, Nicolae Bivol şi alții. Pentru că universitarii erau în vacanță, n-am putut vizita muzeul personalităților marcante care au studiat aici, unde, posibil, mai există un stand dedicat activității lui Pan Halippa, cu inscripția: scriitor şi om politic român.

Am constatat că şi aici, în Țările Baltice, ca şi în Kazahstan, conaționalii noştri au multe probleme consulare, de deschidere a vizelor pentru cei ce încă nu şi-au dobândit cetățenia europeană. Scriau comuniştilor, dar scriu şi actualilor democrați de la guvernare, dar carul tot pe loc stă şi problemele lor rămân nerezolvate chiar dacă majoritatea conaționalilor noştri sunt respectați pentru că sunt harnici, corecți şi nu se opun legilor, obiceiurilor locale, precum o fac la noi venetici de-alde Klimenko...

Paul Barbăneagră - Un discipol al lui Mircea Eliade

Elena ARMENESCU

Paul Barba-Negra (sau Paul Barbăneagră), s-a născut în 11 februarie 1929 la Isaccea, România, fiind absolvent de Medicină şi Cinematografie (IATC) la Bucureşti în 1957. Stabilit la Paris din 1964, Paul Barba-Negra este un cunoscut eseist şi cineast, autor şi realizator de filme documentare de scurt şi lung-metraj cu tematică legată de tradiţie şi modernitate, pentru o serie de canale de televiziune franceze.

Specializat în antropologie şi simbolism şi atras de filosofie, Félix F. Schwarz este autorul unor cărţi precum: *Symbolique des cathédrales - Miroirs de l'univers, Symbolique des cathédrales. Visages de la Vierge, Symbolique de l'Egypte - Naissance de la spiritualité* (în colaborare cu David Bordes) ş.a. El este coautor al seriei televizate „Architectures et géographie du sacré" alături de Paul Barba-Negra.

Este deosebit de cunoscut documentarul lui Paul Barbăneagră dedicat lui Mircea Eliade: „Mircea Eliade et la Redécouverte du Sacré", iar în 2000 a fost publicat la editura Polirom volumul *Arhitectură şi geografie sacră. Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului* în traducerea doamnei Mihaela Cristea şi a domnului Marcel Tolcea.

A obţinut Marele Premiu pentru scenariu în 1976 pentru filmul Versailles Palais-Temple du Roi Soleil la Festivalul Internaţional al Filmului de Artă (International Festival for Art Films).

P. Barbăneagră este discipol al lui Mircea Eliade, căruia i-a şi consacrat pelicula „Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului". El este un ambasador peste timp al Tradiţiei, un mesager al invizibilului ce transpare în marile creaţii umane. Reims, Paris, Grecia, Mexic, Egipt sunt etapele itinerarului ce urmăresc triumful spiritului, revelat în perfecţiunea arhitecturală. Operele expun totodată o concepţie despre rostul şi piatra de încercare a omului modern: regăsirea sacrului.

Editura „Huitième Jour" din Paris a publicat în 2004 *Symbolique de Paris - Paris Sacré, Paris Mythique* de Paul Barba-Negra şi Félix F. Schwarz. *Symbolique de Paris - Paris Sacré, Paris Mythique* prezintă o interpretare a geografiei sacrului, în care „actul simbolic este

fondatorul identităţii" unei naţiuni. De la individual la colectiv, conştiinţa apartenenţei la o cultură este tipică civilizaţiei umane, gradul de emancipare o dă însăşi evoluţia acelui popor.

Există o reală aspiraţie spre divin în fiecare piatră din Paris, în sensul constructiv al cuvântului, unde gestul simbolic devine „metatemporal" de la fundaţie până la devenirea sa. „Cheia simbolică a unui oraş se decriptează şi se aprofundează de-a lungul geografiei lui sacre", pentru că, aşa cum menţiona şi Platon, oraşul este permanent în strictă relaţie cu universul, acordat în cele mai mici detalii.

Ce este geografia sacră? De la Cuzco din Peru, Pataliputra din India, Roma bulversantă a civilizaţiei romane până la Parisul luminilor, totul este construit în raport cu omul şi sensul divin al originii sale. Ce semnificaţie poartă Champs-Élisées în raport cu istoria profeţiilor Apocalipsei? Ce importanţă simbolică are catedrala Notre-Dame al cărui plan în cruce se

Paul Barbăneagră (1929-2009) regizor româno-francez, cineast, eseist, scenarist, colaborator al „France 2", „France 3", „Radio Europa Liberă". A fost unul dintre cei mai importanți realizatori de filme documentare. Din anul 1957, a realizat documentare – scurt şi mediumetraje, majoritatea consacrate artei şi culturii. A regizat cunoscutul documentar *Nicoale Tonitza* (1964).

În anul 1964 s-a stabilit în Franța după ce a cerut azil politic cu ocazia participării la un festival de film la Tours.

Paul Barbăneagră a câştigat premiul întâi pentru scenariul filmului său *Versailles Palais - Temple du Roi Soleil / Palatul Versailles, templu al Regelui Soare* la Festival International du Film d'Art/ Festivalul internațional al filmului de artă din anul 1976. Acest film a devenit primul dintr-o serie numită *Architecture et Géographie sacrée / Arhitectură şi geografie sacră* din care mai face parte şi documentarul *Mircea Eliade et la Redécouverte du Sacré/ Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului.*

În anul 1990 a câştigat Marele Premiu francez al artelor audiovizuale pentru întreaga sa activitate.

Cărți publicate:

Arhitectură şi geografie sacră. Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului, Editura Polirom, 2000

Symbolique de Paris: Paris sacré, Paris mythique cu Félix Schwarz, Les Éditions du Huitième Jour, 2004

În anul 2009, i-a fost decernat, în Capitala Franței, Ordinul „Meritul Cultural".

regăseşte încadrat perfect în intersecția axelor Cardo şi Decumanus ale oraşului însuşi, ce valoare mistică pentru întreaga creştinătate au cele trei roze cu vitralii ale catedralei Notre-Dame, iată întrebări care îşi găsesc răspunsul în paginile acestei cărți.

De la Philippe Auguste la Catherine de Médicis sau Napoleon, de la Le Notre la Haussmann, oraşul construit pe cele şapte coline (asemeni măreței capitale a Imperiului roman - Roma!) aminteşte de o altă forță mistică menită să deschidă porțile universului. Rotirea vizibilă şi invizibilă a cetății se datorează unor factori de natură divină, ceea ce face ca ea, cetatea să devină inexpugnabilă. Totuşi, «între Notre - Dame şi Défense traversând Louvre, Concorde şi Etoile, umanitatea l-a expulzat pe Dumnezeu din istoria lui».

Ce este Apocalipsa în conceptul unui oraş? Găsim răspunsurile în opera lui Paul Barbăneagră ori în studiile unui alt român de renume european - Camilian Demetrescu (*Il simbolo nell'architettura e nell'iconografia sacra. / The symbol in architecture and sacred iconography*). În România şi nu numai!, arhitecta Silvia Păun este cunoscută şi prețuită pentru prestigioasele sale cercetări materializate în numeroase lucrări şi volume privind Arhitectura tradițională dezvoltată din cele mai vechi timpuri de civilizațiile geto-daco-trace până azi. Revenind, la ce găsim în volumul citat mai sus, viziune sacră şi viziune profană dincolo de frontierele cunoaşterii umane, iată invitația pe care ne-o propune Paul Barba-Negra şi Félix F. Schwarz în strădania lor de a dezvălui tuturor geografia sacră a Parisului, unic în lume, «Oraşul - martor al marii metamorfoze a Istoriei» aşa cum spunea Henry Montaigu. *Symbolique de Paris - Paris Sacré, Paris Mythique* reprezintă o revelație din punct de vedere simbolistic, al interpretării Sacrului, un abecedar arhitectural al civilizației europene.

Convorbire cu Mircea Carp

Adalbert GYURIS
München, Germania

Mircea CARP, fost comentator și redactor la „Vocea Americii" și „Radio Europa Liberă", s-a născut în 1923 la Gherla. În România a fost militar de profesie, ofițer de carieră, a luptat în cel de-al II-lea război mondial, în răsărit și în apus. A fost rănit și decorat. În 1946 este dat afară din armată datorită activităților sale anticomuniste. În 1947 este arestat. În 1948 ia calea exilului. În 1951 emigrează în Statele Unite, unde devine jurnalist și analist politic. Este mai întâi crainic, redactor și apoi șeful Serviciului Românesc al postului de radio „Vocea Americii". Din 1979 până în 1995 este analist și prezentatorul programului „Actualitatea internațională„ și director-asistent al Departamentului românesc la „Radio Europa Liberă". La microfon avea o voce inconfundabilă, cu o tăietură precisă din care se citea o atitudine radical anticomunistă. A lucrat timp de 44 de ani pentru Vocea Americii și Europa liberă, fiind cel mai longeviv comentator al emisiunilor în limba română care transmiteau din afara granițelor. Este autorul volumului „Vocea Americii în România (1969-1978)", Editura Polirom, 1997. A scris articole la reviste și ziare, a dat interviuri la radio și televiziune.

După ce am discutat de câteva ori la telefon cu domnul Carp, într-o zi m-a sunat și m-a invitat la domnia sa la München unde locuiește. Pentru mine a fost o surpriză și o mare onoare. Am ajuns la ora stabilită și domnul Carp m-a primit cu toată afecțiunea. Doamna, soția domnului Carp, ne-a lăsat să discutăm în voie și după terminarea interviului ne-a servit cu prăjituri și cafele. Am stat de vorbă cu doi oameni intelectuali, respectuoși și tare de treabă. Pentru mine a fost un mare privilegiu și, desigur, o deosebită plăcere să pot dialoga cu domnul Mircea Carp, un adevărat profesionist al radioului.

***

Adalbert GYURIS: *De ce credeți că este așa de rău comunismul?*

Mircea CARP: În primul rând, nu cred ci sunt convins, comunismul este un lucru foarte rău. Au afirmat acest lucru zeci de ani milioane şi milioane de oameni cu suferințele lor. Cu lupta lor împotriva unui regim care în toate țările în care comuniştii au reuşit să preia puterea, au făcut-o nu prin alegeri libere ci cu forța, cu minciuna, cu amăgirea oamenilor.

În ce mă priveşte, sunt împotriva oricărei forme de dictatură, deci şi a comunismului. Pentru țara noastră acest regim impus la putere de o forță din afară, Uniunea Sovietică, la umbra tancurilor, de trimisul lui Stalin care bătând cu pumnul în biroul Factorului constituțional al țării, Regele Mihai, a impus instalarea la putere a guvernului Groza. Au urmat 55 de ani teroare, distrugerea instituțiilor tradiționale ale poporului român, desființarea proprietății particulare, terorizarea instituțiilor tradiționale ale poporului român-biserica, armata, izolarea de restul lumii apusene căreia îi aparținem, de fapt de veacuri. Cel mai grav e că s-a încercat eliminarea virtuților moştenite din moş-strămoşi: bunătatea, dorința de muncă, credința în Dumnezeu, veselia.

Cei peste cincizeci de ani nu au fost însă îndeajuns pentru că „cei fără de neam şi Dumnezeu" cum i-a numit generalul Rădescu, ultimul prim ministru constituțional al României, înainte să fie alungat de la putere, să reuşească pe deplin în munca lor diabolică. Dar anii „luminii de la Răsărit" au lăsat totuşi unele urme pe care tineretul va avea datoria să le elimine în întregime. De aceea sunt convins, comunismul este ceva rău.

Adalbert GYURIS: *Am citit că ați făcut liceul militar la Mănăstirea Dealu. Ce amintiri aveți din această perioadă?*

Mircea CARP: Înainte, am fost la un alt liceu militar de prestigiu „General Makarovici" de la Iaşi. Primele două clase de liceu le-am absolvit la civil „Gheorghe Lazăr" din Sibiu. Pe vremuri toate liceele, ca şi şcolile primare erau deschise tuturor, erau Instituții de Elită în țara noastră. Profesorii erau de înaltă calitate şi se găseau, alături de alte profesii particulare sau de stat, în fruntea societății, se bucurau de respectul tuturor, în primul rând al elevilor.

Aş vrea să vă dau un exemplu care pe mine mă urmăreşte din fragedă tinerețe. Eram ofițer, făceam parte dintr-o unitate de tancuri unde aveam camarazi şi mai mulți ofițeri în rezervă. Între alții, un învățător dintr-un sat. I-am uitat numele. Într-o noapte pe front, stând de vorbă după ce se liniştiseră luptele, l-am întrebat: „Domnule locotenent sunteți rezervist, ați participat la campania din Răsărit şi acum sunteți din nou pe front, în luptele pentru eliberarea Ardealului de Nord. V-ați îndeplinit datoria cu prisosință. De ce nu vă duceți acum acasă, la familie şi la meseria Dvs?" Camaradul meu mi-a răspuns: „Ani şi ani de zile mi-am învățat elevii ce înseamnă Istoria țării noastre, cum să-ți faci datoria față de poporul din care te-ai născut. Cum aş putea deci să nu-mi fac datoria până la urmă, să le fiu un exemplu a ceea ce i-am învățat?"

În acelaşi fel am fost educați şi la Liceul Militar „Nicolae Filipescu" de la Mănăstirea Dealu şi nu numai acolo. Era o şcoală în care eram învățați nu numai cum să ne facem datoria față de neam şi rege, dar şi cum să fim cetățeni de valoare într-o societate democratică, liberă. Din rândul absolvenților de la Mănăstirea Dealu - dar şi de la celelalte instituții de învățământ liceal - s-au ridicat nu numai militari de vază, dar şi arhitecți desăvârşiți, academicieni. Înființat în 1912, Liceul de la Dealu, cum îi spuneam noi, şi-a închis porțile în 1948, când comuniştii s-au instalat ferm la putere. „Acest cuib de năpârci trebuie desființat!" a ordonat unul din marii căi ai poporului, Emil Bodnăraş.

După ce am absolvit Liceul Militar în 1942, am urmat Şcoala Militară, şi am fost înălțat la gradul de sublocotenent. Am fost pe frontul de est şi pe cel de vest. Am fost rănit şi am fost decorat. Apoi am fost dat afară din Armată în august 1946, împreună cu 9.000 de ofițeri care-şi făcuseră de asemenea datoria față de țară, dar care nu corespundeam obiectivelor regimului comunist. Un an mai târziu am fost arestat în regiunea Oaşa, în timp ce încercam să mă alătur unui grup de alți ofițeri care doream să punem bazele unei unități de rezistență contra regimului comunist.

Adalbert GYURIS: *Vreți să ne dați amănunte?*

Mircea CARP: Din păcate, cel care m-a trădat a fost un preot, din regiunea Sebeş-Alba, căruia m-am confensat, după ce-mi oferise găzduire pentru o noapte. Am fost dus pentru anchetă la Sibiu, apoi la Ministerul de Interne din Bucureşti, la Prefectura Poliției Capitalei. În cele din urmă am fost dus la lagărul de la Văcăreşti. Era în timpul procesului Maniu-Mihalache, toamna lui 1947. Am fost sever anchetat, dar nu am fost torturat. Occidentul era cu ochii țintă pe procesul de la Bucureşti. Din lipsă de dovezi concrete, am fost pus în libertate, cu condiția să nu părăsesc Bucureştiul.

A venit abdicarea forțată a Regelui, 30 Decembrie1947. Am fost îndemnat de către un lider al rezistenței să încerc să mă refugiez în străinătate, spre a-mi pune serviciile la dispoziția Generalului Rădescu care era deja în Apus. Am plecat la sfârşitul lui ianuarie 1948 clandestin, într-o călătorie plină de peripeții, la sfârşitul căreia am ajuns la Salzburg, în Austria, unde am lucrat la Misiunea Militară Americană, unde am rămas până în vara lui 1952.

Adalbert GYURIS: *Ați vorbit de peripeții? Nu vreți să fiți mai explicit?*

Mircea CARP: Am fugit pe la Arad, pe lângă Curtici până am ajuns la Budapesta. Din păcate cel care trebuia să mă ducă de aici mai departe m-a abandonat... Am rămas seara la masă, în casa unei unguroaice din România, căsătorită cu un ungur din Budapesta. Nu ştiam şi nu ştiu nici acum ungureşte. Era sfârşitul lunii ianuarie, era zăpadă, frig... Mi-a venit ideea ca doamna să mă ducă la casa consulului României, băiatul acestuia îmi fusese coleg în clasele primare. Ne-am dus, însă casa era dărâmată... Ne-am reîntors la acea doamnă, care mi-a spus că atunci când va veni soțul dânsei să-i spună că eu sunt student din România, venit cu un grup şi că după cină va trebui să plec. M-a trimis să mă odihnesc, dar eu eram un pachet de nervi şi nu ştiam ce să fac.

Adalbert GYURIS: *Cale de întoarcere nu era?*

Mircea CARP: Nu. M-am dus atunci lângă fereastră, afară era întuneric şi m-am rugat intens lui Dumnezeu. Rugămintea mea a fost să-mi dea linişte să gândesc. Trebuie să vă mărturisesc că în câteva minute am fost perfect

calm. M-am întors de la fereastră şi pe perete am văzut o hartă a Ungariei şi alături cea a Austriei cu zonele de ocupaţie aliate. Acest moment o fost hotărâtor. Erau zonele de ocupaţie americană, franceză, engleză şi rusă. Zona rusească era lângă frontiera ungară şi se subţia în jos lângă graniţa cu fosta Iugoslavie. Jos unde zona era cea mai subţire, am calculat că erau în jur de 11 kilometri. Asta însemna două ore de mers pe jos până la zona engleză.

După cină am fost cu soţul doamnei la gară, mi-a cumpărat bilet până la frontiera cu Austria. Când am ajuns la frontieră, am coborât şi trebuia să trecem spre ieşire din gară pe o uşă unde stăteau doi jandarmi şi un civil ce avea o banderolă roşie pe un braţ al paltonului. În faţa mea pe un tânăr l-au dat deoparte, ceilalţi călători au trecut cu toţii, când am ajuns eu am fost oprit şi pus lângă tânăr. Frontiera era la nici doi kilometri de gară. Chiar m-am gândit că m-am împiedicat ca „ţiganul la mal". Am fost dus la poliţia gării, civilul a vorbit ceva ungureşte, n-am înţeles nimic şi atunci m-a întrebat ceva în ungureşte, i-am spus pe germană că nu ştiu limba lui, el ştia nemţeşte. I-am spus că sunt român, ofiţer, am fost închis şi acum vreau să mă refugiez în străinătate. Civilul s-a uitat mirat la mine, mi-a mai pus câteva întrebări şi apoi m-a întrebat câţi bani am la mine. Aveam un dolar şi ceva bani ungureşti. Mi-a spus să mă duc la restaurantul gării şi să cheltuiesc banii ungureşti. Mi-am zis că probabil aşa-i în închisorile din Ungaria. M-am dus la restaurant am comandat o pălincă şi un kolbasz (cârnat)! Starea în care eram n-am putut să mănânc cârnatul şi am băut două pahare de pălincă.

A apărut civilul cu un tânăr jandarm şi m-a întrebat cum am putut să declar cele de mai înainte. I-am răspuns că oricum spuneam totul mai târziu la cei de pe Andrássy Utca, unde era securitatea maghiară. Atunci civilul mi-a spus că vorbesc foarte bine germana şi „Dumneata eşti din... Iugoslavia! Noi avem voie şi chiar ordin ca toţi cei de origine germană să-i lăsăm să treacă în Austria". Aşa am ajuns în lumea liberă!

Adalbert GYURIS: *Cum aţi ajuns la „Vocea Americii" şi mai târziu la „Radio Europa Liberă"?*

Mircea CARP: Am ajuns mai întâi la Salzburg unde am lucrat pentru misiunea americană. M-am căsătorit şi apoi în 1951 am emigrat în Statele Unite. În baza unei legi, americanii primeau oameni pe care ei îi considerau de valoare. Aşa că am primit o viză specială. M-am stabilit la New York şi am lucrat ca ziarist la Comitetul Naţional pentru Europa Liberă, la departamentul de presă şi publicitate. Aici am scos împreună cu alţi colegi publicaţia „Cronica românească„ ce apărea lunar. Apoi mi-a venit oferta de la „Vocea Americii" şi am plecat la Washington. Era în anul 1955 când am început să lucrez la „Vocea Americii". La început crainic, apoi reporter şi cu anii m-am ridicat până la rangul de şef al serviciului românesc, unul din cele mal bune servicii din cele 37 câte avea „Vocea Americii".

Într-o zi, fiind în vacanţă, m-a sunat de la departamentul de stat şeful de la secţia română care mă cunoştea şi mi-a spus că preşedintele Richard Nixon pleacă în România şi că eu îl voi însoţi. La început n-am vrut, mi-a fost teamă. Şeful mi-a spus că voi pleca cu paşaport oficial şi voi fi trecut pe lista celor care îl însoţesc pe preşedintele Statelor Unite. În aceste circumstanţe mi-am revăzut ţara după 21 de ani!

Adalbert GYURIS: *Cum a fost revederea cu ţara?*

Mircea CARP: Foarte emoţionantă! Când am văzut pământul românesc din avion am avut o stare greu de explicat. La aeroportul Băneasa, la controlul paşapoartelor, era un căpitan. După ce s-a uitat în paşaport mi-a spus: „Cu numele acesta nu puteţi să spuneţi că sunteţi american!". I-am răspuns scurt: „Ba da! Îl voi însoţi pe preşedintele Nixon". Apoi reprezentantul ambasadei americane m-a luat în primire. Am stat cinci zile în ţară, în tot acest timp am avut mult de lucru însă eram bucuros că m-am reîntors la mine acasă, măcar pentru scurt timp. Până în 1990 am fost ACASĂ de 14 ori. Vizita lui Brejnev, Ford, cutremurul şi cu alte ocazii de... lucru. Nu după mult timp mi s-a făcut propunerea să trec la „Europa Liberă„. Aveam experienţă şi legături în acest domeniu. Era în 1979 şi am rămas la acest post de radio până în 1995, când am ieşit la pensie.

Adalbert GYURIS: *Cum vedeţi România de azi? Sunt schimbări sau încă suntem pe drumul modificărilor?*

Mircea CARP: Fără îndoială, în aceşti 20 de ani de când au avut loc evenimentele din Decembrie 1989 s-au produs multe schimbări. Unele în bine, altele nu corespund nici pe departe aşteptărilor. Există libertate, o libertate a presei, a mediilor deseori însă folosită de unii în scopuri malefice. Sunt încă unelte ale vechiului regim care prin poziţiile pe care le ocupă şi acum joacă mai departe, din umbră, cartea comunistă. Există libertatea de mişcare nu numai în ţară, dar şi în străinătate. Fiecare sau aproape

fiecare îşi poate procura un paşaport şi dacă are bani, se poate duce mai ales în străinătate. În majoritatea cazurilor, vacanţe în ţară, la munte sau la mare, sunt deseori mai scumpe decât în străinătate şi de calitate inferioară. Comerţul, în ciuda preţurilor ridicate şi a unor piedici puse chiar de conducere, este în plină dezvoltare. Cu toate acestea, totul se dezvoltă mult mai încet decât ar trebui. Mulţi meseriaşi buni şi slavă Domnului avem, preferă să se ducă în străinătate, unde sunt mai bine plătiţi. Trimit bani acasă, îşi ajută familiile, construiesc case, cum este de pildă cazul în Maramureş, fără nici o noimă, dăunând astfel pitorescului pur românesc. Oamenii tineri pleacă în străinătate ademeniţi de mirajul unui occident care trece totuşi printr-o criză extraordinară. Mulţi din acei care-şi găsesc în occident o sursă de venit, tineri, muncitori calificaţi, se întorc acasă. Majoritatea însă, din păcate, rămân mai departe. Se destramă familii, se înstrăinează copii, seacă izvorul muncii calificate.

Adalbert GYURIS: *Fiul dumneavoastră, Mihai, a ales o carieră diplomatică la NATO, din această funcţie ajută România? Are afinităţi pentru ţara noastră, fiind născut în S.U.A. şi soţia sa fiind daneză, diplomată şi ea?*

Mircea CARP: Băiatul meu s-a născut în Statele Unite, a urmat cursurile uneia din cele mai prestigioase universităţi americane, Georgetown, din Washington. A lucrat la început în cadrele Departamentului de Stat la ambasadele, de la Berna, Berlin, a pus umărul la înfiinţarea Ambasadei americane din Chişinău, apoi a trecut la Ambasada americană din România, mai întâi ca reprezentant pentru Transilvania, apoi în calitate de consilier politic, la Bucureşti. A dat examen şi a fost angajat la NATO, la Bruxelles. Vorbeşte curent limbile engleză, franceză (a urmat cursuri la Şcoala de Ştiinţe Politice Superioare din Franţa), germana (învăţată de mama lui, prima mea soţie, care a murit când Mihai avea şapte ani) şi, bineînţeles, limba română. A doua mea soţie, critic de artă, Gabriela, născută Dumitrescu, i-a fost ca o mamă după aceea.

Mihai are o vilă la Zamora, lângă Sinaia, şi merge în România cu toată familia, ori de câte ori are prilejul. În misiunea lui de la NATO, unde este adjunctul Secţiei de dezvoltare a crizelor, a fost în Kosovo, iar acum se duce des în Afganistan. Nu pierde nici o ocazie să ia legătura şi cu militarii români staţionaţi în regiune. Să precizăm însă, că misiunea lui ca şi a tuturor angajaţilor la NATO este de a pune în aplicare în birou sau pe teren dispoziţiunile pregătite şi transmise de forurile conducătoare ale alianţei, dispoziţiuni puse la punct în baza instrucţiunilor date de miniştri de externe ai celor 16 ţări membre ale forului suprem de conducere. Aşadar, n-are nici rolul şi nici latitudinea de a face ceva special pentru România... după cum m-aţi întrebat Dvs. Dar prin atitudinea şi angajamentul său în cadrul alianţei nord-atlantice, Mihai se poate afirma şi în felul acesta, când e cazul, poate să atragă atenţia şi că este de origine română.

Adalbert GYURIS: *Ce aţi transmite românilor de acasă şi celor ca noi aflaţi mai departe de ţară?*

Mircea CARP: Salutul cu care-mi luam rămas bun de la ascultătorii mei atât la „Vocea Americii" cât şi mai târziu la „Europa Liberă": „Să auzim numai de bine!„

Adalbert GYURIS: *Stimate domnule Carp aţi încheiat cu îndemnul făcut ca şi la radio. Doamne dă să fie aşa! Mulţumesc pentru primirea călduroasă şi pentru interviul acordat. Să aveţi parte de sănătate, linişte şi împliniri! A fost o mare bucurie discuţia cu domnia voastră. Mulţumesc pentru tot!*

CANADA

Parohia Ortodoxă Română „Sfinții Constantin şi Elena" din Edmonton, provincia Alberta

Oana UNGUREAN

Rolul parohiilor din comunitățile de români din diaspora este acela de catalizator în procesul de constituire a acestor comunități româneşti ca entități distincte şi reprezentative pentru membrii lor, se îngrijesc spiritual de cei care caută îndrumare întru Hristos şi le trec pragul, dar, din ce în ce mai pregnant, încearcă să aibă în vedere şi problemele laice ale membrilor comunității. Acest ultim deziderat este concretizat de cele mai multe ori prin deschiderea de centre de consiliere, prin formarea de asociații culturale, cât şi prin editarea de publicații care să promoveze valorile şi cultura care ne definesc ca neam.

Caiet omagial „Mihai Eminescu"

Şt. Aug. Doinaş spunea că „Eminescu […] a fost şi rămâne cea mai copleşitoare mărturie despre forma inegalabilă pe care o poate atinge geniul creator românesc, atunci când se alimentează din adâncimile fertile şi insondabile ale unui fond autentic". Mihai Eminescu reprezintă culmea strălucitoare a literaturii române, gloria neasemuită a poeziei româneşti de-a lungul timpului. El este poetul nostru național, exprimând şi întruchipând în opera sa generală, într-o sinteză de mare profunzime, trăsăturile specifice ale poporului român.

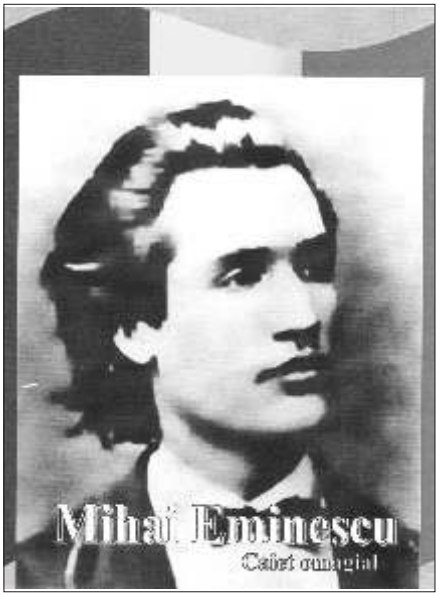

Mihai Eminescu este în literatura română „poetul nepereche a cărui operă învinge timpul", după cum afirmă George Călinescu, şi care exprimă cel mai bine şi cel mai complet spiritualitatea românească. Eminescu reprezintă o valoare şi pe plan internațional, el îmbogățind trăsăturile romantismului prin elemente noi ale creației lui.

Aceste repere au stat la baza deciziei de realizare a unui complex monumental „Mihai Eminescu" de către comunitatea românească din jurul Bisericii „Sf. Constantin şi Elena", din oraşul Edmonton - provincia Alberta, Canada în curtea interioară a instituției menționate şi editarea sub îndrumarea şi coordonarea unui inimos grup de inițiativă format din pr. George Bazgan, Prof. Constantin Clisu şi dr. Ion J. Slanina a *Caietului Omagial – Mihai Eminescu.*

Trăsătura care a stimulat dorința de a face cunoscută tuturor opera marelui poet, care a susținut ideea împărtăşirii acestei opere de către românii din Canada cu locuitorii țării de adopție, idee concretizată prin apariția caietului omagial, este universalitatea operei eminesciene, actualitatea mereu reînnoită a acesteia precum şi voința de a valoriza spiritualitatea şi geniul specific național într-un spațiu atât de îndepărtat şi diferit decât cel de origine.

Sugestive sunt în acest sens titlurile articolelor care compun baza caietului omagial eminescian: *Eminescu şi modelul cultural românesc* de Theodor Codreanu, *Eminescu - mândria românilor de pretutindeni*, autor pr. George Bazgan, *Eminescu - poetul meu de suflet,* dr. Ion J. Slanina, titluri care evidențiază modul în care autorii se raportează la inegalabila operă eminesciană.

Tot din filele acestui Caiet omagial aflăm şi despre personalitatea artistului şi profesorului Alupoaiei, autor al bustului lui Eminescu „un

unicat, în care artistul a demonstrat măsura talentului şi originalităţii sale, prin această nouă creaţie subliniind geniul marelui poet" după cum menţionează Constantin Clisu.

Traducerea unor articole despre Eminescu în limba engleză îi dă o valoare şi o conotaţie şi mai mare deoarece îl face accesibil nu doar comunităţii româneşti ci şi celorlalte etnii care convieţuiesc într-o ţară multiculturală.

Chiar şi pe coperta caietului omagial este surprinsă conceptualizarea identităţii române prin aşezarea lui Eminescu pe frunza de arţar, simbolul Canadei şi simbolul românesc – definirea identităţii române în perimetrul canadian.

Cuvântul Adevărului

Pe această coordonată de promovare a spiritualităţii ortodoxe şi culturii româneşti, dar şi de păstrare vie a sentimentului naţional se înscrie şi revista bilingvă româno – engleză *Cuvântul Adevărului* editată de Parohia Ortodoxă Română „Sfinţii Constantin şi Elena" din Edmonton, Alberta (Canada) din a cărui colegiu de redacţie fac parte V. Rev. Fr. George Bazgan, prof. Constantin Clisu, Ruby Swekla şi Darline Shelemey. Conţinutul publicaţiei îmbină într-o manieră caleidoscopică aspecte religioase, literare cât şi subiecte din viaţa de zi cu zi, reuşind să fie atractivă pentru un segment foarte variat de cititori.

Paginile numărului pe care l-am primit la redacţie au ca parte tematică Sfânta Sărbătoare a Crăciunului şi prezintă într-o manieră naţională semnificaţia naşterii lui Hristos, obiceiuri şi tradiţii cu ocazia acestei sărbători, redând simplitatea, lumina, frumuseţea specifică a spiritualităţii neamului nostru românesc. De asemenea, revista cuprinde articole tematice, religioase dintre care amintim *Zilele creaţiei* (III) sau *Adam, Where are you?*

În paginile acestei reviste, de sub condeiul profesorului Constantin Clisu ies la iveală informaţii de actualitate despre scriitoarea de excepţie Livia Nemţeanu Chiriacescu, în prezent stabilită la Montreal, care şi-a lansat, în vara lui 2010, trei cărţi: *De dragoste şi de moarte, Manuscrisul din tren* şi *Crucea Cavalerilor de Malta.* Este reliefată pe larg personalitatea lui Constantin Matasă, preot stavrofor, protopop, arheolog, publicist şi istoric de a cărui nume se leagă Fundaţia Cultural Ştiinţifică „Constantin Matasă" şi Editura „Constantin Matasă" din Piatra-Neamţ prin articolul semnat de Pr. Dumitru Ailincăi, protopop - Piatra Neamţ şi Mihail Apăvăloae, cercetător ştiinţific - Piatra Neamţ, iar despre Memorialistul „Junimii", George Panu, figură controversată, dar deloc anodină şi anonimă a mişcării româneşti din secolul al XIX-lea, aflăm de la Daniel Dragomirescu.

Gândurilor şi sufletelor cititorilor din diaspora (revista este distribuită în Australia, Canada, Franţa, România, Suedia, Elveţia şi SUA) li se adresează rubrica *Paginile de poezie,* care conţine opere ale poeţilor contemporani Adrian Păunescu, Simion Bogdănescu, Mariana Rogoz Stratulat, Virgil Nistru Ţigănuş, Vasile Fetescu.

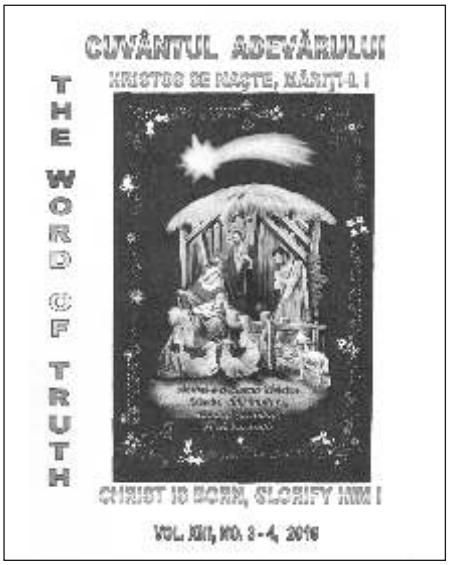

O nouă rubrică, ce se doreşte a fi cu caracter de continuitate în revistă, este *Din lirica universală*, îngrijită şi coordonată de profesoara de limbă engleză Gabriela - Geanina Laslău din Bacău şi care îşi propune să prezinte cititorilor mari poeţi din lirica universală. În numărul de faţă este zugrăvit poetul american Theodore Roethke, deţinător al premiului Pulitzer în anul 1954.

La sfârşitul revistei sunt publicate articole care conţin informaţii despre diferite curiozităţi şi fenomene, precum şi anunţarea unui eveniment, un vis devenit realitate, dezvelirea bustului Luceafărului poeziei româneşti, Mihai Eminescu.

Lucian Bute, ambasador al României la Montreal

Otilia TUNARU
Montréal

România a fost din nou în atenție, într-o lumină deosebit de favorabilă, şi asta datorită victoriei obținute de Lucian Bute, care păstrează titlul de campion mondial IBF la categoria super mijlocie. Toată suflarea românească din Montreal şi din toată lumea a vibrat la unison, cu fiecare rundă prin care sportivul român se apropia de victorie. În seara de 19 martie 2011, începând cu ora 5:35 (ora Montreal-ului) şi până la 12:15, inimile românilor au bătut mai puternic privind performanța compatriotului lor, care a demonstrat că boxul poate fi o artă a abilității fizice şi intelectuale.

Elevii şi profesorii de la Junimea Română din Montreal - Şcoală pentru minte, inimă şi cultură au organizat o zi specială de susținere a îndrăgitului campion mondial, toată energia şi gândurile copiilor s-au îndreptat către el. Bianca Lavric, profesionist în tehnici video 3D şi Andrei Dragomirescu, profesor de engleză, au realizat un reportaj care surprinde entuziasmul micilor români. Aceştia îl poartă pe Lucian în suflet ca pe un veritabil erou al copilăriei lor moderne. Montajul video poate fi vizionat la adresa: http://www.youtube.com/watch?v=2kD4TWkcAXw.

Lucian Bute ne-a dovedit că bunul-simț şi cumpătarea mai există la români, atât în vorbă, cât şi în faptă. În declarațiile sale, şi-a considerat adversarul atât de motivat, încât este capabil să producă o surpriză. Acest fapt îl obligă să continue un antrenament intens, care să îl pregătească atât fizic cât şi mental. Şi-a făcut bine temele, cum se spune pe la noi în termeni şcolăreşti; iar acest lucru l-a făcut să fie deosebit de încrezător în ring. Deşi practică un sport dur, Lucian Bute ne-a învățat lecția eleganței şi a măsurii în tot ceea ce facem, a seriozității şi a muncii consecvente. Copilul din Pechea, județul Galați din România a ajuns campion mondial clădindu-şi propriul podium în suflet, un podium al valorilor sufleteşti şi al abnegației. Ne-a demonstrat că românii care trăiesc în afara granițelor țării pot fi adevărați ambasadori ai României, fiecare în domeniul lui şi după puteri. Lucian Bute nu pierde nicio ocazie să-şi exprime mândria de a fi român şi ataşamentul său la credința creştin-ortodoxă. Pentru că, aşa cum spune şi înțelepciunea populară, „Copacul cu rădăcini adânci nu se teme de furtuni" şi „La o mână de învățătură se cere un car de purtare bună".

A 28-a victorie consecutivă a pugilistului Lucian Bute a constituit un eveniment mult aşteptat de către toți românii care s-au solidarizat în cuget şi simțiri. De la mic la mare, oriunde ne-am afla, îl apreciem ca pe un model de reuşită şi de simț al măsurii. Îi mulțumim Românului Lucian Bute pentru dăruire şi determinare. Ne-a readus în suflet sentimentul mândriei de a fi român!

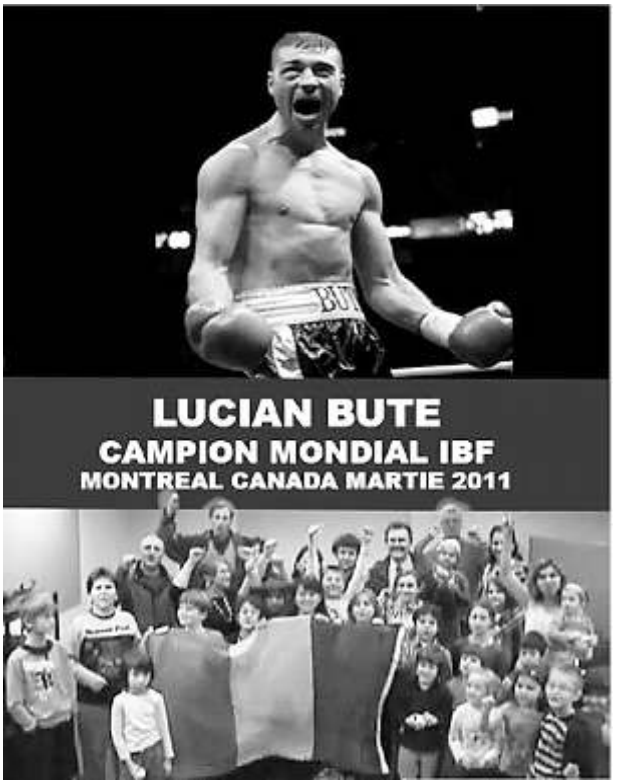

Dragostea nu recunoaşte depărtările

- o carte-document despre marele actor român Gheorghe Dinică, scrisă în Canada

Ioana DRAGOTĂ

Luni, 30 mai 2011, la Biblioteca Judeţeană „Petre Dulfu" a avut loc o lansare-eveniment: doamna Mia Pădurean, prietenă şi colaboratoare a revistei noastre, scriitoare de origine română din Canada, şi-a lansat cartea *Nestemate* (Napoca Star, Cluj, 2010), care completează şi încheie biografia *Gheorghe Dinică - Un actor pentru eternitate* (Editura Limes, Cluj, 2008).

Pentru noi a fost o zi de sărbătoare. În primul rând, am avut bucuria să le cunoaştem personal pe admirabilele surori Mia şi Dorina Pădurean, adică o jumătate din grupul folcloric „Româncuţele" din Ottawa, pe care am avut plăcerea să-l prezentăm deja în paginile revistei. Şi apoi am celebrat împreună viaţa şi cariera de excepţie a unuia dintre cei mai iubiţi actori români ai tuturor timpurilor: Gheorghe Dinică.

Membră a Uniunii Scriitorilor din România şi a Academiei Româno-Americane de Arte şi Ştiinţe, doamna Mia Pădurean şi-a manifestat energiile creatoare în diverse genuri literare şi registre tematice, de la literatura pentru copii, la teatru, roman poliţist şi lucrări biografice şi are la activ zece cărţi publicate, printre care: *Amar şi nădejde, De ce am fugit de acasă, Florile nu mor niciodată, Spini şi aureolă* la care se adaugă acest diptic: *Gheorghe Dinică - Un actor pentru eternitate* şi *Nestemate*.

Povestea scrierii acestor cărţi este, în sine, deosebită. Şi mi se pare un lucru vrednic de mirare cum pentru omagierea lui Gheorghe Dinică s-a ridicat o voce scriitoricească tocmai de peste ocean. Imbold i-au fost doamnei Mia Pădurean dragostea şi admiraţia. Astfel încât, fără să-l cunoască, i-a scris, făcându-i oferta de a-i reconstitui biografia. Au urmat zile de nelinişte şi îndoieli până când, în preajma Anului Nou, a primit telefonul mult aşteptat: însuşi Gheorghe Dinică, „cu vocea lui inconfundabilă", i-a spus că este de acord. Au urmat numeroase convorbiri telefonice, dar şi faţă în faţă, pentru că documentarea a presupus o mişcare de du-te vino Canada-România. Rezultatul a fost o carte pe care orice actor ar fi fericit să o prilejuiască, o carte frumoasă, scrisă cu dragoste şi simplitate, o carte care „se citeşte cu sufletul la gură", un roman-confesiune deosebit de interesant pentru că şi viaţa lui Gheorghe Dinică a fost una cu totul şi cu totul deosebită. Un gest minunat şi rar, plin de noblețe, pentru că, de cele mai multe ori, din păcate, biografiile se scriu când protagoniştii şi-au încheiat deja şi opera, şi viaţa.

Paul Antoniu, Mia Pădurean, Ioana Dragotă, Vasile Leschian

Iar lucrurile nu s-au oprit aici. Lansarea acestei prime cărţi s-a transformat într-un marş triumfal: Bucu-

reşti, Cluj Napoca, Arad, Alba Iulia, Piteşti şi alte localităţi din ţară i-au primit pe autoare şi protagonist cu braţele deschise, demonstrând că, prin rolurile sale, Gheorghe Dinică a cucerit iremediabil inimile publicului de toate vârstele. Consemnările emoţionante ale acestor lansări, împreună cu interviurile luate participanţilor - oameni de cultură, dar şi simpli admiratori - au început să configureze treptat substanţa celei de-a doua cărţi. A urmat o nouă perioadă de documentare şi zeci de interviuri telefonice cu personalităţi marcante ale artei teatrale şi cinematografice româneşti. A rezultat un al doilea volum, tot un portret al lui Gheorghe Dinică, dar văzut prin ochii celor care l-au cunoscut şi admirat. Deşi alcătuit din materiale disparate, volumul *Nestemate* este compus cu deosebită inteligenţă dramatică şi foarte unitar. Încet-încet, din martorii unui triumf, devenim martorii sfârşitului marelui actor, care s-a stins în anul 2009. Aflăm de lupta sa, de povestea admirabilă de dragoste, o dragoste de amurg, care l-a legat până în ultima clipă de soţia sa, de durerea şi golul pe care le-a lăsat în urmă.

Gheorghe Dinică s-a născut într-o zi de Crăciun şi moaşa a spus că va fi un om norocos. De trei ori norocos, putem spune: înzestrat cu un talent imens, a iubit şi a fost iubit de un adevărat înger şi a avut cronicarul sensibil care să consemneze toate acestea în „cea mai frumoasă carte dedicată vreodată unui actor român" – acestea din urmă fiind aprecierile unui cunoscător - domnul Paul Antoniu, cunoscut şi iubit actor băimărean care, împreună cu profesorul Vasile Leschian au prezentat lucrarea în faţa unui public atent şi emoţionat.

Au fost momente emoţionante în care s-a vorbit despre actor şi arta lui, în care am aflat că doamna Mia Pădurean şi domnul Paul Antoniu s-au reîntâlnit după mai bine de 40 de ani, colegi fiind la Şcoala de artă dramatică din Cluj, în care s-a vorbit despre faptul că, indiferent de piedicile de orice fel, adevărata valoare poate găsi căile să iasă la lumină. În toate, ca un leit-motiv, dorul de ţară a fost mereu prezent, închis în mirosul inconfundabil al ierbii de acasă.

Aniversări/Comemorări 2011

iulie-septembrie

Ana GRIGOR

IULIE

1 iul. – 130 ani de la apariția, la Iaşi, a revistei „Contemporanul”, sub conducerea lui Ioan Nădejde (01.07.1881);

2 iul. – 110 ani de la moartea lui **Theodor Şerbănescu**, poet şi traducător (1836 – 02.07.1901);

3 iul. – 20 ani de la moartea lui **Sigismund Toduță**, compozitor (1908 – 03.07.1991);

5 iul. – 30 ani de la moartea lui **Dragoş Vitencu**, poet, publicist (1909 – 05.07.1981);

7 iul. – 125 ani de la naşterea lui **Ion Hartulary-Darclée**, compozitor, dirijor (07.07.1886 – 1969);

10 iul. – 40 ani de la moartea **Olgăi Sturdza**, sculptoriță (1884 – 10.07.1971);

12 iul. – 25 ani de la moartea lui **George Calboreanu**, actor (1896 – 12.07.1986);

13 iul. – 110 ani de la naşterea lui **Nicolae Secăreanu**, bariton (13.07.1901 – 1992);

13 iul. – 125 ani de la naşterea **Mariei Ventura**, actriță (13.07.1886 – 1954);

15 iul. – 50 ani de la moartea lui **Nicolae Constantinescu**, istoric (1885 – 15.07.1961);

15 iul. – 130 ani de la naşterea lui **Ilie Minea**, istoric (15.07.1881 – 1943);

16 iul. – 10 ani de la moartea lui **Victorin Ursache**, arhiepiscop ortodox al românilor din SUA şi Canada (1912 – 16.07.2001);

17 iul. – 575 ani de la prima mențiune documentară a oraşului Chişinău (17.07.1436)

17 iul. – 30 ani de la moartea **Mariettei Sadova**, actriță şi regizoare (1897 – 17.07.1981);

19 iul. – 80 ani de la moartea lui **Nicolae Paulescu**, medic şi fiziolog, descoperitorul insulinei (1869 – 19.07.1931);

19 iul. – 20 ani de la moartea lui **Gheorghe Vrabie**, folclorist (1908 – 19.07.1991);

20 iul. – 190 ani de la naşterea lui **Alexandru Zanne**, scriitor şi inginer, director al Arhivelor Statului (20.07.1821 – 1880);

21 iul. – 190 ani de la naşterea lui **Vasile Alecsandri**, scriitor şi om politic (21.07.1821 – 1890);

21 iul. – 25 ani de la moartea lui **Ion Caraion**, poet (1923 – 21.07.1986);

22 iul. – 100 ani de la naşterea lui **George Ivaşcu**, critic, istoric literar şi publicist (22.07.1911 – 1988);

22 iul. – 90 ani de la naşterea lui **Paul Mihnea**, poet, traducător (22.07.1921 – 1994);

23 iul. – 160 ani de la moartea lui **Constantin Daniel Rosenthal**, pictor (1820 – 23.07.1851);

24 iul. – 125 ani de la naşterea lui **Mişu Fotino**, actor (24.07.1886 – 1970);

26 iul. – 40 ani de la moartea lui **Theofil Sauciuc-Săveanu**, istoric al antichității, om politic (1884 – 26.07.1971);

27 iul. – 90 ani de la naşterea lui **Eugeniu Coşeriu**, lingvist (27.07.1921 – 2002);

29 iul. – Ziua Imnului Național al României, „Deşteaptă-te, române!”, versuri de Andrei Mureşanu, muzica de Anton Pann;

31 iul. – 90 ani de la naşterea **Emiliei Dumitrescu**, pictoriță (31.07.1921 – 2005);

31 iul. - 80 ani de la moartea lui **Aurel Cosma**, om politic, artizan al unirii Banatului cu România (1867 – 31.07.1931);

31 iul. – 25 ani de la moartea lui **Iustin Moisescu**, patriarh al BOR (1910 – 31.07.1986);

AUGUST

1 aug. – 130 ani de la apariția, la Cernăuți, a publicației „Aurora română”, organ al Societății pentru cultura şi literatura română din Bucovina (01.08.1881);

1 aug. – 110 ani de la apariția lucrării „Histoire de la Langue Roumaine” de Ovid Densusianu, primul tratat consacrat istoriei limbii române (01.08.1901);

1 aug. – 125 ani de la naşterea lui **Ştefan Holban**, om politic, deputat în Sfatul Ţării (01.08.1886 - 1961

2 aug. – 120 ani de la naşterea lui **Mihail Jora**, compozitor (02.08.1891 – 1971);

2 aug. – 180 ani de la naşterea lui **Gheorghe T. Burada**, compozitor, dirijor şi violonist (02.08.1831 – 1870);

3 aug. – 50 ani de la moartea lui **George Breazul**, etnomuzicolog (1887 – 03.08.1961);

4 aug. – 80 ani de la naşterea lui **Nicolae Ciobanu**, critic şi istoric literar (04.08.1931 – 1987);

6 aug. – 90 ani de la naşterea lui **Ovid S. Crohmălniceanu**, critic şi istoric literar (06.08.1921 – 2000);

6 aug. – 80 ani de la naşterea **Rodicăi Lazăr**, pictoriţă (06.08.1931 – 2009);

7 aug. – 100 ani de la moartea lui **Badea Cârţan** [Gheorghe Cârţan], militant activ pentru independenţa românilor din Transilvania (1849 - 07.08.1911);

9 aug. – 20 ani de la moartea **Cellei Delavrancea**, pianistă şi scriitoare (1887 – 09.08.1991);

10 aug – 90 ani de la naşterea lui **Ion Negoiţescu**, critic literar, eminescolog (10.08.1921-1993);

11 aug. – 50 ani de la moartea lui **Ion Barbu**, matematician şi poet (1895 – 11.08.1961);

12 aug. – 80 ani de la naşterea lui **Ion Minoiu**, pictor (12.18.1931);

15 aug. – 130 ani de la moartea lui **Alexandru G. Golescu**, om politic, participant activ la Revoluţia de la 1848 din Ţara Românească (1819 – 15.08.1881);

15 aug. – 140 ani de la inaugurarea căii ferate Chişinău-Tiraspol (15.08.1871);

16 aug. – 120 ani de la naşterea lui **Scarlat Lambrino**, istoric al antichităţii (06.08.1891 – 1964);

16 aug. – 80 ani de la naşterea **Ilenei Berlogea,** istoric literar şi teatrolog (16.08.1931 – 2002);

18 aug. – 100 ani de la naşterea **Titinei Călugăru,** pictoriţă (18.08.1911 – 1973);

18 aug. – 80 ani de la naşterea lui **Paul Anghel,** scriitor (18.08.1931 – 1995);

19 aug. – 410 ani de la asasinarea lui **Mihai Viteazul**, pe Câmpia Turzii, din ordinul generalului Basta (1558 – 19.08.1601);

19 aug. – 130 ani de la naşterea lui **George Enescu**, compozitor, violonist şi dirijor (19.08.1881 – 1955);

21 aug. – 20 ani de la moartea lui **Eugen Jebeleanu,** poet (1911 – 21.08.1991);

23 aug. – 25 ani de la moartea lui **Ion Clopoţel,** om politic, publicist, sociograf şi memorialist (1892 – 23.08.1986);

23 aug. – 20 ani de la moartea **Rodicăi Pavelescu**, pictoriţă (1910 – 23.08.1991);

26 aug. – 125 ani de la naşterea lui **Alexandru D. Rădulescu**, medic, scriitor (26.08.1886 – 1979);

27 aug. – 20 ani de la Declaraţia de Independenţă a Republicii Moldova faţă de URSS (27.08.1991);

29 aug. – 130 ani de la naşterea lui **Nicolae Dunăreanu**, prozator (29.08.1881 – 1973);

30 aug. - 110 ani de la naşterea lui **Dimitrie Ştiubei,** pictor (30.08.1901 – 1985);

SEPTEMBRIE

1 sept. – 130 ani de la naşterea lui **Gheorghe Mare**, membru în Sfatul Ţării (01.09.1881 – 1962);

2 sept. – 150 ani de la naşterea lui **Mircea Demetriade**, poet şi dramaturg (02.09.1861 – 1914);

3 sept. – 40 ani de la moartea lui **Alexandru Borza**, botanist, fondatorul Grădinii Botanice din Cluj (1887 – 03.09.1971);

4 sept. – 120 ani de la naşterea lui **Constantin Loghin**, istoric literar (04.09.1891 – 1961);

5 sept. – 90 ani de la naşterea lui **Adrian Marino**, estetician, istoric literar (05.09.1921 – 2005);

6 sept. – 100 ani de la naşterea lui **Octav Costăchel**, medic oncolog, primul director al Institutului Oncologic din Bucureşti (06.09.1911 – 1987);

7 sept. – 100 ani de la naşterea lui **Alexandru Bistriţeanu,** scriitor, folclorist (07.09.1911 – 1976);

8 sept. – 110 ani de la naşterea lui **Marin Iorda**, regizor, scenarist, actor, scriitor, pictor şi grafician (08.09.1901 – 1972);

8 sept. – 100 ani de la naşterea **Miei Braia,** cântăreaţă de romanţe (08.09.1911 – 1999);

9 sept. – 80 ani de la moartea **Matildei Cugler-Poni**, poetă (1851 – 09.09.1931);

9 sept. – 150 ani de la naşterea **Agathei Bârsescu**, actriţă (09.09.1861 – 1939);

9 sept. – 175 ani de la naşterea lui **Iancu Lupul,** poet şi om politic, luptător pentru drepturile românilor (09.09.1836 – 1922);

10 sept. – 60 ani de la moartea lui **Lucian Costin**,

poet, istoric şi critic literar, traducător, publicist (1887 – 10.09.1951);

11 sept. – 100 ani de la naşterea lui **Aurel Chirescu**, poet (11.09.1911 – 1996);

11 sept. – 40 ani de la moartea lui **Nicolae Bănescu**, istoric (1878 – 11.09.1971);

13 sept. – 110 ani de la naşterea lui **Nicolae Nestorescu**, medic microbiolog şi imunolog; a înfiinţat primul centru de transfuzie şi sânge conservat din România (13.09.1901 – 1969);

13 sept. – 100 ani de la naşterea lui **Aurel Leon**, jurnalist şi prozator (13.09.1911 – 1996);

15 sept. – 110 ani de la naşterea lui **Elie Carafoli**, om de ştiinţă, fondator al şcolii româneşti de aerodinamică (15.09.1901 – 1983);

15 sept. – 100 ani de la naşterea lui **Emil Botta**, actor şi poet (15.09.1911 – 1977);

15 sept. – 90 ani de la naşterea lui **Petru Bănărescu**, zoolog, biogeograf (15.09.1921 – 2009);

15 sept. – 490 ani de la moartea lui **Neagoe Basarab**, domn al Ţării Româneşti, autor al operei „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie", canonizat (1482 – 15.09.1521);

15 sept. – 80 ani de la naşterea lui **Sever Frenţiu**, pictor (15.09.1931 – 1997);

17 sept. – 130 ani de la naşterea lui **George Bacovia,** poet (17.09.1881 – 1957);

17 sept. – 90 ani de la naşterea lui **Spiru Chintilă**, pictor (17.09.1921 – 1985);

18 sept. – 180 ani de la moartea lui **Vasile Cârlova**, poet (1809 – 18.09.1831);

18 sept. – 100 ani de la realizarea primului film artistic românesc, „Amor fatal", cu Lucia Sturdza şi Tony Bulandra, realizat de Grigore Brezeanu (18.09.1911);

19 sept. – 50 ani de la moartea **Luciei Sturdza-Bulandra**, actriţă (1873 - 19.09.1961);

21 sept. - 50 ani de la moartea **Claudiei Millian-Minulescu**, poetă (1887 – 21.09.1961);

21 sept. – 100 ani de la naşterea lui **Alexandru Jar**, prozator (21.09.1911 – 1988);

22 sept. – 180 ani de la naşterea lui **Grigore Cobălcescu,** geolog şi paleontolog, fondator al şcolii româneşti de geologie (22.09.1831 – 1892);

23 sept. – 625 ani de la începutul domniei lui Mircea cel Bătrân în Ţara Românească (23.09.1386);

25 sept. – 130 ani de la naşterea lui **Panait Cerna,** poet (25.09.1881 – 1913);

27 sept. – 550 ani de la prima atestare documentară a „căii Giurgiului", important drum comercial care lega oraşul Giurgiu de Transilvania (27.09.1461);

28 sept. – 60 ani de la moartea lui **Petre P. Negulescu**, filosof, om politic (1872 – 28.09.1951);

29 sept. – 90 ani de la moartea lui **Petru Grădişteanu**, publicist, om politic (1839 – 29.09.1921);

29 sept. – 10 ani de la moartea lui **Gellu Naum,** poet (1915 – 29.09.2001);

30 sept. – 80 ani de la naşterea lui **Dem Rădulescu**, actor (30.09.1931 – 2000).

Revista presei: mass-media despre români

martie-iunie

Selecție de Laviniu ARDELEAN

Un român deține o mină de diamante în Sierra Leone / Aura Costache

Adevărul, 8 martie 2011, www.adevarul.es

Un român deține o mină de diamante în Sierra Leone, din vestul Africii, potrivit reprezentanților companiei Alro Slatina, care dețin mai multe mine de bauxită în aceeaşi țară. „Există o mină de diamante în Sierra Leone deținută de un român. Nu ştiu cine este proprietarul, mi-au spus şi mie colegii de acolo care au aflat de la localnicii din zonă. Mina de diamante este situată la 30 km de noi, dar accesul este foarte greu pentru că trebuie să treci printr-o zonă muntoasă şi prin junglă“, a spus Gheorghe Dobra, directorul general al Alro Slatina, citat de Ziarul Financiar. În ciuda faptului că deține importante resurse, cum ar fi diamante, oxid de titan şi bauxită, Sierra Leone este pe locul opt în rândul celor mai sărace țări din lume şi pe locul 12 de la coadă în topul dezvoltării umane, ce se bazează pe speranța de viață, venituri pe cap de locuitori şi educație.

Episcopul românilor ortodocşi din Europa de Nord în sprijinul pensionarilor din Stockholm

Agenția de ştiri Basilica, 12 martie 2011, www.basilica.ro

Preasfințitul Macarie, Episcopul românilor ortodocşi din Europa de Nord, s-a întâlnit joi, 10 martie, cu pensionarii români din Stockholm. Întâlnirea a fost organizată de Asociația seniorilor români din Suedia. Preasfinția Sa le-a vorbit pensionarilor, după cum ne informează Ziarul Lumina, despre Sfinții 40 de Mucenici, ca modele de răbdare în suferință. „Exemplul martirilor de înfrânare şi jertfă ne îndeamnă să le urmăm în această perioadă a Postului Mare, să le cerem sprijinul ca prin rugăciunile lor să săvârşim cu pace nevoința postului, să ne închinăm Patimilor Mântuitorului şi să ne bucurăm întru biruința Învierii Domnului nostru”, a spus PS Macarie.

Românii din Tokyo, uniți în rugăciune pentru victimele cutremurului

Agenția de ştiri Basilica, 14 martie 2011, www.basilica.ro

Bilanțul cutremurului şi a valului seismic provocate vineri în Japonia a ajuns la peste 3.500 de morți, după ce astăzi, 14 martie, aproximativ 2.000 de trupuri neînsuflețite au fost descoperite în două zone de coastă ale prefecturii Miyagi. Situația rămâne una tensionată şi ca urmare a alertei nucleare de la centrala nucleară Fukushima 1, precum şi a numărului crescut de replici ale cutremurului. Contactat de reporterii TRINITAS TV, părintele Alexandru Nicodim de la Parohia Ortodoxă Română din Tokyo a declarat că o parte dintre români intenționează, cel puțin până trece pericolul, să plece din Japonia. Ieri, părintele a oficiat, după Sfânta Liturghie, o slujbă de pomenire pentru victimele dezastrului. „Comunitatea românească din Tokyo ne-am întâlnit în cadrul slujbei de duminică, când am săvârşit şi slujba parastasului pentru cei care au trecut la cele veşnice. Ceea ce ne marchează viața în aceste momente sunt problemele cauzate de către centrala nucleară de la Fukushima care, după părerea specialiştilor, nu mai are posibilitatea de a mai răci nucleul şi se pare că sunt scurgeri de radiații care afectează zonele din jurul centralei”.

Un fizician român în Islanda / Carmen Constantin

Adevărul, 19 martie 2011, www.adevarul.es

Gabriel Vasile este doctor în fizică experimentală, cercetător la Universitatea din Reykjavik. Fizicianul român spune că a ajuns pe insula vulcanică „din noroc" şi că a rămas acolo pentru că islandezii sunt oameni foarte drăguți. „Am devenit insular de adopție «din noroc» şi la recomandarea unui prieten care lucra la Institutul de Fizică şi Tehnologia Materialelor (IFTM) din Măgurele. Profesorul Vixar Gudmundsson, colaborator al profesorului român

Andrei Manolescu, avea nevoie de student la Master, un curs pe fizică teoretică. Eu absolvisem Facultatea de Fizică a Universității București, la secția de Fizică Tehnologică, 5 ani. După ce mi-am dat acordul de principiu, a început întregul proces de obținere a permisului de şedere, a permisului de muncă pentru studenți, înregistrarea la universitate, viza de şedere... Un proces de câteva luni, mai ales că la vremea aceea străinii pătrundeau destul de greu în Islanda". Amintirile lui Gabriel Vasile, actual profesor la University of Iceland, sunt vechi de peste 10 ani.

Limba română readusă în spațiul public şi în inima românilor din Hagi-Curda şi Satul Nou din Sudul Basarabiei

Romanian Global News, 20 martie 2011, www.basilica.ro

Primele două zile ale caravanei teatrului şi folclorului românesc organizată de Institutul Cultural Român la românii din Sudul Basarabiei (Regiunea Odesa) au fost un adevărat succes. Pentru prima dată la Hagi-Curda (raionul Ismail), vineri, 18 martie, artiştii păpuşari ai Teatrului Colibri din Craiova şi Dorul Basarabean au fost primiți de aproximativ 400 de copii, tineri şi adulți gata să intre în lumea poveştilor lui Ion Creangă şi a tradițiilor populare româneşti, transmite corespondentul Romanian Global News din Sudul Basarabiei. Indiferenți la frigul de afară, dar mai ales la cel din casa de cultură din localitate, în care până şi curentul electric le-a jucat feste, artiştii şi publicul au trăit la intensitate maximă fiecare moment. Primarul din localitate prezent în sală a primit din partea organizatorilor, Institutul Cultural Român şi Asociația Basarabia, o diplomă de excelență pentru promovarea limbii şi culturii române. Este pentru prima dată în ultimii ani când la Hagi-Curda vine un teatru de păpuşi pentru copii.

100 de ani de la naşterea lui Cioran, sărbătoriți la Madrid / Mihai Mateaş

Adevărul, 23 martie 2011, www.adevarul.es

Institutul Cultural Român din Madrid sărbătoreşte „Centenarul Cioran - 100 de ani de la naşterea filosofului de origine română Emil Cioran", în cadrul Anului Literaturii Române în Spania. În cadrul Anului Literaturii Române în Spania, Institutul Cultural Român din Madrid sărbătoreşte Centenarul Cioran - 100 de ani de la naşterea filosofului de origine română, Emil Cioran, informează Ambasada României la Madrid printr-un comunicat de presă. Cu această ocazie, se vor organiza două evenimente, marți, 29 martie şi miercuri, 30 martie, de la ora 19.30, la Círculo de Lectores din Madrid (C / O'Donnell, 10), unde vor fi prezenți oameni de cultură de excepție, care vor vorbi despre opera şi personalitatea lui Emil Cioran, precum şi despre legăturile sale cu lumea hispanică.

Reuniune pentru români în Bangkok

Romanian Global News, 23 martie 2011, www.rgnpress.ro

La inițiativa câtorva români generoşi din Bangkok, întreaga comunitate de români din Thailanda este invitată sâmbătă, 26 martie, la prima ediție a Clubului România din anul 2011, transmite Romanian Global News, care citează Comunitatea Românilor din Thailanda. Evenimentul va avea loc la piscina Hotelului Imperial Queens Park de pe Strada Sukhumvit Soi 22, cu începere de la ora 6 pm. Cea mai apropiata stație de tren suspendat BTS este Phrom Phong. Toți românii care se află în Thailanda sunt invitați.

Cantemir promovat la Universitatea din Antalya

Romanian Global News, 24 martie 2011, www.rgnpress.ro

Universitatea Mării Mediterane din Antalya, fondată în 1982 şi care numără acum peste 30.000 de studenți, a găzduit recent susținerea unei teze de doctorat, condusă de rectorul Universității, şi care a avut drept temă eforturile otomane de modernizare din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, transmite dl. prof. Mihai Maxim, din Istanbul. În cadrul meticulosului inventar al acestor eforturi, realizat de doctorand, este menționată şi contribuția înnoitoare a principelui Dimitrie Cantemir în domeniul muzicii şi istoriografiei otomane, poate şi al gravurii, în ansamblu fiind un deschizător de drum pentru cultura turcă în orientarea ei către valorile Occidentului. Invitat să facă parte din Comisia de susținere finală (ca şi din Comisiile anterioare de prezentare parțială, de referate), profesorul Mihai Maxim, directorul Centrului de Studii Turce, Dimitrie Cantemir al Universității din Bucureşti, a făcut precizări şi a adus informații noi, în lumina cercetărilor sistematice întreprinse în arhivele turceşti.

Statul Maghiar va recunoaşte Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria

Agenția de ştiri Basilica, 24 martie 2011, www.basilica.ro

Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria

va fi recunoscută oficial de Statul maghiar şi va fi trecută în rândul bisericilor istorice. Prevederea se află în proiectul noii legi a cultelor care va fi dezbătut de parlamentul maghiar, informează TRINITAS TV.

„În urma alegerilor parlamentare din anul trecut urmează să fie schimbate toate legile, inclusiv legea cultelor, care va intra în vigoare începând probabil cu luna iulie. Această reorganizare a cultelor din Ungaria presupune împărțirea lor în mai multe categorii. În prima categorie, aşa-numitele Biserici istorice, unde vor intra şi Bisericile Ortodoxe. Aceasta ar fi un câştig mare din mai multe puncte de vedere. În primul rând, pentru că această categorie are o greutate specială, ele având parte de un tratament special în relațiile cu statul, deoarece întotdeauna Ministerul Culturii şi Secretarul de Stat pentru Culte a discutat în prealabil cu aceste Biserici istorice şi cu toate celelalte culte adunate la un loc, între celelalte culte fiind recunoscute şi Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria”, a spus Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român din Ungaria.

Un român a impresionat publicul şi juriul la „Norvegienii au talent”

Romanian Global News, 25 martie 2011, www.rgnpress.ro

Bogdan Ota, un român de 32 de ani care lucrează în Norvegia la o firmă de copiatoare, s-a prezentat la „Norske Talenter 2011", varianta norvegiană a emisiunii “Românii au talent", reuşind să impresioneze atât juriul, cât şi publicul, transmite Romanian Global News, care citează Român în UK. Bogdan Ota a interpretat la pian o compoziție proprie, reuşind să ridice sala în picioare. Cei trei membri ai juriului au fost impresionați de talentul său, acordându-i trei de „DA”, care l-au trimis în etapa următoare. „Absolut fantastic. De ce nu te-a văzut România până acum?”, a spus unul dintre membrii juriului. Tânărul a răspuns că a fost văzut şi în România, dar nu a fost considerat suficient de interesant. Bărbatul îşi câştigă existența cărând copiatoare în cadrul unei firme de echipamente electrice şi electronice.

O nouă biserică ortodoxă română în Spania

Agenția de ştiri Basilica, 6 aprilie 2011, www.basilica.ro

Ortodocşii români din Roquetas de Mar, provincia Almeria din Spania, se vor putea ruga într-o nouă biserică, lăcaşul fiind construit în aproape 100 de zile, informează Biroul de presă al Mitropoliei Europei Occidentale şi Meridionale, citat de „Ziarul Lumina”. Definitivarea proiectului de execuție a fost făcută în urma consultărilor cu episcopul locului, Preasfințitul Părinte Timotei al Spaniei şi Portugaliei, care şi-a dat şi girul ca acesta să fie pus în practică. La data de 6 ianuarie 2009, de Bobotează şi de hramul bisericii, a fost pusă piatra de temelie a noului lăcaş de către Preasfințitul Timotei, lucrările începând abia după mai bine de un an şi jumătate, din cauza lipsei fondurilor. „Biserica este o construcție în formă de cruce, aşezată pe piloni de 25 m adâncime, are o turlă principală mare şi două turle mici. Lucrările au fost executate de către o firmă spaniolă specializată, întreaga construcție având un cost de 550.000 euro, în această sumă intrând execuția finisată a construcției, precum şi iconostasul, clopotele, dotările necesare exercitării cultului. Toate lucrările au fost achitate până în prezent din banii obținuți printr-un credit bancar de 200.000 euro”, susține părintele paroh Emil-Ioan Somodean.

Patriarhul României la Consiliul Europei

Agenția de ştiri Basilica, 11 aprilie 2011, www.basilica.ro

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române s-a aflat astăzi, 11 aprilie, la sediul Consiliului Europei de la Strasbourg, unde a avut întâlniri cu mai mulți demnitari. Părintele consilier patriarhal Sorin Şelaru, directorul Reprezentanței Patriarhiei României la instituțiile europene, a declarat pentru TRINITAS TV: „În primul rând a fost întâlnirea cu domnul Thorbjorn Jagland, secretarul general al Consiliului Europei, apoi a urmat întâlnirea cu domnul Thomas Hammarberg, comisarul pentru Drepturile Omului, iar cea de-a treia întâlnire a fost cu domnul Jean-Paul Costa, preşedintele Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg. În cadrul acestor întâlniri au fost abordate mai multe teme importante atât pentru Biserica Ortodoxă Română, cât şi pentru Consiliul Europei, cum ar fi drepturile minorităților religioase ale diasporei, ale dialogului intercultural, interreligios, atât în ceea ce priveşte dimensiunea națională, cât şi cea europeană”.

O constănțeancă, singura româncă acceptată anul acesta la Harvard / Roxana Glăvan

Adevărul, 9 mai 2011, www.adevarul.es

Pe olimpica internațională la fizică şi astro-

fizică, elevă acum în clasa a XII la Liceul Teoretic Ovidius din Constanța, se bat 12 facultăți de prestigiu din Statele Unite şi 5 din Anglia. Tânăra a ales Harvard pentru că este cea mai bună din lume pe domeniul fizicii. Stanford, MIT, Princeton, Yale, Oxford şi Hardvard sunt câteva dintre universitățile de renume mondial la care Miruna Oprescu a fost acceptată. Tânăra a ales Harvard pentru că, spune ea, este cea mai bună din lume, are cea mai bună secție de fizică, domeniu pe care vrea să-l aprofundeze, şi oferă şi cea mai mare bursă în bani, integrală, de 60.000 de dolari pentru fiecare an de studiu.

Bibliotecă de carte bisericească şi laică, în ținutul Timocului

Agenția de ştiri Basilica, 12 mai 2011, www.basilica.ro

Românii din Serbia pot închiria cărți în limba maternă de la prima bibliotecă de carte bisericească şi laică, deschisă în ținutul Timocului. De aproape 180 de ani, populația românească din Serbia de Nord-Est nu a mai avut posibilitatea să învețe să citească în limba maternă, a declarat protopopul de Dacia Ripensis, Boian Alexandrovici, după cum informează Radio TRINITAS. Părintele Alexandrovici a mai spus că în zonă nu există şcoli în limba română, astfel că era necesară o acțiune în acest sens. În prezent biblioteca nu a fost inaugurată, dar este deschisă oricărui doritor de carte. Înființarea ei a fost posibilă cu sprijinului financiar acordat de Patriarhia Română şi a unui proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Finala „Britain's got talent". Află pe ce loc s-a clasat românul! / Adina Blaj

Adevărul, 5 iunie 2011, www.adevarul.es

Razy Gogonea, românul dansator „Matrix" care a ajuns în finală la „Britain's got talent", a fost la un pas de a urca pe podium. El s-a clasat pe locul patru. Concursul a fost câştigat de cântărețul Jai McDowell, care i-a impresionat pe telespectatori şi pe juriu cu vocea sa puternică. El a câştigat marele premiu de 100.000 de lire sterline şi oportunitatea de a cânta în fața Familiei Regale din Marea Britanie. Podiumul a fost completat de copilul de 12 ani, Ronan Parke, şi trupa New Bounce. Românul Razy a fost următorul în ordinea voturilor. Chiar dacă a avut mai puțin de 24 de ore la dispoziție să pună la punct numărul pentru finală, conaționalul nostru s-a prezentat admirabil, fiind printre favoriți la câştigarea show-ului. El a intrat în concurs al şaptelea şi a prezentat un număr de-a dreptul incendiar. În afară de mişcările lui care l-ar face invidios chiar şi pe Keanu Reeves în „Matrix", Razy s-a jucat cu focul.

9 ani de RomBel în weekend-ul 26-27 iunie 2011

Romanian Global News, 14 iunie 2011, www.rgnpress.ro

Portalul românilor din Belgia, Rombel, vă invită la aniversarea a 9 ani de activitate şi la a 4-a ediție a Rombel Village BBQ-ului, petrecerea de solstițiu în weekend-ul 26-27 Iunie 2011. „Vom aniversa noaptea cea mai scurtă şi ziua cea mai lungă din anul 2011 la iarbă verde, la cort şi grătar, nenumărate RomBeri, şi vom face baie în lac, ca-n anii trecuți" se arată în anunțul postat pe site. Adresa este: Lac de la Plate Taille - Slip sud nE 3 - 6440 Boussu-lez-Walcourt – Belgique.

O nouă troiță românească în Timoc la Metonița

Romanian Globan News, 14 iunie 2011, www.rgnpress.ro

În ziua de 13 iunie 2011 a fost sfințită o nouă Troiță din parohia ortodoxă română din Metonița. Slujba sfințirii a fost oficiată de Prea Sfinția Sa Episcopul Daniil Stoenescu, Episcop al Românilor din Serbia împreună cu Părintele Boian Alexandrovici, vicar administrativ al Timocului şi protopop al Daciei Ripensis, preotul iconom stavrofor Iel Buobu Lui, paroh al parohiei de Horreum Margi si Isacova si diaconul acestei parohii Sarian Raicovici, transmite corespondentul Romanian Global News din Timoc.

„Laudă poeziei: 50 de ani de la moartea a doi mari poeți români: Lucian Blaga şi Ion Barbu"

Romanian Global News, 15 iunie 2011, www.rgnpress.ro

Miercuri, 15 iunie, la ora 18:00, la Centrul Hispano-Român din Coslada, în colaborare cu Centrul de Limbi Străine din cadrul Universității Alcalá de Henares (UAH), va avea loc activitatea literară „Laudă poeziei: 50 de ani de la moartea a doi mari poeți români: Lucian Blaga şi Ion Barbu", transmite Occidentul Românesc citat de Romanian Global News. Activitatea, al cărei coordonator este Prof. Dr. Ileana Bucurenciu, profesor de limba română la Centrul de Limbi Străine de la UAH, este un omagiu adus poeților români mai sus-amintiți, precum şi Luceafărului poeziei româneşti, Mihai Eminescu.

Vom citi poezii în limbile română şi spaniolă şi ne va onora cu prezenţa lui Javier Helgueta, filolog de la Universitatea Alcalá.

Expoziţie de carte şi port popular românesc organizată la Londra

Romanian Global News, 15 iunie 2011, www.rgnpress.ro

În prezenţa Ambasadorului României în Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, Dr. Ion Jinga, la sediul Ambasadei din 1 Belgrave Square, SW1X 8PH, va avea loc, pe 20 iunie 2011, de la ora 18.30, „Expoziţia de carte şi port popular românesc" organizată de Asociaţia Română din Ţara Galilor împreună cu Societatea Românca, transmite Romanian Global News citând ambasada română. Evenimentul are drept scop prezentarea valenţelor portului popular românesc şi reuneşte următorii invitaţi:

- Dl. Vasile Timiş, Secretar de Stat, Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional;
- Conf. univ. dr. Paula Popoiu, Director General, Muzeul Satului Bucureşti;
- Conf. dr. Elena Tîrziman, Director General, Biblioteca Naţionala a României;
- Dr. Sanda Miller, scriitor şi lector universitar;
- Drd. Ionela Flood, scriitor, preşedintele Societăţii Românca. Conf. Univ Dr. Paula Popoiu va vorbi despre portul popular, iar patru tineri români purtând costume naţionale vor pune în valoare culoarea şi farmecul tradiţiilor păstrătoare ale spiritului românesc. Asociaţia Română din Ţara Galilor va face o donaţie de carte şi costume populare Ambasadei României la Londra. Conf. dr. Elena Tîrziman va prezenta fondul de carte care face obiectul donaţiei, în dialog cu publicul. Lansarea volumului de poezie „Parfumul îngerilor", de Ionela Flood, va completa programul serii.

Scriitorul român Norman Manea, celebrat la New York / Alexandra Lopotaru

Evenimentul zilei, 24 iunie 2011, www.evz.ro

Institutul Cultural Român din New York şi Bard College sărbătoresc pe 27 şi 28 iunie cea de-a 75-a aniversare a scriitorului român Norman Manea. Evenimentul, intitulat „Norman Manea: A Celebration", va avea loc la Bard Graduate Center din New York şi se va concentra atât asupra celor 20 de opere ale scriitorului, cât şi asupra stilurilor literare adoptate înainte şi după plecarea sa din România. Simpozionul de două zile din New York va reuni o serie de editori, profesori universitari şi scriitori, ce vor analiza şi dezbate destinul şi opera lui Norman Manea. Din cauza constrângerilor comunismului, Manea a părăsit România în 1986, după ce publicase deja zece volume de proză scurtă, eseu sau roman. În 1989, el a devenit însă profesor de studii culturale europene la Brad College din New York, continuând să adopte în operele sale aceleaşi teme puternice: Holocaustul, exilul sau dictatura comunistă.

România, olimpică la matematică / Noemi Varga

Adevărul, 24 iunie 2011, www.adevarul.es

România a fost distinsă cu şase medalii, dintre care trei de aur, la Olimpiada Balcanică de Matematică din Cipru, datorită eforturilor a şase liceeni eminenţi. Aceştia au reuşit să poziţioneze România pe primul loc în clasamentul pe naţiuni la aptitudini în matematică, devansând astfel alte 15 state participante. Medaliile de aur au revenit Andreei Măgălie, de la Liceul Internaţional de Informatică din Bucureşti, lui Cosmin Ştefan Gramatovici, de la Colegiul Naţional de Informatică „Tudor Vianu" tot din Capitală şi lui Ştefan Spătaru, elev al şcolii primare şi gimnaziale „Mihai Viteazul" din Alexandria.

Am primit la redacție

Simona DUMUȚA

De la **Pavel Gătăianțu,** poet, redactor şi publicist român din Serbia, am primit următoarele două titluri: *Poems from Novi Sad,* Editura Tibiscus, Uzdin – Serbia, 2007, volum de poeme tradus în engleză de Mihaela Jorga Lazović, cea care semnează şi prefața cărții alături de Virginia Petrović şi *An Assault on the Public Order,* Editura Tibiscus, Uzdin – Serbia, 2004, o colecție de povestiri scurte tot în engleză şi tot în traducerea Mihaelei Jorga Lazović.

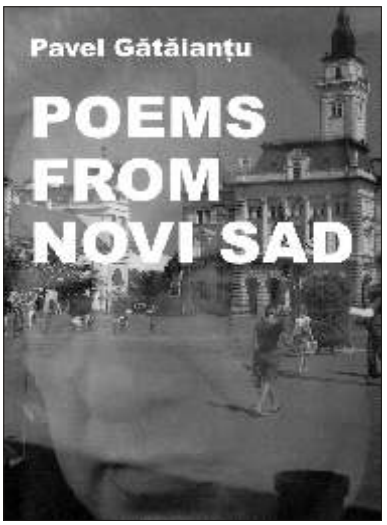

Exilul literar românesc – înainte şi după 1989, Editura Roprint, Cluj Napoca, 2011, editori **Jana Páleníková** şi **Daniela Sitar-Tăut.** Un volum de comunicări prezentate la Colocviul Internațional al Românişti şi desfăşurat în octombrie 2010 la Bratislava, în cadrul Facultății de Litere a Universității Comenius, cu participanți din Cehia, Slovacia, SUA şi România. Din cuprins: Narațiuni româneşti şi est europene ale exodului şi reîntoarcerii după 1989 (Marcel Cornis-Pope), Exilul, geopolitica şi literatura (Cornel Ungureanu), Paul Goma – refugiul transilvănean (Daniela Sitar-Tăut), Pont des arts – Dumitru Țepeneag şi personajele lui între Aşteptare şi Maramureş (Tomáš Vašut). „Comunicările prezintă o piață interesantă a ideilor, punctelor de vedere asupra valorificării exilului literar şi interpretărilor posibile ale literaturii române care s-a născut în afara României" (Jana Páleníková)

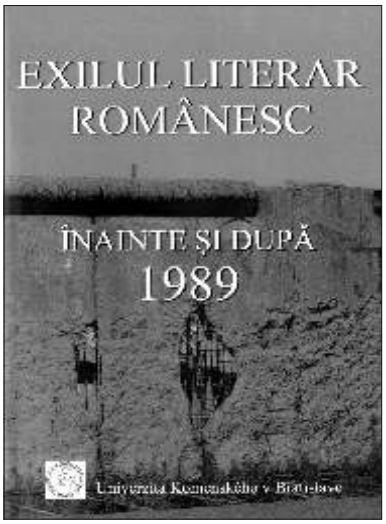

Revista română, anul VII, nr. 1(63), martie 2011, editor ASTRA – Despărțământul „Mihail Kogălniceanu" din Iaşi, director **Areta Moşu,** Red. şef **Liviu Papuc.** Editorialul este semnat Nicolae Turtureanu, iar în rubricile: Aniversări, Amfiteatru, Poesis, Scrisori întredeschise, Arhiva, Geografie spirituală, Curcubeul artelor, Poezia tânără, Flash, Din grădina editorială, Astra în expansiune, se regăsesc materiale semnate de Lucia Olaru Nenati, Viorel Hodiş, Stelian Gomboş, Valentin Tălpăraru, Emanuela Ilie, Cătălin Mihai Ştefan, Florin Faifer, Natalia Muntean şi mulți alții.

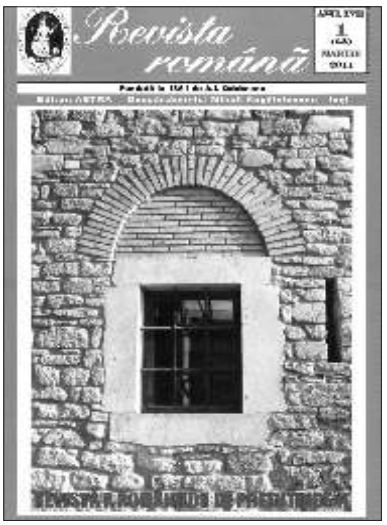

Despre *Familia română*

La 170 de ani de la naştere

Iosif VULCAN omagiat în „FAMILIA română“

Inspirată ideea conducerii revistei pentru solidaritatea românilor de pretutindeni de a consacra un număr însemnat de pagini (46) din cuprinsul ei evocării personalităţii lui Iosif Vulcan la împlinirea a 170 de ani de la naştere. Cel supranumit „Nestorul presei româneşti“ a fost publicist şi scriitor, mare animator cultural şi membru al Academiei Române. Şi-a încercat talentul în mai toate genurile şi speciile literare, personalitatea lui dominînd timp de mai multe decenii cultura ţinuturilor de pe Crişuri. Dar a rămas în memoria românilor mai ales prin aceea că i-a dat numele liric poetului nostru naţional: Eminescu, din Eminovici. Şi prin faptul că a condus ca un adevărat maestru revista „Familia“, pe care a mutat-o de la Budapesta la Oradea şi în care l-a debutat pe Luceafăr cu poezia *De-aş avea*. Este, din aceste motive, considerat „naşul literar“ al celui mai mare poet român.

Sunt mai multe materiale consacrate vizionarului Vulcan, începînd cu editorialul semnat de prof. Ioana PETREUŞ, redactorul şef adjunct al publicaţiei, care semnează şi textul „Iosif Vulcan şi Maramureşul”. Anca GOJA ne prezintă o revistă pentru românii din Australia, intitulată „Iosif Vulcan“ şi condusă de bihoreanul Ioan MICLĂU. Două materiale semnează Adelina ULICI, unul cu titlul „Revista FAMILIA în anul de graţie 1866. (145 de ani de la debutul lui Mihai Eminescu)”.

Spaţii importante sînt alocate în acest prim număr de pe 2011 capitolelor ce apar cu regularitate: Cununa de aur a României, File de istorie şi Românii în lume. În grupajul Constantin Brâncuşi - 135, semnează prof. univ. dr. Petru DUNCA („Constantin Brâncuşi - spiritul nostru către universal“) şi prof. dr. Teodor ARDELEAN („În Edinburg, cu Brâncuşi şi Paul Neagu“). Texte IN MEMORIAM publică drd. Stelian GOMBOŞ (Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania) şi Gheorghe PÂRJA (Mitropolitul cărturar).

Mai sunt şi alte texte de interes, pe care vă invităm să le lecturaţi cu plăcere.

Gheorghe PETER

La un nou număr al revistei Familia română

Salutăm apariţia unui nou număr al revistei „Familia română”. Dedicată magnificului Iosif Vulcan, la aniversarea a 170 de ani de la naşterea sa, revista oferă cititorilor interesaţi o varietate de articole şi studii, trudite cu gând bun şi curat, de autori din ţară şi străinătate. Despre Iosif Vulcan şi opera sa, au „aruncat” sămânţa unor noi perspective autorii Ioana Petreuş, Georgeta Nedelcu, Adelina Ulici, Ioan Miclău, Anca Goja, Valentina Rotaru, Ioana Dragotă. În aceeaşi tematică intră şi alocuţiunile rostite la al treilea Simpozion anual al revistei, sub genericul „Mihai Eminescu şi Iosif

Vulcan", semnate de regretatul dr. Constatin Mălinaş, prof. univ. dr. Mircea Popa, dr. Vasile Roxin şi Rozalia Varga.

Articolul În Edinburg, cu Brâncuşi şi Paul Neagu semnat de dr. Teodor Ardelean surprinde vizita delegaţiei României la deschiderea primei biblioteci româneşti în Scoţia, unde autorul evocă întâlnirea cu domnul Richard Demarco, o personalitate deosebit de prolifică în mediile culturale europene. Acesta, în cuvântul rostit la vernisajul expoziţiei 10 dialoguri – Richard Demarco – Scoţia şi avangarda europeană a subliniat amprenta „pe care [Brâncuşi n.n.] ne-a dat-o în a lucra şi vedea dincolo de superficialul estetic", amintindu-l apoi şi pe Paul Neagu, a cărui opere de artă sunt expuse în galeriile unor muzee şi instituţii de cultură din Londra, Paris, Lausanne, Philadephia şi Bucureşti. În memoria Ierarhului Mitropolit, Bartolomeu Valeriu Anania, au scris Stelian Gomboş şi Gheorghe Pârja, evocând cu emoţie, nu doar biografia ci şi câteva poezii ale răposatului ierarh.

Cei care l-au cunoscut pe Constantin Mălinaş, îl pot „revedea" în două articole semnate de Loredana Ionaş şi colectivul Bibliotecii Judeţene „Petre Dulfu" din Baia Mare.

Patronul spiritual al Bibliotecii judeţene din Baia Mare, Petru Dulfu, este evocat într-o scurtă biografie de către Gabriela Petcu. În capitolul File de istorie, trei articole pot fi citite cu deosebit interes: Artur Silvestri, „Străromânii I"; Dan Brudaşcu, „Carol al II-lea, o figură sinistră a istoriei româneşti?!" şi Mihai Ştirbu, „Istoria Seminarului «Sfântul Gheorghe» din Roman".

Între articolele din capitolul Români în lume, am reţinut cu deosebită admiraţie cel al doamnei Ioana Dragotă, „Prima bibliotecă publică românească din Canada" a cărei poveste se îmbină cu cea a familiei Costache, care în anul 2006 a emigrat pe continentul american. Ne-a reţinut atenţia şi articolul intitulat „Liviu Baciu - preot la Roma", scris cu profund sentiment de admiraţie de către Mihai Pătraşcu.

Înşiruirea altor titluri şi nume ar putea continua, însă lăsăm ca acest efort şi strădanie intelectuală să fie descoperită de toţi cei care, într-un fel sau altul, consideră cultura şi spiritualitatea românească, ca hrană spirituală pentru timpul prezent şi de ce nu, pentru generaţiile viitoare.

Silviu SANA
Facebook

Semnalăm

„FAMILIA ROMÂNĂ"

Prin bunăvoinţa domnului profesor doctor Teodor Ardelan de la Baia Mare, directorul Bibliotecii Judeţene „Petre Dulfu" şi redactor-şef al publicaţiei cu titlul de mai sus, am primit numărul 1 al revistei „Familia română", publicaţie al cărui subtitlu este „revistă pentru solidaritatea românilor de pretutindeni" la care colaborează personalităţi din ţară, dar şi din străinătate.

Acest număr prim din 2011, este structurat pe mai multe capitole, pe care le menţionăm: *Iosif Vulcan – 170, Iosif Vulcan – 170 restituiri; Constantin Brâncuşi – 135, In memoriam – Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania, File de istorie, Cununa de aur a României* (relatări despre românii din Voivodina, Vârşeţ, Grecia, Cernăuţi, Uzdin etc.). Revista mai conţine un capitol intitulat *Aniversări 2011,* unde cititorul va găsi aniversari de personalităţi româneşti în lunile aprilie, mai şi iunie.

De menţionat că acest număr al revistei „Familia română" îi dedică o bună parte lui Iosif Vulcan, de la a cărui naştere se împlinesc 170 de ani, cel care a condus revista „Familia" timp de 42 de ani şi cel care i-a dat numele liric poetului naţional Eminescu (din Eminovici). Referitor la persoana lui Iosif Vulcan, vorbind despre tenacitatea şi

devotamentul pentru celebra revistă, a fost numit de către exegeți „Nestorul presei româneşti”.

Din titlurile mai importante menționăm *Iosif Vulcan un vizionar, Aron Pumnul şi Iosif Vulcan în umbra poetului, Iosif Vulcan şi Maramureşul, Iosif Vulcan şi Societatea pentru Fond de Teatru Român* (STR) etc.

Îi mulțumim domnului doctor Teodor Ardelean pentru că ne ține la curent cu ce se publică în revista „Familia română”, pe care o conduce şi aşteptăm sa facem cunoştință şi cu următoarele numere ale publicației „pentru solidaritatea românilor de pretutindeni”.

Marin CĂLDĂRARIU
Cuvântul liber

Cuprins

LECTORATE ROMÂNEŞTI

Lectoratele de limba română, dovediți ambasadori culturali / Prof. Ioana PETREUŞ 3
Lector la Saint-Etienne (1976-1980) / Prof. univ. dr. Mircea MUTHU. 4
Studiul limbii române la Strasbourg / Gina PUICĂ 5
Strasbourg, o poartă a Europei / Dr. Gabriel VASILIU 6
Predând limba română la School of Slavonic and East European Studies /
Prof. dr. Virgil STANCIU 12
George Achim, poetul care le dă lecții vienezilor / Anca GOJA 15
Predarea limbii române la Praga - tradiție şi actualitate / Conf. univ. dr. Victoria MOLDOVAN. . . 17
Catedra de limba română la Universitatea Humboldt din Berlin / Cătălina ENE ONEA 22
Lectoratul român de la Tübingen, R. F. Germania / Prof. univ. dr. G. G. NEAMȚU 23
Lectoratele de la Szeged şi Freiburg (im Breisgen) / Prof. dr. Vasile VOIA 33
Daniela Sitar-Tăut predă cultura şi civilizația românească studenților slovaci / 38
„Nu mi-a trecut prin cap că odată aş putea să-mi câştig existența cu limba română”
- Interviu cu prof. Jana Páleníková / Daniela SITAR-TĂUT 40
Lectoratul de limba română al Facultății de filologie „Blaze Koneski” /
Lector univ. dr. Dumitru MĂRCUŞ 43
Lectoratul de limba română de la Trondheim / Lucian Vasile BÂGIU 46
Experiențe memorabile / Prof. dr. Ion VLAD 50
Din Ieudul Maramureşului la Cracovia / Prof.univ.dr.Cornel MUNTEANU 51
Caleidoscop internautic: Lectorate româneşti / Casilda CIOLTEA 52

LA ANIVERSARĂ

Dar din dar se face rai - Dr. Teodor Ardelean la 60 de ani / REDACȚIA REVISTEI
„FAMILIA ROMÂNĂ” 60
Dr. Teodor Ardelean - ctitor de instituții culturale româneşti / † IUSTIN HODEA
SIGHETEANUL Arhiereu-Vicar al Maramureşului şi Sătmarului 60
Piramida interioară / Gheorghe PÂRJA 62
Drumul de la Luptător la Înțelept / Prof. univ. dr. Petru DUNCA 63
Dr. Teodor Ardelean - apărător de limbă şi ctitor de biblioteci / Onuc NEMEŞ-VINTILĂ 63
O autostradă culturală marca T.A. / Ioan Es. POP 64
Dr. Teodor Ardelean, Cetățean de onoare al Băii Mari 65
Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Justinian – 90 de ani de frumoasă şi rodnică viețuire /
† DANIEL Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. 66
Păstorul şi luminătorul unui ținut / †ANDREI, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului,
Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului . . . . . .
Înaltpreasfinția Sa Arhiepiscop Justinian la vârsta patriarhilor Bisericii / † Iustin Hodea Sigheteanul
Arhiereu-Vicar al Maramureşului şi Sătmarului 69
Patriarhul Maramureşului / Pr. prof. Radu Dorin MICU 70
Printre cei cu adevărat fericiți / Dr. Teodor ARDELEAN 71
Justinian Chira-Maramureşeanu: fragmente biografice / Pr. lect. univ. dr. Vasile BORCA 72
Un gând sincer, la o deosebită aniversare [P.S. Iustin Hodea Sigheteanul - 50] / Stelian GOMBOŞ . 74

FILE DE ISTORIE

Pledoarie pentru limba română / Ing. Ion MUGIOIU 77
Străromânii II / Prof. Dr. Artur SILVESTRI 79
Afirmarea aromânilor ca minoritate etnică distinctă / Lector univ. dr. Ioan STAN. 83
Regina Maria la Oradea / Doru SICOE 86

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

Românii din vecinătatea imediată: Valea Timocului / 91
„Ca poet român, m-am născut în Maramureş”: Dialog cu academicianul Adam Puslojic / Gheorghe PÂRJA 93
Uniunea Regională a Românilor din Transcarpatia „Dacia” a sărbătorit un deceniu de activitate / Ioana DRAGOTĂ, Alina LEMNEAN şi Daniela POP 96
Balticii noştri / Vasile ŞOIMARU 99

ROMÂNI ÎN LUME

Paul Barbăneagră - Un discipol al lui Mircea Eliade / Elena ARMENESCU 101
Convorbire cu Mircea Carp / Adalbert GYURIS München, Germania 103
Parohia Ortodoxă Română „Sfinții Constantin şi Elena” din Edmonton, provincia Alberta / Oana UNGUREAN. 107
Lucian Bute, ambasador al României la Montreal / Otilia TUNARU Montréal 109
Dragostea nu recunoaşte depărtările / Ioana DRAGOTĂ 110
Aniversări/Comemorări 2011 / Ana GRIGOR 112
Revista presei: mass-media despre români / Selecție de Laviniu ARDELEAN 115
Am primit la redacție / Simona DUMUȚA 120
Despre *Familia română* / 121

Responsabilitatea privind conținutul articolelor aparține autorilor.

Lansarea cărții „Nestemate” de Mia Pădureanu (Ottawa, Canada) (1, 2); La sărbătorirea unui deceniu de activitate a URRdT „Dacia” din Transcarpatia (3,4,5); Lansarea cărții „Convorbiri cu elite” a tinerei jurnaliste Anca Goja (6); Balticii noştri (7, foto de V. Şoimaru); La lansarea cărții „Jurnalul unui medic” de Corneliu Florea (Winnipeg, Canada)(8).

ISSN 1454 - 8607